biblioteca școlarului

VLAD IOVIȚĂ

UN HECTAR DE UMBRĂ PENTRU SAHARA

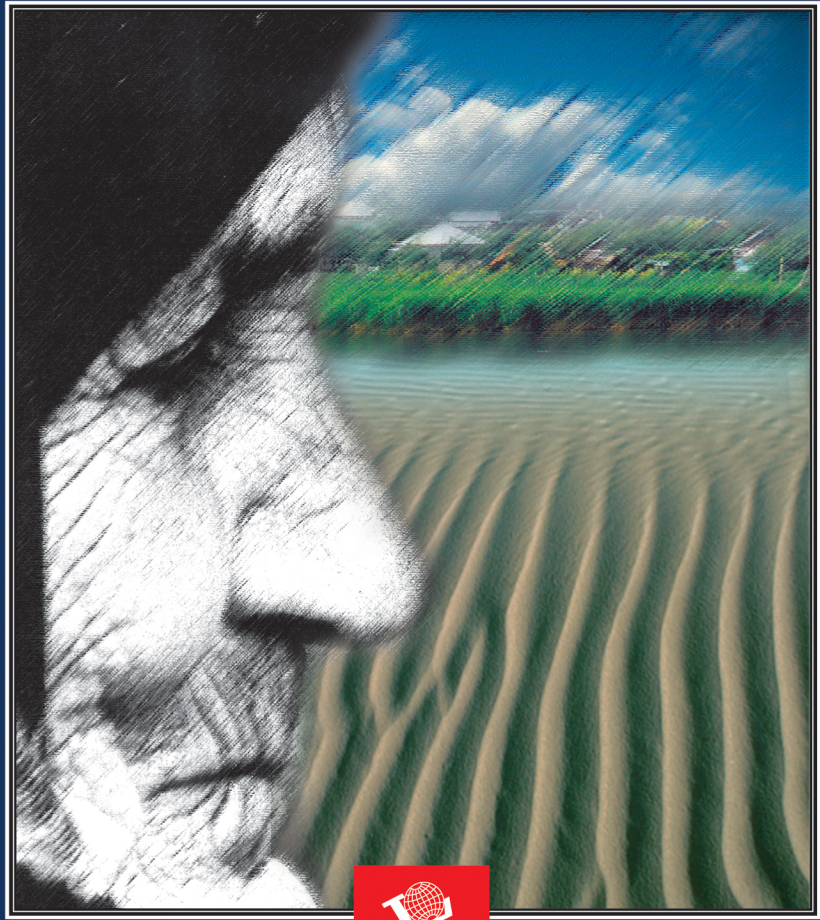

LITERA INTERNAȚIONAL

biblioteca școlarului

VLAD
IOVIȚĂ

UN HECTAR DE UMBRĂ PENTRU SAHARA

București • Chișinău
LIBERA INTERNAȚIONAL

Colecţie iniţiată şi coordonată
de Anatol Vidraşcu şi Dan Vidraşcu
Concepţia grafică a colecţiei şi coperta:
Vladimir Zmeev
Fotografii din arhivele editurii,
familiei autorului şi a lui Nicolae Răileanu
Antologie, tabel cronologic şi referinţe
istorico-literare de Viorica Zaharia
Ilustraţii de Alex Ussow

REFERINŢE ISTORICO-LITERARE:

Vasile Coroban,
Mihai Cimpoi,
Alexandru Burlacu,
Dumitru Olărescu,
Iulian Ciocan

Editura „Litera Internaţional“
O. P. 61; C.P. 21, sector 1, Bucureşti, România
tel./fax (021) 3303502; e-mail: info@litera.ro

Grupul Editorial „Litera“
str. B. P. Hasdeu nr. 2, mun. Chişinău, MD-2005, Republica Moldova
tel./fax (37322) 292 932, 294 110, fax 294 061;
e-mail: litera@litera.ro

Prezenta ediţie a apărut în anul 2003 în versiune tipărită
şi electronică la Editura „Litera Internaţional“
şi Grupul Editorial „Litera“.
Toate drepturile rezervate.

Editori: *Anatol şi Dan Vidraşcu*
Lector: *Petru Ghencea*
Tehnoredactare: *Olesea Paşa*

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic din Chişinău.
Comanda nr. 31430

CZU 821.135.1(478)-3
I 77

Descrierea CIP a Camerei Naţionale a Cărţii
Ioviţă, Vlad
Un hectar de umbră pentru Sahara / Vlad Ioviţă; (Bibl. şcolarului; serie nouă/ col. iniţ. şi coord. Anatol şi Dan Vidraşcu; conc. gr. col. şi cop./ Vladimir Zmeev; nr. 474) — B.: Litera Int., Ch.: Litera, 2003 (Combinatul Poligrafic). — 364 [p.]
ISBN 973-675-092-2 — ISBN 9975-74-727-2
821.135.1(478)-3

ISBN 973-675-092-2
ISBN 9975-74-727-2

© LITERA INTERNAŢIONAL, 2003
© LITERA, 2003

TABEL CRONOLOGIC

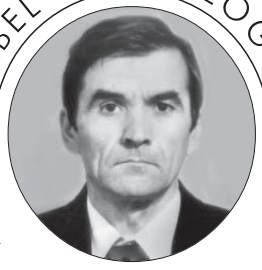

1935

25 decembrie
Vlad Ioviţă se naşte la Cocieri, o localitate din stânga Nistrului cu uliţe înguste, şerpuitoare, cu garduri de piatră plină de muşchi şi de cătină, cu case în stil vechi, sat din care pornesc în lume majoritatea personajelor scrierilor sale.

1945

Elev în clasa a şasea, este trimis la o şcoală de balet din Leningrad (Sankt-Petersburg) împreună cu alţi copii din Basarabia.

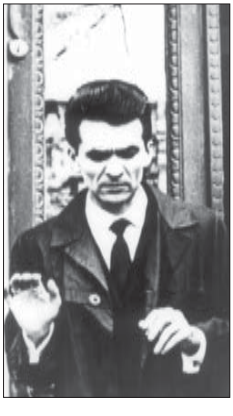

Moment de lucru

Până la absolvirea şcolii, doar cu aceştia va mai avea posibilitatea să comunice în limba română.

1954

Absolveşte şcoala coregrafică *A.Vaganova* din Sankt-Petersburg. Un timp activează în trupa de balet a Teatrului Muzical-Dramatic *A.S.Puşkin* (astăzi Teatrul Naţional *M.Eminescu*). Ulterior va fi angajat la studioul de Televiziune din Moldova.

1958

Debut publicistic.

1964

Absolveşte Cursurile superioare de scenarişti din cadrul Institutului Unional de cinematografie de la Moscova şi până la sfârşitul vieţii activează la *Moldova-Film*. Tot în acest an editează primul său volum de proză la Moscova, *Kapli jivoi vodî. Povesti i rasskazî.*

1965

Debutul editorial în limba română cu *Râsul şi plânsul vinului*, volum de nuvele remarcat de critică. Iar în 1968 apare traducerea rusească a volumului.

1966

Debut regizoral cu pelicula documentară *Fântâna* care în 1967 obţine Premiul Mare la al VII-lea Festival zonal de filme documentare de la Chişinău.

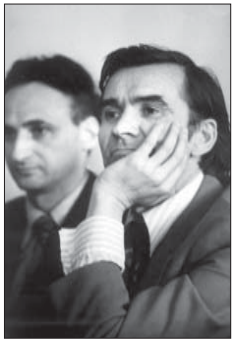

Alături de Gr.Vieru

La o şedinţă alături de Gr.Vieru şi S.Saka

1968

Filmul *Se caută un paznic* (1967), turnat după scenariul lui Ioviţă de regizorul Gheorghe Vodă, obţine la Festivalul al VII-lea zonal de la Riga două premii speciale ale juriului: unul pentru cea mai bună comedie cinematografică, altul pentru cel mai bun scenariu. Un alt documentar apărut în acest an (*Măştile iernii noastre*) scoate la iveală calităţile de regizor ale lui Ioviţă. Tot în acest an, la Berlin, apare volumul său de proză în limba germană *Kadersargen in Paradies*.

1969

Vlad Ioviţă realizează primul său film artistic – *Nunta la Palat.*

1970

Publică volumul de proză *Dincolo de ploaie*

1971

Editează volumul *Trei proze*

Cu I.C.Ciobanu şi E.Bucov

1972

La Moscova apare cel de-al doilea volum în limba rusă, *Po tu Storonu dojdea. Povesti.*

1973

Realizează filmul artistic *Dimitrie Cantemir*, menţionat ulterior cu diplomă la Festivalul al VII-lea unional de filme de la Baku din 1973.

Împreună ca tata

În familie cu soţia Ludmila

1974

Este editată nuvela *Dimitrie vodă Cantemir.*

1975

Filmul *Durata zilei*, scenariul căruia aparţine lui Vlad Ioviţă (în colaborare cu Valeriu Gagiu), este menţionat cu o diplomă specială la Festivalul al VII-lea de filme de la Chişinău. În acelaşi an el regizează filmul de lung metraj *Calul, puşca şi nevasta.*

1976

Vlad Ioviţă este distins cu premiul de Stat al Republicii şi Ordinul „Insigna de Onoare".

1979

Apare a doua ediţie a volumului de nuvele *Dincolo de ploaie*, cu un studiu introductiv de Vasile Coroban.

Printre colegii scriitori V.Romanciuc, S.Saka, L.Butnaru

1980

Semnează regia filmului *La porţile satanei*(realizat după nuvela cinematografică *Se caută un paznic*).

1981

La editura Literatura artistică apare nuvela cinematografică *Făt–Frumos.*

Moment solemn cu I.C.Ciobanu

În cabinetul de lucru

de *Maestru Emerit al artei* din R. S. S. Moldovenească.

1983

23 iunie
După o boală incurabilă, se stinge din viaţă la Chişinău prozatorul, scenaristul şi regizorul Vlad Ioviţă.

1981-1983

Activează în calitate de secretar al Comitetului de Conducere al Uniunii Cineaştilor din Moldova.

1982

Lui Vlad Ioviţă i se conferă titlul

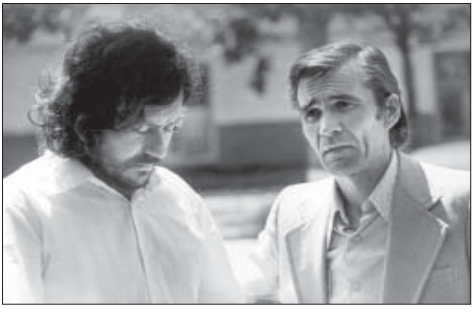

Doi scriitori şi cineaşti: N.Esinencu şi V.Ioviţă

Râsul și plânsul vinului

Casa lui, cocoţată pe malul celei mai adânci râpe, aduna cărările din tot satul. Cel de intra la dânsul, ştia că e oaspe dorit şi că bătrânul păstrează în tainiţele inimii câteva vorbe ascunse pentru el. Erau vorbe cu tâlc, povăţuitoare şi aspre, vorbe pornite de la inimă.

Şi cărările alergau spre căsuţa lui din toate părţile, aducându-l ba pe un băietan, care pusese ochii pe-o fată şi se grăbea să întrebe: „Cum îţi pare, moşulică?“, ba pe nişte bătăuşi, ce se luau în fiecare zi la harţă pentru o palmă de pământ, iar adăuza veneau să se împace, ba pe-o nevăstuică pornită să se sfătuiască cât să ceară la târg pentru viţică.

Erau şi de acei care veneau aşa... să stea la taifas şi să clocească vreo întrebare.

— Moş Căpriane, cum crezi neata: de ce nu s-a făcut pâinea-n astă vară? Doar au fost şi ploi destule, şi zile cu soare...

— Apăi du-te la-nvăţător, că el ştie mai bine.

— Ce ştie-nvăţătorul, am uitat şi eu! râdea flăcăul „isteţ“ cu râsul nucilor turnate din sac.

Bătrânul îl măsura cu privirea în aşa fel, de parcă alegea locul unde ar putea să lovească mai usturător.

— Spui c-au fost şi ploi destule şi zile calde, îşi dregea glasul moşneagul. Şi totuşi, pământul n-a rodit...

— Îhî...

— Da ştii tu din ce-i făcut pământul?

— Din pământ, rânjea flăcăul, arătându-şi dinţii de mânz.

— Aşa crezi tu. Pământul, afară de pământ, mai are în el şi piatră, şi cărbune, şi fier, şi alte bunătăţi. Numai că omul le-o dat de nadă la toate şi-o început să le istragă. Şi rămâne pământul sec înuntru.

— Ştii neata s-o-ntorci şi pe dos şi pe faţă, moş Căpriane, nu se lăsa „isteţul“, numai că...

— Ce e?

— În alte părţi, poate-o fi el aşa cum ai spus, la noi însă nu se istrage decât piatră.

Bătrânul cobora privirea de pe faţa flăcăului, netedă şi roşie ca o pătlăgică răscoaptă, spre pântecul lui voluminos.

— Pământul îi un trup întreg, urma el, şi dacă îl împungi într-un loc, durerea i se răspândeşte pretutindeni.

Flăcăul clipea des din ochii fără gene şi întindea cana deşartă.

— Să te mai întreb ceva, moş Căpriane.

— Zi-i.

— Care muzică-ţi place mai mult, cea de scripcă ori cea de fluier?

Bătrânul îi umplea cana şi zâmbea şiret.

— Mie ca mie... da ţie îmi pare că-ţi place mai mult asta.

— Care?

— Care o cântă vinul, când curge-n cănăţuie.

Flăcăului nu-i rămânea decât să-şi dezlege iarăşi sacul cu nuci şi să recunoască:

— M-ai bătut şi azi, moş Căpriane.

Vinul îşi plescăia şi el râsul în ulciorul ştirb, se scurgea săltăreţ în pahare, îşi revărsa spuma peste margini, fierbea, clocotea şi cobora chicotind în gâtiţele băutorilor.

...Dar într-o zi aurul lui s-a adumbrit, ca cerul înfiorat de semnele furtunii. Pe poarta lui moş Căprian intrau bărbaţii, mulţi ca niciodată. Fumau toţi, chiar şi cei care nu ţinuseră până acuma ţâharca în dinţi. Unii cercau să glumească, dar fiindcă de glumele lor nu râdea nimeni, muţeau ruşinaţi şi aşteptau de la bătrân vorba de ducă. De astă dată ea trebuia să fie una pentru toţi. Dar moşneagul n-o avea pregătită în tainiţele inimii şi de aceea tăcea. Pentru el vorbea vinul, ce-şi picura murmurul lăcrămat şi-i prezicea fiecăruia viitoarele strădanii.

Bătrânul trecea pe la un oaspete la altul. Întindea cănăţuia. Cerca să ghicească cu cine din ei o să mai bea, cu cine nu.

Toţi au închinat câteva rânduri, apoi s-au sculat de pe troscot, unde rămăseseră aruncate cărţile de joc, şi prima dată n-au lăudat vinul.

Curând au părăsit ograda şi s-au îndreptat spre punctul de mobilizare.

Moş Căprian a rămas cu cei şapte feciori ai săi. Toţi sprâncenaţi, toţi chipeşi, toţi posomorâţi. Nu cercau să facă glume, nici să joace cărţi. Ascultau şopotul vinului cu gândurile împrăştiate pe căile războiului.

Ulciorul s-a deşertat.

Atunci se sculă feciorul mai mare. Îşi puse traista pe umăr. Ceilalţi îi urmară pilda. Mezinul întârzia. Toţi întoarseră feţele spre el. Şi flăcăiaşul se ridică în picioare.

— Ne-am dus, tată.

L-au îmbrăţişat. S-au uitat la răsadul din faţa casei, care era cel mai nalt, cel mai gros, cel mai roditor din toţi răsazii văzuţi de ei, şi i-au dorit părintelui zilele şi sănătatea pomului. După aceea s-au îndreptat spre neveste. Unele erau cu pruncii în braţe, altele cu pruncii în pântec. Le-au sărutat şi pe ele. Pe urmă s-au desprins din braţele lor şi au coborât în râpă. Mezinul s-a reţinut. Nu se putea rupe de la pieptul nevesticii bălăioare, cu care se luaseră abia în primăvară. Adâncindu-se în râpă, fraţii îi aruncară câteva priviri şi-l smulseră din loc.

Când au răsărit pe malul celălalt şi au început să se afunde în văpaia amurgului, moş Căprian şi-a spus, că de-a fi să se întoarcă, s-or întoarce toţi odată.

Casa lui, cocoţată pe muchia celei mai adânci râpe, a rămas singuratică şi mohorâtă ca un cuib părăsit.

Cărările ce suiau paşnic spre portiţa ei, peste noapte s-au zvârcolit, s-au amestecat, s-au răsucit şi au început să curgă în albia Marelui şleah. Iar şleahul, ca toate căile din vara ceea, ducea spre front.

Când răcoarea dimineţilor de toamnă vesti că anul îşi încinge crugul, moş Căprian crestă pe dârjaua vremii, lângă cele şaptezeci şi nouă de tăieturi, încă una. Ea însemna că

de aici înainte pasul i-a fi şi mai şovăielnic, iar drumurile şi mai scurte. Nu erau ele lungi nici acum: de la poartă la fântână, de la fântână la un vecin, de la un vecin la altul. Până ajungea la nora mai mică. Iar dacă intra pe la cea mai mică, trebuia să treacă pe la toate, ca s-o vadă şi pe cea mai mare. De acum încolo, însă, va trebui să se porăie mai mult prin ogradă ori să stea pe uluc şi să aştepte… Ceasuri de-a rândul, zile de-a rândul, săptămâni şi luni. Să aştepte, fiindcă din cei şapte feciori unul nu i-a trimis o scrisoare, un rând măcar. Nici lui, nici nevestelor.

Pe drum treceau maşini, tancuri, motociclişti. Rumeni, bălăi, cu părul lins peste cap, nemţii se duceau şi se tot duceau, cântându-şi veselia şi trăgând rafale în văzduh. Nu mai aveau timp să-şi amintească de casă şi de cei care rămaseră cu gândul la dânşii.

Moş Căprian se întreba dacă, înainte de a-şi părăsi lăcaşurile, au băut şi ei câte un tulburel, dacă i-au ascultat şi ei scurgerea. „Pasă-mi-te că vinul le-a râs la toţi, de nu încape veselia în ei“, se gândea el.

Ca să-şi amăgească gândurile şi să fugă de ele, bătrânul îşi căuta de lucru prin ogradă, mai sucea o ţâharcă, mai schimba o vorbă-două cu Ţigănuş. Când soarele i se căţăra moşneagului în vârful creştetului şi-i dogora chelia, câinele lătra de trei ori, ceea ce însemna ora mesei.

— Ai să ospătezi singur, Ţigănuş.

— Da tu? bătea dulăul din coadă.

— Eu mai răbd.

Ieşea în uliţă. Se aşeza pe uluc şi se uita la soldaţii străini ce spintecau pulberea stârnită, lăsând în urmă săptămânile, lunile, anii. Nu mai cântau şi nici nu spărgeau văzduhul cu împuşcături. Hainele nu le mai erau curate şi noi, nici maşinile lucitoare ca altădată. Ţigănuş îi amintea că totuşi ar trebui să rugume ceva. Dar bătrânul Căprian nu era deprins să ospăteze de unul singur. Din moşi-strămoşi fusese o rânduială în casa lor: să nu se aşeze la masă fără comeseni. O urma, deşi nu era deloc uşor să găseşti un oaspe, măcar că foamea

umbla pe la case cu lista morţii în buzunar. Oamenii se înstrăinaseră, se ascundeau unii de alţii şi nu-şi mărturiseau necazurile.

De la o vreme nu se ducea nici la nurori, fiindcă n-avea veşti pentru ele: cei şapte tăceau.

Zilele se scurgeau una după alta, cernindu-şi ploile, topindu-şi zăpezile şi vânturându-şi frunzele uscate.

Pe dârjaua vremii numărul tăieturilor creştea. Dureroase tăieturi... Ele însemnau că picioarele şovăielnice nu-l mai ţin şi că drumurile lui au intrat toate în ogradă.

Nemţii au început să se retragă. Aveau privirile înveninate şi se uitau mai mult în pământ. La început coloanele veneau numeroase. Curând, însă, s-au rărit, puteai chiar să treci uliţa şi să n-ai grijă c-o se dea peste tine vreun motociclist ori o să te înjure vreun şofer.

Într-o seară, când Ţigănuş lătrase de trei ori, moş Căprian zări pe drum şapte siluete. Nu erau feciorii lui, dar numărul îl înduioşă.

I-a poftit în ogradă. Le-a pus pe masă ceea ce-a dat Dumnezeu. Le-a adus şi vin, care le-a încălzit mădularele şi i-a înveselit oleacă.

Şapte.

Stăteau în faţa lui. Toţi betegi, toţi găuriţi de gloanţe, toţi trecuţi prin moarte. Vii însă şi mergând spre casă.

Străini.

Unde erau ai lui?

Unul din soldaţi, văzând că pe masă lipseşte sarea, a scos din buzunar o cutioară şi a deşertat-o în solniţă pe jumătate. Toţi s-au întunecat la fată. Veselia le-a trecut. Peste câteva minute s-au sculat şi au ieşit.

S-au dus.

Şi duşi au fost.

Au început să se întoarcă şi în satul lor demobilizaţii. Câte unul, câte doi, câte trei. Dar şapte nu veneau. Era un număr prea mare pentru o singură casă.

Şi moşneagul înţelese asta. Acuma era bucuros să-i vadă teferi măcar pe câţiva, măcar pe unul.

Şi iată că într-o dimineaţă, când stătea pe uluc ţeapăn ca şi crucea de alături, pe drum s-a arătat unul, mai bine zis, jumătatea unuia, dar nici aceea nu era a feciorului său.

Moş Căprian l-a privit îndurerat şi l-a recunoscut. Jumătatea de om, care şedea pe-o scândură cu patru roticele, era „isteţul" cu întrebări drăcoase. I-a auzit şi râsul, care-şi rostogolea fără răsuflare nucile.

Când s-au dus devale toate şi tăcerea s-a cuibărit în golul rămas, pe faţa ostaşului, veştedă ca o pătlăgică bătută de brumă, au ţâşnit două şiroaie de lacrimi.

— M-am întors, moş Căpriane... Şi, ca de obicei, ţi-am adus o întrebare.

— Drăcoasă?

— Tristă.

— Spune-o.

— De ce m-au tăiat numai în două şi nu bucăţi-bucăţele?

Bătrânul şi-a smuls pălăria din cap şi pletele dalbe i-au curs pe umeri într-un poclon adânc. S-a închinat măreţului Apus, apoi a ridicat fruntea umilă şi s-a uitat în ochii lui de jar. A cerut să-i întoarcă din cuptoarele de foc feciorii, pe care i-a înghiţit cândva. Dar Apusul se grăbea să întindă umbrele uitării peste faptele şi durerile lumeşti şi nu i-a trimis drept răspuns decât tăcerile nopţii.

Şi bătrânul a blestemat Apusul.

A doua zi s-a întors spre Răsărit şi a cuvântat:

— Soare-Răsare, tu care ne întorci în fiecare dimineaţă nădejdile părăsite, întoarce-mi fiii. Adă-mi-i măcar jumătăţi, ciunţi, orbi, măcar fărâmituri din ceea ce-au fost cândva, dar adă-mi-i! Îndură-te de bătrâneţele mele, Soare-Răsare.

Dar Soarele, din scaunul său de slavă, nu l-a auzit pe omul răstignit la pământ şi moş Căprian şi-a întors faţa de la el.

A treia zi rugăciunea i s-a îndreptat spre Miază-Noapte, a patra bătrânul a bătut mătănii vânturilor ce veneau dinspre Miază-Zi. Şi-a plâns toate lacrimile şi, când în faţa ochilor i

s-a făcut întuneric, a blestemat cele patru zări ale lumii şi, intrând în casă, s-a închis în ea ca într-un mormânt.

Unii din cei care scăpaseră cu zile îşi aminteau de vechile cărări şi veneau să-i întoarcă vorbele de demult. Băteau în uşă, dar uşa nu se deschidea. Pentru nimeni, nici pentru cei şapte ghiduşi – feciorii feciorilor lui. Asurziţi de bocetele mamelor şi înspăimântaţi de privirile lor disperate, ei fugeau de acasă şi îşi croiau sfioşi cărăruie spre bunic. Dar el nu le apărea în prag cu mere şi nuci, precum apăreau bunicii în faţa celorlalţi copii, şi puştii au început să cerceteze gospodăria singuri. Dădeau târcoale casei, se iveau în ţarc, se căţărau pe coştereaţă, coborau în beci. Peste tot domnea o linişte care-i intimida. Curând însă se obişnuiră cu ea şi începură să se joace de-a mijatca şi să bâzâie prin via înflorită ca nişte roiuri de albine.

Când s-au copt agudele, nu mai coborau de pe crengile noduroase până ce nu deveneau bot negru, mâini negre, pântec negru.

Cel dintâi îşi dădea seama că s-a săturat Mihăiţă.

Sărind jos şi răsuflând greoi, el le zicea verişorilor:

— Lăcustelor, vă ajunge pentru azi!... Haideţi. Lăsaţi şi pe mâine ceva.

A doua zi erau prezenţi odată cu zorii.

— Bună dimineaţa, bâtule.

Nici un răspuns.

Se îndreptau spre agud.

Astfel, din zi în zi, până când s-au copt zarzărele. Au curăţit zarzării şi s-au apucat de goldane. Pe urmă au ridicat năsucurile pistruiate spre poalele prăsadului. Dar copacul era nalt şi n-avea crengi de care să te poţi agăţa... Şi băieţii au pus mâna pe bolovani şi beţe. Fiecare prăsadă doborâtă era prilej de ceartă, strigăte şi chiar bătăi. Se cutremura pământul şi vuia văzduhul. Parcă coviţăiau toţi purceii din sat.

— A-a-a! Dă-mi-o! Asta-i a mea! Eu am nimerit-o!...

— Ba eu!

— Nu!

Urma o înjurătură auzită de la nemţi.

— Sacramento!

— Dă-o că te pălesc!

— Văle-e-u-u! I-oi spune mamei!

Şi iată că într-o după amiază, laviţa din cămară scârţâi, apoi se auzi un oftat ce venea parcă din străfundul pământului şi peste câteva minute gemu zăvorul de la uşa tinzii. În prag se arătă un moşneag cu o barbă lungă şi răvăşită. Era descins, galben, cu faţa trasă şi ochii duşi în fundul capului. Se uita la copii ca din altă lume. Arătarea nu semăna cu „bâtu“ şi puştanii o tuliră care încotro.

Ţigănuş lătră de trei ori, şi moş Căprian se întoarse în cămară să mănânce şi să stea de vorbă cu cele şapte umbre. Dar de astă dată ospăţul nu dură mult, căci închipuirea lui nu izbuti să-i aducă pe feciori din negura trecutului şi să-i aşeze la masă.

Ieşi din nou afară. Se aşeză pe târnaţ şi începu să se uite la poartă. Nepoţii nu se iveau. Lumina soarelui îi sfredelea ochii deprinşi cu întunericul, iar aerul răcoros îi dădea ameţeli. Trecea vara…

Cădeau prăsadele coapte. Şi n-avea cine să le strângă. Copiii tot nu veneau. Alergau prin alte grădini şi aruncau cu bolovani în alţi copaci.

Dar prăsadul de pe muchia râpei îşi aprindea lumânările fructelor prea sclipitor ca să nu-i ducă în ispită.

Într-o duminică feţele lor crescură pe gardul lui moş Căprian ca nişte oale înfipte în ţăruşi.

— Vrem prăsade.

— Plăsăzele.

— Moi.

— Coapte.

Bunicul ridică obrazul alb şi fuiorul bărbii i se lumină de un surâs. Le făcu din cap să vină. Îi luă pe doi în braţe.

— Mieluşii bâtului…

Se temea să nu-i scape jos, dar atingerea lor fierbinte îi dădea putere. Îi trimise spre copac, iar singur coborî în beci şi scurse vinul rămas. Ulciorul nu se umplu. Când se întoarse

la „ţânci“, aceştia îl înconjurară, molfăind prăsade şi uitându-se cu admiraţie la barba lui.

Erau şapte.

Toţi smoliţei, toţi dolofani, toţi radiind lumină şi voie bună. Le-a turnat vin. Ei l-au sorbit cu lăcomie şi s-au uitat în ulcior.

— Da mie, bâtule? scânci mezinul, căruia nu-i ajunsese.

— Ţie la toamnă, zise moşneagul, întorcându-se spre cele patru zări şi rostind vorbe neînţelese pentru copii.

După aceea intră în vie. Trebuia s-o lucreze. Cei şapte s-au întors. Cer vin. Şi el, Căprian Amiază, n-are cu ce le potoli setea. Când s-a mai pomenit una ca asta? Trebuie să fie gata. Mai ştii, mâine poate o să vină şi ei cu întrebări drăcoase. Va fi nevoit să le răspundă. Şi cum să pui ţara la cale fără ca să asculţi scurgerea vinului din ulcior în pahar?

Via îl aştepta nelegată, nestropită, dar totuşi împovărată de strugurii în care vinul începea să-şi gâlgâie râsul, umflând bobiţele încă verzi.

Păienjeniș

Ghimpi negri, ghimpi ruginiţi – puzderie de păianjeni, în plasa cărora, galbenă şi bolnăvicioasă, luna se zbătea, străduindu-se să-şi desprindă coarnele din ochiuri de sârmă şi să urce pe cer. Nu izbutea însă, căci mici deopotrivă erau toate găurile şi nu reuşeau să se strecoare prin ele decât vrăbiile şi vântul.

Înfrigurată, privirea femeii cercetă gardul de la un capăt spre altul: locul ales de cu zi nu se zărea, probabil că era troienit, căci parii enormi deveniseră scunzi, de parcă cineva îi bătuse în pământ.

Altă îngrăditură, lagărul bărbaţilor, zgâria văzduhul în depărtare. Acolo era aşteptată.

Se înţeleseseră dimineaţă, când râneau şoseaua înzăpezită. Ca de obicei, lucrau răzleţiţi. Bărbaţii de-o parte, femeile – de alta.

Farurile maşinilor militare luminau terenul. Şoferii claxonau din ce în ce mai nerăbdător. Lopeţile femeilor şi cele ale bărbaţilor înaintau unele spre altele grăbite. Înaintau nu pentru că circulaţia era orpită şi strajnicii strigau, ameninţându-i şi îndemnându-i, ci mai mult dintr-o imperceptibilă dorinţă de a se vedea. Căci ambele părţi erau ţinute permanent la strictă distanţă. Bărbaţii veneau în linii aproape egale, aruncând zăpada cu mişcări precise şi îndârjite. Femeile – stol. În fruntea lor mergea o brunetă, îndoindu-se şi dezdoindu-se uşor. Se vede că bărbaţii o remarcaseră, fiindcă de la o vreme liniile lor se destrămară, iar lopeţile începură să le sune a întrecere.

Deşi nalt cât stâlpii de telegraf, peretele de zăpadă scădea din ce în ce. Când între lopătari nu mai rămase decât o îngustă fâşie, femeia îşi îndreptă spinarea şi, sprijinită în coada lopeţii,

se uită la bărbaţi. Aceştia se opriră şi ei din lucru. Erau zgribuliţi, înfometaţi şi bântuiţi de boli, dar privirea femeii îi transformă într-o clipă. Mai mult bănuit decât văzut, surâsul brunetei pluti spre ei. Fiecare şi-l atribui sie şi pregătea în gând un început de vorbă, firesc şi intim, fiindcă le amintea alte surâsuri, uitate aproape. Dar femeia se aplecă deodată şi înfipse lopata în omăt.

Din rândul bărbaţilor unul se desprinse şi, înverşunat, porni să-şi croiască drum spre ea. Tovarăşii lui rămaseră pe loc, neclintiţi. Vorbele nealcătuite încă le îngheţară pe buze.

Mâncat de două lopeţi flămânde, zidul de zăpadă se subţia cu fiece clipă şi curând se surpă.

Cei doi se opriră faţă în faţă. Stingheri. Înfierbântaţi.

Tăceau.

Poate că ştiau ce să-şi spună. Poate că ştiau prea bine ce vor, însă le era teamă că, rostite, cuvintele graiului pe care-l adoptaseră de nevoie vor risipi clipa de vrajă.

Lumina farurilor era prea slabă ca să le desluşească trăsăturile feţelor şi culoarea ochilor, dar suficientă pentru ca fiorul ce li se-nfiripase nu demult în inimă să zvâcnească din nou, chemându-i.

Ofilite de arşiţa chinuitoarelor insomnii, buzele ei şoptiră:

— La noapte.

Vocea santinelei lătră scurt, trecând printre cele două umbre ca un vârf de baionetă. Şi le despărţi. Farurile maşinilor se stinseră şi pe căştile soldaţilor sclipi ziua.

...Iar acum noaptea s-a închegat din nou.

Ning tăcerile astrale. Fulgii cad măşcaţi şi moi. Omături peste omături se aştern, albe şi curate, astupând rănile pământului, îngropând oseminte şi înăbuşind atâtea dureri. Ninge ca-ntr-o feerică noapte de An Nou... Şi nu-ţi vine a crede că sub acest clar de lună undeva mor sute şi mii de oameni, se ciocnesc avioane şi ard atâtea oraşe.

Şi aici, în acest lagăr de concentrare, atâtea suflete frământate de nesomn... în această noapte!

Ghimpi negri, ghimpi ruginiţi – puzderie de păianjeni, în plasa cărora, galbenă şi bolnăvicioasă, luna se zbate, străduu-

indu-se să-şi desprindă coarnele din ochiuri de sârmă şi să urce pe cer.

Şi femeia.

Imposibil să nu existe vreo spărtură. Orişice plasă are spărturi. Trebuie să aibă şi gardul acesta, căci altfel pe unde s-ar strecura în lagăr vrăbiile şi vântul?

Şi dacă o zăreşte cineva? N-ar fi mai bine să se întoarcă la baracă? Patul torturii o aşteaptă… şi ploşniţele, şi coşmarurile. Nici una din femei n-are dreptul să-l părăsească. Doar cele disperate, care se duc la soldaţii întorşi de la post.

Oberlocotenentul Kraft îl face pe niznaiul; subordonaţii trebuie să-i fie recunoscători.

Ca să poată lipsi după ora culcării, ea apelase la un şiretlic. Îi spusese Ritei – o belgiană suptă, cu ochii încercănaţi şi buzele vinete, care, după unele zvonuri, stă bine cu şeful plutonului de pază – că ar vrea şi dânsa să meargă la foişorul soldaţilor.

Aceasta o bătu familiar pe umăr. Surâsul, care-i apărea în colţul gurii de fiecare dată când făcea astfel de servicii, îi trădă satisfacţia: „După cum vezi, toate suntem la fel, aşa că…“

Batjocura surâsului o umili, după cum o umili şi zâmbetul oberlocotenentului. Ofiţerul era mulţumit că-i dă prilejul s-o trateze ca şi pe „celelalte“… Căci până acum atât inginerii şi maiştrii de la uzina unde lucrau deţinutele, cât şi esesoviştii din lagăr o tratau cu stimă inconştientă.

Avea o ţinută mândră. Fire închisă, trecea prin viaţă cu „pas regal“, după cum se exprimau pe vremuri colegele ei de pension. Admiraţia şi onorurile celor din jur le primea ca pe un omagiu firesc. Era deprinsă cu ele din copilărie. Băieţii din cartierul în care locuise nu numai că nu o trăgeau de cosiţe şi nu-i puneau piedică, răsărind năprasnic de după vreun colţ, ci, dimpotrivă, formau în jurul ei o adevărată escortă de cavaleri, gata s-o apere de orice pericol în drum spre băcănie, cinematograf ori şcoală.

Cele două surâsuri de azi o jigniră mai dureros ca toate înjosirile fizice suportate în lagăr până acum. Şfichiuită,

mândria ei se cerea răzbunată. Trebuia să spargă plasa cu orice preţ, cu orice preţ...

Examină troianul mai atent. Nu era nalt deopotrivă peste tot. Între gard şi troian trebuia numaidecât să rămână pe-alocuri şi distanţă liberă. Nu se înşelase: între reţeaua de sârmă ghimpată şi barajul de zăpadă era spaţiu viran. După presupunerile ei spărtura ochită dimineaţa se afla ceva mai înainte, lângă postul Nr 3. Se târî în coate cu mişcări de reptilă. Nu se temea că va fi observată. Peretele alb o apăra. Curând găsi şi spărtura. Era mică, foarte mică...

Totuşi, în decurs de doi, ani nici o deţinută n-a izbutit să treacă hotarul interzis. Au încercat mai multe, dar... santinelele au ochi de gaie şi arme care nu dau greş.

Fiori reci, fiori fierbinţi aleargă prin inima femeii.

Se teme?...

E mică spărtura din gard. Îşi va zgâria braţele, coapsele. Dar asta n-o îngrijorează. O bucură chiar. Odată rănit, corpul îşi va uita durerea lăuntrică. Pentru un răstimp măcar. Iar apoi... Apoi va fi el. Obrazul lui se va lăsa peste al ei, pământul se va clătina îmbrăţişând bolta. Şi nu va fi iarnă, nici noapte, nici santinele. Va fi doar spaţiu şi-n spaţiu – leagănul lor.

Lăsându-şi faţa pe braţele-i vânjoase, ea nu va-ntreba câte femei au mângâiat, nici câţi duşmani au răpus. Va regreta doar că sunt dezarmate braţele lui.

Ce fac acuma? Pipăie ghimpii de sârmă în căutarea unei spărturi? Şi dacă nu vor găsi-o? Cum se vor întâlni cu mâinile ei?

N-au precizat cine spre cine trebuie să vină, dar bineînţeles că el... Îşi va părăsi lagărul şi va porni încoace... iar la jumătate de cale îl va întâmpina dânsa.

Culcată pe-o coastă, femeia cerca să-şi strecoare corpul de cealaltă parte a reţelei.

Sub degetele ei subţiri, nervoase sârma zângănea. Şi nu atât sârma, cât borcanele atârnate de ea. Zgomotul lor putea sluji drept semnal de alarmă. După presupunerile femeii, camaradele ei trebuiau să fie demult în foişor. S-a desprins de ele, spunând că le va ajunge îndată. Posibil c-au uitat de ea. Soldaţii, bineînţeles, le-au oferit ca de obicei conserve şi

pâine, pâine moale, albă... Mănâncă şi ascultă muzică. Rita spune că soldaţii au discuri cu Strauss şi tenori italieni. Cică e cald în foişor şi-i curat. Arde căminul. I-a plăcut întotdeauna căminul. Într-o ţară care, după ce-a fost biruită de fascişti, şi-a uitat numele, era un oraş, iar în acel oraş – o stradă şi o casă cu un cămin bătrânesc. Focul lui trosnea paşnic, aruncând lumini fugare pe faldurile draperiilor cu păsări şi plante exotice. În faţa lui, o femeie privea ceasuri întregi jocul văpăilor. Alături şedea bunica ei, citind într-un jilţ moale. Şi surioara de cinci ani, jucându-se cuminte şi conversând c-un ursuleţ de pluş... Amintiri de peste iarnă, de peste noapte, de peste negura otrăvitoare a războiului.

Unele femei voiau să şi le apropie şi de aceea îşi îndreptau paşii spre foişor. Dar se întorceau dezamăgite şi nu aduceau în suflet decât o doză de venin în plus.

Nu. Lângă un astfel de cămin ea nu va poposi niciodată. Mai bine să îngheţe aici, pe albul zăpezilor, lângă un bărbat străin, necunoscut. După grai pare a fi rus ori polonez. Prizonier probabil. N-a avut timp să-l întrebe nici cum îl cheamă, dar în privire i-a simţit tăria celor ce nutresc gânduri de răzbunare. Asta a cucerit-o.

Îi ard obrajii şi inima-i zvâcneşte. De parcă se duce la prima întâlnire. Da, şi atunci, demult-demult, ieşise din casă pe furiş. Bunica n-a observat-o, era în salon cu nişte musafiri. Nu s-a dus spre portiţă, căci se temea de scârţâitul ei. S-a afundat în grădină. A căutat spărtura din gardul năpădit de iederă. A găsit-o. Un ghimpe i-a împuns degetul. Atât de dureros, încât mai n-a ţipat...

Un ghimpe ruginit îi zgârie femeii umărul, făcând-o să se îndoaie şi să se dezdoaie ca o şopârlă rănită. Plasa cu păianjenii încărunţiţi îşi scutură tălăncile. Femeia îşi opri respiraţia. Dar zgomotul amuţi fără ca să atragă atenţia santinelelor.

Văzându-se dincolo de plasă, se târî un timp în coate, apoi se ridică în picioare. Moale, omătul o înghiţi până la glezne. Se împiedica, cădea cu faţa în puful dalb, se ridica şi înainta din nou.

Un val fierbinte, năstruşnic o potopi...

De-ar şti bunica unde se duce... şi de-ar mai şti ce băiat o aşteaptă... şi unde are s-o ducă el... Acolo toţi luptă. Toţi sunt liberi... liberi...

Se poticneşte iar. Îi vine să râdă: „Te-ai lăţit ca un broscoi", dar gura i se umple cu zăpadă... şi nările, şi urechile. N-aude nimic. Pare că o strigă bunica?... Ori şeful plutonului de pază? Probabil că oberlocotenentul n-a uitat de ea. A pus soldaţii s-o caute şi, aflând că deţinuta nu-i în foişor, nici în baracă, a şi ridicat plutonul în picioare.

Însă degeaba, nu-i vor da de urmă, până dimineaţă în orice caz, iar apoi – fie ce-o fi!...

Verde, un şuvoi de lumină se avântă deodată în sus, spintecând nălţimile, şi după ce atinse zenitul, începu să cadă la pământ, subţiindu-se în jurul bărbatului care stătea orbit în faţa femeii.

În clipa când racheta se stinse, din ambele lagăre răsunară voci alarmate şi lătrat de câini.

O nouă rachetă şterse contrastul dintre albul zăpezilor şi albastrul cerului. Santinelele duseră armele la ochi.

Răsunară câteva împuşcături.

Apoi ţâşni al treilea potop de lumină. Armele se lăsară în jos. Nu mai aveau ce ţinti, căci în locul unde adineaori se conturaseră cele două figuri, nu se zărea nimic... Doar fumul rachetei intrate în zăpadă.

Pază cu primejdie

O gradă mai curată nu găseai în tot satul. Tecla o mătura în fiecare dimineaţă. O stropea cu apă întâi, să nu se ridice colbul şi să nu se aşeze pe gardul văruit şi pe flori. Teclei îi plăceau florile ca unei fete mari. După ce mătura ograda şi uda florile, se aşeza pe un scăunel cu trei picioare şi urmărea zborul vreunui pai sau al vreunei pene, care veneau din altă ogradă ori din drum. Dacă paiul ori pana se lăsau în ograda ei, ea se ridica de pe scăunel, încet, leneş, le culegea de unde căzuseră şi le arunca înapoi peste gard.

Apoi se aşeza iarăşi pe scăunel şi se încălzea la soare.

Era numai în cămaşă de noapte. Îi părea că nu o vede nimeni, fiindcă o înconjura gardul înalt cât un zid de mănăstire.

Dar bărbaţii din ogrăzile vecine trăgeau cu ochiul. Ca s-o vadă mai bine, unii găseau ba o creangă uscată şi se căţărau în copac s-o taie, ba li se părea că antena de pe acoperiş e cârligată şi se apucau s-o potrivească, ba le spuneau nevestelor că au de cotrobăit ceva prin pod şi priveau de acolo cum se piaptănă Tecla şi cum îşi strânge părul moţoc.

Măhălencele spuneau că au s-o înece în Nistru, fiindcă din pricina ei nu-şi puteau alunga bărbaţii la lucru, iar când îi alungau totuşi, ei se plângeau unul altuia, că, uite, ale noastre nici prin casă nu mătură aşa...

Tecla nu lucra în kolhoz. Nu-i dădea voie bărbatul-său, Vichenti. El păzea harbuzăria de pe zare. Venea acasă noaptea pe un ceas-două şi duminica pe toată ziua. Duminica el o îmbrăca pe Tecla ca pe o păpuşă şi se ducea cu dânsa la târg, unde o plimba pe la ceainărie, cinema, magazine, îi cumpăra câte o broşă, câte un tulpan, o punea să-şi facă manichiură, apoi, după ce se fotografiau împreună, se întor-

ceau acasă cu taxiul. Ajunşi acasă, Vichenti îi dădea Teclei altă rochie şi o scotea în sat.

Mic şi negricios, cu pălăria trasă hoţeşte pe ochi, cu haina care părea lungă şi largă pe el, pentru că o ţinea mai mult în cui decât o purta, Vichenti mergea din urma nevestei, temându-se nu care cumva s-o întreacă şi să nu observe cum îi dă bună ziua şi, mai ales, cum îi zâmbeşte cutare sau cutare.

Iar Tecla, bucuroasă că a scăpat din ogradă, voia să reuşească pretutindeni: la părinţi, la club, la bibliotecă; voia să schimbe câteva vorbe cu toţi cunoscuţii şi necunoscuţii, dar Vichenti o trăgea de mânecă.

— Hai!

Soarele scăpăta spre asfinţit şi ea trebuia să se îmbrace pentru dansuri.

Vichenti nu dansa. Dansa numai Tecla, cu prietenii lui Vichenti. Cu altcineva el nu-i dădea voie să danseze.

Iar pe la miezul nopţii, când, obosită de atâta alergătură şi dansuri, Tecla adormea, Vichenti îi încuia rochiile în ladă, lua cheia cu el şi se ducea la harbuzărie.

Au cercat să-l probozească nu o dată şi brigadierul, şi preşedintele, şi alţii:

— Tu nu-ţi dai seama în ce vreme trăieşti, omule. Azi femeia e în rând cu bărbatul în toate. Una a zburat chiar şi în cosmos. Da tu o ţii pe a ta ca pe o roabă. Vrei să te scrie careva la gazetă?

Vichenti tăcea şi asculta. Îi plăcea omului să tacă. Unii spuneau că de când cu harbuzăria s-a dezvăţat să vorbească, iar alţii, cică, niciodată n-a ştiut să lege două vorbe, chipurile şi din şcoală a fost dat afară pentru că tăcea când trebuia să răspundă la lecţie. Numai că alta era pricina. Şcoala Vichenti a lepădat-o singur, din voia lui. A lepădat-o, fiindcă în şcoală era prea mult zgomot şi-l dureau urechile. El era deprins cu liniştea. Încă de pe timpul războiului, când rămăsese în sat singur. Satul se evacuase. Şi maică-sa, care fugise cu un jandarm, nu-l găsise nicăieri în momentul când îşi strângea ce avea de strâns pentru plecare. Şi nici nu avea unde-l găsi,

pentru că el nu era în sat. Era dincolo de sat, lângă pădure, şi se scălda într-o băltoacă.

În sat rămăsese numai o babă de vreo sută şi ceva de ani. Şi el. Baba era oarbă şi stătea toată ziua lângă poartă cu o bucată de mămăligă în mână. Hrănea vrăbiile, hulubii, ciorile. Îl hrănea şi pe el cu fărâmituri.

Când s-au întors sătenii pe la casele lor, l-au găsit sălbăticit aproape.

Harbuzăria a început s-o păzească după ce se lăsase de şcoală. Era cel mai bun paznic din kolhoz. Toţi se temeau de el, deşi nici puşcă, nici băţ nu văzuse nimeni vreodată în mâinile lui. Se temeau de capătul de creion, pe care-l avea legat cu aţă de buzunarul cămăşii. Când îl zărea pe cineva intrat în harbuzărie, Vichenti nu striga la el, nu-l amenința şi nici nu asmuţea câinii. Scotea doar creionul din buzunar, şi cel care venise după furat lăsa harbuzul şi-şi lua tălpăşiţa: nu voia să fie amendat pentru o nimica toată.

Tecla însă nu se temuse de creionul lui. Într-o vară, prinsă în harbuzărie şi văzând că paznicul are de gând să-i noteze numele, ea îi strigă:

— Scrie-mă dacă poţi. Tu nici numele tău nu ştii să ţi-l scrii. Ştiu eu ce ştii tu şi ce nu ştii. Am învăţat într-o clasă doar!...

Înfuriat, Vichenti se năpusti după ea. Fata nu aruncase harbuzul rupt. Îl strângea la piept şi alerga uşor, ca şi cum n-ar fi avut nimic în braţe. Iar când văzu că paznicul o ajunge totuşi, il azvârli sub picioare. Vichenti se împiedică şi căzu lat. Tecla intră într-o paragină. Apoi într-un lan de păpuşoi, apoi fugi prin mirişte. Mirişte a era uscată, iar Vichenti alerga desculţ, înţepându-şi picioarele. Dar nu voia să se oprească. Voia s-o prindă pe fată. Şi o prinse. O înhăţă de mână. Ea gâfâia obosită şi râdea. Şi el o lovi peste gură. Dar ea nu se potoli. Îi râdea în faţă şi, ca să nu mai râdă, el o mai lovi o dată, peste ochi. Apoi vru s-o lovească iar peste gură, dar n-o lovi, o sărută.

Şi ea, proasta, tot râdea.

A început să plângă mai târziu şi să spună că nu se poate întoarce la fermă cu părul despletit şi plin de spice, cu bluza ruptă şi fusta mototolită.

Vichenti o duse la colibă.

Vreo câteva zile au păzit harbujii împreună.

Pe urmă s-au luat.

Paznicul venea să-şi vadă nevasta în fiecare noapte. Făcea opt kilometri pe jos de la deal spre casă şi opt îndărăt.

Tecla îl aştepta cu lumina aprinsă şi masa pusă. Şi în timp ce Vichenti mânca, ea îi povestea ce-a mai auzit la radio şi mai ales ce i-a citit din gazetă Lixandru poştaşul. Lixandru îi citea gazeta în fiecare zi, literă cu literă, toată.

Vichenti nu avea aparat de radio în coliba lui de pe deal. Şi Tecla voia să-l ţină la curent cu ceea ce se face în lume. Numai că de cum auzea numele poştaşului, paznicul se întuneca la faţă şi pofta de mâncare îi trecea. Ştia el cum îi citeşte Lixandru gazeta. I-o spunea fiecare, când nu voia să-i dea câte un harbuz.

Tecla, cică, îi aducea lui Lixandru un scăunel, iar pe altul, la câţiva paşi de poştaş, se aşeza ea. În timpul cititului se întâmpla însă, că scăunelul flăcăului se apropia de cel al femeii. Şi femeia se retrăgea din mijlocul ogrăzii mai spre prispă, apoi mai spre prag, apoi se pomenea în tindă şi, în sfârşit, în casă.

Tecla nu voia să recunoască nici în ruptul capului că Lixandru îi citeşte ultima pagină în casă. Şi Vichenti o chelfănea tot mai des. Apoi ieşea afară şi cerceta gardul. Punea la loc pietrele date jos de cei care treceau pe drum şi voiau să vadă cum mătură şi cum udă florile Tecla.

Poate pentru că s-au copt harbujii şi toţi căutau să-şi facă drum pe lângă coliba lui Vichenti, iar el nu putea potoli setea unui sat întreg cu harbujii kolhozului şi era nevoit să asculte în fiecare zi despre felul cum îi citeşte poştaşul nevestei sale gazeta; poate din altă pricină, numai că într-o noapte Tecla fusese bătută crunt de tot. Iar a doua zi măhălenii văzură la poarta paznicului un lăcătoi atât de mare, că s-au mirat cu toţii, şi mai văzură că gardul vecinului a crescut într-o singură

noapte cât un zid de cetate. Şi au râs. Dar când văzură că şi drumul ce trece pe sub gard e închis la un capăt şi altul cu crengi de salcâm, cătină şi spini, s-au supărat.

Bine, crucea lui! Îşi bate nevasta, s-o bată. Îşi pune lacăt la poartă, să-şi pună măcar şi zece. Îşi înalţă gardul în fiecare noapte, treaba lui, să-l înalţe măcar până la ceruri. Dar ce are el cu drumul. Că drumul nu-i al lui. E al satului. Şi de ar fi vorba numai de crengi, cătină şi spini, ar mai fi cum ar fi, dar să vezi, el a mai săpat şi două şanţuri. Şi Vasilică îi mare nebun. Mai ales când bea un pahar. De data asta însă el băuse nu un pahar. Băuse o noapte întreagă la unul căruia îi adusese încă de cu seară nişte piatră de la carieră. Şi adormise. Iar în zori s-a grăbit să ducă maşina la garaj. Şi când colo, na-ţi-o bună! Un şanţ în mijlocul satului!...

Vasilică începu să drăcuiască atât de furios, încât măhălenii au înhăţat hârleţele şi au alergat să-l ajute. I-au scos maşina şi s-au năpustit înaintea ei, să astupe celălalt şanţ. Şi când l-au astupat şi maşina a trecut şi s-a dus, se pomenesc deodată înjuraţi de Vichenti, care venea dinspre şosea cu puşca în mână.

Că de ce, anafura mamei voastre, astupaţi ceea ce n-aţi săpat!

Da ei, cică, de ce, anafura mătii, sapi drumurile, că nu-i război, şi dacă-ţi place să sapi tranşee, sapă-le în ogradă la tine.

„Ba e război!“ cică le-a strigat Vichenti şi, ridicând puşca deasupra capului, a făcut: bum!... Şi toţi s-au împrăştiat ca vrăbiile, iar paznicul a început să alerge în jurul gardului şi să cerceteze, dacă nu cumva i-au dat vreo piatră jos. Şi când ajunse pe malul Nistrului, îşi puse mâinile în cap. Sub mal, în dreptul case lui, stăteau înşiraţi unul lângă altul atâţia pescari, că nici nu-i puteai număra.

— Ce v-aţi grămădit aici ca muştele, măi?! Parcă-n altă parte peştele nu se prinde? Dacă nu se prinde nicăieri decât aici, apoi, hai, veniţi în ogradă, suiţi pe prispă, pe casă, aruncaţi-vă undiţele în Nistru chiar din prag de la mine!...

Văzând că pescarii nu prea înţeleg despre ce este vorba, el mai descărcă o dată arma. Şi-i alungă şi pe ei.

...Apoi se îndreptă spre poartă, descuie lacătul şi, trecând în curte, se aşeză pe unul din cele două scăunele.

Era cald.

Soarele stătea înfipt în acoperişul casei şi lumina lui se scurgea în ogradă, înecând toate umbrele.

Vichenti îşi sprijini arma între genunchi şi se apucă să citească gazeta pe care şi-o luase singur în dimineaţa ceea de la poştă. Citea încet, buchisind ce era scris cu litere mai măşcate.

— Hai, vino încoa, Teclă! o strigă el pe nevastă, văzând că ea nu vine să se aşeze pe scăunelul din faţă. Vino şi ascultă!...

În liniştea din jur glasul îi răsună străin, ca într-o biserică pustie.

Deodată i se păru că aude un plânset înfundat. Lăsă gazeta jos, pe pământ, şi porni spre casă, fiindcă plânsetul venea de acolo, de după ferestrele deschise. Dar în casă nu găsi pe nimeni. Şi Vichenti se reîntoarse în ogradă şi strigă îngrijorat:

— Fa nevastă, fa!...

Plânsetul încetă parcă, apoi se auzi din nou, undeva printre copacii din grădină. Apoi, dincolo de casă, în poiată. Tecla nu era nici în poiată, nici în ţarc, nici în beci. Unde putea să fie? Că doar n-a sărit gardul să fugă la părinţi? Şi chiar de l-o fi sărit, nu putea să fugă prin sat aşa cum o lăsase el, numai în cămaşă de noapte.

Plânsetul fugea de Vichenti. Răsuna ba ici, ba colo, uneori tare de tot, uneori sugrumat, cu gura închisă, ca cel de altădată, din copilărie, când el rămăsese singur în satul părăsit şi nu putea adormi noaptea, fiindcă se temea de întuneric şi tăcere. Îl căuta pe hudiţele satului, prin case, ogrăzi şi grădini pe cel care plânge şi nu-l putea găsi, pentru că plângea chiar el, Vichenti.

Dincolo de ploaie

Uitasem de undiţe.

Priveam ploaia. Priveam dincolo de ea. Şi vedeam prin ploaie malul celălalt. Vedeam câteva căsuţe albastre pe deal, iar deasupra dealului – soarele, albastru şi el. Priveam ploaia. De vreo două săptămâni o tot priveam, gândindu-mă la alta, de demult. Aceea venise năprasnică şi scurtă. Venise să răcorească pământul şi să spele praful de pe ierburi.

Pământul aburea ca o pâine caldă. Ca o pâine caldă aburea şi Vica... Rochiţa vărgată, lipită de corp, i se usca încet. I se usca încet şi părul negru, de smoală. Eu voiam să i se usuce mai repede părul şi-l strângeam în pumn scurgându-l. Dar ea mă lovea peste mâini. Dureros. Râzând. Şi mie-mi plăcea cum mă loveşte şi cum râde. N-avea astâmpăr Vica. Se potoli abia după ploaie. Părea obosită. Dar nu voia să arate că-i obosită. Ca să nu ne oprim. Şi să n-o sărut iar, ca acolo, în Aninuş, unde făcuserăm popas. Vica zicea să nu facem popas. Zicea c-ar putea să ne vadă vreun paznic şi să creadă că furăm prune, fiindcă tocmai treceam printr-o livadă de pruni. Iar eu ziceam, că dacă-i aşa vorba, apoi să ieşim din livadă şi să mergem spre sat pe de-a dreptul, prin lanul de tutun.

Foile ne ajungeau până la subţiori. Mergeam prin tutunul înrourat, şi Vica zicea că înainte de a se face învăţătoare voise să fie pictoriţă. Vica desena grozav. Toate sobele din sat de mâna ei erau zugrăvite.

Părul Vicăi se uscase. Şi rochia. Doar un singur loc pe rochie mai rămase ud, între sâni. Vica observă că mă tot uit la acea pată şi, nu ştiu de ce, începu să vorbească mai repede. Povestea cum într-o duminică mamă-sa îi cumpărase de la târg o cutioară cu „bumbi“, pe care era scris „Akvareli“.

— Ai să ţii examene la şcoala ceea din Chişinău, îi spusese ea.

Pământul nisipos era prăşit şi moale. M-am lăsat jos şi m-am apucat să scot din geanta, în care purtasem cândva cărţile de la şcoală, peştii prinşi în ziua ceea la iezătura hidrocentralei şi să-i arăt Vicăi. Nu erau mulţi. O parte îi vândusem unuia din Chişinău, care venise la pescuit cu „Pobeda“. O zi întreagă i-au curs mucii pe mal, dar n-a prins nimic. Îmi era oarecum să-l las să se întoarcă în capitală fără peşte proaspăt.

Vica nu voia să se aşeze lângă mine pe movila de tutun. Eu o rugam să nu stea în picioare, ca la lecţie în faţa copiilor, dar ea rămânea la distanţă şi-mi tot povestea cum o dusese mamă-sa la Chişinău şi cum, acolo, la şcoala de pictură, au pus-o să deseneze un pahar cu apă.

— Vino lângă mine, Vica. Hai vino, că nu-ţi fac nimic. Vino, Vica Ivanovna!… o rugam eu şi-i spuneam că tutunul e uscat şi că e foarte plăcut să şezi pe foile moi.

Ea mă privea cu ochii mijiţi şi râdea. Cică, după ce a desenat paharul cu apă, au pus-o să facă o compoziţie. Adică să născocească ceva din cap. Nu putea născoci nimic. Doar păsări şi gherghine, şi acelea pe sobă.

Soarele scăpăta în lanul de tutun şi floarea tutunului era îmbujorată.

Vica zicea, că dacă se aşază lângă mine, o să-i miroase a tutun şi rochia şi părul. Toată o să miroase a tutun. Şi mâine la lecţie copiii au să simtă mirosul. Şi mai zicea că trebuie să mergem, că e târziu, că, iată, ea poate să se aşeze lângă mine, dar soarele asfinţeşte şi după asfinţitul soarelui unei fete nu-i şede bine să iasă cu un bărbat din lanul de tutun şi să meargă prin sat.

* * *

Cât nu asfinţea soarele şi nu se făcea întuneric de-a binelea, becul din vârful salcâmului, care creştea chiar în mijlocul mahalalei, nu se aprindea. Nu se aprindea nici când

răsăreau stelele. Parcă aştepta ca lumea să se convingă cât îi de mioapă acea lumină a stelelor şi abia atunci razele lui izbucneau din frunziş ca într-o explozie.

Speriat, cucoşul babei Limpiada bătea din aripi, şi măhălenii îşi aminteau că mai au de treburi prin gospodărie. În curte la badea Hodochim se auzea zângănitul căldării, apoi ţârâitul laptelui în căldare, apoi o lovitură de copită şi hodorogitul căldării răsturnate, iar încă mai apoi înjurături, în care se pomeneau toţi sfinţii, biserica, vaca şi, numaidecât, muierea ce zăbovea totdeauna pe la cumetre. Badea Hodochim era ciunt de-o mână. Mâna teafără făcea totul în gospodărie, numai vaca n-o putea mulge. Şi Vica Ivanovna, care stătea alături, la baba Limpiada, de cum încuia găinile gazdei în coştereaţă, alerga să-l ajute.

Între timp se întorcea de la vreo cumetrie din sat şi Ielea Caleopa, nevasta lui badea Hodochim. Ea se rezema de salcâm şi aştepta până ce bărbatul intra în casă. Apoi, când în drum ieşea Vica Ivanovna şi-i spunea că dumnealui nu mai înjură, se desprindea de copac şi se furişa în curte.

Iar învăţătoarea se îndrepta spre ograda babei Limpiada. Filea-tractoristul îi zâmbea ca de obicei:

— Bună ziua.

— Bună seara, îi răspundea Vica Ivanovna şi se oprea să vadă cum repară tractorul. Tracrotul lui Filea aştepta la poartă de vreo lună de zile. N-avea timp să-l repare ziua. Ziua răsfoia revistele străine la care era abonat. Bineînţeles că le răsfoia doar. Nu mai ştia el nici o altă limbă, decât ceea care se vorbea la noi în mahala. Lui însă îi plăcea să-şi închipuie că măhălenii îl cred ştiutor şi de alte limbi. Pereţii din casa cea mare, din cămară, bucătărie şi chiar din beci erau tapiţaţi peste tot cu fotografii de artiste, care se îmbrăcau, se dezbrăcau, se sărutau şi te priveau cu nişte ochi, încât uitai pentru ce veniseşi.

Din tractorul lui Filea rămăseseră numai cabina şi roţile. Îl demontau elevii şi-l duceau bucată cu bucată la fier vechi. Vica Ivanovna îl zărise nu o dată pe tractorist în curtea şcolii, cotrobăind prin grămezile de ţevi ruginite, doage de poloboc şi roţi.

— Adă mai bine încoa ceea ce ţi-a mai rămas din tractor, glumise într-o zi învăţătoarea. Şi montează-l aici.

Omul se supărase. Şi ca să-i treacă supărarea, uneori, când îl vedea culcat sub tractor şi dregând nu ştiu ce, ea îi ţinea lanterna. Nu putea zăbovi însă mult. Îşi amintea că are de controlat un clit întreg de caiete. Se ducea să le controleze. Dar tocmai atunci când se punea pe lucru, din drum se auzea drâmba lui Vaniuţa Milionaru. Acela se număra că-i şi el colhoznic, dar nu făcea mai mult de două-trei trudozile pe vară. N-avea când. Umbla după sineală tocmai la Odesa. La noi cu sineală se dau toate casele. Pentru o boaghe de sineală poţi lua şi o vadră de vin. De atâta şi fusese numit Milionaru. Seara, după ce-şi încheia afacerile, Vaniuţa se aşeza pe gard şi cânta din drâmbă. Cânta până pe la miezul nopţii. Un fel de vals. Şi le striga măhălenilor să închidă aparatele de radio, că altfel dumnealui nu poate cânta. Mulţi le închideau. Şi băieţaşii se adunau la „horă“.

Apărea la poartă şi Vica Ivanovna. Privind cum dănţuiesc băieţii şi fetele, învăţătoarea îşi amintea de spusele babei Limpiada, cum că horele de altă dată, adevăratele hore, se făceau tot aici, sub salcâm. Numai că salcâmul pe atunci era tânăr. Şi baba Limpiada de asemenea. Chiar prea tânără era. Nici unui flăcău nu-i trecea prin cap să vină la bunica ei, să-i ceară nepoţica la joc. Ea trăia numai cu bunică-sa. Părinţi n-avea.

Cât ţinea ziua, fetele jucau într-un cerc şi băieţii în altul. Cercurile se împreunau numai în amurg. Şi atunci când se împreunau cercurile, baba Limpiada se ducea la culcare. Adormea. Îşi spunea adormind, că dacă flăcăii n-au s-o invite nici data viitoare, va trebui să intre în horă singură. Şi într-o duminică, cerându-i bunicii câţiva bani, Limpiada se îndreptă spre flăcăul care făcea hora. Îl privi drept în ochi şi-i vârî plata în palmă. Apoi se prinse în cercul fetelor. Flăcăul izbucni în râs şi strigă:

— Măi băieţi, mă-ă-ăi! Opriţi hora, că mai avem o fată mare!...

La seratele, care se făceau în ajunul sărbătorilor la şcoală, Vica Ivanovna nu se prea ducea. Nu erau vesele seratele de la şcoală. Ar fi fost ele mai vesele, dacă învăţătorii erau ceva mai tineri şi necăsătoriţi. Nici pe la club nu se ducea. N-avea cu cine dansa acolo. Flăcăii din sat nu ştiu a dansa orăşeneşte. Dansa doar atunci când soseau în vacanţă studenţii. Dar vacanţa studenţească e scurtă. Studenţii se duceau şi rămânea drâmba lui Vaniuţa Milionaru.

La început zbârnâitul ei o supăra. Apoi se deprinse. Şi de se întâmpla să n-o audă, nu putea adormi până târziu. Se întreba pe unde hoinăreşte Milionaru. De ce n-are astâmpăr. Şi mai ales, dacă-i „milionar", de ce n-are şi el un costum ca lumea. Că dacă ar îmbrăca un costum călcat, o cămaşă curată şi cravată, ar semăna şi el a om. Chiar şi în sat nu ţi-ar fi ruşine să ieşi cu el.

Vica Ivanovna nu-l văzuse niciodată dansând, însă de la o vreme se gândea că trebuie să ştie a dansa. Începu să se gândească la asta după ce măhălenii se apucaseră să cureţe fântâna şi n-avuseseră cui da drumul înăuntru. L-au rugat pe Filea. Filea se porăia cu revistele. S-au dus la badea Hodochim. Acela zise că nu poate, că are numai o mână. Cu o mână nici vaca nu poţi s-o mulgi, darămite să cureţi fântâna.

— Poate chemăm pe cineva din măhala vecină, propuse careva.

— O să ne râdă. Trebuie să găsim pe unul de la noi.

Deodată apăru Milionaru.

— Eu îs...

Femeile însă că nu. Că nu-i de tine isprava asta. Da el, să vezi, înhaţă capătul hârzobului şi suie pe colacul fântânii. Apoi – vâj-j-j!... – drept în fântână. Fără putină. Fără să se fi legat măcar.

Lumea îngheţase.

Pe urmă începu să urle:

— Opriţi-l, mă-ă-ă-ă-ă-i!...

Şi valul se tot dezvălătucea.

— Opriţi-l, că se ucide!

Numai că valul cum să-l opreşti? Valul te caliceşte, dacă-l atingi.

— Opriţi-l, măi, că-i moarte de om! O-o-f!!!

Pe dracu. Nu i-a fost nimic. Parcă a zburat cu racheta. Patruzeci de metri. Nici o zgârietură.

Şi acum să vă spun că acela am fost eu. Eu sunt Vaniuţa Milionaru.

Eu îi plăceam Vicăi. Nu chiar aşa cum eram. Aşa cum ar fi vrut ea să fiu. Adică:

1. Să fiu olecuţă mai frumos.

2. Să port pălărie şi cravată.

3. Să mă bărbieresc în fiecare zi ca învăţătorii.

4. Să ştiu a dansa orăşeneşte.

5. Să nu mă iau la harţă cu toată lumea.

6. Să nu fiu scârnav la gură.

7. Să umblu pe la adunări.

8. Să fac trudozile.

9. Să nu iau din colhoz nici un pai.

Apoi:

10. Să nu beau şi să nu cânt din drâmbă. Din ce să cânt nu ştiu.

11. Să nu zic: şante, iorgan, mânăştergură, clapaci, samobroică, nujnic. Să zic: apoi, plapumă, prosop, ciocan, lamă, privată.

Uite, dacă aş fi aşa cum mă vrea dumneaei, adică dacă aş fi cu totul altfel decât sunt, poate că atunci ea ar binevoi să se plimbe cu mine prin mijlocul satului. Deoarece nu-s însă: hai, Vaniuţă, prin grădini, prin lanuri de tutun. Iar când să intrăm în sat, tu, Vaniuţă, rămâi în tutun şi eu mă duc singură. Ca nu cumva să ne vadă oamenii împreună. Şi să mai creadă cine ştie ce.

„Păi lasă, crucea ta de învăţătoare, mi-am zis, las că-ţi arăt eu!“

...În seara ceea mă îmbătasem. De ciudă. Când se aprinsese becul din vârful salcâmului, eram de acum pe gard cu drâmba la gură.

Filea ieşise în drum să-şi vadă tractorul. Badea Hodochim cercase ca de obicei să-şi mulgă vaca, nu izbutise şi, ca de obicei, înjura pomenind toţi sfinţii, biserica, vaca şi muierea. Vica însă nu se grăbea să-i sară în ajutor. Nici lui, nici lelei Caleopa, care o aştepta rezemată de salcâm.

— Ce-i cu Vica Ivanovna, de nu se arată pe afară? am întrebat-o pe baba Limpiada, care-şi dădea singură găinile în coştereaţă.

— Ţurui, ţurui, ţurui!... se făcea a nu mă auzi bătrâna.

— Te-am întrebat despre Vica Ivanovna, babă-hăi!

— Las-o în pace pe Vica Ivanovna, se răsti la mine bătrâna. Ţurui, ţurui, ţurui!... Ce ai cu biata fată?... Ţurui, ţurui, ţurui...

— Eu n-am cu ea nimic... Ţurui, ţurui, ţurui!... Are ea cu mine ce are... Ţurui, ţurui, ţurui!...

— Ce poate să aibă cu tine învăţătoarea, spânzuratule? îi sări babei ţandăra, văzând că-i „ajut" să-şi adune orătăniile. Că numai de drâmbă eşti bun, bată-te să te bată, buzatu dracului... Ţurui, ţurui, ţurui, ţurui!...

— Dă-te mai aproape, babă Limpiadă, şi-ţi spun eu ce are Vica Ivanovna cu mine. La ureche să-ţi spun, că doar n-o să strig în gura mare, să mă audă toată mahalaua.

— Ba las-să te audă, hai... spune ce are Vica Ivanovna cu tine. Spune, ce te hlizeşti acolo!

— O pătăranie, babo. Auzi, când ne întorceam de la Dubăsari prin lanul de tutun, Vica Ivanovna începuse să-mi povestească o pătăranie. Despre nişte examene şi un pahar de apă. Dar n-a mai dovedit să mi-o spună pân la capăt. Să vină să mi-o spună.

Măhălenii închiseseră aparatele de radio şi se apropiaseră de garduri cu gurile căscate. Se arătă la portiţă şi Vasile Gaţapuc. Acela nu era măhăleanul nostru. Adică pe jumătate era el şi al nostru. Căsoaia lui răspundea cu ferestrele spre noi. Casa însă nu. Casa era cu faţa spre mahalaua vecină. Mai avea omul şi două portiţe, care se închideau şi se deschideau spre două mahalale diferite. Prin una intrau bârfelile şi minciunile din mahalaua noastră şi se duceau în sat, prin alta veneau bârfelile şi minciunile din sat spre noi.

Vasile Gaţapuc era om bun. Toată lumea numai de bine îl vorbea. El îţi dădea bună ziua încă de departe, primul. Chiar şi la copii le dădea bună ziua primul. Îl cunoşteau toţi. Nu-l hămăia nici un câine pe Vasile. Poate pentru că nu-i auzeau pasul. Pasul îi era uşor. Nu-l simţeai când se apropie.

Te pomeneai cu el în ogradă pe neprins de veste. Domol, ca un moşneag, se aşeza pe marginea prispei şi zâmbea. Zâmbea întotdeauna. De parcă se născuse cu zâmbetul pe buze şi se temea ca nu cumva să-l piardă şi să nu-l poată duce cu el în mormânt. Ba îţi aducea o scrisoare de la poştă, ba o gazetă, ba o vorbă de la un prieten. Îţi dădea şi câte o ţigară.

— De aiestea încă n-ai fumat.

El nu era fumător. Însă totdeauna purta la ureche câte o ţigară. După ce ţi-o aprindea, începea să te descoase. Al dracului ştia să te mai descoase. Scotea din tine totul. Până nu afla ce-ai mâncat aseară, câţi purici te-au pişcat astă noapte, ce crezi despre cutare brigadier şi cutare stea, nu trecea la altă casă. După ce înconjura toată mahalaua, vreo săptămână nu-l mai vedeai. Colinda cealaltă mahala. Apoi se arăta iar.

Aşa a fost şi după ce ascultase ciondăneala mea cu baba Limpiada.

— Vreme bună, Milionarule.

— Noroc.

Mă privea drept în ochi. În aşa fel mă privea, încât eu trebuia să înţeleg că el, Vasile Gaţapciuc, ştie ce ştie. Numai că, vezi, dumnealui nu-i ca toată lumea, din el nu scoţi nimic, până i-a veni cheful să ţi-o spună singur.

Am adus un ulcior cu vin.

Vasile o luă de departe. Că, uite, luna e lună şi stelele îs stele, că război poate să fie, poate şi să nu fie, că o să vină apa curând, pentru că cei de la centrală au început să astupe Nistrul; apa o să înece grădinile şi jumătatea de sat o să se mute în deal, dar şcoala o să rămână şcoală. Mai deunăzi îl chemaseră la şcoală să pună un ochi la fereastră. Gălăgie în clasa ceea, de te dor urechile. Învăţătoarea strigă, bate cu

pumnul în masă, îi dă pe vreo doi afară – degeaba: clasa bâzâie ca o prisacă. Iar unul, tupilat în banca din fund, fumează. Învăţătoarea îl scoate în faţa clasei.

— „Pune ţigara pe masă, Ţăncuş“. – „N-am nici o ţigară“. – „Pune ţigara, zic“. – „Vi s-a părut, zice, nu-s fumător“. – „Fă doi paşi spre mine!“ – „Poftiţi“. – „Suflă“. – „Hu-u-uh...“ – „Şi mai zici că n-ai fumat? A ce miroase de la tine, neobrăzatule?“ – „De la mine nu miroase a nimic. De la dumneavoastră miroase... a tutun miroase“.

Clasa izbucnise în râs, învăţătoarea în lacrimi. Învăţătoarea pare că trăieşte pe aici, prin mahalaua voastră.

Îi părea. Şi-i mai părea că o cheamă Vica Ivanovna. Şi că trebuie să fie o fată mintioasă. De-ar fi trăit învăţătoarea în mahalaua lor, adică în mahalaua spre care stă cu faţa casa lui Vasile, ei n-ar fi pus-o să mulgă vacile, să repare tractoarele, să zugrăvească sobele, ei ar fi rugat-o să le mai spună ce se mai face pe lume, ce mai scriu gazetele şi cum o să trăim în comunism. Pentru că ce este o învăţătoare? O învăţătoare este cam ceea ce a fost pe vremuri popa. Ba mai mult chiar. Pentru că popa era un „opium dlea naroda“, pe când învăţătoarea de azi luminează minţile copiilor noştri, şi pe ale noastre. Şi amu... cum să le mai lumineze ea minţile copiilor, când ei ştiu despre tutun şi despre istoria ceea, pe care nu ţi-a spus-o până la urmă nici ţie, nici altora?

— Cui a mai spus-o?!

Vasile dădu din umeri. El nu ştie dacă Vica a spus-o şi altora. Ştie doar... Nu, nu ştie nimic. Zâmbeşte ca un prieten, care ţi-a adus o veste bună. Şi se retrage spre poartă.

Eram gata să mă reped după el, să-l înşfac de gulerul cămăşii şi să scutur din el toată bunătatea zâmbăreaţă. Dar omul îşi aminti de ţigara de după ureche, îmi lăudă vinul, îmi dori vreme bună şi se duse la Filea.

Nu mai coboram de pe gard. Cântam. Mă dureau buzele de atâta cântat şi strigam mamei să-mi aducă vin la gard, că eu nu pot intra în casă, pentru că taman când intru în casă, pe drum ar putea să treacă spre şcoală ori de la şcoală Vica

Ivanovna şi eu n-am s-o văd. N-o văzusem de câteva zile. Poate că nici nu se ducea la şcoală. Poate că stătea încuiată în casă şi plângea?

Baba Limpiada nu-mi spunea nimic. Nici ceilalţi măhăleni. Eu îi pofteam la un pahar de vin şi ei nu veneau. Nu le dădeau voie nici copiilor să vină să se joace sub gardul meu.

Filea se tot porăia cu tractorul. Nu mai zicea că o să dea în judecată şcoala cu toţi elevii câţi îi are, cu director şi Vica Ivanovna laolaltă, pentru că i se fură piesele de la tractor.

Eu îi spuneam, că până nu aflu sfârşitul pătăraniei acelea cu examenele de la şcoala de pictură, n-am să mă las. Îl iscodeam dacă nu ştie cumva el. Atunci când Vasile strecurase aluzia cum că Vica le-a povestit şi altora ceea ce-mi povestise mie, nu ştiu de ce mă gândisem la Filea. Filea se făcea a nu pricepe despre ce-l întreb.

Bulbucii dănţuiau pe apă. Dănţuiau peste toată întinderea apei. Mie însă îmi părea că într-un loc anumit bulbucii nu dansează. Spre locul acela mă uitam întruna: „Pe semne că s-a umflat dobă“, mă gândeam eu.

Eram singur.

Băieţii, care înecaseră câinele, se duseseră. Pe urmele lor venise liniştea. Liniştea fusese şi până atunci. A spart-o schelălăitul câinelui. Câinele era bătrân şi costeliv. Îşi înfigea botul în pământ şi nu voia să coboare spre apă. Băieţii îi legaseră o piatră de gât.

— Lăsaţi câinele în pace! le-am strigat eu. Câţiva s-au răsucit spre mine.

— Că nu l-om hrăni degeaba!

Au aprins o ţigară după asta şi au început să tragă din ea pe rând. Apoi unul din ei, un vlăjgan de vreo treisprezece ani, s-a dezbrăcat. Cei din jur îi urmăreau fiece mişcare. Deodată l-am văzut printre ei pe nepoţelul meu. Mai bine zis l-am bănuit sub sacul pe care şi-l pusese în cap, ca să se apere de ploaie.

— Fănel!

Băiatul se desprinse de ceată cu prea puţin chef. Făcea un pas spre mine şi se oprea ca să se uite îndărăt. Sacul i se zbătea printre glezne, se agăţa de buruieni şi spini.

— Cum ne-a fost învoiala, măi băiete?

Fănel tot întorcea capul spre vlăjganul care luase piatra în mână şi intrase în apă.

— Să vin să-ţi spun dacă a venit.

— Şi de ce nu-mi spui nimic?

— Că n-a venit.

— Ai fost la bunica?

— Nu.

— Atunci de unde ştii că n-a venit?

— Plouă.

— Mare poznă. Şi ce dacă plouă? E o ploaie văratică şi atât. Şi apoi, autobuzele circulă şi pe ploaie. Iar dacă nu te aduc până la pragul casei, de ploaie te poate apăra şi o umbrelă şi chiar un sac, de-o vorbă.

— Se vede că n-a găsit sac, îşi dădu cu părerea Fănel şi se uită iar în urmă. Nu-i…

— Cine?

— Câinele.

Câinele într-adevăr nu se mai zărea. Sub mal erau numai băieţii. Continuau să fumeze. Ceva mai târziu s-au sculat şi s-au dus. Şi ploaia voia să se ducă. „Dacă se duce şi ploaia, mă gândeam eu, rămân numai cu undiţele şi cu aşteptarea“. Aş fi putut s-o aştept pe Vica şi acasă, dar nu voiam să mă vadă mama cum umblu prin ogradă frământându-mă. Aşteptam aici. Ca şi atunci…

Atunci pe aici nu era apă. Şi nici grădini nu erau încă. Grădinile fuseseră tăiate peste tot. Până la Râbniţa cică numai trunchiuri erau. Aşteptând-o pe Vica, eu mă uitam atunci la butucii de vie care ardeau pe costişă ca nişte tăciuni, în flacăra amurgului.

Vica nu venea. Îi trimisesem vorbă prin baba Limpiada să vină, dar baba mă privise atât de urât, încât, aşteptând-o în seara ceea pe Vica, nu mai trăgeam nădejde s-o văd.

— Eşti o nebună, i-am spus când am văzut-o că vine totuşi. O proastă, o mare proastă, măcar că eşti învăţătoare.

O strângeam în braţe şi-i căutam ochii. Ea nu-şi ascundea ochii. Mă privea drept în faţă. Dar nu mă vedea parcă. Avea nişte ochi străini şi mari, fără nici o sclipire.

— Aşază-te aici, uite, pe trunchi. Stai. Să-l şterg dintâi. Musteşte. Se vede că-i tăiat nu demult. Proasto. Din atâta lucru. Din nimic. Să-ţi vâri gâtul în ştreang. Pentru ce? Spune, pentru ce ai făcut-o, Vica? Cum putea să-ţi trăsnească una ca asta? De atâta ai învăţat tu atâţia ani şi te-ai făcut învăţătoare, ca să-ţi pui capăt zilelor? Proasto. Mare proastă eşti. Şi măcar să fi avut pentru ce. Că s-au mai dus şi alte fete cu flăcăii în lanul de tutun, dar n-au cercat să-şi pună după asta capăt zilelor, numai pentru că satul le-a vorbit de rău.

Vica tremura lângă umărul meu şi voia să plângă. Dar nu putea. Îşi plânsese toate lacrimile înainte, pe semne. Iar eu voiam s-o fac să râdă, ori să zâmbească măcar. Şi-i spuneam că dacă a ţinut până într-atâta să-şi facă seama, putea să aleagă şi altceva, nu funia. Ceva mai fin. Unei învăţătoare i-ar fi stat mai bine să moară de nişte tablete de luminal, să zicem, ori de parfumul florilor. Sunt, cică, nişte flori, pe care dacă le aduci în casă şi te culci (trebuie să fie multe, un braţ bun), dimineaţa nu te mai trezeşti. Mai sunt şi alte căi. Să ai pentru ce numai. Şi mai ales pentru cine. În orice caz, pentru unul care şade toată ziua pe gard şi cântă la drâmbă, nu face.

— Eşti o proastă, Vica. O mare proastă, zău. Că dacă erai fată deşteaptă, nu veneai aici, să stai cu mine de vorbă, după câte s-au întâmplat! Tu nu le ştii pe toate câte s-au întâmplat! Şi nu ştii cu cine stai de vorbă. Uite la mine, Vica. Tu stai de vorbă cu un viitor puşcăriaş. Da, da, cu un puşcăriaş!... Pentru că nu ştii ce a fost în noaptea ceea, când baba Limpiada te-a scos din ştreang. În noaptea ceea, tractorul lui Filea s-a urnit din loc. Eu l-am urnit. L-am reparat şi l-am urnit. Nu mi-a fost greu să-l repar, pentru că toate piesele dispărute erau la mine. Eu le şterpelisem, nu elevii. În noaptea ceea satul era la adunare. Şi preşedintele, bineînţeles. M-am dus cu tractorul

drept la el acasă. Am dat busna în vie şi i-am întors-o cu rădăcinile în sus, cum mi-a întors-o el pe a mea. Cică, dacă-s trântor şi speculant, nici vie să n-am.

Vica tremura lângă umărul meu. Şi mă făcea prost. Şi mă făcea nebun. Şi spunea că mă iubeşte aşa cum sunt – prost şi nebun. Şi mă întreba ce o să fie cu mine şi cu Filea, săracul. Fiindcă toţi credeau că el arase via preşedintelui.

...Sfârşitul istoriei celea cu examenele de la şcoala de pictură l-am aflat tot în noaptea ceea.

La recreaţie, când toţi se plimbau pe afară, Vica intră în clasă şi găsi printre tablourile împrăştiate prin toate ungherele un abecedar, iar în abecedar o căruţă desenată. Cu hârtie indigo a copiat desenul pe o foaie whatman. Foaia era mare. Şi căruţa mică. Mică de tot. Vica nu ştia ce să deseneze în jurul căruţei. Şi se gândi că ar fi bine s-o vopsească măcar. O vopsi cu galben. Vopsită, căruţa părea că stă pe zăpadă. „Pe imaş trebuie să stea“, se gândi Vica. Şi totul deveni verde în jurul căruţei.

Imaşul era mare. Şi căruţa mică. Era tristă ca un pui de bogdaproste. Vica se gândi s-o umple cu fân. Dar fânul trebuia cosit. Şi iată că se ivi un omuleţ cu o coasă lungă–lungă, apoi altul, care aduna fânul şi-l arunca în căruţă. Iar în căruţă, pe grămadă, mai era unul. Acela aşeza fânul cu furca.

Vica desenase şapte omuleţi. Doi cai împiedicaţi. Un câine. Şi trei meri cu nişte mere mari ca zămoşii. Mai făcuse şi o lună pe cer.

... — Ca şi asta, zise Vica şi-mi arătă luna care plutea încet deasupra trunchiurilor şi tulpinilor prăvălite în iarbă.

Îmi părea că mă aflu pe imaşul Vicăi, printre omuleţii ei vopsiţi în culori diferite. Vica se afla printre noi, cei care coseam, adunam fânul şi-l aşezam în căruţă. Unul câte unul omuleţii dispăreau. Rămâneau numai caii, câinele, merii, luna şi căruţa. Iar în căruţă, pe fân, eu şi Vica.

...În noaptea ceea am hotărât s-o duc pe Vica la Oficiul de stare civilă. Iar ea pe mine la miliţie.

Ploaia contenise. Trecuse Nistrul şi se dusese la vale, spre codrii Orheiului. Iar eu, văzând că Fănel nu vine, mi-am

strâns undiţele, am aruncat în apă unicul zgăroi pe care îl prinsesem şi am luat-o spre casă.

N-aveam niciodată răbdare să merg de-a lungul zăplazului şi să intru în curte pe poartă. Mă deprinsesem încă din copilărie să dau la o parte câteva beţe de răsărită şi să mă strecor în vie prin zăplaz. Aşa am făcut şi de data asta.

În vie prăşea o femeie pe care n-o cunoşteam. I-am dat bună ziua şi am pornit printre butuci, gândindu-mă că, iată, butucii sunt mari de acum, au crescut fără mine şi dau roadă. Mi s-a părut deodată că aud motorul unei maşini dincolo de dâmb, în curte.

— Cine e la noi? am întrebat-o pe femeia care prăşea, îngânând un crâmpei de cântec auzit la radio.

— Cine să fie?...

— A sosit cineva poate?

— N-am auzit pe nimeni.

Am urcat dâmbul dintr-o răsuflare şi m-am oprit în umbra unui nuc. De după nuc am văzut un „Moskvici" răblăgit şi plin de glod. Ieşea taman pe poartă şi pornea la deal spre şosea. Iar ceva mai târziu am văzut-o pe Vica. Purta o bluză albă şi pantaloni albaştri. Zărindu-mă, veni spre mine şi-mi întinse mâna. De parcă ne-am fi despărţit abia ieri şi acum îi făceam o vizită eu ei, nu ea mie. Vica îmi zise:

— Să-ţi arăt ceva. Şi porni spre marginea râpei, care-şi căsca prăpastia la vreo zece paşi de locul unde ne aflam.

Nu m-am grăbit s-o urmez, iar când am urmat-o, m-am ţinut la distanţă. „Tot proastă a rămas, am zâmbit în sinea mea. Să vii îmbrăcată în halul ista, aici, unde te cunosc toţi".

După trei ani de zile era lângă mine iar. Nu ştiam nici cum să-i zic: Vica ori Vica Ivanovna. Ar fi trebuit să-i zic Vica, fiindcă-mi era soţie de trei ani de zile şi mai mult. Şi în acelaşi timp îmi venea să-i spun Vica Ivanovna, pentru că după înregistrare n-am trăit cu ea nici trei săptămâni măcar. Atunci, trei ani în urmă, era învăţătoare, zugrăvea sobele măhălenilor şi mulgea vaca lui badea Hodochim. Acum era artistă la teatrul din Bălţi, purta pantaloni şi din brunetă se făcuse blondă. Aflând că teatrul lor a sosit în Dubăsari, i-am făgăduit babei

Limpiada un kilogram de sineală, pe care nu-l aveam, şi am trimis-o în centrul raional.

— Spune-i că mi-am rupt un picior, că-s pe patul de moarte, c-o iubesc, spune-i ce ţi-a trece prin cap, i-am zis, numai ad-o...

— Ai vrut să-mi arăţi ceva, i-am amintit Vicăi apropiindu-mă. Ea râse. Cam trist.

— Am vrut să-ţi arăt râpa... şi costişa. Le vezi?

— Ei?

— Şi cele trei case din vale, care-şi scurg ploaia de pe streşini.

— Da...

— Şi Nistrul, şi malul celălalt, şi pădurea?

Nu înţeleg...

Vica întoarse faţa spre mine şi mă privi un răstimp aşa, cum privise pân acum râpa, costişa, casele din vale.

— Nu s-a schimbat nimic...

— Ce-ar fi putut să se schimbe?

Ochii Vicăi rătăceau printre copaci.

— Să-ţi spun câţi pomi ai în jurul casei?

— Nu i-am numărat.

— Ai patru nuci. Zece vişini. Zece pruni. Vreo şapte meri şi tot atâţia piersici.

— Se poate.

— Mai ai un ţarc, o coştereaţă, o curte. În ţarc ai două capre. În coştereaţă câteva găini. În curte un câine şi o treucă. Câinele stă legat de aceeaşi sârmă ca şi trei ani în urmă, iar treuca se află pe acelaşi loc. Ce s-a schimbat aici? Poate chiar tu? Văd că vii de la pescuit cu cravată şi cu pălărie?

— Nu mă lua prea repede, Vica. Cine ştie, poate că m-am schimbat? Spre bine poate... Pofteşte în casă.

— Uite ce lăcătoi e la uşă.

Am început să caut cheia. Sub căldarea cu apă. Sub toate pietrele. Sub bocancul fără talpă, care-şi rânjea dinţii ruginiţi. În cuşca lui Torozan. Sub treucă. Aş fi căutat-o mult şi bine, dacă în poartă n-ar fi apărut mama.

— Unde-i cheia?

— Apoi tu nu ştii unde-i cheia?

Puse ceainicul, pe care îl adusese ascuns sub şorţ, pe măsuţa de lângă nuc şi o sărută pe Vica.

— Fata asta îmi place.

— Cheia, mamă.

— Ia-o, că-i acolo.

— Unde?

— Sub piatra ceea.

— Nu-i nimic sub piatra ceea.

— Cum să nu fie, dacă eu am pus-o.

Ridică piatra şi se convinse că nu era nimic sub ea.

— Înseamnă că e sub marmura de lângă târnaţ.

— Şi acolo am căutat-o.

— Da de ce-i tunsă ca un băiet fata asta?

— Mamă, cheia!

— Ia-ţi-o, măi, de sub găleată.

— Nu-i nici sub găleată, nici în papuc, nici sub treucă, nici în cuşca lui Torozan.

Mama începu să caute peste tot.

— Bat-o s-o bată... Unde am pus-o, că doar n-am fost bată.

Se uită iar spre Vica.

— Asta-i mai frumuşică decât toate.

Dându-şi seama că-mi ies din sărite, se apucă iar să caute cheia.

— Am s-o zvârl în râpă cu tot cu lăcat! Să ruginească în fundul râpei, nu s-o port eu.

Vârî mâna în sân. Se pipăi. Se uită în preajmă, pe jos.

— Că, dragă Doamne, nu-s bată. Ţin eu minte că n-am luat-o cu mine.

Din drum o strigă un băieţel.

— Mătuşă Paraschivă!

— Ce l-o mai adus şi pe faraonul cela?

— Ţi-am găsit cheia. Ce mi-i da să ţi-o dau?

Mama râse:

— Tot eu îs nebună. Şi-mi şopti la ureche, tare, să audă şi Vica. Fata asta n-a adus vreun confet ceva?...

Vica scoase din poşetă un covrig, mama îl luă şi porni spre poartă.

— Unde ai găsit-o? îl întrebă pe băieţel.

— În drum.

— Iar în drum?

— Lângă bufet.

Îi smulse cheia din mână, îi dădu covrigul şi se întoarse.

— Îmi pare mie că faraonul ista mă pândeşte când ascund cheia şi pe urmă vine şi mi-o fură. O să mă sărăcească. Nici nu mai ştiu ce să-i dau.

Descuie lacătul.

— Hai, pofteşte fata în casă. Cum o cheamă? Că tare-i frumuşică…

— Parcă ai zis că nu eşti bată, mamă?

— Am zis.

— Atunci de ce întrebi cum o cheamă?

— Îi Nina?

— Care Nină, mamă?

— Ei, care Nină? Aceea bălăioară… Ori poate că-i Maria? Îi Maria, da, iacă-tă, amu o cunosc. Maria cânta. Ţii mine când am cântat împreună, Marie? se adresă mama Vicăi, dar Vica nu-i răspunse. Ne privea ca trăsnită şi de uimire nu putea să deschidă nici gura măcar.

— Nu ţii minte când am cântat împreună „Vecină, dragă vecină“? Tu te grăbeai la lucru a doua zi. Şi eu te-am întrebat ce fel de lucru lucrezi. Da tu ai zis că la ansamblu cânţi. Şi eu am zis. „Dacă ne-ar pune şi nouă trudozile pentru cântec…“

— Eu dansez, a îngânat Vica în sfârşit.

Mama o privi atent.

— Înseamnă că tot artistă eşti?

— Tot.

— Chişinăul cela, pe semne, numai de artişti îi plin. Da cum te cheamă, dacă nu eşti Maria?

— Vica mă cheamă.

Mama o cercetă şi mai atent, fără nici un pic de sfială. Privirea i se aprinse pentru o clipă. Îmi păru că a recunoscut-o. N-o recunoscu însă.

— Pe nevasta lui tot aşa o cheamă, îşi aminti ea şi deodată îşi muşcă buzele.

Văzând-o pe Vica trecând în casa cea mare, îmi şopti:

— Iartă-mă că i-am spus fetei despre nevastă-ta.

În casa cea mare Vica se aşeză într-un capăt de masă şi eu în altul. Mama rămase în picioare. Se uita ba la mine, ba la Vica.

— Dragă Doamne, că nu sunteţi la mort. Ce staţi aşa plouaţi?

— Asta-i Vica, mamă, am zis eu într-un târziu, cercând să zâmbesc. Nevastă-mea.

O clipă mama rămase uimită, apoi începu să râdă şi, smulgând o fotografie din rama de pe perete, se aşeză lângă Vica.

— Nu vă bateţi joc de mine. Iaca asta-i Vica. Smoliţica de după umărul flăcăului ista cu ochelari. O ţin eu minte. Măcar că mi-o stat în casă numai trei săptămâni.

— Mai bine adă ceainicul cela cu vin, mamă.

— Stai oleacă.

— Adă ceainicul, mamă.

— Hai că-l aduc.

— Adă-l.

Mama se sculă şi ieşi. Continuând să-şi cerceteze chipul din fotografie, Vica surâdea palidă. Îmi părea că mama zăboveşte. Am strigat-o. Veni cu ceainicul într-o mână şi cu paharul în alta. Se aşeză iar lângă Vica.

— Îţi spuneam de nevasta lui...

— Mai caută vreo două pahare, mamă.

La oraş nu se bea cu unul.

— M-am dus.

Aduse două pahare, un călcâi de pâine şi nişte pătlăgele.

— Şi asta-i toată mâncarea, mamă?

— Nişte nuci mai sunt.

Turnă în pahare.

— Să ne ştim de bine.

Am închinat. Mama îşi reluă vorba.

— Spuneam de Vica ceea. Îi ziceam: „Stai unde te-o lăsat bărbatu-tău, că nu te-o lăsat pe drum, în casa lui te-o lăsat. Vine el. Nu s-a dus pe lume. S-a dus să-şi cate de lucru şi vine“.

— Ai zis că ai nişte nuci, mamă?

— Am.

— Să le văd pe masă.

— Bine. Să spun întâi ce am de spus.

Şi continuă să-i povestească Vicăi despre „Vica ceea“.

— Îi ziceam: „Au să râdă oamenii, Vica. Dintâi au râs că te-a lăsat el îndată după ce v-aţi luat, amu, când l-or vedea întors pe dânsul, au să râdă, că ai fugit tu“. Se potriveau aşa de bine, Doamne! Şi tare se mai plăceau... Şi nu m-a ascultat. Şi-a strâns cărţile...

— Adă nucile, mamă.

Mama se sculă. Aduse nucile în poală. Vru să se aşeze la loc.

— Mamă...

— Ce mai vrei?

În mâna dreaptă paharul îmi tremura. L-am trecut în stânga. Câteva picături s-au prelins pe masă.

— Parcă n-ai fi primit niciodată oaspeţi, mamă.

Vica mă privi dojenitor. Mama însă nu se supără pe mine. Zise doar că s-ar supăra, de n-ar fi atât de trudită: prăşise toată ziua.

— Am văzut.

— Ce-ai văzut?

— Am văzut cine prăşeşte.

— Trebuie s-o chem să-i dau şi ei un pahar de vin, zise mama, dar nu se grăbi să se scoale. Îşi aminti că mai prăşise şi săptămâna trecută, toată săptămâna prăşise, la normă, trei hectare de păpuşoi. Iar eu îmi amintii că până mai dăunăzi la noi au stat la gazdă trei flăcăi din Tambov, care au venit la odihnă, şi pe care mama îi purta la plimbare în câmp.

— Cum crezi, mamă, cam de ce au fugit ei la Panchiuşa Măsăsăr?

— Pentru că acela are trei fete.

— Nu, mamă. Pentru că, luându-i la plimbare, dumneata le mai puneai pe umăr şi câte o sapă.

În sfârşit mama se supără. Oftă ameninţător: „O-o-off! şi începu: – Că nu mi-a dat Dumnezeu o fată să vină să mă jelească şi să mai mături din când în când prin casă. Cinci căpcăuni mi-a dat. Şi toţi deştepţi. Toţi dobă de carte. Nici unul prost. Toţi mă învaţă când vin: „Mamă, fă aşa, mamă, du-te colo!“ Ca la militărie, bată-i să-i bată de nacialnici! Ei bine, patru măcar samănă a nacialnici. Se vede omul: după vorbă, după haină, după buzunar. Da unul (mama se uită la mine cu atâta dispreţ, încât Vica mai nu izbucni în râs), unul a vrut să fie mai breaz ca toţi. A alergat prin toate şcolile din Sovetskii Soiuz. Amu întreabă-l ce-o ajuns. Întreabă-l, Vică, că nici el nu ştie. Cică lucrează la tiliviz. Apoi să mă crezi că nu l-a văzut nimeni la tilivizu cela. Nici baba Limpiada, care a zis că lângă tiliviz o să moară. Da cum se îmbracă!... Să vezi. Are o chepcă fără cozoroc. Săptămâna trecută o femeie din sat mă întreabă: „Fa Paraschivă, să fie băietu ist al tău chiar atât de sărac, că nu-şi poate cumpăra un cozoroc?“ M-am făcut a râde. Zic: „Ce ştii tu, fa Ileană, fa? Aşa-i moda la Chişinău... Fără cozoroc. Bască se cheamă chepca asta“.

Aici mama făcu o pauză. Îmi aruncă o privire tot atât de grăitoare ca şi cea de mai înainte şi urmă:

— Aista mă roade. Ca rugina mă roade. Nu degeaba l-a lepădat nevastă-sa. Nici trei săptămâni nu l-a putut răbda. Eu nu l-aş fi răbdat nici trei zile. Crezi că de ce fugise Vica ceea atunci? De ruşine fugise. De trei ori a făcut-o de ruşine. Mai întâi când l-au văzut măhălenii că a fost cu ea în lanul de tutun. Apoi când mi-a adus-o în casă de la Oficiul de stare civilă. Fără nuntă, fără nimic. Cică, ne-am luat. Apoi când fugise din sat. Crezi tu că de ce fugise el atunci? De frică. Făcuse o bazaconie. Ştie el ce bazaconie. Mai n-a stat altul la închisoare de răul lui. Numai că s-au sculat oamenii şi au zis că nu putea să facă acela ce o făcut altul, pentru că în timpul ista el era la adunare şi lumea l-a văzut. Iar eu am spus că aşa e. Că Filea nu-i vinovat, că o bucată de tractor

era lângă poarta lui, iar alta era ascunsă de Vaniuţa la noi, în fundul beciului.

Paharul mamei se deşertă încă o dată. Iar ochii i se umplură de lacrimi.

— Îţi curg lacrimile în pahar, mamă.

— Râde. Uite că şi mă mai râde încă, începu să bocească de-a binelea mama.

Dacă nu spuneam eu atunci ceea ce-am spus, era să stea la închisoare Filea, da aşa n-o stat nici el, nici tu...

Vica scoase batista şi se apucă să-i şteargă lacrimile, iar mama, înduioşată de felul cum îi ştergea Vica lacrimile, îşi scoase mărgelele şi i le prinse la gât.

— Mărgele de aiestea încă n-ai purtat, i-am zis eu Vicăi şi mi-am sorbit paharul.

Jignită, mama începu să povestească despre bunicele, şi străbunicele, care-şi treceau acest şirag de mărgele una alteia; despre fetele din sat care cearcă s-o amăgească întruna şi să i le ia...

— Cică-s bătrână şi nu-mi mai trebuiesc. Îmi propun în schimb te miri ce: ba o pereche de ciorapi, ba o basma, ba o broşă cu rachetă. Una îmi dădea şi o vadră cu vin pe deasupra. Văzând că nu mă las, au început să mă poftească la bufet. Numai că degeaba... Ţi le dau ţie, Vică. Ţi le dau, fiindcă-mi placi.

Şi sprijinindu-şi capul pe umărul Vicăi, mama adormi...

Am condus-o pe Vica până la Dubăsari. Am vrut să rămân la spectacol, dar ea nu m-a lăsat.

— Am un rol mic...

— Ei şi?...

— Pleacă.

— Eşti supărată pentru că mama nu te-a recunoscut? Mama, când închină oleacă, nici pe mine nu mă recunoaşte. Dar ai văzut ce frumos vorbea despre tine...

— Pleacă.

— Te aştept, Vica. După spectacol. Ori mâine. Pot să aştept încă trei ani. Numai să vii. Să vii numaidecât.

Eram în faţa Casei de cultură. Vica n-a vrut să intre până nu m-a văzut urcat în autobuz.

Dincolo de geamuri ploaia curgea subţire şi leneşă. Atât de leneşă, încât părea că nu curge, că încremenise în văzduh. Curgea totuşi. Dănţuia pe acoperişul autobuzului şi copiii din autobuz îi ascultau ropotul monoton.

La spatele meu o fetiţă şi un băiat desenau ceva pe sticla umedă a geamului şi spuneau ghicitori.

— Moşneagul se află pe malul acesta. Baba pe celălalt. Cum să treacă moşneagul la babă?

— Cu luntrea.

— E stricată.

— Cu avionul.

— Se teme.

— Înot.

— E bătrân şi n-o să ajungă.

— Nu ştiu, mă predau, zise fata.

— Moşneagul trebuie să se înece. Baba o să-i vină în ajutor şi o să se înece şi ea. La fund se vor întâlni, râse băiatul zgomotos...

În mijlocul satului m-am dat jos. Am trecut pe la bufet. Ajuns acasă, am căutat sub streaşina poieţii drâmba de altădată. Şi suind pe gard, am început să cânt. Nu prea aveam chef de cântat. Ştiam că nu mă ascultă nimeni. Măhălenii îşi mutaseră casele în deal. Încă de pe când se construise hidrocentrala şi apele Nistrului se ridicaseră până aici, sub casa noastră. Mama n-a putut să ridice fără mine altă casă, la şosea, în rând cu oamenii. A rămas pe malul râpei, numai cu salcâmul din drum şi portiţa lui Vasile Gaţapuc zăvorâtă.

„— Ai patru nuci, zece vişini, zece pruni...“ îmi suna în urechi glasul Vicăi.

„— Patru nuci, zece vişini, zece pruni“.

„— Ai şapte meri...“

„— Şapte. Şi tot atâţia piersici“.

„— Da“.

„— Ai un ţarc. O curte şi o coştereaţă. În ţarc ai două capre, în coştereaţă câteva găini, în curte un câine şi o treucă. Câinele stă legat de aceeaşi sârmă, ca şi trei ani în urmă, iar

treuca se află pe acelaşi loc. Ce s-a schimbat aici? Poate chiar tu? Văd că vii de la pescuit cu cravată şi cu pălărie?“

„— Da, Vica, m-am schimbat chiar eu. Port cravată şi pălărie. Mă bărbieresc în fiecare zi, dansez orăşeneşte, nu mă sfădesc şi nu mă iau la harţă cu nimeni, nu vorbesc porcării, mă duc la toate adunările, fac trudozile (la televiziune), nu iau de nicăieri nici un pai, beau numai în ziua lefii, nu cânt din drâmbă, nu zic: şante, iorgan, mânăştergură, clapaci, samobroică, nujnic; zic: apoi, plapomă, prosop, ciocan, lamă, privată.

Ba chiar mai mult. Ca să nu zică lumea că nu ţi-s pereche, am citit toate cărţile de pe lume, am terminat vreo trei şcoli şi vreo zece institute... Şi nu mi-am luat nasul la purtare.

Te-am urmărit întruna. Aflând că te-ai făcut artistă şi locuieşti la Bălţi, eu am devenit aviator. În vis. Zburam în fiecare după-amiază deasupra teatrului şi când ieşeai de la lucru, porneam după tine pe sus, cu avionul. Mergeai de obicei pe strada principală. Ca să nu te pierd în mulţime, mă lăsam atât de jos, încât atingeam cu aripile vârfurile copacilor. Lumea se arunca speriată în părţi. Miliţienii fluierau, notându-mi numărul în carneţele. Şi numai tu nu mă observai. Te plimbai cu unul, care-ţi cumpăra îngheţată şi te săruta din mers. Apoi te ducea la vreun film, apoi te conducea acasă, apoi intra după tine în casă şi atunci eu îmi îndreptam avionul drept în fereastra ta... Şi totul se făcea ţăndări...“

N-am auzit când a scârţâit portiţa lui Vasile Gaţapuc. M-am trezit deodată cu el pe gard, alături de mine.

— Ai tras pe ospeţe?

— În concediu.

— Cică te-ai făcut om mare acolo la televizie?

— Îs cabelmaistru.

— Aşa. Capelmaistru. Vrasăzică, tot cu muzica?

— Cabelmaistru, am zis.

— Înţeleg.

Nu eram capelmaistru. Eram cabelmaistru. De la cablu. Camera de televiziune are vreo patruzeci de metri de cablu.

Operatorul mână camera. Iar cabelmaistrul trage din urma lui cablul.

— Cică şi Vica Ivanovna îi prin părţile noastre, îmi întinse Vasile o ţigaretă.

— Da.

— Trebuie să vă împăcaţi. Amu sunteţi pereche. Tu capelmaistru, ea artistă. Cică îi artistă tare harnică. Ştie nu numai să joace, să cânte şi să spună poezii. Cică a învăţat să ciripească, să şuiere şi să hămăie. Afară de asta, cică zugrăveşte la teatrul cela tot ce-i pe scenă: copaci, case, râuri, stele. Şi pe artişti îi zugrăveşte pe faţă... Şi-i îmbracă şi dezbracă. Tare harnică. Aseară a controlat biletele cică... la intrate. A văzut-o nu ştiu care de la noi din sat.

După asta Vasile alunecă de pe gard, îmi aprinse ţigara şi zise că se grăbeşte.

— Mai stai.

— Ţârţâră.

— Stai să-ţi spun o ghicitoare. Uite...

Am zgâriat cu drâmba un cerc pe cotileţul de la picioare.

— Aista-i lac. Moşneagul se află pe un mal. Baba pe celălalt. Cum să ajungă moşneagul la babă?

— Cu luntrea.

— E stricată.

— Să se ducă înot.

— E bătrân şi n-o să ajungă.

— Poate cu avionul?

— Se teme.

— Ei iacătă. N-am eu altă treabă, decât să dezleg crosvorduri. Rămâi sănătos.

Şi Vasile se îndreptă spre portiţa lui, o deschise, dar nu păşi în curte, se răsuci spre mine.

— Da tu ştii cum trebuie să treacă?

— Ştiu.

— Cum?

— Trebuie să se înece, am strigat eu. Baba o să-i vină în ajutor şi o să se înece şi ea. La fund se vor întâlni.

Poate că am strigat prea tare. Poate că ghicitoarea nu i-a plăcut. Ori poate i-a părut straniu că rămân în ploaie, pe gard, cu drâmba de altă dată la gură, numai că Vasile n-a trecut dincolo, în curte, s-a apropiat de mine, privindu-mă bănuitor.

— Du-te acasă, omule. Eşti lioarcă. O să răceşti. Hai să te duc eu. Hai, coboară de pe gard. Lasă ghicitorile. Şi pe moşneagul tău lasă-l... n-o să moară de dorul babei.

— O să moară.

— N-o să-i fie nici pe dracu. O să-şi cate una mai tânără, care nu-i artistă...

— El nu vrea una mai tânără. O vrea pe baba lui. Vrea să facă nuntă, pentru că în tinereţe n-a făcut-o.

— Bine, bine. Iaca suntem acasă. Culcă-te. Uite aici, pe pat. Stai. Să te descalţ.

— Eu nu-s beat.

— Nu eşti. Cine zice că eşti? Mai na-ţi o ţigară. Fumeaz-o. Până n-ai s-o fumezi, nu mă duc. Poţi să faci pojar.

— Vasile, Vasile.

— Da.

— Cum crezi: toată lumea o să râdă, ori numai o parte?

— De ce să râdă?

— De nuntă. Au să spună că şi-au ieşit din minţi bătrânii. O viaţă întreagă au trăit-o fără nuntă, au făcut o mulţime de copii, au crescut o mulţime de nepoţi, şi când să păşească în mormânt – hop!... şi-au amintit.

Vasile mi-a luat ţigara din gură, a stins-o. Apoi a stins lumina, mi-a dorit noapte bună şi a ieşit.

Iar a doua zi tot satul ştia că Vica nu mai vrea să fie artistă, iar eu capelmaistru. Că aveam de gând să facem nuntă şi să ne zidim o casă la şosea, în rând cu însurăţeii.

Dans în trei

Cu uşi, cu fereşti – ziua, fără uşi, fără fereşti – noaptea, când noaptea-i fără lună, fără stele...

Trei de-a lungul – fără uşi, trei de-a curmezişul – fără fereşti...

Când luminile nu mai ard în fereşti, blocurile n-au uşi, n-au fereşti...

Mergeam printre blocuri, printr-un labirint de blocuri: blocuri – la stânga, blocuri – la dreapta; blocuri – în urmă şi în faţă blocuri...

Când felinarele nu ard, de ce nu are, dacă sunt, dacă este vreunul în cartierul acesta? când felinarele nu ard, străzile n-au nume; când asfaltul e moale, topit de căldură, paşii n-au glas.

Şi noaptea era fără lună, fără stele, şi felinarele nu ardeau şi eu nu-mi auzeam paşii în noapte, pe asfalt. Dar nu pentru că asfaltul era moale, nu pentru că era topit de căldură. Paşii nu mi-i auzeam, pentru că aşa e felul meu de a păşi – fără zgomot. „Păşeşte fără zgomot, îmi spuneau cândva profesorii de dans, altfel n-ai să auzi muzica".

...Zi-i bună ziua, îmi spuneam, simţind că trec pe lângă vreunul. Nu-l vedeam. Umblam pe coridoarele şcolii cu capul plecat, ca şi cum m-aş fi temut să nu-mi cadă ceva de sus în cap: vreun tablou, vreo fotografie. Pereţii coridoarelor erau plini cu fel-de-fel de tablouri şi fotografii, cu diferite panouri şi schiţe, cu afişe publicitare în toate limbile şi cu nenumărate articole de ziar, fiindcă Frol Ilici, directorul, declarase: „Şcoala noastră trebuie să devină, concomitent, şi un muzeu al artei coregrafice".

Deschide gura, îmi spuneam, gura pecetluită deschide-o şi salută, căci nu e frumos să treci pe lângă un pedagog şi

să nu-l saluţi, mai ales dacă e un pedagog de-al tău. Şi chiar de n-ar fi unul de-al tău, tot trebuie să-l saluţi. Altfel vei fi dăscălit până ce îţi vor da lacrimile.

„Ia te uită, plânge"... se va mira dumnealui sau dumneaei, văzând că-ţi ascunzi ochii, şi va întinde mâna să te netezească pe cap. Şi fiindcă ţie nu-ţi place să fii mângâiat de mână străină, îţi vei retrage brusc capul de sub mâna lui sau a ei, şi atuncia ea sau el va suspina, amintindu-şi de război, de părinţii care nu s-au întors la vatră şi, prin urmare, şi de copiii cei fără de „şapte ani de acasă".

Dacă nu poţi deschide gura, îmi spuneam, apleacă-ţi capul. Dacă nu-l poţi apleca, îmi spuneam, dacă nu-l poţi apleca mai mult, mai întâi ridică-l, apoi apleacă-l. Poţi să nu te uiţi în ochii lui, ştiu că e foarte greu să te uiţi în ochii celui care se aşteaptă salutat. Poţi să te uiţi peste umărul lui, la vreo fotografie, din perete la Petipa, să zicem, ori la Nijinski. La cine vrei. Poţi să te uiţi la cine vrei, numai la dânsul nu. Numai de dânsul să nu dai cu ochii, pentru că în spatele lui poate fi tot el, fotografia lui şi, dacă ochii tăi se vor întâlni cu ochii lui din fotografie, obrazul îţi va plesni de ruşine şi te vei mustra, zicându-ţi:

— Uite, vezi, Hadibadi, e viu încă, e lângă tine, dar l-au pus de acum alături de Nijinski. Sau chiar lângă Petipa.

Şi vei coborî privirea la pământ ca omul vinovat, nu ca cel care salută.

Flor Ilici era director de şcoală abia de câţiva ani. Nu-şi avea chipul expus nici într-o ramă, deci. Puteam să mă uit peste umărul lui fără sfială şi să-l salut, prin urmare, oriunde l-aş fi întâlnit, numai la toaletă nu. Uneori se întâmpla s-o şterg de la vreo lecţie şi să mă ascund la toaletă, căci diriginta noastră, căutându-ne, numai acolo nu îşi permitea să intre. Dând peste mine, Flor Ilici se lovea cu palmele roze peste şoldurile sale nu tocmai baletiste şi, uitându-se la poziţia picioarelor mele nu tocmai coregrafică, ofta:

— Nu vrei să te civilizezi, Hadibadi, şi basta!

Apoi închidea uşa, pe care din motive pedagogice nu o deschidea niciodată în timpul recreaţiei şi, cercetând localul cu ochi de inspector sanitar, tuşea în pumn:

— Aşteaptă-mă pe coridor, Hadibadi.

Ieşeam.

Salută-l, Hadibadi, îmi spuneam eu, aşteptându-l. Zi-i bună ziua, de cum va ieşi, altfel îţi va căuta nod în papură, se va lega de ceva numaidecât, va găsi de ce să se lege. Uită-te în jurul tău, pe jos. Nu e nimic în preajma ta: vreo hârtiuţă, vreun muc de ţigară, vreun chibrit? Dacă este ceva, deretică iute, să nu te pună el s-o faci, fiindcă lui n-o să-i placă cum te apleci şi cum ridici tu ceea ce va spune el să ridici. Şi, supărat, va pocni din degete ca din castaniete şi va exclama:

„— Ni gras, ni elevas, ni râba, ni mias“, vorba lui Petipa. Marius Petipa a fost un mare baletmaistru, îţi va explica apoi, a fost un francez venit la Petersburg din Franţa, de la Paris. Nu ştia ruseşte, bineînţeles. Pe urmă a prins el câte ceva. Dar să cunoască limba rusă la perfecţie n-a izbutit nici până la moarte, pentru că pe atunci, Hadibadi, în şcoala noastră învăţau numai copii de moşieri şi fabricanţi, care vorbeau mai mult franţuzeşte şi care înţelegeau, desigur, ce vrea de la ei pedagogul lor. Iar de se întâmpla, totuşi, ca vreunul mai tont, vreun oarecare Sidorov, Petrov sau Ivanov să nu priceapă, franţuzul striga: „Sidorof, Petrof sau Ifanof, ti tanţui kak moi korof“. Şi îl ardea cu bastonul mai jos de spate. După asta Sidorov, Petrov sau Ivanov se dumirea imediat ce-i aia „gras“ şi „elevas“. „Gras“ – înseamnă graţie, Hadibadi, iar „elevas“ provine de la elevator. Elevatorul e un fel de macara. Iar macaraua, ştii ce e? Un mecanism care ridică greutăţi. Tu, Hadibadi, n-ai să poţi ridica niciodată greutăţi, am în vedere greutăţi vii, balerine pentru că nu eşti în stare să ridici o hârtiuţă – dai cu nasul peste dânsa, când te apleci s-o ridici. Şi asta pentru că nu ştii cum să te apleci, şi chiar de-ai şti, tot ai cădea din picioare, pentru că poziţia picioarelor tale e anticoregrafică, antiestetică, aş zice… antiomenească.

Salută-l, îmi spuneam eu, altfel te va pofti să-ţi demonstreze din nou maimuţele pictate şi fotografiate din cabinetul său. Zi-i bună ziua de cum va ieşi.

— Teza de doctorat la care lucrez se numeşte „Aportul coregrafiei la evoluţia omului“, începea directorul de cum intrai

în cabinetul lui. Şi se uita la maimuţa de pe standul nr. 1. Apoi continua: Maimuţa, dragă Hadibadi, s-a ridicat în două labe – în picioare, ca să poată rupe cu celelalte două, cu mâinile, ce?

— Mărul.

— Exact. Adevărul acesta nu l-am spus eu. L-au spus oameni mari. Este un adevăr incontestabil. Nu-mi propun să-l răstorn. Aş vrea să adaug atât doar: ridicându-se în două labe, maimuţa a văzut nu numai mărul de pe creangă, ci şi soarele. Ştii ce e soarele, Hadibadi? Bineînţeles că ştii. Nu-ţi dai totuşi până la urmă seama, ce înseamnă pentru noi, oamenii, soarele.

— ... ceva foarte şi foarte frumos.

— Extraordinar de frumos! Aici am vrut să te aduc. Vasăzică, maimuţa a văzut ceva foarte şi foarte frumos şi a simţit în sufletul ei – „suflet!" nu este un termen ştiinţific, să zicem mai bine că a simţit în sângele ei un fior, o exaltare, un val de inspiraţie. Şi atunci, când ne vine inspiraţia, ce facem cu toţii?

— Poezie.

— Asta e! Facem poezie. Maimuţa a procedat la fel. A scris şi ea... un poem. Nu cu mijloace lingvistice, bineînţeles, şi nu pe hârtie. Pe pământ l-a scris, cu picioarele.

— Astfel s-a născut dansul?

— ...dansul, care avea să joace un rol atât de important în dezvoltarea omenirii!

— ...o dată cu munca...

— Eu aş zice, chiar, că pe om l-a făcut Om nu numai munca, ci şi dansul. Creierul omului se şlefuia muncind, fizicul – dansând. Dansul îl făcea pe om mai mobil, mai elastic, îi înnobila ţinuta, îi schimba poziţia picioarelor. Uită-te la exponatul nr. 1. La gorilă şi la pitecantrop. Şi gorila, precum şi pitecantropul stau cam la fel. Uită-te la picioarele lor, la vârfuri. Distanţa dintre vârfurile picioarelor la gorilă, de exemplu, e numai de câţiva centimetri. Pe când la neandertal (exponatul nr. 4) şi la filozoful grec (exponatul nr. 5) e mai omenească, evident. Deşi nu e suficientă încă. Filozoful, bunăoară, stă ca un fotbalist. Dar anii trec, Hadibadi. Trec secole... Uită-te

la Leonardo da Vinci (exponatul nr. 6). Vezi cât de frumos stă el! Cât de sigură, cât de perfectă e poziţia lui!

Salută-l, îmi spuneam, zi-i bună ziua, de cum va ieşi din toaletă, altfel vei lua din nou un „3“ la purtare „...pentru că n-ai cei şapte ani de acasă, Hadibadi“. Ce, mare lucru e să deschizi gura şi să-i zici: B u n ă z i u a. Prima literă e B, urmează apoi U, N ş.a. Şi nu uita de poziţia picioarelor. Ştiu că e foarte greu să stai pe parchet în poziţia nr. 1. Dar cearcă. Altfel vei lua din nou „2“ la exercice... „În ce clasă eşti? te va apostrofa. În clasa întâia? Aha!“ Sau: „Ai trecut într-a doua, de acum? Într-a cincea? Nu mai spune! Ai ajuns într-a şaptea? Fantastic! Ţi-au mai rămas trei ani de zile, Hadibadi... doi... unul... peste un an termini şcoala şi nu ştii ce e aia poziţie... iniţială, principală, fundamentală – poziţia nr. 1.

Unde ţi-i obrazul, omule?...“

Blocuri – la stânga, blocuri – la dreapta. În urmă – blocuri şi în faţă... În faţă, proiectat pe cer, – pilonul Televiziunii. Pe cerul scrobit – pilonul roşu, pilonul cu 12 ochi roşii. „N-ar trebui să-l vezi în faţă, îmi spuneam. Nici la stânga, nici la dreapta. În urmă ar trebui să rămână pilonul şi tu să mergi la vale, nu la deal, tot la vale, printre blocuri, nu la deal, spre blocul cu un geam aprins“.

Aveam nevoie de Grig. De maşina lui. Să ne ducem la ţară. Bănuiam că Magdalena s-o fi dus la ţară... Grig însă nu vroia să meargă. Nu vroia. Nici măcar să stea cu mine de vorbă. De-i băteam la uşă, el nu-mi deschidea. Atunci ieşeam în stradă şi porneam spre centru. Dar curând mă pomeneam că paşii mă duc iarăşi spre dânsa, spre fereastra cu muzică, spre unica fereastră aprinsă la ora aceea. „A câta oară mergi spre ea, mă întrebam, spre fereastra lui Grig? Întoarce-te, îmi ziceam, fă o semipiruetă şi ia-o înapoi. Cât e să faci o semipiruetă şi s-o iei înapoi?“ picioarele nu mă ascultau însă, refuzau să mi se supună... Că pentru asta anume şi primiseră diplomă, pentru că învăţaseră să i se supună.

— Grig! strigam eu încă de departe. Ieşi la balcon!

— Ţi-am spus doar, se supăra el, când apărea. Lucrez. De câte ori să ţi-o spun, Hadibadi? Scriu un libret şi am nevoie de linişte. Fără linişte nu pot scrie. Scriu un libret despre Cicero, marele orator roman.

Apoi se apuca să mă convingă că Magdalena nu-i şi nici n-are ce căuta la ţară. Şi chiar dacă s-ar fi dus, eu, crede el, n-am de ce mă teme: Nani o fi murit demult, şi, chiar de mai trăieşte încă banditul, n-o să-i poate face vreun rău Magdalenei. Ea nu-i proastă să se ducă la dânsul cu mâinile goale. S-o fi dus cu miliţia.

După asta îmi dorea noapte bună şi mă ruga să-l las în pace.

Noapte bună...

„Bună!?“ Fără lună, fără stele fiind, nici prea întunecoasă, nici prea luminoasă. Eu aş fi vrut-o ceva mai întunecoasă, ori mai luminoasă. Aş fi vrut ca pilonul televiziunii să fi avut cu un far mai mult sau cu unul mai puţin, adică nu douăsprezece, precum avea, ci treisprezece sau unsprezece.

— Mă iubeşte, nu mă iubeşte? număram eu farurile aprinse.

Ieşea că nu mă iubeşte.

— Mă iubeşte, nu mă iubeşte... le număra Magdalena în noaptea când fusese la mine.

În noaptea aceea pilonul televiziunii avea 13 faruri.

Ieşea că o iubesc.

— Aş face un duş, zicea ea. Mă iubeşte, nu mă iubeşte... un duş rece... să mă spăl de praf. Să mă spăl de praf şi sudoare... Mă iubeşte, nu mă iubeşte...? număra farurile de la trunchi spre vârf. De la trunchi spre vârf mă iubeşte. Să vedem dacă mă iubeşte de la vârf spre trunchi... E cald la tine. Deschide uşa la balcon.

— Plouă.

— Şi ce dacă plouă?

— Se va scurge apa în casă.

— Da, se va scurge. Dă-mi o ţigară... Mă iubeşte, nu mă iubeşte. Şi vin. Mai toarnă-mi vin. Deşi n-ar trebui să beau vin. Vinul îţi lasă drojdie în picioare şi picioarele se fac grele ca de plumb. Adăuza nu le poţi ridica nici până la 45 de

grade... Mă iubeşte, nu mă iubeşte... M-am încurcat. S-o iau de la capăt. Vodca în privinţa aceasta e mai bună: picioarele devin uşoare...

— N-am vodcă...

— Deschide, totuşi, uşa. O să ne sufocăm...

— Nu fuma atâta.

— ...ştii, meseria noastră ar fi cum ar fi, dacă n-ar fi atâta sudoare. Dimineaţa, când intri în sala de repetiţii şi mirosul sudorii te loveşte în nări, ţi se face rău. De-aş avea un duş acasă. Un duş cu apă caldă şi rece. Din robinetul roşu curge caldă, din cel albastru – rece. Te culci în cada albă, albă ca zăpada, mai albă decât zăpada... În cada curată... Şi întinzi picioarele... Trece o oră... trec două. Picioarele se odihnesc. Adormi. Tu dormi. Şi ele visează. Ştii ce visează picioarele noastre, Hadibadi, când noi dormim? Visează flori. Munţi de flori. Toate florile, pe care le-au câştigat cândva şi pe care le vor câştiga în viitor. Visează că merg prin flori... şi roua dimineţii le mângâie rănile... merg şi roua le tămăduieşte rănile... merg şi florile călcate mustesc... ca poama în teasc, toamna.

— ...sudoarea noastră.

— ...parfumul lor.

— Deschide uşa la balcon, să fac un duş pe balcon, în ploaie. În baie apa nu curge.

— Eşti o nebună. Te va vedea careva din stradă.

— Nu e nimeni în stradă. Şi chiar de-ar fi. Mă văd atâţia în fiece seară pe scenă. Întoarce-ţi nasul în altă parte. Mă dezbrac.

— Fii cuminte.

— Bine. Dă-mi scaunul cela. Să pun rochia şi sutienul. Las' să mă vadă. Nu mi-i ruşine de corpul meu. Am un corp frumos, tânăr. Sunt tânără în noaptea asta. Am numai 13 ani 7 luni şi câteva zile.

— Câte?

— Ghici.

...În seara când mi se făcuse judecata tovărăşască, dialogul acesta devenise bârfeală. Cum anume, nu-mi trece

prin cap, fiindcă din sală nu putea să se strecoare nimeni. La uşă stăteau doi „eunuci" înarmaţi. Inspectorul nu ne dăduse voie nici să ne dezbrăcăm după spectacol.

— Pe urmă, fuseserăm preveniţi prin nodul de radio. Şi toţi veniseră la judecată în costume şi grimă. Unii cu săbiile chiar. „Eunucii" Hohota şi Sergentdestradă se apucaseră să se bată şi s-au potolit doar atunci când s-au văzut „ucişi"... reciproc.

Cineva se furişase totuşi din sală în clipa prăbuşirii lor. Sau poate ceva mai târziu, după ce ei se ridicaseră în picioare şi, sprijinindu-se în săbii, aţipiră. Altfel cum putea să răzbată dialogul meu cu Magdalena în oraş?...

Cum altfel putea să se nască bârfeala. Căci bârfitorii noştri nu-s capabili să transforme o informaţie coregrafică într-o operă literară. Aici pe lângă spirit, inteligenţă şi talent mai e nevoie şi de inspiraţie. Cel de mi-a făcut bârfeala se inspiră, probabil, uşor, fiindcă la încheierea judecăţii ea ajunsese şi pe la urechea mea.

Suna cam astfel:

EU: Magdalenă dragă, spune-mi totuşi, câte zile ai la cele 7 luni şi 13 ani?

— Ţi-am spus doar, îmi răspunde Magdalena, de pe balcon – ...câteva.

EU: Câteva înseamnă vreo trei-patru...

— Îmi faci un compliment, surâde Magdalena măgulită. Ştiu că arăt bine, dar... Mai adaugă.

EU (temându-mă să nu adaug prea mult): Vreo cinci?

MAGDALENA (mlădiindu-şi trupul înfiorat de biciuirea ploii): Nu-u-u...

EU: Şase?

MAGDALENA (voluptuos): Nu-u-u-u...

EU: Şapte?

MAGDALENA (râzând): Şapte.

EU (logic): Dacă am ghicit, înseamnă că nu te-ai exprimat just. Zicând „câteva", m-ai indus în eroare. Trebuia să spui: am treisprezece ani, şapte luni şi o săptămână.

MAGDALENA (amuzată): ...şi câteva...

EU (bâlbâit): ...Câteva săptămâni? Câte?!

MAGDALENA (cochet). Ghici?

EU (tot logic): Câteva înseamnă vreo trei-patru.

MAGDALENA (dulce): Lasă complimentele, Hadibadi.

EU (cu glas tremurat): Cinci?

MAGDALENA (prompt): Cincizeci şi cinci.

EU (uluit): De săptămâni?

MAGDALENA (semicântând): Nu ştiu precis. Poate mai mult, poate mai puţin.

EU (căutând tocul şi o foaie de hârtie): Cincizeci şi cinci de săptămâni fac (socotind înfrigurat)... O săptămână are 7 zile, 2 – 14... 4 – 28... 5 – 35... Anul – 364...

MAGDALENA: Nu întotdeauna anul are 364 de zile.

EU: Să presupunem că întotdeauna; în 55 de săptămâni avem 385 de zile, într-un an – 364. Deci ai un an şi 21 de zile, Magdalenă.

MAGDALENA (puţin plictisită): Iar îmi faci complimente, Hadibadi. Lasă complimentele... Mai adaugă câţiva.

EU (logic): Câţiva înseamnă vreo trei-patru.

MAGDALENA: Înmulţeşte 3 cu 4.

EU (rapid): 12.

MAGDALENA: Mai adaugă 4.

EU (fulgerător): 16.

MAGDALENA: Şi cu 15?

EU (şi mai fulgerător): 31. Ai 31 de ani.

MAGDALENA (nostalgic): ...Şapte luni (trist) şi câteva zile.

EU (speriat): Iar câteva?

MAGDALENA (logic): Câteva înseamnă vreo trei-patru.

Aici dialogul nostru se întrerupea. Urma un scurt comentariu psihologic. Apoi ca o bombă venea sfârşitul. Sfârşitul era vesel şi eu eram trist în noaptea aceea fără lună, fără stele, şi-l rugam pe Grig să oprească muzica şi să pună „perla". „Bârfeala despre Magdalena şi Hadibadi e perla colecţiei mele", se lăuda el. Colecţiona fel de fel de lucruri. În şcoală colecţiona timbre, monede şi poze cu balerine

celebre. După ce se demobilizase din armată şi-şi cumpărase magnetofon, începu să colecţioneze simfonii şi bârfeli. Vroiam să ascult bârfeala-„perlă“. Sfârşitul ei, mai ales. Replica de încheiere a Magdalenei: „Eu sunt ca Venus, zicea ea. Mi-e destul să fac un duş rece şi redevin fecioară“.

— Grig, strigam eu din stradă, ieşi în balcon!

„Ce vrei?“ te va întreba, când va ieşi.

Nu se grăbea să iasă.

— Ieşi! îl rugam eu. Şi ca să nu mă întrebe ce vreau şi să nu-mi explice tot el ce vreau eu de la dânsul, îl întrebam eu, când el apărea din casă, ce i-ar fi spus el, dacă ea, blonda cu cel mai blond păr din lume, ar fi venit la dânsul pe la ora două de noapte. El însă îmi lua vorba din gură şi-mi spunea că exagerez, că mai întâi de toate ea, Magdalena, nu e cea mai blondă blondă din lume şi chiar de ar fi şi ar avea, precum cred eu, că are cele mai lungi picioare din lume şi i-ar fi spus lui cu vocea care, totuşi, nu e cea mai dulce din lume: „Vin de la ţară şi-s obosită... parcă vin de la prăşit, aşa-s de obosită... Am avut azi două spectacole şi, la întoarcere, m-am dat jos aici, lângă casa ta... că afară plouă“, el, Grig, tot ar fi dat-o afară, iar de nu ar fi izbutit s-o dea, i-ar fi insinuat fin, bineînţeles, că pe dânsul femeile nu-l interesează.

Şi, dacă Magdalena ar fi râs la asta ca un clopoţel, ca cel mai dulce şi obraznic clopoţel din lume, el ar fi ieşit în stradă şi i-ar fi dat un telefon lui Nic. Nic. Da! Şi l-ar fi poftit să vină să-şi ia soţia. Apoi concluziv:

— Şi acum să-ţi spun, totuşi, ce vrei de la mine. Vrei să-mi scoţi ochii, Hadibadi. Da, da! Pentru binele care mi l-ai făcut. Nu trebuia să te rog să mi-l faci. Trebuia să mă las judecat. Dar am avut ghinionul să dau peste voi în dimineaţa aceea... Şi te-am rugat.

Venise la mine pe la ora douăsprezece.

— Nu ne ducem la repetiţie, hotărâse Magdalena, fiindcă am întârziat la trenaj... O să ne facă morală, şi eu nu vreau să mi se facă morală azi, numai nu azi... Şi dacă nu ne ducem

la repetiţie, ce rost mai are să ne arătăm pe la teatru? Nu ne arătăm deloc, ne luăm zi de odihnă. Şi acum vreau o cafeluţă.

— Eu, la fel, zisei eu.

— Scoală-te dar, mă ghiontise ea.

— Mi-i lene. Şi, ca să-mi treacă lenea, o rugasem pe Magdalena să pună magnetofonul. Aveam pe bandă un exerciţiu de înviorare. „Astăzi, dragi tovarăşi, am pregătit pentru dumneavoastră o surpriză“, mă anunţa de câţiva ani la rând vocea antrenoarei. Am înregistrat-o pe peliculă şi o ascultam în fiecare dimineaţă. — „Astăzi…era o voce cochetă şi intimă, vom face exerciţiul de înviorare nu la perete, nici la masă şi nici cu scaunul, ci… ghiciţi cu ce? N-o să ghiciţi. Cu perna. Da, cu perna pe care aţi dormit. E caldă încă, nu-i aşa? Luaţi-o în braţe şi porniţi cu ea prin cameră. Unul, doi, trei, patru… Jos perna!“.

La teatru mă aştepta exerciţiul obligatoriu. Aşa că nu mă grăbeam să ies din aşternut şi să mărşăluiesc prin cameră cu perna în braţe… Dar, ca să nu adorm din nou, executam exerciţiul în gând şi urmăream jocul iepuraşilor de lumină pe tavan. „Parcă-s pescăruşi, mă gândeam, dacă-i priveşti cu ochii întredeschişi“. Îi priveam cu ochii întredeschişi cum priveşti pescăruşii vara, când stai întins pe plajă, acoperit cu nisip şi nu clinteşti un deget ca nisipul să nu alunece de pe tine, stai şi deodată începi să râzi, probabil, că nu chiar deodată, deodată gândul care-ţi provoacă râsul nu-ţi poate veni, el îţi vine mai târziu, după ce te-ai deprins cu celălalt gând: „Să nu clintesc un deget“, gândul dintâi. Abia după asta îţi vine următorul: „Nu pot clinti un deget“, ca şi cum degetele mi-ar fi amorţit, de la degete până la umeri, şi picioarele, şi corpul întreg, de parcă aş fi uitat, sau n-aş fi ştiut niciodată cum anume se face o mişcare. Şi râzi, fiindcă ştii că n-ai uitat, ştii că-i destul să vrei şi te-ai întors pe o parte, ai ridicat o mână, ai sărit în picioare, dar nu vrei nimic, absolut nimic, ţi-e frică să vrei ceva, şi rămâi în nisip, nemişcat în nisip, în nisipul cald. „Mai bine n-o să-ţi fie, îţi spui, dacă te mişti… Stai nemişcat“.

Cineva, însă, s-a oprit lângă tine. Ţi-a acoperit soarele. Umbra lui ţi-a acoperit pieptul şi nisipul de pe piept a devenit de odată rece, iar el tot stă, ca o matahală, stă ţeapăn ca şi tine şi se uită la tine de sus. Apoi trage un scaun, scaun pe plajă? da, trage un scaun şi se aşează alături.

Tace.

Aşteaptă să deschizi ochii...

Am pipăit marginea patului: Magdalena lipsea. „E la bucătărie, îmi zic, prepară cafeaua... Fusese la bucătărie, iar acum nu mai e, probabil, că-i în prag şi aşteaptă să deschid ochii". Nu i-am deschis nici când îmi şopti cu glas tremurat prin uşa crăpată din coridor:

— Sună cineva.

Continuam să urmăresc „zborul pescăruşilor". Nu m-am dus să văd cine sună: credeam că au venit de la Serviciul de exploatare a spaţiului locativ să mă întrebe când voi plăti chiria, întârziam cu plata.

Am deschis ochii.

În faţa mea, pe scaun, stătea Grig. Trist şi zgâriat. De asta sunase, pentru că era trist şi trist era din pricina că era zgâriat, şi atunci când venea la mine cu obrajii zgâriaţi (îl zgâria soţia), Grig îşi amintea că am sonerie la uşă. De îndată, însă, ce zgârieturile îi dispăreau de pe faţă, uita de ea. Avea cu ce deschide şi dreptul să deschidă şi să intre la orişice oră de noapte sau de zi, fiindcă locuinţa mea era a lui de fapt, mie îmi aparţinea doar cheia, pe care el mi-o dăduse după ce se căsătorise şi trecuse în casa socrului său.

Deşi cu două etaje, casa socrului său abia se zărea din valuri de verdeaţă, în schimb, soneria albă de la poarta de fier se vedea bine şi Grig nu uita de ea niciodată.

— E prea mare cheia, îmi explică, şi mi-ar rupe buzunarul de aş purta-o cu mine.

Îi deschidea socru-său, un bătrânel la pensie care umbla într-o pijama boţită, cu pălărie de pai pe cap şi papuci de casă în picioare, uniforma lui de toate zilele.

Văzând că am rărit-o cu vizitele, Grig mă întrebă într-o zi:

— De ce nu mai treci?

— Ştii... îi zic eu, am impresia că socru-tău se uită la mine chiorâş.

— Fii serios.

— Da, se uită la mine în aşa fel, ca şi cum s-ar teme să nu-i şterpelesc ceva.

Grig râse:

— ...vreun stup de miere sau vreo curcă.

De odată se întunecă la faţă.

— La mine se uită şi mai rău.

— Cum adică? mă fac a nu bănui nimic.

În ultimul timp Grig avea neplăceri şi cu soţia.

Şi dacă i se întâmpla să nu doarmă acasă, adăuzea ea îi făcea o vizită la teatru. N-o putea opri nimeni la intrare, deşi Grig îi ruga întruna pe portari să nu-i dea drumul, sau, cel puţin, să-l anunţe prin telefon, când soseşte „gaia". Aceştia puneau mâna pe receptor. Natela, însă, dovedea să urce treptele celor patru etaje cu mult înainte de alarma telefonică.

— Numai fără scandal, îngâna Grig, văzând-o că dă năvală în sala de repetiţie, şi se retrăgea cu spatele spre uşiţa din fund, care dădea în camera de rechizită. Natela intra după el.

— Apleacă-te! îi auzeam după uşă vocea. (Grig avea un metru şi 80 de centimetri, iar Natela cu vreo 40 de centimetri mai puţin). Nu zăbavă răsunau câteva palme în obraz şi iarăşi comanda: „Apleacă-te!", urmată de lipăitul palmelor şi de zgomotul scaunelor răsturnate, de zângănitul săbiilor căzute şi de rostogolirea talgerelor, cupelor... Şi tot pe neprins de veste uşa se deschidea şi, din cadrul ei, răsărea aburită Natela. Cum noi eram deprinşi cu astfel de scene, ne căutam discreţi de treabă, ca şi cum cele ce se petreceau nu ne interesau deloc. Natela ne privea un timp înfuriată, pe urmă se apropia de oglindă şi-şi potrivea coafura înaltă cât turnul Babel.

Şi pornea val-vârtej spre ieşire, croindu-şi drum printre noi ca printr-o porumbişte. Dacă în cale i se nimerea Magdalena, încasa şi ea o palmă, Natela credea că Grig o înşeală cu Magdalena, deşi între Magdalena şi Grig nu mai era nimic demult. Iar de nimeream eu în calea ei, luam două

palme. Natela îşi închipuia, că, de n-aş fi eu, Grig ar fi întors demult teatrului camera şi n-ar mai avea unde să se întâlnească cu „alea“. În sfârşit, după ce se convingea că soţia a părăsit incinta teatrului, se arăta şi Grig. Zâmbea senin, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Dar ochii îi erau numai în oglindă. Îşi studia chipul zgâriat şi pe măsură ce şi-l studia, devenea tot mai trist.

— Idioata! izbucnea neputincios, când repetiţia se termina şi rămâneam în sală singuri. Deseară iar n-o să-mi pot pune grima.

În duminica ceea Grig era mai cu „semne“ ca oricând. Şi mai trist, deci. Nu se uita la mine. S-o fi uitat el, bineînţeles, şi încă destul de insistent, probabil, căci, altfel, de ce aş fi deschis eu ochii? Dar în clipa când îi deschideam, el întorcea capul în altă parte, supărat, şi mie mi se făcuse oarecum, mă simţeam vinovat, că n-am deschis ochii de odată să văd în ce hal se află prietenul meu. Am vrut să mă scol repede şi să mergem undeva, pentru că Grig de asta venise: să mă ia şi să mergem undeva. Dar tot atunci am zărit-o pe Magdalena. Stătea în pragul uşii, somnoroasă, cu părul vâlvoi, privindu-ne trăsnită şi nu ştia ce să facă: să intre, să rămână locului sau să se retragă.

În sfârşit, Grig se întoarse spre mine, arătându-mi celălalt obraz: era şi mai mutilat.

— Gata! izbucni. Mi-au făcut-o...

Rămân, fără să mă mişc, în pat. Cu un ochi la Grig şi cu altul la Magdalena.

— Au ales momentul, intriganţii, continua Grig, tăman acum, când sunt înaintat pentru titlu.

Nu pricepui nimic.

— Ce ţi-au făcut? îl întreb.

Grig mă priveşte nedumerit. Şi amintindu-şi că n-am fost martor la ceea ce i se întâmplase, începe obosit:

— Au încuiat uşa de la camera de rechizită. Şi năpârca aia a mea, dacă-i năpârcă şi nu pricepe nimic, în loc să mă cheme pe coridor pentru explicaţii (n-am dormit acasă), mi-a trântit scandalul în sală, faţă de toţi.

Între timp, Magdalena îşi reveni.

Se duse la bucătărie şi curând se întoarse cu ibricul într-o mână şi cu tava cu ceşti în alta.

— Da tu ce faci aici? se ridică de pe scaun Grig. Nu văzuse cine-i deschisese: era prea abătut.

Magdalena pune tavaua pe masă şi toarnă cafeaua şi zice:

— Păi... noi ne căsătorim.

Grig se uită la mine întrebător.

Acum îmi vine mie rândul să-i privesc pe amândoi ca trăsnit.

— Când ţi-a venit ideea? îngân eu.

— Când am împlinit treisprezece ani, şapte luni şi câteva zile.

Râde şi Grig şi întinde mâna să ia ceaşca cu cafea, dar de odată se loveşte peste tâmplă, ridicându-se:

— Scuzaţi, şi porni spre ieşire. Mă întorc peste o jumătate de oră, mai strigă din coridor.

Exact peste o jumătate de oră sunase din nou. Era schimbat. Îşi lăsase pantalonii de velur şi puloverul gri şi îşi pusese costumul negru, pe care îl îmbrăca doar la zile mari, zile de premieră.

— Te felicit, îi spuse Magdalena, sărutând-o pe obraz şi înmânându-i buchetul de flori. A venit cu buchet de bujori şi cu o sticlă de şampanie. Şampania mi-o întinde mie:

— Te invidiez, sincer ţi-o spun.

Mă uitam la Magdalena. Vroiam să văd cum reacţionează ea la toată comedia asta, pentru că în lipsa lui Grig nu mai reveniserăm la ideea ei. Nu ştiu de ce. Poate din teamă să n-o luăm în serios ori, dimpotrivă, să nu râdem ca de o glumă şi apoi să nu ne mai putem întoarce la ea. Magdalena părea tulburată. Căuta unde să pună florile şi nu găsea. Le puse pe pat. Când văzu că Grig se pregăteşte să destupe şampania, se duse repede după pahar.

— Te invidiez, repetă Grig, urmărind-o cu privirea, din toată inima, zău. Şi, după ce destupă sticla şi umple paharele, i se adresează Magdalenei:

— Astăzi arăţi ca o fetiţă de 13 ani.

Magdalena îşi înfige ochii în pahar. Iar eu simt de odată un gol în mine. Parcă am rămas cu ceva mai puţin, cu ceva scump, care credeam că e taină, ce-mi aparţine numai mie şi Magdalenei.

— Să bem, continuă Grig, pentru voi... Pentru tine, Hadibadi, care eşti un prost, un... Nu te supăra că te numesc astfel. Îţi sunt prieten şi te iubesc. Deci, am dreptul să te numesc cum vreau. Hai noroc! Şi tu, Magdalena, eşti o proastă. Dar asta n-are a face. E mai bine chiar că eşti o proastă, frumoasă şi proastă. Ar fi oribil, dacă ai fi frumoasă şi deşteaptă. Urăsc femeile frumoase şi deştepte. Norocul vostru e că sunteţi amândoi aşa, cum sunteţi. Veţi fi fericiţi, prin urmare... Eu sunt nefericit. Profund nefericit. Şi asta din pricina că-s deştept. Pe când voi... dar, în fond, sunteţi băieţi buni. Mai ales tu, Magdalenă. Hadibadi nici nu-şi dă seama ce noroc a dat peste dânsul, ce comoară a găsit. Să-i ştii preţul, mă! Eu nu i l-am ştiut. Am fost un cretin. Şi asta pentru că sunt prea deştept. Şi laş. Mă gândeam: „Cum pot să divorţez eu? Eu, prim dansator la teatru! Scandal, frate! Nu, îmi ziceam, acuma n-am nevoie de scandal. Eram înaintat pentru titlul de emerit atunci. Să iau titlul mai întâi, credeam, pe urmă voi vedea". L-am luat. Puteam să divorţez. Era prea târziu, însă Magdalena mă părăsise. Bine ai făcut, Magdalenă. Bravo! „S-a zis, îmi spusem resemnat, nu mai eşti tânăr. Astâmpără-te. Fii un soţ model şi apucă-te de făcut copii". Şi m-am apucat să scriu un libret. Dar se vede, că n-am noroc. Că din pricina scandalului de azi... Of, ce scandal mi-a făcut Natela! În public!

Grig tăcu şi-şi pipăi obrazul zgâriat.

— Îmi pare bine, reluă apoi vorba, că măcar voi veţi fi fericiţi. Camera asta e a voastră. V-o fac cadou. Iubiţi-vă, înmulţiţi-vă şi măriţi republica. Tu, Hadibadi, să ai grijă de Magdalena... Şi tu, Magdalenă, de el, să nu umble flămând. Dar mai întâi trebuie să divorţezi. Nic. Nic, o să se răţoiască, bineînţeles... Da, mai nu uitasem. Ştii că şi el a fost azi la director. Împreună cu Natela s-au dus. S-au dus şi au declarat: „Să se termine odată cu povestea asta!" Cu ceea

ce cred ei că mai există, adică, lor li se pare că între noi mai există ceva. Le-a fost destul să afle unul de la altul că nici eu, nici tu n-ai dormit acasă şi au tras imediat concluzia: împreună-s. Miercuri e adunare generală. Vom fi discutaţi. Şi acuma, haideţi să luăm masa, ne propuse Grig.

Era cu maşina.

— Unde mergem? ne întrebă pe drum.

— Unde vrei, zise Magdalena.

Stătea lângă mine. Şi privea pe geam. Distrată. Cuminte şi distrată. Genunchii noştri se atingeau. Dar nu se întâmpla nimic. „De astă dată nu se întâmplă nimic, îmi spuneam, pentru că-i distrată. O frământă ceva. Şi tu bănuieşti ce. De asta nu e lângă tine, deşi e alături… Şi nu se întâmplă nimic. Ai vrea să se întâmple încă o dată, ca şi cum de asta ar depinde mult, totul. Dar nu se întâmplă, ceea ce se întâmplase atunci, în autobuz. În autobuz a fost a doua oară. Prima a fost mai demult, în şcoală, când stăteai cu ea într-o bancă. La lecţia de literatură a fost. Genunchiul tău se atinsese de al ei. Şi ea nu şi-l retrăsese. Şi-l lăsase nemişcat. Al tău zvâcnea. Şi al ei. Amândoi zvâcneau. Şi fiorul îşi răspândea beţia prin tot corpul tău. Îi simţeai durerea în coate. Dulce, grea, în coate, arzătoare în obraji, în creier, ameţitoare.

Învăţătoarea, umblând printre bănci şi vârându-şi nasul în caiete, ne povestea despre Puşkin şi Evghenii Oneghin. Nu auzeam nimic. Nici eu, nici Magdalena. Mă uitam la coafura ei „permanent“, la ochelarii ei cu ramă de sârmă bronzată şi mai ales la dinţii ei de argint. Şi nu-mi părea slută, ca de obicei, fiindcă o vedeam ca prin ceaţă. În momentul când am fost poftit la catedră, n-am înţeles de odată că sunt poftit anume eu. Am rămas nemişcat, privind-o ţintă. Şi nici Magdalena nu s-a ridicat, când fu şi ea poftită să iasă din bancă. Şi atunci, atunci ori mai pe urmă, nu ţin minte precis când anume, i-am surprins privirea alunecând în jos, spre genunchii noştri. Am vrut să mi-l retrag pe al meu, dar el, genunchiul meu, rămase lângă al Magdalenei, lipit, strâns. În clipa următoare învăţătoarea izbucni în râs, într-un râs care se vroia ironic şi care stârnise râsul clasei întregi, atât de furtunos, încât am sărit

brusc în picioare, amândoi odată, ca şi cum am fi fost unul singur şi nu doi. Asta i-a înveselit pe toţi şi mai tare.

— Linişte! ceruse învăţătoarea după ce ne scoase în faţa tuturor. Se aşează la masă şi, după o clipă de acalmie, auzii:

— Hadibadi, închipuie-ţi că Magdalena nu e Magdalena. Închipuie-ţi că e Tatiana, iar tu închipuie-ţi că eşti Oneghin.

Clasa, care se liniştise puţin, chicoti intrigată.

— Şi acum declară-i dragoste. Am în vedere declaraţia de dragoste din poem. O ştii?

O ştiam.

— Poftim.

Clasa deveni atentă.

Eu tăceam.

— Cine vrea să-i amintească prima strofă? întrebă învăţătoarea.

Clasa tăcea şi ea.

— Nimeni? făcu învăţătoarea uimită. Bine. În cazul de faţă să-l rugăm pe Hadibadi să spună numai atât: „Eu te iubesc“. Ai înţeles, Hadibadi? „Eu te iubesc“. Spune.

Clasa aştepta cu sufletul la gură.

Eram la vârsta când începeam să prietenim cu fetele şi să le furăm câte un sărut. Declaraţii de dragoste însă nu le făceam încă. Mie mi se cerea s-o fac în mod public.

— Uită-te la ea, mă îndemna învăţătoarea, în ochii ei uită-te, şi spune: „Eu te iubesc“. Nu te ruşina, că n-ai de ce. Dragostea e un sentiment mare. Un sentiment frumos care ne purifică sufletul şi ne înnobilează inima. Închipuie-ţi ce am fi fost noi, oamenii, fără ea. Nişte animale. Atât. Aşa că n-ai de ce te ruşina. Spune: „Eu te iubesc, Magdalena“. Pardon. „Eu te iubesc, Tatiana“.

Mă uitam într-o parte. Să n-o văd. O vedeam însă. Pe ea. Şi pe Magdalena, care stătea lângă mine, la un pas de mine, uimită ca şi mine. Şi distanţa de un pas nu mai era de un pas, – creştea între noi, lărgindu-se, cu fiece clipă devenind prăpastie.

— Cum stai? o admonestă învăţătoarea.

Magdalena scobea parchetul cu vârful poantei. Nu izbutise să se schimbe după exercice – ori îi fusese lene, şi venise la lecţia de literatură în hiton şi poante. „Iar mi-aţi venit despuiaţi!“ se revolta învăţătoarea de câte ori ne vedea intrând în clasă în uniformă se dans.

Magdalena îşi retrase piciorul şi o privi sfidător.

— La el uită-te, îi spuse calm învăţătoarea, nu la mine, iar tu, Hadibadi, în ochii ei. Şi spune odată ce ai de spus, că mă scoţi din sărite. Spune: „Eu te iubesc“. Ce poate fi mai simplu?... Te iubesc, simplu ca bună ziua. Spune... Fireşte, dacă simţi ceva cu adevărat. Dacă nu, atunci e altceva. Se vede însă că aici e altceva... Şi nu tocmai curat. Nu poate fi ceva curat aici. Şi asta pentru că tu, Hadibadi, eşti un stricat. Da, un stricat şi jumătate. Până la măduva oaselor eşti stricat. De asta nu poţi declara dragoste, fiindcă nu iubeşti. De ai iubi, ai striga în gura mare: „Iubesc!“... Să te audă toată şcoala: „Iubesc“... Tot Universul: „Iubesc! Iubesc! Iubesc!“

De atunci n-am mai stat cu Magdalena într-o bancă. Ba mai mult, am devenit duşmani. Pare-mi-se că în aceeaşi zi, la ora de dans istoric.

La dansul istoric era Nic. Nic., viitorul nostru maestru de balet, care mai înainte ne predase (în fiecare zi, ca obiect, obligatoriu) dansul clasic. Acum Nic. Nic. venea la şcoală numai de trei ori pe săptămână. Avea trei grupe. Una din care, grupa noastră, fusese formată de el în 45 şi tot de el completată în ’47, când o fată şi doi băieţi fuseseră eliminaţi. Fata din pricina că se îngrăşase peste măsură, băieţii – pentru că se îndrăgostiseră de fotbal. În locul fetei acelea Nic. Nic. o aduse la Leningrad pe Magdalena, iar în locul băieţilor, pe mine şi pe Grig.

— Nu sunteţi nici mai talentaţi, nici mai sârguincioşi ca alţii, ne spunea el adesea. Dimpotrivă, sunteţi mai puturoşi. Şi totuşi ţin la voi.

Şi noi ţineam la dânsul. În fiecare toamnă, când ne reîntorceam din vacanţă, îi aduceam miez de nucă şi vin.

— E minunat, Nic. Nic. avea în vedere vinul. Are o mireasmă frumoasă şi se bea uşor. Se duce singur pe gât, fără să depui vreun efort. Şi mai are o calitate. Una extraordinară. Îţi ridică dispoziţia. Cât de trist ai fi, începi să râzi, cum râd eu acuma, prosteşte, parcă m-ar gâdila cineva. E un vin excelent. Dar e viclean. Nu te doboară de odată. Te ia cu încetişorul, nu observi când te îmbeţi, chiar dacă te uiţi în oglindă, aşa cum fac eu acuma. Ţine oglinda mai aproape, Magdalenă. Aşa!... Iată, mă uit în ochii mei şi-mi pare că ochii îmi sunt limpezi ca şi mintea. Dar nu-i aşa...

Nic. Nic. Fusese cândva un dansator de prima categorie. Dar a avut o operaţie la gât şi i-a fost atins un nerv. De atunci a rămas cu gura strâmbă. Grima nu-i putea camufla defectul. Îl trăda zâmbetul. Zâmbetul strâmb. Din pricina lui a şi părăsit teatrul.

Când începuse să ne predea dansul istoric, noi eram prin clasa a opta sau a noua. În orice caz, ne consideram adulţi de acum, fiindcă nu mai aşteptam să fim repartizaţi de pedagogi: „Tu dansezi cu ea, şi ea cu tine“. Ne alegeam singuri: „Tu cu mine, eu cu tine“. Eu o luam de obicei pe Magdalena. „Eu cu tine“, îi spuneam apropiindu-mă de dânsa. „Şi tu cu mine“, râdea ea.

În ziua ceea, însă, eu n-am invitat-o. Simţeam că după lecţia de literatură între noi s-a lăsat o umbră. Şi nici nu îndrăzneam să mă uit în partea ei.

— Dar voi ce aşteptaţi? ne întrebă Nic. Nic., văzându-mă pe mine într-un capăt al sălii şi pe Magdalena în altul.

Băieţii şi fetele, aranjaţi în două linii – trebuia să dansăm „Poloneza“, ne priveau şi mai curioşi decât la ora de literatură.

Pornesc spre ei şi-mi ocup locul obişnuit. Se desprinde de la perete şi Magdalena. Dar nu vine lângă mine. Se opreşte în coada coloanei.

Nic. Nic. Se uită la acompaniator şi zâmbeşte. Când zâmbea, colţul drept al gurii se ridica până la ureche aproape, iar celălalt stâng i se lăsa în jos, spre rădăcina bărbiei, şi

faţa-i schimonosită căpăta imediat o expresie atât de caraghioasă, încât îţi era milă să te uiţi la el. Milă şi groază în acelaşi timp. Dar nu puteai să-ţi fereşti privirea, fiindcă ochii lui mari şi cenuşii, întotdeauna trişti şi blânzi, ochii care contrastau atât de mult cu restul feţei, te fascinau.

După ce îi zâmbi acompaniatorului, Nic. Nic. îşi îndreptă pasul spre Magdalena. O luă de mână şi mi-o aduse alături.

— Aici nu e serată de dansuri, dragă, zise apăsat şi-i făcu acompaniatorului semn să înceapă.

— Nu vreau cu el! izbucni Magdalena de odată. Şi mă privi cu atâta ură, încât Nic. Nic. se pierdu pentru un moment. Apoi îşi reveni.

— Ieşi afară! Şi să nu mi te arăţi până ce nu-ţi vei cere scuze de la Hadibadi.

Peste câteva zile, în aceeaşi sală Magdalena stătea în faţa mea roşie ca sfecla.

— Ei? o îndemnă Nic. Nic.

Magdalena tăcea.

În sfârşit, îngână înăbuşit:

— Iartă-mă...

— Şi acum dă-i mâna şi hai să începem, îi spuse Nic. Nic.

Mi-o dădu. Grea, transpirată. O uram. Şi ea pe mine.

Dar n-aveam încotro. Dansam.

Şi ne necăjeam unul pe altul cum puteam. Când trebuia s-o ridic pe umăr, bunăoară, ea nu făcea nici un efort, iar eu, după ce o ridicam, totuşi, cu chiu şi vai, o trânteam pe podea, ca pe un sac.

Lacrimi, scandaluri, mizerie.

Adăuza aceeaşi istorie:

De la un timp am observat însă un lucru ciudat. Şi anume, că eu stau tot mai des la o parte, iar pedagogul, luându-mi-o pe Magdalena, ne demonstrează cum se face o mişcare sau alta. Şi demonstraţia durează aproape toată ora.

— Băieţi, uitaţi-vă încoa. Mâinile voastre se află pe talia fetei. Niţel mai jos. Dar nu chiar pe coapse.

Mâinile pedagogului alunecau de pe talia Magdalenei în jos, pe coapse.

— Nu aici.

Apoi reveneau la loc, alene.

— Din poziţia nr. 3 – două piruete.

Magdalena făcea două piruete şi se încovoia spre dreapta. Mâna pedagogului aluneca pe coapsa încovoiată. O lovea uşor. Coapsa se îndrepta.

— Aţi văzut? Acuma cearcă tu, Hadibadi... Nu aşa!

Pedagogul îmi arăta din nou.

— Fii atent.

Magdalena era îmbujorată. Şi mândră. Era în centrul atenţiei. Făcea două piruete. Fixa poza. Apoi îndoia genunchiul stâng, mâna stângă a pedagogului îi prindea fluierul piciorului stâng, iar cealaltă... Urma apoi explicaţia, unde trebuie să se afle cealaltă: mai jos de spinare. Magdalena stătea în palma pedagogului, ca în şa.

— Salt, Magdalena!

Magdalena sălta. Şi pedagogul o arunca în sus, fără nici un efort aproape. La vârsta, pe care o aveam atunci, mi se părea că aceste lucruri sunt făcute cu o totală lipsă de discreţie şi pudoare.

— Hadibadi, fii atent, şi el îmi lămurea cum trebuie să fie coborâtă fata în jos. De pe fluierul piciorului mâna trebuie să alunece repede spre genunchi. De aici, mai sus de genunchi, spre coapsă, apoi spre pântec. Vezi? O ţii de pântec în aşa fel, ca să nu cadă înainte. Cu stânga, iar cu dreapta... dreapta-i de acum pe talie.

Magdalena era cea mai răsărită dintre fetele noastre.

— E formată de acum, constataseră pedagogii, când Nic. Nic. o adusese de la Chişinău. Câţi ani are?

— Doisprezece, răspunse Nic. Nic.

— Certificatul de naştere, ceruse Flor Ilici.

— Nu l-am găsit, zise Nic. Nic.

— Mda... făcu directorul. Eu cred că are mai mult de doisprezece. Uitaţi-vă la formele ei. Frumoase, n-am ce zice... Dar îs prea dezvoltate. Cred că are paisprezece. Ce să facem cu ea? S-o trimitem înapoi?

— Nu se poate, replică Nic. Nic. E orfană.

— N-o să iasă nimic din ea, zise Flor Ilici.

— S-o lăsăm pe un an, propuse Nic. Nic. Dacă nu vei ieşi nimic, atunci...

Consiliul pedagogic consimţise, şi Nic. Nic. începu să facă cu Magdalena ore suplimentare.

Peste un an de zile rezultatele s-au dovedit a fi surprinzătoare: consiliul de examinare rămase uluit.

— Asta-i fata ceea, Nic. Nic.?

Nic. Nic. surâdea modest.

— ...are aptitudini fizice excepţionale. Aţi văzut: pas enorm. Salt bărbătesc. Are atâta simţ plastic şi atâta graţie înnăscută...

— E de la ţară? se interesă cineva din pedagogi.

— Da, răspunse Nic. Nic.

— Se ţine ca o contesă.

— Nu e de mirare, făcuse Flor Ilici nevinovat.

Aluzia se referea la originea lui Nic. Nic., care se trăgea dintr-o veche familie de nobili.

Ca să nu ne certăm, să nu ne batem şi să ne ajutăm unii pe alţii la învăţătură, în al doilea sau al treilea an diriginta noastră ne făcuse pe toţi „fraţi" şi „surori". Pe mine mă luase de frate Lida Leontin, o fetiţă suplă şi foarte cuminte, care îmi controla în fiecare seară lecţiile şi pe care eu n-o puteam suferi din pricina că ea nu plângea ca celelalte fete, când îi făceai vreo bazaconie, ci te pâra.

Într-o zi făceam în curtea şcolii război cu băieţii din grupa kirgiză.

— Hadibadi! o aud strigându-mă.

— Ce vrei? o întreb.

— Vino să-ţi spun ceva.

Mă apropii gâfâind.

— Zi-i, că mă grăbesc.

— E un secret.

— Fie.

— Un secret mare.

Băieţii, nerăbdători, mă cheamă la joacă.

— Ori spui, ori mă duc.

— Ţi-l spun, dar cu o singură condiţie: să nu-l divulgi nimănui.

— Bine, zic dezasperat.

Lida se ridică în vârfuri şi-mi şopteşte la ureche:

— Mi se pare că Nic. Nic. o iubeşte pe Magdalena...

— Eşti o proastă, fac eu un pas îndărăt.

Lida mă privea drept în ochi.

— ...eşti o bârfitoare, continui râzând nervos, ...fiindcă acesta nici secret nu e măcar, îl ştiu toţi, mă înfierbânt eu, ...demult. Şi acuma şterge-o de aici, că te pocnesc.

Jignită, Lida se răsuci pe călcâie, şi întorcându-mi spatele, porni spre şcoală. După câţiva paşi făcuţi se întoarse însă şi-mi arătă limba:

— Mire şi mireasă!

M-am aplecat să ridic de jos o piatră.

Lida fugise.

Cămaşa transpirată se răcise pe mine.

Nu mai aveam nici un chef de joacă.

— Unde mergem, totuşi? ne întrebă Grig, când am ajuns în centru.

Magdalena nu-i răspunse.

— Mie mi-e tot una, zic eu.

În maşină era cald. Acoperişul dogorea ca o sobă. Şi noi eram sleiţi, fierţi parcă. „Cine dracu l-a adus? îl înjuram pe Grig în gând. Să nu fi venit, totul ar fi fost bine. Până în seară, în orice caz, că n-am fi ştiut nimic. Dar aşa... Şi invitaţia asta nu trebuia s-o acceptăm. Trebuia să rămânem singuri şi să ne gândim ce avem de făcut. Mai ales Magdalena. Ce are de făcut ea? Pentru ea totul e complicat. Tace. Şi eu tac. Şi Grig. De ce?“

În faţa cafenelei „Nistru“ Grig opri.

— Mă duc să văd, dacă sunt locuri.

Cât a lipsit, eu cu Magdalena n-am schimbat o vorbă.

— Să mergem mai bine la „Chişinău“, zise Grig la întoarcere.

În restaurant nu era nimeni. Pe mese – steguleţe multicolore. Portarul răsfoia un ziar.

— Nu vă pot ajuta cu nimic, ne spuse destul de amabil... delegaţii.

— Să mai cercăm la „Rotonda“, propuse Grig, aşezându-se la volan.

...În ’54 ne întorceam la Chişinău cu diplome şi dorinţa de a „pune bazele coregrafiei naţionale“. Teatrul de operă şi balet nu exista încă. Era unul de operetă. Trebuia, aşadar, să dansăm în operete. Şi să cântăm în cor după ce dansam, căci corul era mic şi soliştii refuzau să-l completeze.

— Nu suntem cântăreţi, ne revoltam noi, suntem balerini.

Pantelei Pantelimonovici, directorul teatrului, cerca să glumească:

— Zău?

Apoi încrucişa braţele pe piept şi ne explica foarte calm că nici el nu e cântăreţ, e actor de dramă şi are şi el ca şi noi diplomă, dar ce să facă cu dânsa, dacă n-avem deocamdată teatru de dramă? Trebuie să cânte şi să mai fie şi director, ceea ce e cu mult mai greu decât să cânţi în cor.

Ne duceam să ne plângem la minister. Inspectorii de acolo se uitau la noi ca la nişte marsieni.

— Cine-s?

— Aha!...

— Ia te uită ce repede trec anii!

În aceeaşi toamnă noi, băieţii, plecam în armată. La gară directorul teatrului ne-a sărutat, ne-a îmbrăţişat şi ne-a promis munţi de aur după ce ne vom întoarce la vatră.

— Deocamdată însă am scăpat de griji, glumea ştergându-şi lacrimile de pe obraji.

Fetele noaste plângeau cu hohote...

— Ce-o să facem noi singurele?

— O să vă împrăştiaţi pe la alte teatre, râdea Grig.

Aşa şi se întâmplă.

Vestea o aflarăm după câteva luni. Mi-o comunicase într-o scrisoare Lida: „Am rămas numai eu şi Magdalena. Eu din pricina că nu mă lasă părinţii să plec nicăieri, Magdalena – pentru că directorul îi dă locuinţă.

Lida îmi scria regulat.

Lungi şi plictisitoare, tratatele ei „lirico-filozifice“, precum le numeam eu, mă enervau. Mai ales mă scotea din sărite scrisul caligrafic şi lipsa greşelilor gramaticale. Mi se părea că de-aş găsi o singură virgulă pusă nelalocul ei, aş intra în discuţie şi aş cerca să caut un răspuns serios la întrebările care mi se puneau: „Ce e viaţa şi care este rostul ei? Ce e omul?“ ş.a.m.d. Dar fiindcă aceasta nu se întâmpla, mă mulţumeam cu citate banale. „Viaţa este luptă“, a spus cutare, sau: „Omul este regele naturii“, a spus...

De la o vreme Lida începu să mă contrazică, susţinând că viaţa e deşertăciune, iar dragoste curată n-a existat şi nici nu există. Într-o scrisoare eram rugat să nu râd de dânsa, căci ea, „soră“-mea de altă dată, vrea să-mi facă o mărturisire, şi anume: are de gând... să se sinucidă. Râdeam, căci după această mărturisire urma: „Cred că nu, totuşi, deoarece am un lucru sfânt: ARTA. Ea este izvorul nesecat al vieţii mele“.

În scrisorile ei începură să se îndesească post-scriptumurile: P.S.

Ca să ajung mai repede la aceste două litere, uneori citeam răvaşul în fugă, altă dată nu citeam nici un rând până la ele, căci abia după dânsele urma ceea ce mă interesa cu adevărat.

„P.S. Magdalena a primit locuinţă“.

Sau:

„P.S. În curând vom avea teatru de operă şi balet“.

Ştirile erau scurte şi concrete.

„P.S. Teatrul s-a deschis, dar n-are cine dansa. N-avem nici un maestru de balet măcar. Echipa se completează cu amatori“.

Cele mai multe ştiri erau despre Magdalena.

„P.S. Magdalena îl convinge pe director că cel mai bun maestru de balet ar fi pentru noi Nic. Nic... Sper că o să-l convingă, deoarece... În fine, nu vreau să bârfesc“.

„P.S. Nic. Nic. a sosit la Chişinău. Nu mai arată ca altă dată – elegant şi chipeş. A îmbătrânit, e slab ca un ţâr. Umblă

cu bastonul. Cică are nicotină în genunchi. Medicii spun că dacă nu se lasă de fumat, riscă să rămână fără de picioare".

Uneori post-scriptumurile veneau supraetajate:

„P.S. Magdalena s-a căsătorit cu Nic. Nic.

P.P.S. Când se îmbată, Nic. Nic. aleargă prin teatru după Magdalena cu toporul. Vrea s-o taie... Cu toporul butaforic. Mai dăunăzi umbla să-l taie şi pe dirijor. I se păru suspect că într-o seară acesta îi dirijase Magdalenei normal – nici prea repede, nici prea încet. De obicei, îi dirija anapoda".

Bineînţeles că aceste partamuri „lirico-filozofice", după ce le citeam totuşi! erau numai bune de aprins focul în sobele cărămizii...

Prin luminişuri de verdeaţă, în vale, lacul sclipea săgetător, ca un ochi de sticlă.

Rumoare.

Linişte leneşă.

Amiază.

Grig stopă sub nucul de lângă scară.

— Dacă nici aici nu-s locuri... spuse şi, văzând că noi nu ne grăbim să ne dăm jos din maşină, adăugă: Mă duc să văd.

Genunchiul meu mai zăbovea lângă genunchiul Magdalenei.

Trebuie să mi-l retrag, îmi spuneam. N-o să se întâmple. A treia oară, nu. S-a întâmplat de două ori. A două... Când a fost? Joi, vineri? Ne întorceam de la Orhei. Azi e duminică... Joi spre vineri era.

...Lună şi ploaie. Luna lumina ploaia. Şi ploaia măruntă lumina codrii şi drumul.

În autobuz – întuneric. Miros de grimă, şoapte.

Picuram lângă Magdalena.

— Hadibadi, îi aud vocea într-un târziu. Şi tot atunci simţii fiorul de altă dată, susurând în mine ca un ecou de chiot. Se întoarse, când nu-l mai aşteptam, când uitasem de el cu totul. Venise. Pe ce căi ştiute numai lui? Pentru cât timp? Clipa! Opreşte-o, dacă poţi. Îmbrăţişeaz-o, cât nu s-a sfârşit, cât

mai dăinuie. Mai dăinuie încă. De-ar ţinea cât ploaia asta încaltea. Ploaia mai plouă! Cât drumul. Drumul e scurt. Are capăt drumul. De-ar fi la capătul lumii capătul drumului.

— Plângi, Magdalenă?

— Nu.

— De ce plângi, Magdalenă?

— Nu plâng.

— Plângi, Magdalenă.

— Plâng.

— De ce plângi?

— Mi-am amintit de şcoală, râse Magdalena. De şcoală şi de tine. Ţi-i minte.

...Învăţătorul pare obosit, obosit ca niciodată.

Nu strigă, nu face observaţii, nu scoate pe nimeni din clasă. Se uită la elevi prelung, trist, şi nu-i vine a crede, că acestea-s copiii, pe care îi luase în primire cu trei ani în urmă. Atunci păreau sfioşi, chiar timizi. În ochii unora mai sălăşluia încă spaima şi îngrijorarea, umbre ale războiului, care a trecut peste ei, i-a vânturat ca puzderia şi i-a lăsat orfani.

Introducându-i în lumea artelor, Chiril Mefodievici şi-a spus că o să facă totul ca să trezească în închipuirea lor imagini nebănuite.

Dar a trecut un an, doi, trei, şi iată că pe sfârşite e al patrulea. Copiii intraţi în teatru au rămas vrăjiţi de colonade, lustre oglinzi, însă nu arată nici un interes scenei. Şi învăţătorul devine tot mai mâhnit. Totuşi, undeva în adâncul sufletului crede că cei care intră în „Templul Terpsihorei" nu pot rămâne străini de religia lui... Şi continuă să-şi poarte elevii din epocă, în epocă, din ţară, în ţară, dintr-un mister în altul.

Ca să nu le fie urât, fetele îşi iau cu ele ceva de brodat, iar băieţii, băieţii se distrează şi ei: unii dorm, alţii scuipă dopuri de hârtie, ori cioplesc corăbii. Meşterul cel mai iscusit e Hadibadi. Stă în banca din fund. Parcă a crescut în ea, nici la recreaţii n-o părăseşte. Vara, când pleacă în Moldova, cică, nu duce altceva în valiză decât vaporaşe.

Negricios, dolofan şi veşnic încruntat, băiatul se uită la toţi, mai ales la învăţători, ca un viţeluş, căruia nu demult i-au

răsărit coarnele. Chiril Mefodievici vede bine că elevul iarăşi ciopleşte ceva. Ar putea să-l dea afară, cum a făcut-o în mai multe rânduri, dar în cazul acesta elevul n-o să ştie lecţia: acasă nu învaţă. „Din el ar fi putut să iasă un tâmplar bun“, se gândeşte învăţătorul şi-şi trece privirea la alţi copii. Toţi au fost adunaţi la întâmplare. Cuiva i-a părut că au însuşiri, au arătat cu degetul şi soarta copilului s-a hotărât. Iar tu, poftim, făureşte din ei viitori coregrafi. Şi nu uita că fiecare promoţie trebuie să fie „demnă de Pavlova şi Nijinschi“ Şi dacă elevii cu alte înclinaţii, cu totul altele, decât cele, care li se altoiesc? Bunăoară, dacă unuia îi place mai mult tâmplăria? Totuşi, ce meşteşugeşte el acolo? Nu-i vede mâinile niciodată. Pe semne, că-s numai beşici...

Magdalena iarăşi desenează. Caricaturi, bineînţeles. Le retuşează, apoi le taie c-o frântură de lamă şi i le trimite lui Hadibadi.

— Magdalena, uită-te la mine.

— Poftiţi, Chiril Mefodievici.

— Magdalena, când ai să termini odată cu păpuşile tale?

— Nu-s păpuşi, Chiril Mefodievici, îs balerine.

— Fie şi balerine. Eu te întreb, de ce nu asculţi lecţia, ridică glasul învăţătorul, doar mâine iar n-o să ştii nimic.

Fata se uită, fără să clipească, în ochii lui Chiril Mefodievici şi constată că prietenele ei dintr-a zecea au dreptate, când spun că „e tare simpatic“. Are bărbuţă şi mustăţi. Iar în ochi îi luceşte o bunătate senină, senină. „Seamănă cu un valet din cărţile de joc“, îşi zice fata.

— Hadibadi, adă încoa „balerinele“ Magdalenei.

— Nu mi-a transmis nimic... pe cuvântul meu, că astăzi nu mi-a transmis...

— Adă caricaturile, Hadibadi.

Clasa devine atentă, Hadibadi iese din bancă şi se apropie de învăţător. Ţine în mână câteva figuri de hârtie.

— Astea nu-s toate. Adă-le pe toate, Hadibadi.

— Pe cuvântul meu...

Lui Chiril Mefodievici nu-i place să fie minţit. E gata să suporte orice, numai nu asta. Se duce spre banca din fund.

Hadibadi aleargă după el. Repetă întruna: „Pe cuvântul meu, pe cuvântul meu, pe...“.

Chiril Mefodievici dă să vâre mâna în bancă, dar peste ferestruică îi trasă o perdeluţă.

— Asta-i cortina... am făcut-o din două batiste... nu-s prea curate.

Învăţătorul o dă la o parte. Încremeneşte. Vede ceea ce nu şi-ar fi închipuit niciodată: un teatru... un teatru cu decor, butaforie, culise şi actori. Actorii, ce-i drept, îs de hârtie, dar asta nu-l şochează pe Chiril Mefodievici. Hadibadi, desşurubează din lemnul băncii călimara de plumb. Prin gaură pătrunde o dâră de lumină, care evidenţiază figurile „actorilor“.

— Ăsta-i proiectorul, explică el şi reglează cu palma mişcarea şuviţei.

Mâinile băiatului îs subţiri şi tremură uşor. N-au bătături şi nici beşici. Hadibadi se uită din când în când la pedagog, voind să vadă ce „impresie“ face teatrul lui.

— Asta-i o scenă din „Macul Roşu“?

— Aţi ghicit, zâmbeşte băiatul. E ultimul act... când vaporul sovietic părăseşte ţărmul chinez. Toţi culii au venit să-i dorească drum bun.

— Îs cam puţini.

Chiril Mefodievici se duce la masă, ia figurile de hârtie şi i le întoarce elevului.

Ceilalţi copii îl poftesc să viziteze şi „teatrele lor“. Sunt teatre diferite: antice şi medievale, de comedie şi de tragedie, de operă, de balet şi chiar de păpuşi, teatre de tot felul, din toate epocile, ţările şi oraşele, prin care-a rătăcit închipuirea copiilor purtată de învăţător.

Grig se tânguie că n-a găsit o masă în aripa stângă a verandei, la umbră.

— Aici o să ne topim de căldură, zice el, în schimb vom fi serviţi de Rică, cel mai bun chelner din Chişinău. Chelner, nu ospătar. Dacă-l numeşti ospătar, îl insulţi, fiindcă el îşi cunoaşte meseria, nu ca mucoasele astea, care cred că-i o înjosire să zâmbeşti clienţilor şi să-i serveşti frumos. Nici bacşişul nu ştiu cum să-l ia. Când li se oferă, se fâstâcesc,

roşesc şi în loc de „mersi“, bâiguie ceva în surdină, ca şi cum li s-ar fi spus o porcărie plăcută. Pe dânsul bacşişul nu-l ofensează. Fiindcă el, Rică, îl merită pe deplin. El a învăţat de la taică-său (taică-său tot chelner a fost pe timpuri, şi încă ce chelner!) să nu păcălească la cont. Reputaţia – mai întâi de toate. Ai reputaţie, ai clienţi. Şi bacşişuri, bineînţeles. Iar dacă unii uită de bacşiş, el nu se supără, Doamne fereşte! „Ce rost are să te superi? Zice Rică. Mai bine să-l uiţi şi tu, să-l ştergi din lista favoriţilor tăi şi să-i spui, când pofteşte din nou: regret, dar... nici un loc liber“.

Trebuie să-l invităm la vreo premieră. Tare-i simpatic, maestrul. „Ce ai, Rică?“ îl întrebi, când te aşezi la masă. „Nimic“, îţi răspunde mâhnit. „Cum aşa, Rică? Uite, meniul spune...“. „Ei şi? zâmbeşte. „Dar lumea consumă, Rică!“ – insişti. „Ei şi? reia el. S-a consumat totul!“ „Şi n-a rămas nimic? Absolut nimic?“ începi să te enervezi: „Icre, Rică!“ „Eşti nebun, râde Rică. Apoi se scuză: Pardon“. Şi dispare. Peste o jumătate de oră se întoarce cu o sticlă de vin. „Ultima“, zice cântat. Şi iarăşi dispare. Apoi îţi aduce icrele. „Roşii, domnule... pentru dumneata, din fundul pământului“ Şi o costiţă se găseşte, şi tot ce pofteşti.

— Şampanie, Rică!

— Imediat.

— Să fie rece.

— Numai caldă.

Peste câteva minute şampania rece curgea în patru pahare gâlgâind. Al patrulea era al lui Rică.

— Să trăiţi, să înfloriţi, ca merii, ca perii.

— Mulţumim, Rică. Şi mai adă o sticlă, comandă Grig. E rece ca gheaţa.

— Ai bani? îl întreb eu, ştiind că în fiecare lună, la 5 şi la 20, când luăm leafa, soţia îl aşteaptă la uşa contabilităţii.

Grig se întristă brusc.

— De data asta am păcălit-o, zice. Am şters-o pe fereastră.

Magdalena râde cu poftă şi-i întinde lui Grig paharul gol.

— Mai toarnă-mi. Şi lui Hadibadi toarnă-i o ţâră. Şi rămâi trist. Îţi şade bine, când eşti trist. Zău, trist ca o statuie fune-

rară, precum eşti acuma. Nu-ţi scoate haina, văd că te sufoci, dar nu ţi-o scoate, rabdă, fiindcă e neagră şi culoarea neagră subliniază tristeţea. Noroc. Şi totuşi lasă tristeţea. Dă-o naibii! Uite şi icrele. Să-ţi fac o tartină cu icre şi unt? Judecata n-o să schimbe nimic, Grigule. N-ai de ce fi trist, aşadar. O să vezi, totul va rămâne, precum este. Ca şi până acuma. La 5 şi la 20 Natela te va aştepta la uşa contabilităţii, ca să-i predai leafa. O dată în două săptămâni, sau poate mai des, îţi va restaura ornamentul de pe obraji. Fără el, fără aceste zgârieturi adică, faţa ta e banală. N-ar trebui să te jenezi de dânsele, ci, dimpotrivă, ar trebui să te mândreşti că le ai, fiindcă zgârieturile tale – nu-ţi fac un compliment – seamănă cu nişte cicatrice veritabile, cicatrice de sabie sau de cuţit, iar cicatricele simbolizează bărbăţia. În toate filmele de aventuri eroii au câte o cicatrice pe obraz. Şi asta-i frumos. Poftim tartina. Să-ţi fac şi ţie una, Hadibadi? Îţi fac. Iar tu în timpul acesta nu sta degeaba. Întreabă-l pe Grig ce ai de făcut tu, căci nu-mi închipui că ai putea admite să fie judecat el în locul tău: îţi este prieten, dragă Doamne, şi încă ce prieten! Întreabă-l dacă trebuie sau nu să te duci la Nic. Nic. şi să-i declari: „Magdalena n-a fost cu Grig. A fost cu mine“. Cum îl cheamă pe chelnerul nostru? Rică? Mai comanzi o sticlă. Harcio? Fii serios, Hadibadi. Nu din pricina graţidinului. E adevărat: graţidinul astâmpără foamea. Dar azi n-am luat nici o tabletă. Pur şi simplu n-am poftă. De vină e căldura numai. Întreabă-l aşadar, dacă trebuie să-i faci lui Nic. Nic. declaraţia asta, sau nu, şi el îţi va răspunde: „Bineînţeles!“ Nici mai mult, nici mai puţin. Ca şi cum l-ai întreba: „Să ies gol sau îmbrăcat în stradă?“ Nu te va convinge, totuşi. „Poate că nu eu, poate că Magdalena ar trebui să facă declaraţia aceasta?“, vei zice. Just. Dar eu n-am s-o fac. Şi iată de ce. Dacă o fac, Nic.Nic. pune mâna pe topor. Şi de face scandal, direcţia n-o să-l mai ierte. Îl va concedia. Prefer, deci, să las totul baltă. Şi să fii discutat tu, Grig, nu Hadibadi. Dar nu fii trist. Fii aşa cum vei fi în seara judecăţii: optimist. Eşti nevinovat. O ştii. Şi nu numai tu. Ai făcut anumite aluzii în privinţa asta şi directorului, şi dirijorului principal, şi lui Nic.

Nic. Dar una e să fii nevinovat şi alta e să dovedeşti că eşti într-adevăr. Situaţia e complicată. Prietenul tău n-a făcut declaraţia, pe care trebuia s-o facă. „O va face, totuşi“, îţi spui. Prezidiul îţi aşteaptă explicaţiile. Te scuzi că ai întârziat. Te-ai spălat după spectacol, dar n-ai izbutit să şi te îmbraci. Ai intrat în sală învelit într-un cearşaf, ca într-o togă romană. Te uiţi la Natela şi-ţi pipăi obrazul. Natela se uită la mine ca o panteră. Eu tricotez. Majoritatea fetelor de asemenea. Tricotăm şi mâncăm răsărită. Nic. Nic. moaie bucăţi de pâine în sticla cu chefir şi rumegă... Ai scos din servietă un teanc de hârtii. Dă servieta încoace. Tot aici sunt? Ai aruncat o ultimă privire şi începi: „Tovarăşi!“ faci o pauză. „Prea sus, te gândeşti. S-o iau mai jos“. „Tovarăşi!“ Acuma e altceva. „Am o voce plăcută, îţi spui şi mai repeţi o dată: Tovarăşi!“ După care ne aminteşti că lucrezi la un libret despre Cicero şi ne explici tuturora cine a fost Cicero, când a trăit şi câte cuvântări a rostit. Nu e cazul să te opreşti la toate. Totuşi vrei să ne citeşti unele extrase din cuvântările marelui orator ţinute împotriva lui Catilina. De ce? Vom vedea pe urmă. Arunci ochii pe pagina asta. Sau pe asta, să zicem. Pe asta chiar e mai bine. Apoi te adresezi lui Hadibadi: „Până când, în sfârşit, Catilina, vei abuza de răbdarea noastră? Cât timp această purtare a ta...“. Nu, asta nu merge. „Îndrăzneala ta neînfrântă“... Nici asta. Nu simţi că planurile tale...“. Asta-i luna. „Nu simţi că planurile tale sunt descoperite, nu vezi că este îngrădită conspiraţia ta, deoarece o cunosc toţi?“ Hadibadi însă nu „simte“ şi nu „vede“ nimic – în timpul cuvântării tale, el, ca şi Iuliu Cezar, face mai multe lucruri de odată: mă desenează pe mine, citeşte „Povestea cu cocoşul roşu“ şi-şi pregăteşte cuvântarea, pe care o va rosti mai târziu în apărarea mea. Vocea îţi tremură, Grig. Te simţi jignit: ai pierdut degeaba atâta elocinţă şi atâtea citate. Dar te stăpâneşti. Faci o nouă pauză. Ceri un pahar de apă: şi s-a uscat gâtul. Poftim. Nu eu ţi-l ofer, ci directorul care te-a ascultat până acuma cu gura căscată. Îţi clădeşti gâtul şi îţi îndrepţi privirea iarăşi spre Hadibadi: „Doresc, senatorilor, să fiu blând. Doresc însă şi să nu par nehotărât faţă de colosalele primejdii, prin

care trece statul...". Pauză. „O timpuri, o moravuri, exclami cu patos. Senatul îşi dă seama de aceasta, consulul vede... şi el, Catilina, capul tuturor relelor, se află între zidurile Cetăţii, în senat chiar... Eu cred, o Catilina, că dacă voi porunci să fii prins şi ucis, va trebui să mă tem, că oamenii de treabă vor spune că am făcut-o prea târziu... Avem şi o hotărâre a senatului în această privinţă, care stă închisă în registre ca sabia în teacă, hotărâre din care reiese limpede că tu, Hadibadi, trebuie să fii ucis, pardon, tu Catilina!...". Fraza rămâne în suspensie, iar tu, Grigule, te uiţi ba la prezidiu, ba la Hadibadi. Dar văzând că acesta nici acum nu se ridică să facă declaraţia, pe care ţi-ai pus de gând să i-o scoţi, îl întrebi direct: „Astfel stând lucrurile, Catilina, pardon: Hadibadi! mai stai la îndoială, dacă trebuie să-ţi curmi zilele sau nu?"

Eşti lioarcă de sudoare. Na batista, şterge-te. Ai terminat. Sala aplaudă. Te închini. Nic. Nic., care dormise până acum, s-a trezit. Vrea să vorbească. Ştii ce-o să vorbească el, Hadibadi?

— Îmi închipui.

— Spune.

— Vino încoa, Hadibadi! o să-mi facă el cu degetul. Şi tu, Magdalenă. Treceţi amândoi în mijlocul sălii. Aşa. Acuma întoarceţi-vă cu faţa la prezidiu. Şi uitaţi-vă în ochii mei. Bun. Priviţi-mă drept în ochi. Şi spuneţi-mi, nu voi, ceilalţi, inclusiv tovarăşii din prezidiu şi mai cu seamă dumneavoastră, Pantelei Panteleimonovici, care sunteţi directorul nostru, explicaţi-mi, vă rog, de ce se face tărăboiul ăsta? Fiindcă am insistat eu şi cu stimata... scuzaţi cum vă cheamă? Natalia Sergheevna? Mulţumesc. Cu Natela, vasăzică. De acord? Aşa e: am insistat, într-adevăr. Dar, stimate Pantelei Panteleimonovici, asta a fost duminică. Şi azi ce zi e? Miercuri, dacă nu mă înşel. Au trecut trei zile, deci. Trei zile care ne-au adus unele amănunte. Foarte importante, de altfel... Dar... Nu ştiu de ce, nici dumneavoastră, nici eu, da, da, nici eu, nu le-am dat importanţa cuvenită. Şi iată rezultatul: judecăm, tovărăşeşte, ce-i drept, un om nevinovat. Mă refer la Grigore Dionisovici Maglavid, stimatul nostru prim-dansator. Nu

exagerez, numindu-l prim-dansator: o merită pe deplin. Nu ştiu, dacă ar putea să devină şi un maestru de balet în viitor. Tinde. Visează. Dar e puţin să visezi, dragă. Mai trebuie să ai şi studii, pe care tu nu le ai. Nici eu nu le-am terminat. În schimb, eu am experienţă, tinere, şi talent... Mi-am pierdut şirul gândului. Amintiţi-vă, vă rog, despre ce vorbeam. Despre amănuntele care n-au fost luate în considerare. Mă întrebaţi de ce n-au fost luate. Vă răspund: probabil, din pricina că ni le-a comunicat Grig. Şi ceea ce ne şopteşte Grig, Grigore Dionisovici, nu întotdeauna corespunde adevărului. Hai să fim sinceri, tovarăşi! Cine e cel mai mare intrigant la noi? O ştiţi cu toţii şi ar fi bine să o ştie şi el – Grig, nu Grig, ci Grigore... Oricum, am dreptul să-ţi spun cum vreau, mi-ai fost elev şi ai putea să-mi fii nepot, scuză, fiu. Da, da! Şi nu te supăra că nu te-am crezut pe cuvânt, când mi-ai şoptit: „Magdalena n-a fost la mine, a fost la Hadibadi". Am comis o greşeală. Recunosc şi îmi cer scuze. Trebuia să te cred. Uneori şi mincinoşii spun adevărul. Să te fi crezut, tărăboiul ista n-ar fi avut loc. Ziceţi că ar fi avut? Vă înşelaţi. Da. Pentru că nu e acelaşi lucru să te duci la Grig sau la Hadibadi. Linişte! Acuş o să vedeţi de ce. Uită-te în ochii mei, Magdalenă, şi spune-mi... Ştiu că o să-mi spui numai adevărul. Întotdeauna mi-ai spus adevărul. Cât de crud ar fi fost pentru mine. Şi asta pentru că tu nu eşti în stare să minţi, pentru că adevărul eşti chiar tu în persoană. Spune-mi, puiule, unde ai fost în noaptea de sâmbătă spre duminică? La Hadibadi, vasăzică? Ei, nu v-am spus eu că Magdalena nu e în stare să mintă? Mersi, Magdalenă. Şi acum te rog să-ţi aminteşti cam pe la ce oră i-ai făcut vizita. Pe la douăsprezece? Era mai târziu? Pe la unu? Şi mai târziu? Pe la două de noapte? În fine, asta n-are cine ştie ce importanţă. Mai important este motivul. Aminteşte-ţi, dragoste, ce motiv aveai, vreau să spun, cu ce ocazie te-ai dus la dânsul? Fără nici un motiv? Normal. La urma urmei, la un coleg te poţi duce şi fără motiv, mai ales dacă acest coleg e Hadibadi, şi nu Grig. Nu vreau să spun nimic rău despre tine, Grig. Dimpotrivă, sunt gata să te vorbesc numai de bine. Eşti un dansator de forţă, declar încă

o dată, şi ai putea să devii o stea pe firmanentul coregrafiei noastre. Dar nu lucrezi, băiete. Nici nu-mi mai amintesc, când ne-am văzut ultima dată la exersis. Cred că nici tu nu-ţi aminteşti. Ba te doare un genunchi, ba altul, ba ai guturai în plină vară, ba îţi curge nu ştiu ce din urechi. O să te decalifici, omule! Nici până la pensie n-o să ajungi astfel. Ar trebui să-ţi scoţi gărgăunii din cap. Da… De ce ziceam că Hadibadi nu e Grig? Fiindcă aşa e, tovarăşi. Uitaţi-vă la el. Nu la grig. La Hadibadi, uitaţi-vă. E un băiat, iartă-mă, Hadibadi, dar pentru mine voi veţi rămâne până la moarte „băieţi“ şi „fete“, un băiat, zic, cu o mutră… absolut nobilă, nu-mi cer scuze că am zis „mutră“ şi nu „faţă“. Nu te supăra, Hadibadi, că nu faţa frumoasă îl face pe om frumos, ci sufletul, şi sufletul tău, Hadibadi, este frumos şi nobil. Deci, Magdalena vine nu la un fustangiu, care-i face curte numai pentru ca să obţină ceva de la soţul ei – mai sunt şi de ăştia în zilele noaste, de ce să închidem ochii? ci la un băiat cu sufletul frumos şi nobil. Vine fără nici un motiv. Vrea să stea de vorbă, probabil, fiindcă acest băiat nu e prost, cu el ai ce discuta, e citit; ori vrea să joace dame, băiatul e campionul teatrului la dame; ori are de gând să-l roage s-o deseneze. Cărei femei nu-i place să fie filmată, fotografiată sau desenată? Dar să-i întrebăm mai bine pe ei cu ce s-au ocupat în noaptea aia. Magdalena, spune-mi te rog.

— „Am fumat câte-o ţigară, vei răspunde tu, Magdalenă, am băut câte un pahar de vin“.

— „Şi de ce să nu, tovarăşi? se va mira Nic. Nic. Nu pricep de ce râdeţi? A fuma o ţigară sau a bea un pahar de vin e ceva suspect? Eu cred că nu… Şi mai departe, Magdalenă? În cameră era cald, zici. Şi? Aha! Vroiai să faci un duş. Dar apa nu curgea?“

— Stop! mă întrerupe Grig. Acum dă-mi voie şi mie să ţin o cuvântare. Cuvântarea ta, Hadibadi. Nu pe aceea, pe care vei pregăti-o în apărarea Magdalenei. Pe aceea n-ai s-o rosteşti, ai s-o uiţi, fiindcă Nic. Nic., spunând ceea ce crezi tu că va spune despre tine, te va ofensa atât de straşnic, încât vei lăsa la o parte şi desenatul, şi cititul poveştii acelea,

şi vei începe cu glas sugrumat cam astfel: „Poate că sunt un prost. Admit. Poate că sunt un netrebnic. Fie. Dar, Nic. Nic., explicaţi-mi, vă rog, cum poate un om cu atâta cultură şi atâta sânge albastru în el, sânge de conte, să jignească un alt om? Sau vă închipuiţi că eu, fiind aşa cum sunt, adică prost ş.a.m.d., nu-s în stare să înţeleg insinuările dumneavoastră? Le înţeleg şi mă revolt, fiindcă eu nu sunt unul dintr-aceia. Eu sunt bărbat. Da, bărbat în plin sens al cuvântului. Şi dacă nu mă credeţi, întrebaţi-o pe Magdalena. Magdalenă, salvează-mi onoarea. Spune, sunt eu sau nu sunt...“

— „Eşti“, va declara Magdalena şi în sală se va face linişte. Apoi vom izbucni cu toţii: „Bravo, Magdalena!“, vom striga unii; „Obraznico!“ – alţii. În fine, te vom bisa, fluiera şi înjura până ce vei leşina.

Abia după asta ne vom domoli, năpustindu-ne alarmaţi spre telefoane.

— „Cum te simţi!“ te vom întreba îngrijoraţi, când vei deschide ochii.

— „Bine“, vei răspunde tu, sculându-te de pe canapea.

— „Binea sau nu prea?“ vom insista noi.

— „Foarte bine, vei încrunta tu sprânceana. Dar de ce mă întrebaţi?“

— „Păi?...“ vom încerca noi să-ţi explicăm ce ai păţit.

— „Nici un atac de cord, ne vei reteza tu vorba, sunt absolut sănătoasă“, şi, ca să ne dovedeşti că eşti într-adevăr, vei face câteva sărituri, câteva grandbatmanuri şi câteva fueteuri chiar.

— „În cazul de faţă putem continua, probabil“, îşi va pune ochelarii pe nas Lida.

— Nu uitaţi că adunarea va fi condusă de dânsa – doar ea e preşedintele comitetului nostru sindical.

— „Să continuăm, vei zice tu, Magdalenă. Şi vei face câţiva paşi spre inspectorul nostru de la minister, spre Feodosie Constantinovici, adică. Mă simt bine, Feodosie Constantinovici, vei continua făcându-i un poclon, dar aş vrea să mă simt şi mai bine, şi, dacă vreţi şi dumneavoastră, ca eu să mă simt şi mai bine, vă rog, să luaţi înapoi aceste scrisori. Luaţi-le, Feodosie Constantinovici, şi întorceţi-mi altceva. Nu

pricepeţi, zău? Of, ce nepriceput sunteţi! Bineînţeles, că-i joc. Iată-le în palmă, scrisorile, luaţi-le mai repede, că-mi arde palma. Luaţi-mi-le... Mulţumesc. Nici nu vă daţi seama ce mi-aţi întors. Doi ani de zile mi-aţi întors, luîndu-mi-le... Nu mai am 31 de ani. Am 29 numai. Dar vreau să fiu şi mai tânără, vei face o reverenţă dirijorului principal, cu trei ani de zile încă. Nu strigaţi la mine, Pantelei Panteleimonovici. Nu strigaţi, vă rog, fiindcă nu mai am 29 de ani, ci 26. La 26 încă nu strigaţi la mine. Ba, da. Strigaţi. O clipă. Să mă fac şi mai tânără şi mai frumoasă...

— Câţi ani îţi lipsesc ca să fii şi mai tânără şi mai frumoasă? o întreabă Grig, scobind cu furculiţa în farfurie.

— Patru.

— Şi unde-s?

— Risipiţi, Grigule, printre ceilalţi. Adună-i şi întoarce-mi-i.

— Vasăzică, îmi faci o reverenţă mie. Şi-mi spui: „Iată graţidinul, Grig. Nu mai vreau să fiu graţioasă, vreau să fiu grasă ca o bucătăreasă... Uite, că rimez. Să am o inimă sănătoasă. Vă implor, Pantelei Panteleimonovici, nu strigaţi la mine... Poftim cheia de aur, cheia de la cetatea mea... Nu strigaţi! Mai bine chemaţi salvarea".

— Eşti rău, Grigule. N-am crezut niciodată că poţi fi atât de rău. Voi mai avea un atac de cord?

— Da, Magdalenă, însă nu te speria. „Salvarea" va sosi şi de data asta la timp şi, după câteva injecţii, vei învia, zâmbindu-ne senin. Şi te vei adresa lui Nic. Nic.: „Nu plânge, contele meu drag, nu plânge. Mă simt bine. Dar, dacă vrei să mă simt şi mai bine, nu plânge... Fii generos... Întoarce-mi... Of, dacă poţi! Mie o să-mi fie foarte greu să-ţi întorc ceea ce mi-ai dat. Fiindcă mi-ai dat mult. Tot ce ai avut mi-ai dat tot ce ai ştiut. Să începem de la plie... plie şi batmantandiu, tandiu şi fondiu, apoi rondeja aler, aler şi parter ş.a.m.d. până la grandbatman. Pauză. După grandbatman începe adagio. Dă-mi voie, Nicuşor, să mă scol şi să ţi-o fac – ultima reverenţă, şi să uit în aceeaşi clipă totul, să nu ştiu nimic în clipa următoare, nimic absolut, ca în prima zi. Ţii minte ziua, când am intrat prima dată în sala de dans? Aveam 14 ani neîmpliniţi.

Unde eşti, Hadibadi? Vino că mi-am adunat anii... Anii şi dragostea“

— Termină, Grig!

— De ce, Magdalenă!

— Fiindcă bârfeşti frumos. Crud. Nu-mi place jocul. Să mergem.

— Mai ai vreo datorie?

— Nani, se înfioră Magdalena... o datorie straşnică.

— Atunci să continuăm.

— Să continuăm, căzu de acord Magdalena. Şi uitându-se la Grig: Dar mai întâi, dă paharul tău încoace. Eşti cu maşina, te-aş ruga să nu uiţi!

Magdalena tăcuse un răstimp. Apoi reluă jocul cu glas stins:

— ...O datorie straşnică... Mi-am amintit de ea, când ai pornit spre mine, Hadibadi. „Pe asta n-am s-o pot întoarce“, mi-am zis. Şi m-am prăbuşit rece.

Mama murise în primăvară încă. „De dor, spunea tata, de dorul lui Nane, murise“. „Omul nu poate muri de dor“, îi spuneau vecinii. „Se vede, că poate“, spunea tata şi le întorcea spatele. Lor şi nouă de la o vreme, deşi noi, eu şi soră-mea Nina, pomeneam de mama tot mai rar, ca să nu-l necăjim. Asta îl amăra şi mai tare, însă. Îl făcea bănuitor şi-l înstrăina de noi. Uneori tăcea zile întregi. Tăcea şi se topea ca o lumânare.

Fusese un bărbat zdravăn. Un munte de bărbat fusese. Dar după ce se întorsese din război şi o văzuse pe Nina, rămase pe gânduri şi începuse să se stingă. I se părea că sora-mea nu-i seamănă lui, ci cu totul altcuiva, şi anume lui Nani Aleonicăi.

— Nu fii zălud, râdea mama, cum poate să-i semene lui Nani, dacă Nani îi mort din 39? Nina s-a născut în 41, chiar în ziua când te-au luat pe tine, ţi-am scris doar, s-a născut în aceaşi zi, spre seară... N-ai avut norocul s-o vezi atunci...

— O văd acuma. Se încrâncena tata. Şi se apuca de băut. Bea un ulcior, două, se îmbăta şi pe neprins de veste începea să plângă.

— Lui Nani îi seamănă, nu mie. Cu el ai făcut-o pe Nina, striga plângând. Nu cu mine.

— Da! începea să strige şi mama. Să strige, să râdă şi mai tare, batjocoritor, cu răutate. Da, cu mortul.

— Nu ştiu, dacă mortul e mort, se înfuria tata.

— Cum nu ştii, dacă l-ai ucis chiar tu, ori ţi-ai lăsat mintea pe front, nebunule? îi arunca mama în obraz.

Şi atunci tata sărea de la masă, apuca funia, o uda în cada cu apă şi începea să bată în mama...

O bătuse, până ce-o stâlcise.

Vestea se răspândise prin tot satul. Şi într-o zi tata fusese chemat la selsovet, dar nu se duse. Apoi în centrul raional. N-a vrut să se ducă nici la centru, dar se vede că centrul a insistat şi până la urmă tata n-a avut încotro.

L-am aşteptat până târziu în seara ceea. Şi a doua zi toată ziua şi seara. A venit abia a treia zi, pe la înserat, şi ne-a trimis la culcare, iar singur s-a lăsat pe marginea patului, lângă mama. Patul scârţâi prelung sub greutatea lui şi mama, care avea febră, începu din nou să se zbată în aşternut şi să aiureze:

— Nu le bate, mititelele: sunt mititele şi proaste încă... s-au scăldat în movila de grâu, nu încape în pod grâul, în movila asta din cameră, goale-goluţe s-au scăldat, proastele, şi în cealaltă, mititelele, în movila din casa cea mare...

Şi astfel câteva nopţi la rând: „Mititelele şi mititelele!“ Până ce obosea şi atunci când obosea şi se liniştea, auzeam de pe cuptor vocea tatii:

— Mi-au spus că deocamdată sunt liber, zicea tata, trăgând cu urechea la zgomotele de afară şi uitându-se pe fereastră: „De ce tace câinele cela?“ ne întreba. Sau: „De ce hămăie? la duceţi-vă careva şi vedeţi...“.

Mama se însănătoşea cu încetul. Nu mai avea febră şi nu mai aiurea. Rămânea în pat, totuşi, fiindcă de cum se ridica o apucau ameţelile.

— Nu plouă, îngâna, nu plouă... Şi-i secetă, şi vai de noi. Apoi către tata:

— Ia ce-o mai rămas prin casă şi du-te la Odesa, la Cernăuţi ori în altă parte: poate îi aduce şi tu ceva...

Tata nu ştia unde să-şi ascundă ochii.

— Asta-i speculă, Ileană. „Cum poţi dumneata, or zice aceia, când m-or chema din nou, dumneata, grănicer voluntar până la război, cum poţi să faci speculă?“

— Dar du-te şi cere din kolhoz, nu se lăsa mama, cum cer toţi.

— Eu nu pot cere, se întuneca la faţă tata. „Cum poţi cere tu, m-or întreba, tu, care ai două mâini, două picioare, şi nici o rană?“

...Mama murise nu de dor... Şi tata ştia asta şi de asta îşi ferea ochii de noi şi-şi căuta de lucru pe lângă casă. Nu mai putea lucra însă: îl bătea vântul de slab ce se făcuse şi, dându-ne seama că el nu poate face nimic pentru noi, şi nici pentru dânsul nu mai poate, sau nu vrea să facă nimic, noi ne-am apucat să vindem totul din casă şi după ce vândurăm totul până la ultimul fir de aţă şi casa ne rămase goală, am început să ducem la piaţă lemnul de pe casă. Piaţa era plină cu lemne. Vara, cui trebuiau?... Şi totuşi, într-o zi, pare-mi-se, că era într-o duminică, noi sosirăm la piaţă sâmbătă, dar fiindcă sâmbătă nu izbutirăm să vindem nimic, dormirăm acolo şi adăuza... Da, era duminică; adăuza vândurăm o sarcină şi cu banii câştigaţi luarăm nu macuh – am fi putut s-o întindem vreo săptămână, dacă cumpăram macuh! – luarăm o pâine... Proastele de noi! O pâine albă care avea o mirezmă atât de ameţitoare, încât la întoarcere spre casă n-am fost în stare să rizistăm ispitei şi o mâncarăm. Şi de necaz şi ruşine, c-o înghiţisem fără să ne dăm seama pe toată şi tatii nu-i lăsaserăm nimic, am izbucnit în plâns. Nu îndrăzneam să intrăm în sat. Umblam prin livezile din margine, bocindu-ne şi aşteptând sosirea nopţii. Când sosi, în sfârşit, ne-am strecurat în ogradă, iar din ogradă, pe furiş, în tindă şi apoi în cămară, sigure că tata nu poate fi acolo, că e dincolo, în casa cea mare, fiindcă după înmormântarea mamei el nu numai că nu se culca în patul din cămară, patul pe care murise mama, ci căuta nici să nu se aşeze pe dânsul.

În cămară era întuneric. Dar noi n-am aprins lumina. Ne-am culcat îmbrăcate, ca să nu pierdem adăuza timpul cu îmbrăcatul şi să pornim la târg cât mai devreme.

— Doamne!... şopteam ghemuite una lângă alta pe cuptor. De ne-ar merge şi mâine! Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă mâine... mâine pentru tata... Doamne, pentru tata, că n-o să ne atingem de ea, o s-o ducem acasă întreagă.

— Auzi? mă ghionteşte Nina în zori.

Trezindu-mă, am ciulit urechea.

În cămară era linişte.

— Cucuveaua? am îngânat cu frică. Iar s-a aşezat pe casa noastră.

— Nu, zise Nina, ascultă bine.

— Greierul? am întrebat eu.

Nina nu-mi răspunse. Asculta ceea ce auzea numai ea, şi când, în sfârşit, am auzit şi eu ceea ce vroia dânsa să aud, am rămas cu respiraţia tăiată: „Ceasul tatii?“ Ea mă strânse de mână dureros şi zise „da“ atât de tare, încât tic-tacul ceasului dispăruse din urechea mea pentru un moment, apoi reveni şi mai desluşit şi mai ritmic: – tic-tac, tic-tac, tic-tac, tic-tac!

Era un ceasornic de buzunar, cu lanţ de argint şi inscripţie gravată pe revers, ceas pe care tata îl primise în 69 de la comandantul cordonului de grăniceri pentru că-l prinsese pe Nani Aleonicăi, îl stropise cu benzină şi-i dăduse foc. „Să arzi ca Nani sub mal“, e vorba cea mai grea în satul nostru, un blestem în gura tuturor la mânie. Mamele la noi nu-şi sperie copiii cu „Vine turcul“. Ele zic: „Vine Nani“, sau: „Te dau pe mâna lui Nani!“.

Nani Aleonicăi devenise Nani-hoţul la vârsta de cincisprezece ani, când furase din cooperativa sătească un costum de vilvet şi-l dusese în piaţă să-l vândă şi să-şi cumpere bicicletă.

Mai pe urmă satul îl poreclise Nani-contrabandistul, fiindcă după ce făcuse câţiva ani la puşcărie şi se întoarse, nu mai vindea la noi ceea ce fura de prin părţile noastre, ci aducea

dincoace, în Basarabia, şi vindea aici, iar ceea ce fura de aici, ducea dincolo de Nistru.

A treia poreclă îi fusese Dinte de aur şi i se dăduse pentru că se apucase să treacă dintr-un mal în altul refugiaţi politici, delicvenţi şi trădători de ţară; se apuca, dar nu-i trecea, îi ducea până la mijlocul Nistrului şi după ce le lua tot ce aveau: bani, bijuterii, uneori chiar şi dinţii din gură, dacă dinţii se nimereau a fi de aur, răsturna luntrea şi-i îneca. La a patra poreclă, Spionul, grănicerii primiseră ordin: „Viu sau mort".

Nu era însă uşor să-i dai de urmă. Şi chiar de se întâmpla să fie zăpsit sau prins, grănicerii se pomeneau că nu pe dânsul puseseră mâna, ci pe frate-său, Iacob, frate-geamăn, care nici interogat nu putea fi măcar, deoarece era debil. Că era într-adevăr, o ştia tot satul. „Sărmanul, îl jeleau toţi, i-o rămas mintea în copilărie". Faptul îl confirmau şi comisiile medicale. Omul avea însă o fire blajină şi nu făcea nimănui nici un rău. Dimpotrivă. Dacă nu era ocupat, adică, dacă nu juca cărţi cu copiii pe sub garduri, puteai să-l amăgeşti cu o nimica toată şi să-l pui la orişice muncă.

— Bine! se revolta comandantul cordonului de grăniceri. Că debilul e debil, nu încape nici o îndoială. Pe mine mă interesează în cazul de faţă, cum pe acest debil îl ajunge mintea să nimerească de fiecare dată în capcana, pe care noi i-o pregătim lui frate-său?

— Da poate că acela nu-i Nebunu, venise cu părerea tata. Poate că noi îl prindem pe Spionul totuşi...

— ...şi-i dăm drumul, fiindcă suntem nişte neghiobi, i-au răspuns oarecum ofensaţi grănicerii.

— S-ar putea să fim, zise tata. Fraţii îs fraţi-gemeni. Seamănă unul cu altul, ca două cartuşe.

— Ei şi?

— Cică, Nani a înţeles asta de mic.

— Ce a înţeles?

— Că seamănă cu Iacob. Şi că se poate da drept dânsul la nevoie. Pe când era copil şi maică-sa vroia să-l chelfănească pentru vreo năzbâtie, el striga: „Nu pe mine, mamă, pe Nani bate-l, eu îs Iacob!"

— Vrei să spui că Nani o face pe nebunul, când se vede prins? întrebă comandantul. Artist, vrasăzică? Bun! Să admitem că artistul îl face atât de convingător pe debilul, încât îl credem şi noi şi medicii noştri. Atunci, unde-i adevăratul debil? Adică, unde dispare Iacob, când Nani îi joacă rolul?

— Nu ştiu, răspunse tata. Poate că cineva îl ascunde. Şi însoţit de privirile grănicerilor, el s-a ridicat de pe scaun şi s-a apropiat de fereastra, care dădea spre Nistru.

— Vedeţi căsuţa ceea?

— De sute de ori pe zi. E a Caliopei lui Cucu.

— Ştim. Caliopa lui Cucu... 29 de ani. Văduvă. Croitoreasă. O vizitează...

Comandantul pichetului de grăniceri se uită şiret la unul din subalternii săi.

Acesta zâmbi jenat:

— ...mai mulţi.

— Printre care şi Nani, adăuga tata.

— De când e urmărit, nu i-a călcat pragul, zise cu fermitate în glas locotenentul, care mai continua să zâmbească.

— Azi dimineaţă mă întorceam de la pescuit, reluă tata vorba, pe cărăruia ceea... O vedeţi? Suie de la Nistru spre portiţa Caliopei. Şi cărăruia era stropită.

— Poate că femeia cărase apă, interveni comandantul.

— Era prea de dimineaţă, spuse tata, abia se crăpa de ziuă. Şi apoi stropii vărsaţi din căldare îs altfel. Aceştia nu erau vărsaţi. Erau scurşi. Cred că din haină udă.

Peste o jumătate de oră debilul se afla lângă grănicerii care împresurară casa Caliopei.

Auzind lătratul câinilor, vădana ieşise în prag şi cu glas ce se vroia voios îi poftise pe toţi în casă. Tot atunci însă dăduse cu ochii de Iacob şi faţa îi păli brusc.

Debilul se juca cu câinele unui grănicer.

— Ce vrei? scânci nătângul, când tata îl călcă peste picior.

— Strigă-l pe Nani.

— Nani! strigă Iacob şi întinse din nou mâna spre câine ca să-l mângâie. Însă tata îl lovi peste ea dureros.

— ...mai tare.

— Aaa... gemu debilul prelung... sai că mă bat!

Femeia, care stătuse până acum în prag buimacă şi nemişcată, se frânse de odată şi, lăsându-se moale pe marginea prispei, izbucni în plâns.

Tata le făcu grănicerilor din ochi: este! şi ridică de asupra capului canistra cu benzină, pe care şi-o pregătise din timp.

— Dacă nu pofteşti afară, îl ameninţă pe Nani, dăm foc casei!

Caliopa îşi sugrumă plânsul şi un răstimp aşteptase încordată. Dar văzând că Nani nu se arată din casă, iar tata stropeşte streaşina de stuf cu benzină, ea izbucni din nou în plâns, de data asta plâns cu hohote şi blesteme, strigate atât de tare, încât atunci, când răzbătu râsul lui Nani, grănicerii nu înţeleseră imediat de unde vine – crezuseră că din casa aprinsă. Iar el le strigă: „Luaţi-mă, dacă puteţi!“ Şi căzu în cap de sus, de pe acoperiş:

— Viu! ordonă comandantul pichetului. Nu trageţi! Luaţi-l viu!...

Tata însă nu-l ascultase. Ţintise şi trase, fiindcă scăpat din curtea Caliopei, Nani fugea spre Nistru şi dacă ajungea la mal şi se arunca în apă, nu-l mai vedea! Se ducea la fund şi răsărea tocmai pe celălalt mal.

Trase şi nimerise.

Iar ceva mai târziu, pentru că aprinsese casa, pentru că trăsese în Nani şi, mai ales, pentru că stropise trupul lui Nani cu benzină, îi dăduse foc şi-l împinse de pe malul abrupt în apă, comandantul pichetului îi înfipse mauzerul în piept. Era gata să-l execute pe loc, dar văzând că vinovatul tremură nu de frică, ci de necaz, de furie că nu s-a putut stăpâni la timp, se lăsase mai moale.

— Ce-ai făcut?

— Nu trebuia să-l arunc în apă, se canonea tata. Aici trebuia să ardă, la picioarele noastre... Să-i vedem cenuşa. Numai după asta i-am fi putut pune cruce.

— Superstiţii, zise comandantul, mai mult obosit decât supărat.

Cu câteva zile înainte de moarte mama îşi amintise de ceasul tatei.

— Vinde-l şi cumpără pâine.

Tata îi arătase inscripţia de pe revers:

— E numele meu aici... Şi fapta. Or zice că m-am lepădat de ea.

Nu vroia să se despartă de ceas. De mama însă se despărţise. Şi de noi s-ar fi despărţit, probabil, dacă nu se despărţea de el însuşi mai întâi.

— Când s-a petrecut? ne întrebam în dimineaţa, când fuseserăm trezite de tic-tacul ceasului. Eu – pe Nina şi ea pe mine. Când?

— Numai nu astă noapte...

— Şi dacă nu astă noapte, înseamnă că ieri.

— Sau alaltăieri chiar.

— De alaltăieri nu l-am mai văzut, de sâmbătă.

— Şi azi e luni.

— De-ar fi măcar azi mai răcoare!

Dar ziua se dovedise a fi şi mai călduroasă ca celelalte. De dimineaţă încă, după culoarea cerului, albă ca varul, ne-am dat seama cum va fi amiaza şi ne-am grăbit cu gândul la groapă. Trebuia să fie lungă, fiindcă tatii Zdarahon i se spunea în sat, şi adâncă, bineînţeles, fiindcă mortului la adânc îi şade bine. Dar pământul era vârtos în vara aceea, tare ca piatra, mai tare ca bărbaţii. Când le venea rândul să-şi înfigă hârleţul într-însul, ei îl blestemau şi se duceau cu poclon la Iacob.

Casa debilului se afla lângă cimitir, mai bine zis, în cimitir, deoarece gardul ei, altă dată hotar între cei vii şi cei morţi, fiind a satului şi a lui Iacob în acelaşi timp, nu era îngrijit de nimeni, se dărâma şi devenea încetul cu încetul o amintire a ceea ce fusese pe vremuri, un simbol.

— Una mare, Iacobaş, îl rugau sătenii pe gropar. Uite, colo, lângă copii.

Sau:

— Una mică, Iacobaş. Aici... lângă părinţi.

Şi-i puneau la picioare plata: un covor, un lăicer, o legătură cu merinde.

Cățărat pe gard, Iacob îi asculta mâncând răsărită, fumând ori privindu-şi bocancii galbeni cu talpă groasă, zimţată, despre care se spunea că sunt americăneşti. Îi plăceau. Asta se vedea după felul, cum îi mângâia cu ochiul, cu mâinile aspre uneori şi adesea, când rămânea singur, cu vorba, cică. Erau trainici. De asta, îi plăceau. Şi mai ales din pricina că-i luase drept plată de la familia ultimului gropar al satului, pentru că-i făcuse groapă groparului care îi câştigase în acelaşi fel de la familia predecesorului său.

Soarele suia tot mai sus, iar soră-mea nu se întorcea de la Iacob. O trimisesem dezdedimineaţă. „Du-te, i-am poruncit, pupă-i mâna, pune-i ceasul în mână, şi roagă-l: una mare... pentru tata. Arată-i şi locul, lângă mama, şi vin-o înapoi într-un suflet". Of!... Că avem atâtea pe capul nostru...

De sicriu, nici vorbă. N-aveam din ce să-l tocmim. Şi chiar de-am fi avut, nu mai aveam timp: mortul nu putea să mai aştepte. Trebuia dus la groapă cât mai repede. Mai întâi trebuia grijit însă. „Cine să-l grijească? Mă întrebam alergând pe la neamuri. Cine să-l bocească? Şi groapa! Ce-i cu ea? O sapă Iacob? N-o sapă?".

Nina nu se întorcea. O aşteptam în poartă clocotind de mânie.

Când, în sfârşit, am zărit-o, m-am repezit la gard să smulg o nuia.

— Unde-mi umbli, afurisito?

— M-a chemat învăţătorul la şcoală.

— Ce i-ai trebuit?

— Mai era cu dânsul, unul tot învăţător, cică.

Mai mare decât învăţătorul nostru.

— Ei şi?

— Papucii nu-i erau de sticlă. Aşa luceau numai. Am crezut că-s de sticlă, când m-am văzut în ea, da pe urmă am văzut că nu-s: am călcat peste unul şi nu s-a stricat. A zis, că nu-s bună de artistă. Cică să te duci tu, să ţi le sucească şi pe ale tale.

— Ce să-mi sucească, fa?

— Picioarele.

— Să nu-ţi sucesc eu capul. La Iacob ai fost?

— Cum să nu!

— Şi ce-a spus?

— A râs.

— De ce?

— I-a plăcut.

— Ceasul?

— Da. L-a lipit de ureche şi a râs. Pe urmă a scos din cartuz o ţigară şi a aprins-o. A închis ochii şi a dat fumul pe nas.

— Dar groapa? Se apucă ori nu de groapă?

— Şede pe gard. Cică să vină lele-ta.

— Of! simţeam că s-a frânt ceva în mine. M-am repezit spre ea. Vroiam s-o înşfac de cozi şi să-i trag o chelfăneală.

Ninei, însă, cată-i locul.

Am pornit spre cimitir într-un suflet.

Şedea pe gard, într-adevăr. Nemişcat, cu ceasul lipit de ureche şi ţigara în gură. Ţigara i se stinsese demult. Era scrum toată.

În cimitir – linişte, în linişte – zumzet de albine.

Iacob zâmbea dulce, senin ca un copil prin somn. Zâmbetul îi lumina faţa. Lumina îi poleia cutele de pe faţă, cicatricele.

Dormea.

El pe gard. Câinele său bătrân şi şchiop – sub gard, la picioarele lui.

Când m-am apropiat, câinele a mârâit supărat. Iacob tresări.

Desprins de ţigară, scrumul îi căzuse pe vârful unui bocanc. Bocancul zvâcnise, leneş, scuturând scrumul de pe urechile câinelui. Câinele se ridică în două labe:

— Am venit, am zis eu.

— Văd, a zis groparul cu ochii închişi. Apoi îi deschise de odată mari, tulburi, negri ca noaptea. Şi în faţa ochilor mei noapte se făcuse, noapte în care eu m-am văzut în ochii lui, ochi de bărbat. Numai bună de iubit eram în ochii lui, de drăgostit. Nimeni nu mă privise astfel încă până la dânsul, nimeni niciodată.

Nu ştiu cum se întâmplase, dar m-am pomenit lângă dânsul. I-am simţit mâna aspră pe gât... Fior. Spaimă!

Am rupt-o la fugă.

Şi el râdea.

— Tot ai să te întorci.

Ştiam: o să mă întorc. N-o să am încotro. O să mă întorc, şi o să-l rog: „Sapă“. Şi el o să facă tot ce o să vrea cu mine... Şi pe urmă o să râdă. Asta mă înfricoşa. Mă înfricoşa faptul că o să-l aud din nou râzând. Râdea rar. Atât de rar, încât atunci când cineva răspândea vestea, că „a râs Nebunul“, satul rămânea pe gânduri: „Nu e a bine, şopteau babele, când râde satul de Nebun, îi una. Când râde Nebunul de sat, îi alta“.

Şi el râdea de toţi.

Cu şeful de post o începuse. De el râsese primul. Mai bine zis de băieţii lui, care într-o dimineaţă, era în timpul războiului, o porniseră la şcoală prin cimitir. Nimeni din copii nu se încumeta să treacă pe acolo: se temeau de câinele lui Iacob. Băieţii şefului de post îndrăzniră. Ba mai mult. Văzând că dulăul doarme tolănit lângă poartă şi nu-i simte, s-au aplecat să ridice câte o piatră. Dacă îl alungau, aveau cu ce se lăuda pe urmă. Câinele se ridicase în două labe şi mârâi ameninţător.

De frică, băieţii şefului de post făcură în pantaloni.

Ion Dulea, vecinul lui Iacob, care urmărise scena din pragul casei sale, povestea că peste vreo jumătate de oră după asta, sau mai puţin chiar, pe poarta debilului intra dom major în persoană.

— Unde-i, mă?

Căuta câinele să-l împuşte.

Nu-l găsise, fiindcă între timp Iacob avuse grijă să-l ascundă. Înfuriat că nu se poate răzbuna pe javra, care îi făcuse de ruşine copiii, şeful de post îl luă la bătaie pe stăpânul ei. La început Iacob nici nu cerca să se apere, cică, dar după ce şeful de post îl bătuse măr şi-l doborâse la pământ, se întâmplă ceea ce avea să zguduie tot satul mai târziu. Şi anume: la un moment dat, debilul, care zăcea nemişcat în ţărână, se ridică de odată în picioare, înhăţă pe plutonierul major de centură şi-i făcuse vânt peste gard, în cimitir.

— Cum a făcut-o... nu mă duce capul, se minuna Ion Dulea de câte ori povestea întâmplarea. ...Că dom major era un zdrahon nu şagă, îl ţineţi minte?, pe când Nebunul nostru... Ptiu! Numai la circ poţi să vezi de-aiestea!

Apoi tăcea, ori schimba vorba, ca sătenii să-l roage:

— Mai departe, Ioane... Cum s-o dus dom' major la primărie după jandarmi şi s-o întors singur.

— Aşa a fost, continua fără grabă Ion Dulea. Credeam că s-o dus după jandarmi, dar când cat, vine singur, fără armă, cu o garafă de ţuică în mână. Vine încetişor şi intră pe poartă. Ca un musafir de data asta, nu ca omul legii. Se apropie de casă şi să vezi... bate la uşă. „Domnule Iacob!" Cu degetul a bătut, nu cu pumnul. Nebunul deschide şi-i dă drumul înăuntru. Peste un răstimp, cred că se aşezaseră la masă de amu şi închinau, îi aud glasul:

— Badea-i mândru ca un steag,
Lelea-i dulce ca un fag.

— Corb la corb nu scoate ochii, oftau unii.

— Ce corb, măi! râdeau alţii. Aista-i corb la tine? Baligă. Îl calcă toţi în picioare. Chiar şi copiii, dacă n-au ce-i face.

— De când cu şeful de post, nu se atinge nimeni de el. Ca şi cum el n-ar fi el, Nebunul satului, ca şi cum ar fi celălalt, care s-o dus pe apă.

Asta le trebuia: să se ajungă la „celălalt", căci de cum se pomenea de „celălalt", de fratelel lui Iacob, adică, în discuţie intrau toţi şi nu se despărţeau până ce nu-şi spuneau fiecare punctul său de vedere, până nu se certau, şi uneori până nu se luau la bătaie chiar.

— S-o dus pe apă, ziceţi? Ei şi? În apă Nani se simţea mai bine decât pe uscat.

— Când era teafăr, da. Nu şi în ziua aceea, măi, când aista a lui Sarabaş îi băgase un glonte în spate, îl stropise cu benzină şi-i dădu foc.

Aici intra în vorbă tata:

— Pe mal trebuia să ardă, să-i văd cenuşa.

— I-ai văzut hoitul, bre, îi aminteau. Că a ieşit la mal peste câteva zile.

— Da, confirma tata, dar nu avea urme de arsură pe el şi nici glonţi.

Vrei să spui că hoitul nu era al lui Nani? se năpusteau toţi cu întrebarea, că era al aistuilalt?

Tata dădea să plece: îi era lehamite de atâtea întrebări, dar ele, întrebările, curgeau ploaie.

— În ziua, când l-ai scos pe Nebun din casă şi l-ai dus la vădana lui Cucu, unde credeai că se ascunde Nani, pe cine l-ai dus de mână – pe Iacob ori pe Nani?

— Pe Iacob, răspundea tata.

— Da când îl strigai pe Nani să iasă afară, lângă tine Iacob era ori frate-său?

— Iacob.

— Da de pe casă cine a sărit în mijlocul vostru strigând: „Luaţi-mă, dacă puteţi!“

— Nu ştiu, dacă o sărit cineva, eu n-am văzut.

— Cum n-ai văzut, dacă acolo erai?

— Am văzut că fuge numai şi m-am luat după el...

— Şi istlalt, unde era, când alergai după cel care fugea?

— Lăsaţi-mă în pace, se înverşuna tata, nu ştiu nimic. Nimic. Nici atâta lucru măcar: câţi băieţi a avut Leonica. Doi? Unu?

Şi pornea abătut spre casă.

— Pare că o să mai avem un nebun, auzea adesea din urmă…

La judecată Magdalena declarase că Grig nu e de vină cu nimic. Nici eu. De vină e numai ea. Şi nici ea măcar, ci dragostea, pe care ea mi-o purtase mie încă din copilărie. Dragoste la care ea s-a întors, în sfârşit. Şi-i fericită că s-a întors.

Judecata a avut loc seara, după spectacol, iar a doua zi aveam exerciţii la zece, ca de obicei, înainte de repetiţie.

Nic. Nic. nu s-a prezentat nici la exerciţii, nici la repetiţie.

— Unde sunteţi? îi telefonă inspectorul.

— Acasă, răspunse Nic. Nic.

— Aveţi repetiţie, i se amintise, la unsprezece. Şi acuma e unsprezece şi cincizeci. Vă aşteptăm.

— N-am nimic, zise Nic. Nic. şi pusese receptorul.

Inspectorul înţelesese că maestrul de balet nu e în apele lui. Şi-i comunicase faptul lui Grig.

— Ce ne facem?

— Fără el facem... răspunse prompt Grig, fără Magdalena, mai greu. N-are dublură.

Inspectorul mai telefonase o dată.

— ...Dar Magdalena? Vine sau nu vine?

— De unde să ştiu eu, ridică enervat vocea maestrul de balet. N-a dormit acasă.

Vestea se răspândise imediat prin tot teatrul.

— N-a dormit acasă!

— Iar!

— La Hadibadi?

— Hadibadi zice că nu.

— La altul, aşadar?

Spre seară la teatru apare Nic. Nic.

— Unde mi-e soţia?

— Din pricina ei mai n-am amânat spectacolul, îi spuse Grig.

Iar directorul adăugase:

— Nu mai lucrează la noi.

Nic. Nic. anunţă miliţia.

— Poate va veni, îl liniştise căpitanul cu care stătuse de vorbă, mai aşteptaţi.

Cum Magdalena nu se arătase nici în următoarele zile, teatrul se umpluse de zvonuri. Unii spuneau că a plecat la Novosibirsk, la tenorul Liubaşev, care lucrase la noi cândva şi care-i scria Magdalenei întruna, alţii erau de părere că la Liubaşev Magdalena nu putea să plece, deoarece între ea şi tenor nu fusese nimic serios. Şi dacă a plecat undeva, apoi nu la Novosibirsk, ci la Leningrad mai curând, la teatrul de varietăţi. Visul ei nr. 2 fusese teatrul de varietăţi.

— Cum putea să plece, fără mine, fără bani, fără bagaje, se tânguia Nic. Nic. N-a plecat. Ar fi văzut-o cineva, de-ar fi

plecat din oraş. Dar n-a văzut-o nimeni – nici la gară, nici la aeroport, nici la staţia de autobuze... Nicăieri. E în oraş.

Poate că e în teatru, fiindcă în noaptea ceea portarul n-a văzut-o să iasă.

— Imposibil, îl jelea Grig. Cum ar putea sta Magdalena în teatru atâtea zile? Unde?

— Nu ştiu, şi maestrul de balet se ducea să controleze din nou cabinele.

— Magdalena nu-i aici?

Într-o seară intrase în scenă chiar.

— Magdalena! strigase. Unde eşti?

Spectacolul fusese suspendat, iar el, maestrul nostru de balet, concediat pentru totdeauna.

Locul i l-a ocupat Grig.

— Grig, mă apropii eu de el în aceeaşi zi, mâine mergem la ţară. E hotărârea biroului sindical. Merge şi Lida cu noi. Lida şi Stela.

— Eşti sigur că-i la ţară?

— Ar putea să fie.

În pădure, pe frunzişul uscat şi de asupra noastră, pe acoperişul maşinii, unde ne-am culcat cu toţii, unul lângă altul, cădea ghinda. Un răstimp am ascultat ropotul ei monoton, apoi am deschis uşa încet, să nu-i trezesc pe ceilalţi, şi am pornit spre cişmea. Luna se scălda în jgheabul cişmelei. Nu încăpea toată. Îşi muia în apă ba o coapsă, ba alta, pe rând. Părea o meduză moartă, întoarsă cu pântecele în sus. Am privit-o lung... Şi de odată, am văzut-o spartă. Nu în jgheab. Mi se păruse că o văzusem spartă la mijloc mai adineaori, când ieşisem din maşină. Am ridicat ochii s-o privesc pe cer. Era întreagă. Întreagă era şi în jgheab.

Nu ţin minte când şi cum îmi venise gândul. Poate spre dimineaţă... sau poate prin somn, că somnul mă furase şi pe mine spre ziuă? Când oare?

...Prin fereastra deschisă, din maşină, ieşea o dâră de fum. În maşină era cald, însă eu n-am îndrăznit să deschid fereastra, când m-am trezit. Am vrut numai. Dar de cum dădui

la o parte storurile, întunericul se retrăsese din maşină. „Să trag perdelele la loc“, îmi spuneam. Dar nu îndrăzneam. Nu îndrăzneam să mişc un picior, o mână. Stăteam culcat pe o parte cu ochii închişi, cu respiraţia oprită şi ascultam cum se scutură ghinda. Mă durea capul. Îmi părea că fiece ghindă în capul meu cade.

Nu ştiu de ce, dar într-un târziu somnul celor din spatele meu mi se păru suspect. „Nu cască, nu forăiesc, nu se întorc de pe o parte pe alta. De ce? mă întrebam. Fiindcă nu dorm, mă fulgerase de odată gândul. Fiindcă fiecare speră că se va trezi altul înaintea lui şi va spune ceva. Un fleac oarecare: „S-a făcut dimineaţă“. Ori: „Până la ziuă mai este“, şi gheaţa se va sparge.

Poate că n-aveam dreptate. Poate că ei dormeau şi mie mi se părea numai că nu dorm. Dar n-am mai putut sta în maşină. Ceva mai târziu am ieşit afară. Ieşii cu gândul ca apoi să-l chem şi pe Grig şi să-l iau din scurt.

— Ne-ai minţit aseară, voi începe eu. Maşina nu e defectată. Ne-ai minţit, ca să rămânem aici în pădure.

— Da. V-am minţit. Ei şi? Hai înapoi la fete, va răspunde, probabil, el.

— Nu, mai e ceva.

— Zi-i.

Şi lucrurile se desfăşurau ca aievea, cu precipitare.

...Voi scoate cuţitul din buzunar şi voi deschide lama. Cuţitul lui, desigur. Cum nimerise la mine? Probabil, că-l vârâsem în buzunar de cu seară încă, după ce destupasem sticlele.

— Vreau să te ucid, îi voi zice. Înţelegi?

— Înţeleg, cum să nu? o va face pe seriosul. Dar te previn: lama cuţitului e cam scurtă.

— N-am zis că vreau să te ucid cu acest cuţit, cuţitaş... Lasă bancurile.

— Ce bancuri? Îmi pare că tu le faci. Aş dori totuşi să aflu despre ce e vorba. Adică motivul. Din ce motiv vrei să mă ucizi?

— Pentru că eşti...

— ...un porc şi jumătate. O ştiu. Mai departe?

— Îţi vorbesc pentru ultima dată. Foloseşte ocazia, deci, şi ascultă-mă atent. Am ajuns la concluzia că eşti un cretin. Eu o ştiam de mai demult, dar abia acuma, după ce ţi-ai bătut joc de Nic. Nic. şi i-ai luat locul, după ce ai promis că ne ducem după Magdalena, şi ne-ai minţit, abia după asta mi-am dat seama ce fel de om eşti. Şi m-am hotărât. La început am vrut să te iau cu binişorul. Am vrut să te conving că unul ca tine nu trebuie să facă umbră pământului. Trebuie să-şi pună singur capăt zilelor. Dar tu eşti un laş. Şi laşii nu se sinucid. Pentru asta e nevoie de niţel curaj. Prin urmare...

Dar mai întâi să-ţi spun ce am de spus. Numai să nu râzi, că nu sunt nici beat, nici scrântit. Sunt în toate minţile şi treaz absolut. Aşadar, iată despre ce ce-i vorba. Vreau să te provoc la duel. Nu râde. Duelul se mai practică şi în zilele noastre. Un te duci?

— Până la cişmea: să-mi răcoresc fruntea.

— Stai! O mică formalitate şi am terminat. Trebuie să mă jigneşti. În mod public. Acum o să chem fetele, iar tu să-mi tragi o palmă. Ce zici?

— Nu, va zice Grig şi-mi va pune mâna pe frunte. Ai febră. Ţi-e fruntea fierbinte.

— Hai să ne întoarcem la subiect.

— Bine, va îngâna el plictisit. Şi când vrei să mă ucizi?

— Mâine dimineaţa la şapte fix.

— Unde?

— Pe plajă.

După asta Grig mă va trage la o parte, rugându-mă să nu fac teatru...

...Uite că s-a făcut ziuă. Va fi o zi frumoasă. Şi trebuie s-o petrecem frumos. Că avem totul la dispoziţie. Ce ne lipseşte? Nimic... Ar trebui să-l înţeleg şi eu pe dânsul, deoarece el mă înţelege pe mine. Acceptă ideea duelului. Cam bizară idee. Dar aşa-s eu: cu idei bizare. El mă stimează pentru asta. Pentru că-mi vin idei bizare. Şi ca să-mi dovedească stima, ce mi-o poartă, mâine la ora şapte fix se va prezenta la plajă. Mâine, vasăzică, pentru unul din noi, bine-

înţeles, dacă vorbim serios despre duel, ziua va fi cea mai scurtă zi din viaţă. Până mâine însă mai este o zi, ziua de azi. S-o trăim frumos!

— Dar Magdalena? la-m întrebat, când a ieşit din maşină.

— De asta şi zic, va conveni Grig, să rămânem... ca să putem merge.

Nu-i vedeam faţa. Nu-l priveam în faţă. Dar după felul cum îi suna glasul, îmi dădeam seama că pe buze îi flutură acel surâs ironic, care mă scotea din sărite întotdeauna şi mă jignea, precum te jigneşte cineva, când râde de tine şi nu-ţi spune de ce râde anume.

Mi-am afundat capul în pernă... Iar mai târziu, când l-am scos, am văzut că luna nu mai e în jgheab, printre sticlele cu vin pus la rece, nici pe cer, printre stele. Cerul era opac. Pădurea presărată cu cenuşă parcă. Se făcuse ziuă.

Maşina dispăruse. Rămăsesem singur în pădure.

Nu ştiam la câţi kilometri mă aflu de satul Magdalenei. Nici cum se numeşte el. Îl întrebasem pe Grig, când ne pornirăm din Chişinău, dar nici el nu ştia precis. Ţinea minte doar drumul. I-l arătase cândva Magdalena. Am hotărât să mă întorc în oraş, să aflu la secţia de cadre cum se numeşte satul de baştină al Magdalenei. Am găsit o maşină de ocazie. Dar era prea târziu. La cadre n-am mai găsit pe nimeni. „...Poate a nimerit într-un accident", mă gândeam. Şi m-am pornit, aşa, într-o doară, s-o caut pe la spitale. Pe la prieteni. „Poate ţin ei minte numele satului".

Nicăieri nici un rezultat.

Blocuri la stânga, blocuri la dreapta. În urmă blocuri şi în faţă...

În faţă, proiectat pe cer, pilonul televiziunii. Pilonul roşu. Pilonul cu doisprezece ochi roşi.

Bat la uşa lui Grig. Grig nu vrea să-mi deschidă.

— Poate ai pe cineva la tine? i-am strigat după ce coborâi în stradă.

În sfârşit, ca să scape de mine, Grig îmi răspunse: – Am, o am pe Magdalena la mine.

Un răstimp am rămas trăsnit. Apoi i-am spus că minte.

El, fără să se mai uite în jos, părăsi balconul. Asta m-a scos din sărite. „O piatră... scrâşnii, dibuind asfaltul prin întuneric, să i-o arunc în fereastră, să-i sparg fereastră măcar". Dar nu găseam nici una pe asfalt, nici una în întuneric.

— Dacă nu te dai jos, răstorn pilonul televiziunii, i-am spus atunci, peste casa ta, peste balconul tău, peste tine!

Într-un târziu paşii lui Grig au răsunat pe scări: „O scară – 7 trepte. Două – 14 trepte". Număram treptele, paşii lui Grig pe trepte îi număram şi strigam întruna ca nu cumva Grig să se răzgândească şi să se întoarcă înapoi „23 de trepte... 27, 28, 28 – patru scări. Patru sau mai multe?" Probabil, că mai multe, fiindcă paşii nu lipăiau pe fiecare treaptă în parte. Peste unele Grig sărea, dar, deşi sărea şi venea din sus în jos, valvârtej, mie îmi părea că n-o să-l văd niciodată apărut în cadrul uşii „7, 6, 5", număram eu treptele ultimei scări... Ultimele trei... Ultimele două... Ultima! Apoi ultimii paşi de la ultima treaptă până la uşă.

Alb, în cămaşă albă, fără cap, fără picioare, numai cămaşă albă, Grig se repezi spre mine, spintecând întunericul şi lovindu-se în întunericul gros, care se îngroşase în jurul lui şi mai mult, de ceva, dur, metalic.

— A-a-a-a-a-a-a-a, gemuse, lovindu-se chiar de maşina lui, care stătea la intrare.

Îşi făcuse un cucui.

Şi-l pipăi. Apoi întinse mâna şi pipăi locul, de care se lovise. I se păru că suprafaţa bordului în acel loc e turtită şi, ca să se convingă dacă e aşa într-adevăr, deschise uşa maşinii şi aprinse farurile. Izbindu-se de peretele casei, şuvoiul alb îşi reflectă poleiul pe acoperişul maşinii, şi corpul ei sclipi de odată misterios, ca spinarea unui delfin, în bătaia lunii. În umbră şi penumbră, în luciu pal şi luciu aprins maşina se legăna parcă şi Grig o privea neclintit cu ochii dilataţi de vrajă. Apoi, amintindu-şi pentru ce aprinsese farurile, îşi coborî privirea pe bord. Cercetă suprafaţa maşinii. Nu, nu era turtită, i se năzărise numai. Bineînţeles, că i se năzărise. Ar fi fost prea de tot... Cucuiul din frunte îl durea. Şi-l mai pipăi o dată.

Era cât o nucă. Scoase din buzunar portmoneul. Din portmoneu – un pitac. Îşi puse pitacul pe cucui. Scurtă întunericul cu privirea. Nu mă descoperi în întuneric. Descoperi, în schimb, câţiva stropi de mâzgă pe parbrizul maşinii. Vârî din nou mâna în buzunar, de data asta după batistă. Ca să n-o murdărească prea tare, roase mai întâi petele cu degetele, pe urmă scuipă pe ele, în mine prin ele, căci eu mă aflam dincolo de ele, după parbriz, în maşină.

Am închis ochii. Batista mi se atinse de ochi. Mi se lăsă pe frunte... Pe obraji... „Îi sus, mă gândeam. N-a dispărut Magdalena. Fie ea şi la Grig... Fie unde-o fi. Să fie numai. Cât mai aproape...“.

Sticla era curată şi Grig o tot ştergea. Lacrimile oglindite în ea, le ştergea şi, fiindcă ele nu se luau – cât nu le-ar fi şters, – privirea-i deveni de la o vreme bănuitoare. De odată lăsă batista la o part şi pipăi geamul cu degetul. Apoi îşi frecă degetul cu buricul altui deget. Era uscat. Nu înţelegea nimic.

Îşi lipi nasul de sticlă.

Tresări.

— Aici îmi eşti, vasăzică? zise jignit, indignat, ca şi cum ar fi fost prins, făptuind ceva foarte urât.

— Nu i-am răspuns. „Magdalena e sus, mă gândeam. De-aş avea aripi... Într-o clipă aş fi acolo, pe balcon“...

Îmi creşteau aripi în spate, aripi de înger. Din trunchiul meu desfăcându-se, din omoplaţi resfirându-se, mare făcându-se, tot mai mari, atât de mari, că nu încăpeau în maşină.

— Ieşi afară! îmi deschise uşa Grig.

În frunte îmi răsărea un nimb de aur. „Să nu cumva să spargă acoperişul maşinii, îmi spuneam privindu-i razele în fereastră. ...Dacă îl sparg, Doamne fereşte, cu ce plătesc reparaţia? mă întrebam.

Grig mă înhăţase de piept.

— Ieşi afară, scrâşni el.

Nasturii de la cămaşă mi-au zburat ca sâmburii.

— Mai încetişor... l-am rugat eu, potrivindu-mi nimbul alunecat pe o ureche.

O durere năpraznică îmi străpunse umărul stâng, umărul aripii stângi. Mă lovisem de rama uşii. Nu încăpeam pe uşă. Grig mă trăgea din maşină. Eu mă împotriveam. „Mi-a scrântit umărul“, mă gândeam.

Şi am căzut pe asfalt, cu faţa pe asfalt, cu nasul... Îmi julisem nasul. Atunci Grig mă ridică în picioare, zgâlţâindu-mă ca pe un copăcel. „O să-mi scuture toate penele, mă gândeam. O să rămân gol-goluţ ca un pui de vrabie“.

Câteva pene tremurau între nasul meu şi nasul lui Grig.

— Le vezi? îl întreb.

— Ce să văd? mă întreabă.

— Penele.

— Ce pene, mă?

— Nu mă scutura aşa de tare. O să rămân cu aripile goale.

— Ai aripi?

— ...aripi de înger, Grigule.

— Tu nici botezat ca lumea n-ai fost, îngere!

Am zâmbit îngăduitor.

— Am fost, Grigule. Şi nu o dată. De trei ori am fost botezat. Întâiul botez mi s-a făcut la club cu fanfară şi flori, cu multe cuvântări şi dansuri pe urmă. În cinstea mea au avut loc şi întreceri sportive, şi un concert al artiştilor amatori, şi un banchet, bineînţeles. În fine, ce să mai vorbim: a fost frumos, ca la naşterea unui prinţ, când evenimentul se transformă într-o sărbătoare naţională. Ba mai frumos chiar. Păcat că pe atunci nu aveam încă memorie. Aş fi putut înregistra totul. Cică, venise lume de peste lume: secretari, preşedinţi, grăniceri – toţi cu tot felul de cadouri, „Sacii cu făină şi cu grâu nu încăpeau în tinda clubului, îmi povestea mama, când m-am făcut mai mărişor. Da câtă îmbrăcăminte, da câtă încălţăminte, da valuri de stambă... Ne-ar fi ajuns pe toată viaţa, ofta ea. Dacă nu greşeam“.

...Greşise. Oaspeţii, luându-şi rămas bun, şi tata, culcându-se, ea mă furase din casă şi mă duse la baba Fevronia – o măhăleancă de-a noastră, iar baba – la biserică.

A doua zi mama a fost dată afară din comsomol. Tata – din fanfară. Eu am rămas fără cadouri. Botezat însă. Până în

'41. În '41, venindu-mi vremea să mă duc la şcoală, unul, tot din mahala noastră, şi anume Avruşa Alunel, cel care o pârâse pe mama că şi-a botezat plodul la biserică, i-a strecurat domnului director vorbă despre „botezul bolşevic".

În registrele bisericeşti numele meu nu figura. Se vede că baba Fevronia, care obişnuia să-şi încurce nu numai nepoţii, dar şi feciorii, i-o fi spus popii că mă cheamă Ion, Vasile sau Nastratin. Prin urmare, într-o bună dimineaţă m-am pomenit aruncat în căruţă.

— Noa-a-a la mănăstire! dădu tata în cai.

La mănăstirea din Valea Hoţului – căruţe din şapte sate. Ca la iarmaroc. Toate pline cu „pui de păgâni".

Mama izbutise să pătrundă în biserică abia spre seară.

— E cam mărişor, se văicăra tata, ţinându-se de fusta ei.

— Hristos a fost botezat şi mai târziu, îi aminti mama şi-mi trase una la ceafă, ca să nu mă holbez la fata, pe care o scoteau din cada cu apă: îi răsăreau ţâţele de acum...

Grig îşi descleştă pumnul, deget cu deget, alene. Mă tot ţinea de piept, de unicul nasture, care îmi mai rămăsese la cămaşă. Se uita în jos, numai în jos, la pantofii mei, sfredelindu-mi pantofii cu ochii, picioarele sfredelindu-mi-le, ţintuindu-mi-le parcă. „Vrea să-mi rupă nasturele, mă gândeam, să mi-l rupă şi să mi-l arunce la picioare. Crede că mă voi apleca să-l ridic şi îmi voi vedea picioarele, poziţia picioarelor, voi vedea cum stau, în ce poziţie".

Nasturele se desprinse de mine. Căzu pe asfalt rostogolindu-se: lovindu-se de boturile pantofilor mei. „N-a trecut, îmi dădui seama, lăsându-mi privirea în jos, ţi-s prea alăturate boturile pantofilor. Cum putea să-ţi treacă printre picioare, dacă stai ca o maimuţă?"

...În armată stăteam altfel.

— Alinierea!... Pe loc repaus. Cum stai, Hadibadi?

— Cum stau?

— Uită-te la picioarele tale, la vârfuri. Distanţa dintre vârfurile picioarelor tale e ca la un balerin. Ştim că ai terminat

şcoala coregrafică, dar aici nu e corp de balet, Hadibadi. Aici e armată. Alinie-rea!... Soldat Hadibadi.

— Le-am apropiat, tov. sergent.

— Insuficient. Pune-ţi arma între picioare. Acum lipeşte-ţi vârfurile de marginea stratului. Uite: asta-i distanţa dintre vârfuri. Nici un centimetru mai mult, nici unul mai puţin. Ai înţeles?

— 'Nţeles.

— Grig, Grig, unde eşti? Dă-te mai aproape că nu te văd. Nu-ţi văd nici cămaşa: e prea întuneric în jur. Ieşi din întuneric, că eşti, n-ai dispărut, îţi simt respiraţia, unde eşti? La stânga sau la dreapta, în spatele meu sau în faţă, în faţă nu eşti. Unde eşti? Răspunde! Iată mâna mea întinsă. Mâinile mele – iată-le! Te caută şi nu te găsesc, nu te ajung. Le-aş întinde şi mai departe, dar nu mă lasă picioarele, asfaltul: picioarele mi s-au împotmolit în smoala asfaltului. Am vrut să-ţi dovedesc că ştiu ce e aia poziţia nr. 1 şi am rămas prea mult nemişcat. Asfaltul topit mă ţine de tălpi, nu pot clinti un picior, mi-s grele picioarele, ca de plumb mi-s... Ca după 90 de minute de exersis. Ca după cinci ore de repetiţie, ca după o zi de instruire. Dă-mi mâna! Şi nu da... Nu mă bate, că dau şi eu. Am cu ce. Iată! O bucată de fier. Am ridicat-o... Când am căzut. E ruginit fierul... Nu da, că...

Grig gemu înăbuşit, prelung.

Şi se topi în întuneric.

Mă luai după dânsul.

Urc treptele. Zbor pe trepte, în sus, după Grig, care fuge de mine, speriat, gâfâind.

La etajul cinci l-am ajuns. A vrut să-mi închidă uşa în nas, dar eu am dat năvală după el în camera lui, care fusese şi a mea nu demult şi care devenise din nou numai a lui. Când a văzut în mâna mea bucata de fier, faţa i s-a schimonosit de groază. Era jalnic. Avea ochii dilataţi, rugători. O clipă ne privirăm nemişcaţi. Apoi, folosind momentul acesta, moment de ezitare, ezitam să ridic fierul şi să mai lovesc o dată în el, Grig alunecă pe lângă mine, atinse cuierul cu haine, care

căzu între noi, şi, scăpând pe scară, dispăru. Îi auzeam paşii pe trepte. Număram treptele ca şi atunci, când îl aşteptam jos, la intrate.

În cameră nu era nimeni. „M-a minţit, îmi trecu prin cap. M-a minţit şi de data asta“.

De odată am simţit că-i cald. Atât de cald, că nu-mi ajungea aer. Cămaşa era lioarcă pe mine. „Să fac o baie, mi-am spus, un duş rece“. Deschid robinetul albastru – nimic. Îl deschid pe celălalt – roşu: acesta tuşeşte de câteva ori şi se îneacă.

Apa nu venea.

O melodie tristă, cântată de o trompetă solo curgea de pe banda de magnetofon. Abia acum o auzii. Venea de undeva de departe parcă, dintr-un oraş nocturn, de pe alte tărâmuri.

Nu venea. Din camera lui Grig se ducea în oraş. Uitase să oprească magnetofonul, când ieşise în stradă.

Melodia se stinse şi în curând auzii un ropot nedesluşit. Am tresărit de bucurie: „Plouă. Voi face un duş pe balcon, ca Magdalena“.

Bucuria îmi trecu, însă, pe loc: răsună o voce... Nu, nu era a ei. Era vocea lui Grig. „Eu sunt ca Venus, râdea el, imitând-o pe Magdalena. Mi-e destul să fac un duş rece şi să redevin fecioară“.

Şi ploaia răpăia monoton. O vedeam cu ochii închişi: dungi albe, raze de lumină, de mângâiere. Mă scăldam în ploaie. În ploaia, pe care o auzeam. „De nu s-ar termina, de-ar curge cât mai mult, până dimineaţa...“.

Şi-mi era bine.

...Se făcea că mă aflam undeva departe. Pe o luncă verde, brodată cu flori...

Eram o roată de copii. Fete şi băieţi.

Cerul se întunecase a ploaie.

Stăteam roată şi priveam cerul.

Magdalena mă scoase din cerc şi mă trase la mijloc. Avea şapte ani, câteva luni, câteva săptămâni şi câteva zile numai.

Părul galben îi curgea pe gâtul lung, subţire şi-i acoperea umerii fragezi.

Mă ţinea de mână şi-mi arăta cu ochii:

— Uită-te în sus, nu la mine.

Priveam cerul şi ne rugam a ploaie:

— Udă-mă, mamă, cu apă,
Să cresc mare,
Să nu-ncap nici într-o groapă,
Mamă, mamă dragă.

Nu era cântec cântecul nostru. Descântec era mai curând.

— Udă-mă, mamă, cu lapte,
Să mă fac albă,
Să mă cunoşti şi noaptea,
Mamă, mamă dragă.

Pe obraji, pe frunte şi pe gură ne cădeau picături măşcate, rare, şi noi ne lăudam:

— Mie mi-au căzut două de acum... trei.

Număram picăturile cu degetul, nu cu gura.

Cu gura cântam:

— Udă-mă, mamă, cu vin,
Să-mi fie traiul
Ca paharul plin.

— Şi mie mi-au căzut trei, îi arătam eu Magdalenei picăturile de pe obraji, trei... Dar ale mele nu-s albe, ci-s ruginii, din robinet curg, nu din cer... De aceea nu-s reci... de aceea sunt calde... şi nu albe, ci ruginii.

Un gând, ca un pui, îmi sfredeleşte capul: ce am de făcut şi ce va urma după toate acestea? Să depun chiar adăuza cerere şi să plec de la teatru? „Nu e nevoie de cerere, mă îmboldeşte gândul. Grig o să tacă, n-o să spună nimănui. De frică. Scandalul, mai ales acum, când e numit baletmeistru, nu-i convine“...

Va prefera să umble c-o cicatrice în plus?

Şi totuşi...

Ar fi mai bine să depui cerere. Să pleci de la teatru. Să-ţi schimbi meseria, chiar. Ai putea? Şi picioarele? Ce vor zice ele? Te-or asculta? Se vor supune voinţei tale, picioarele tale cu diplomă? Ori vor lua-o razna de cum vor auzi o melodie şi vor dansa singure, fără voia ta, bătându-şi joc de tine, şi de toate hotărârile tale... Stop!

Mă ridic în coate. Sunt gata să sar din cadă. Să mă îmbrac şi să alerg la şcoală. Da, la şcoala coregrafică... nu coregrafică, ci muzicală. La facultatea coregrafică. Avem o facultate coregrafică la şcoala muzicală... Şi eu sunt pedagog. Mi-am dat consimţământul. Cum puteam să uit... Consimţământul să predau dansul clasic... Voi avea o clasă, clasa întâia...

Prima lecţie...

Voi începe astfel:

— „Copii, la început vom învăţa poziţiile. Da, toate cinci, fiindcă arta coregrafică se face nu numai cu capul, ci şi cu picioarele. Aşadar, picioarele".

...Şi văd: picioarele stau în poziţia nr. 1, mai bine zis, vor să stea, se străduiesc. Sunt nişte picioare slăbuţe şi fragede. Când se îndreaptă din nou şi genunchii zvâcnesc, le văd în altă poziţie de acum – poziţia nr. 2. Parcă sunt tot acelea. Sunt şi nu. Căci a trecut un an, poate doi, şi picioarele copilului au devenit mai sigure pe ele însele, mai vânjoase. În poziţia nr. 3 s-au rotunjit, au prins muşchi, în poziţia nr. 4 – elasticitate, în poziţia nr. 5 – putere. Nu le mai recunoşti. Au crescut lungi, drepte, frumoase şi îndrăzneţe, bineînţeles. Se ridică în vârfuri...

— Salt, copii! Salt... strig eu, zburaţi, copii, că nu mai sunteţi copii. V-au crescut aripi.

Se caută un paznic

(nuvelă cinematografică după povestea lui Ion Creangă „Ivan Turbincă“)

Deasupra pământului, scăldat în lumina dimineţii, zbura Dumnezeu. În urmă rămâneau lacuri albastre, piscuri muntoase, păduri şi podgorii. Pe maluri pleşuve, neclintite stăteau morile de vânt, pe coastele dealurilor suiau şi coborau turme de oi. Ici şi colo se zăreau herghelii de cai şi cirezi de bivoli, căprioare sălbatice şi păsări luându-şi zborul.

Fetele ghileau pânza la izvoare, flăcăii scoteau carele în câmp, copiii zburdau la marginea satelor ca nişte mieluţi.

Văzând alaiul Domnului, ciobăneii şi ciobăniţele care doineau din fluiere, culegeau flori şi se sărutau la umbra vreunui nuc ori vreunei căpiţe de fân, îşi făceau semnul crucii, urmărind pioşi zborul îngerilor. Iar îngerii se duceau mai departe... Şi mănăstirile din cale îşi sunau clopotele singure, dindată ce umbrele lor treceau peste cupolele de aur.

Dumnezeu zbura nevăzut printre îngeri. Nevăzut alături de el zbura şi sfântul Petru. Sfântul Petru cuvânta:

— În ziua întâia, ai zis Doamne, să se facă lumină. Şi lumina se făcu. Şi, despărţind întunericul de lumină, ai numit lumina ziuă, iar întunericul noapte. Bine ai făcut, Doamne!

— Tare bine-e-e!... cântau îngerii, tăind norii cu aripile de argint.

— În ziua a doua ai poruncit, Doamne, să se facă tărie între ape. Şi, împlinindu-se voia ta, ai numit tăria cer. Laudă ţie, Doamne!

— Laudă!

— Ai zis apoi să se adune apele de sub cer la un loc şi să se arate uscatul. Şi s-a făcut, precum ai zis. Uscatul arătându-se, l-ai numit Pământ. Iată-l Doamne! Verde şi frumos. Cu plaiuri necuprinse şi râuri sclipitoare, cu holde bogate şi pomi roditori.

— Bine-e-e!

— După ce-ai făcut luminătorii cerului, vieţuitoarele apelor, păsările văzduhului, animalele şi dobitoacele, l-ai zămislit şi pe om după chipul şi asemănarea ta. Şi i-ai dat în stăpânire totul.

În calea îngerilor apăruseră câteva zmeie de hârtie. Arhanghelul, care zbura în fruntea alaiului, vru să le ocolească, dar, avântându-se în sus, dădu peste altele. Şi nu izbuti nici să treacă printre ele, nici să se retragă îndărăt: îşi încâlcise aripile în sfori. La fel păţiră şi ceilalţi îngeri. Şi, ca să-şi descâlcească aripile şi să-şi poate continua zborul, ei scoaseră săbiile şi se apucară de hăcuit jucăriile.

Iar sfântul Petru tot cuvânta:

— Şi le-ai zis oamenilor, Doamne: „De veţi umbla întru poruncile mele şi îmi veţi păzi învăţăturile şi le veţi face pre ele, voi da vouă ploaie la vremea ei şi pământul va da roadele sale... Şi veţi mânca pâinea voastră întru saţiu...“.

Sub loviturile săbiilor, zmeiele sfârtecate trosneau, lăsându-se la picioarele copiilor, care le dăduseră zborul.

— ...Şi voi da pace pe pământul vostru, şi veţi dormi şi nu va avea cine să vă sperie...

În aer nu mai rămăsese nici un zmeu. Calea era deschisă.

Pe fundul văgăunii, în care poposiră îngerii, aburea o băltoacă. Îngerii se înghesuiau în jurul ei, ciugulindu-şi fâşiile de hârtie de pe aripi.

Ploua mărunt.

Îngerii dârdâiau de frig.

— Trimite ploaia în altă parte, Doamne, se rugă unul din ei.

— Întocmai, căzură de părere ceilalţi.

Cât ai clipi din ochi, ploaia se ridică din văgăună, sui coasta piezişă şi porni spre bălţile din zare.

— Slavă ţie, Doamne! zise sfântul Petru.

— Slavă în vecii vecilor! cântară îngerii, zâmbind luminii călduţe, care străbătu norii şi inundă văgăuna.

Aburea băltoaca. Şi din aburii cenuşii chipul Domnului se desprindea încet, păşind pe apă, spre mal.

— Unde eşti, apostole? întoarse el privirea îndărăt.

— Aici, Doamne, răspunse sfântul Petru, care nu putea merge pe apă ca Dumnezeu şi era nevoit să înainteze prin băltoacă, aşa cum li-i dat oamenilor.

— Noi am luat chip de om, le vorbi Dumnezeu îngerilor, după ce apostolul îşi clăti picioarele şi-şi scurse nădragii, fiindcă avem de căutat un paznic pentru porţile raiului. Iar voi nu zăboviţi pe aici. Odihniţi-vă oleacă şi luaţi-vă zborul spre casă. Şi fiţi cuminţi.

— Fii pe pace, Doamne. Am eu grijă, răspunse arhanghelul.

Dumnezeu şi sfântul Petru îşi căutară de drum, iar îngerii s-au lăsat pe iarbă. Şi-a întins mădularele la pământ şi arhanghelul dolofan cu obrajii pistruiaţi şi buclele roşcate. Închise un ochi. Iar cu celălalt, rămas pe jumătate deschis, supraveghea îngerii, care cântau din harfe, privindu-şi în apă feţele smerite.

Deasupra văgăunii plutea mireasma pelinului. Zumzăiau roiuri de albine şi păsările îşi adunau glasurile într-un cântec dulce de leagăn.

Arhanghelul aţipise.

Şi de cum aţipise, îngerii săriră în picioare, dându-se de-a berbeleacul, stropindu-se cu apă şi jucându-se de-a mijatca. Unii se năpustiră după fluturi, alţii în harbuzăria de pe coasta văgăunii. Nu toţi îşi făceau de cap, însă. Doi, ceva mai în vârstă şi mai posaci, rămaseră tolăniţi pe iarbă. Şi ca să nu le fie urât, îşi găsiră şi ei o îndeletnicire: scuipau de pe un mal al băltoacei, pe celălalt.

— N-ai ajuns. Să-ţi arăt eu cum se scuipă. Ai văzut?

— Frumos!... Eu aşa nu pot.

— Ia mai mult aer în plămâni. Şi gândeşte-te la ceva gustos, ca să ţi se moaie gura.

La spatele lor câţiva îngeri se jucau de-a bâza. Deodată o îngeriţă fu lovită atât de năpraznic, încât se duse de-a

rostogolul de pe mal drept în băltoacă. Cei care se întreceau la scuipat, se pomeniră udaţi din cap până-n picioare.

— Obraznico! strigară ei înfuriaţi. Fugi de aici!

Îngeriţa ieşi din băltoacă plângând. Se căţără pe coasta văgăunii, dar aici dădu de o nouă belea. O zări câinele din harbuzărie. Şi se luă după ea. Îngeriţa fugi: Cât fugi, nu plânse. Dar când se văzu scăpată de câine, începu să bocească de-a binelea.

Cireşii de pe deal rămaseră în urmă. Un răstimp cărăruia rătăcise printr-o fâneaţă, apoi se depănă la vale spre iazul adumbrit de sălcii pletoase.

Dumnezeu şi sfântul Petru vorbeau despre viitorul păzitor al raiului.

— O să fie greu să găsim omul de care avem nevoie.

— Foarte greu, zise sfântul Petru, întorcând privirea spre iazul de lângă schitul singuratic. În iaz se scăldau o fată şi un flăcău. Păzitorul raiului trebuie să aibă multe însuşiri bune. Mai întâi, să fie un credincios adevărat.

— Apoi să fie răbdător şi să nu cârtească, pentru că va trebui să păzească porţile zi şi noapte, singur, fără schimb.

Se vede că cei de se scăldau intraseră în apă nu demult, fiindcă strigau înfioraţi de răcoare.

— Iuh!... Iuh!... Iu-iu-iu!

Fata nu prea ştia să înoate. Şi flăcăul o tot trăgea de cozi spre mijlocul iazului.

— Lasă-mă! se ruga ea râzând. Lasă-mă, că mă îneci, nebunule... Of!

— Păzitorul trebuie să fie aproape un sfânt, deoarece printre sfinţi are să trăiască, urma Dumnezeu.

Sfântul Petru se tot uita spre cei care se scăldau.

— Da, trebuie să alegem un om blajin.

Apoi, ca şi cum ar fi vrut să lămurească de ce îşi tot aruncă ochii spre iaz, adăugă:

— Poate intrăm cu flăcăul în vorbă, Doamne, şi-l punem la încercare?

Dumnezeu nu-i răspunse. Ţipetele fetei deveniră atât de tari, încât fu nevoit şi el să-şi coboare privirea spre iaz.

— Of, o-o-of, mamă! striga fata, zbătându-se în braţele flăcăului, lucitoare şi vânjoase. Lasă-mă... Şi-şi ferea buzele de gura lui.

Până la urmă, cu chiu, cu vai, ea reuşi totuşi să se smulgă din încleştarea lui şi să fugă spre mal.

Flăcăul se luă după ea. Fata însă mai sprintenă şi mai iute de picior, era de-acum sub sălcii. Flăcăul fluieră a pagubă. Apoi a mirare. La doi paşi de el, în locul fetei pe care o urmărise, stătea un înger. Alb şi frumos ca şi cei din biserică. Mai frumos chiar. Pentru că acesta era viu, şi-l privea pe flăcău cu ochi mari, sprâncenaţi, plini de vrajă.

Era îngeriţa, care fugise de câinele din harbuzărie. Se afla pentru prima dată faţă-n faţă cu un om. Şi nu ştia ce să facă. Să-şi ia zborul, ori să mai zăbovească. Flăcăul zâmbea aşa, cum ştia el că trebuie să zâmbească unei fete, când vrei să-i placi. Îngeriţa zâmbi şi ea. Şi, devenind mai îndrăzneţ, flăcăul îi făcu atunci din ochi. Clipi din ochi şi îngeriţa, mai bine zis îşi închise ochii cu totul. Flăcăul râse şi-i puse mâna pe umăr, apoi îi mai făcu o dată din ochi ştrengăreşte. Îngeriţa nu-şi retrase umărul. Dar, simţindu-se străpunsă de privirea lui Dumnezeu, întoarse capul şi, recunoscându-l, se avântă speriată în sus.

— Iaca!... izbucni apostolul, urmărindu-i zborul. E destul să-i părăseşti pe o clipă şi se împrăştie ca iepurii, lua-i-ar... Parcă dă strechea într-înşii. Eu cred, Doamne, că viitorul păzitor al raiului trebuie să mai aibă o însuşire. Şi anume: să nu doarmă. Deloc. Să nu închidă un ochi.

— Ar fi mai bine, apostole, zise Dumnezeu, dar unde s-a văzut om să nu doarmă?

— Trebuie să găsim, stăruia sfântul Petru, altfel o să ne pomenim într-o bună zi cu toţi sfinţii fugiţi din rai. Căci de la o vreme fug cu duiumul, Doamne. Eu nu-i mai pot păzi. Am îmbătrânit.

— Mai vrei să-l punem la încercare, apostole? se uită Dumnezeu la flăcăul care cânta:

— De na-r fi flăcăi pe lume,
Ai vedea fete nebune.
De na-r fi flăcăi prin sate,
Ai vedea fete turbate.

Soarele suia spre amiază. Umbrele descreşteau. Şi drumul se înfierbânta ca un cuptor.

— Ce zăpuşeală, Doamne, ce zăpuşeală! se tânguia apostolul, ştergându-şi sudorile de pe obraji. Şi se oprea ba într-un picior, ba în altul, ca un cocostârc. Apoi, după ce îşi răcorea astfel tălpile, pornea mai departe călcând ca pe jăratic.

— Poate treci dincoace, Petre, şi eu dincolo, îi propuse într-un târziu Dumnezeu.

El mergea pe fâşia îngustă de troscot, care despărţea drumul în două.

Sfântul Petru se uită la picioarele lui albe: picioare de jupânească aleasă, şi zâmbi părinteşte:

— Nu-s pentru drumuri de ţară, picioruşele tale, Doamne. Mă tem că o să faci băşici la călcâie, şi grăbi pasul, ca să meargă în pas cu Domnul. Dar călcă pe ceva atât de fierbinte, încât sări în sus fript.

— Ce-ai păţit, Petre?

Apostolul se aplecă şi ridică de jos o potcoavă. Scuipă pe dânsa de trei ori.

— Să ne fie cu noroc...

Şi-o aruncă peste umăr îndărăt. Şi când întoarse capul să vadă unde a căzut, zări deodată un ostaş, care venea, bălăbănindu-şi mâinile ca o moară stricată.

— Ia uită-te înapoi, Doamne. Merge deodată pe ambele părţi ale drumului...

Dumnezeu privea câmpia din dreapta, netedă şi goală ca palma. Privea soarele sclipitor, ca un balaur încolăcit. Privea cerul curat. Apoi, coborându-şi privirea din nou asupra câmpiei, căută un petec de verdeaţă, un ochi de apă, o umbră. Nimic. Doar pietre pleşuve, pe care îşi sfârtecau prada corbii. Departe, în zare, se zărea un buluc de oameni. Erau cu steaguri bisericeşti şi icoane. Iar în fruntea lor păşea popa

şi dascălul. Dascălul citea rugăciuni. Şi popa împlânta stibla de busuioc într-o găleată cu apă şi stropea câmpul.

Dumnezeu îl trase pe sfântul Petru de mâneca zăbunului zdrenţuros.

— Hai să le cerem o cană cu apă. Mi-e sete.

— Hai, zise apostolul înviorat. Îi era şi lui sete. Şi-i mai era şi teamă de ostaşul cherchelit, care îi ajungea.

Câmpul era uscat şi spinos.

Drumeţii mergeau spre oameni pe de-a dreptul prin ştea-puri şi bolovani, oprindu-se la fiece pas, ca să-şi scoată ciulinii ba dintr-un călcâi, ba din altul.

Alaiul se apropia încet. Se vedea că oameni îs obosiţi, că umblă de dimineaţă de la o fântână la alta şi nu se lasă la pământ decât numai pentru a bate mătănii şi a se ruga, frângându-şi mâinile şi smulgându-şi părul din cap.

— Ploaie...

— Ploaie!...

— Ploa-ie-e-e!

— Miluieşte-ne, Doamne! Îndură-te... Nu de noi fie-ţi milă, de pruncii noştri, care nu şi-au încărcat sufletele de păcate încă. De ei fie-ţi milă, Doamne!...

— Nu ne lăsa.

— Împărate ceresc, mântuitorule, sfredelea molitvenicul cu ochi de jăratic dascălul ghebos. Duhul adevărului, carele pretutindeni eşti, şi pe toate le împlineşti: vistierul bunătăţilor şi dătătorule de viaţă.

O babă costelivă îşi târa trupul istovit în genunchi.

— Ploaie... Ploaie... Ploaie!...

Genunchii îi erau însângeraţi, părul despletit, ochii ieşiţi din orbite. Privea cerul. Cerul gol. Numai cerul şi îngâna:

— Iată-l nouraşul. Îl vedeţi? Domnică, Ioane? Îl vedeţi, oameni buni? Îi mititel încă, îi cât un cârlănaş. Da creşte, se face mare. Şi, când o să se facă mare de tot, o să fie ploaie. Ploaie! strigă nebuna deodată atât de tare, încât pruncii, care se legănau în braţele mamelor, sleiţi de foame şi sete, iz-bucniră în plâns.

Dumnezeu şi sfântul Petru se apropiaseră între timp de mulţime:

— Vreme bună, oameni buni!

Părintele, care adineauri împlântase stibla în găleată, stropi colbul de la picioarele drumeţilor.

— Am mers cale lungă... deschise gura domnul. Iar sfântul Petru ceru:

— O cană de apă.

— N-avem nici noi, zise dascălul, întrerupându-şi rugăciunea şi uitându-se în căldare. Ne-a mai rămas oleacă pe fund. Şi trebuie să ne ajungă până la cealaltă fântână.

— Măcar un gât, stăruia Dumnezeu.

— N-avem.

— Câteva picături, măcar să ne umezim buzele.

N-avem, îi fulgeră dascălul cu privirea. Şi porni mai departe, reluându-şi molitva.

— ...vino şi te sălăşlueşte în noi şi ne curăţeşte pe noi de toată spurcăciunea, bunule.

— Ploaie.

— Ploaie!... striga mulţimea din ce în ce mai înverşunată, scurgându-se pe lângă Dumnezeu. Miluieşte-ne, Doamne, îndură-te, Doamne... Nu ne lăsa...

Apropiindu-se de Dumnezeu, nebuna îl privi stăruitor şi, înseninându-se la faţă, îşi făcu semnul crucii şi începu să-i sărute picioarele.

— Mi-e sete şi mie, Doamne, n-am pus nici rouă în gură de dimineaţă. Iartă-mă că nu-ţi pot da ceea ce n-am nici eu.

Dumnezeu se desprinse din îmbrăţişarea ei şi porni spre drum abătut şi palid. Apostolul nu îndrăzni să-i tulbure tăcerea. Se ţinea din urma lui ca o umbră credincioasă. Dumnezeu descreştea, se topea ca o lumânare şi curând se lăsă pe pământ moale, nemişcat. Sfântul Petru se repezi spre dânsul şi, văzându-l cu ochii închişi, îngenunche grăbit.

— Doamne!... strigă el speriat, fără glas aproape, aruncându-şi privirile în părţi, în căutarea vreunei cumpene de fântână. Poate faci vreo minune, că altfel, altfel murim de sete.

— Pentru o cană de apă? deschise pleoapele Dumnezeu. Minunile nu se fac pentru folosul celor care le fac, apostole. Dacă vom face minuni la fiece pas, oamenii şi-or da seama cine suntem şi vor încerca să pară altfel decât sunt. Şi atunci nu mai găsim ceea ce ne trebuie. Trei minuni poate că voi face totuşi. Hai să ne căutăm de drum. Şi nu uita că odată ce am luat chip omenesc... oameni suntem şi trebuie să îndurăm totul ca ei!

Şi nu se uitară nici unul la fâşia de troscot, când ajunseră la drum. Porniră unul pe-o parte a drumului şi altul pe cealaltă, prin hopuri. Colb şi pietriş. Merseră astfel o habă de vreme şi de odată, ridicând privirea de la pământ şi uitându-se înainte, apostolul îl văzu iar pe ostaşul cu puşca pe umăr şi sabia la şold. Mergea de data asta nu pe amândouă părţile drumului, ca adineaori, ci prin mijlocul lui, pe fâşia de troscot.

— Io-te... afurisitul! se opri apostolul încruntat.

Se opri şi Dumnezeu. Dar nu pentru că sfântul Petru îi arătă, cum ostaşul calcă iarba cu ciubotele, ci pentru că, uitându-se la stânga, văzu nişte ape mari, care ieşiseră din maluri şi, inundând grădinile, se revărsau spre drum, gata să-l înghită. Dincolo de liniştea care plutea printre copacii înecaţi, zgomote nedesluşite creşteau, desprinzându-se din fundul depărtării şi apropiindu-se pe măsură ce drumeţii înaintau.

— Nu cumva ai făcut o minune, Doamne? se uimi sfântul Petru la vederea acestei privelişti.

— Nu, zise Dumnezeu abătut.

Dinspre satul inundat, pe apă veneau lăzi, butoaie, o moară de vânt cu aripile frânte, un acoperiş de casă cu o femeie numai în cămaşă de noapte pe ea, un faeton boieresc, un pod cu oameni şi care cu oale.

Drumeţii grăbiră pasul şi curând văzură o plută trasă la mal, iar pe mal un om, zvârcolindu-se ca un şarpe tăiat.

— Vreme bună, zise Dumnezeu, apropiindu-se de el.

Omul nu-i răspunse. Gemea muşcând pământul, încercând să strige un nume, un blestem poate, dar nu izbutea –

scotea din gâtlej doar sunete gâlgâite, surde, care nu semănau a vorbă omenească, ci mai curând a muget. Dumnezeu se lăsă într-un genunchi şi, punându-i mâna pe umăr, îl întrebă:

— Ce-ai păţit, fiule? Ce năpastă a dat peste tine?

Simţind atingerea mâinii străine, omul prăvălit în ţărână se potoli treptat. Dar nu se grăbea să ridice ochii spre cel plecat asupra-i. Poate pentru că nu vroia să-şi arate lacrimile.

Mâna Domnului, însă, zăbovi pe umărul lui ca o mângâiere şi, răsucindu-se greoi, plutaşul îşi întoarse, în sfârşit, faţa veştedă, zgrunţuroasă, şi-i privi pe drumeţi de sub cotul ciolănos.

— Te-am întrebat ce nenoroc te-a doborât, fiule.

Omul deschise gura, trase aer în piept, ca un peşte zvârlit pe uscat şi ca un peşte fără glas o închise. Era mut.

Sfântul Petru duse mâna la ureche şi-i arătă lui Dumnezeu că sărmanul mai e şi surd, pe semne.

Sprijinit într-o rână, surdomutul privea biserica, înecată pe jumătate, şi părea că-i ascultă clopotele, care băteau întruna. Apoi se ridică în picioare şi, luându-şi prăjina de lângă el, păşi spre plută. Era înalt şi voinic – un uriaş. Părea împăcat cu ceea ce i se întâmplase, dar totodată, pornit împotriva răului care îi aduse nenorocirea lui şi altora.

Şubredă, pluta se clătina sub greutatea lui. El o mână spre femeia în cămaşă de noapte, care se ţinea cu ambele mâini de hulubăria de pe acoperişul casei, leşinată de frică.

De pe mal, Dumnezeu şi sfântul Petru urmăreau fiece mişcare a plutaşului. Iată-l ajuns la acoperişul de paie, iată-l trecând femeia de pe acoperiş pe plută. Iată-l îndreptându-şi pluta spre covata în care dormea un copil înfăşurat.

— L-am găsit, Doamne! tresări apostolul de bucurie. Acesta-i paznicul raiului. Nici la încercare nu trebuie să-l punem. Omul bun de la o poştă se vede.

Între timp plutaşul se reîntoarse, luă copilaşul din covată şi i-l dădu femeii, care mai era ameţită încă şi abia se ţinea pe picioare. Dumnezeu îi veni în ajutor.

— Dă-l încoa…

Luă copilul în braţe şi-l puse iar în covată. Pe urmă duse covata pe iarbă şi, lăsându-se în pirostrii, începu să legene copilul care se trezise din somn.

— Tu, puiuţu cucului,
Adă somnul pruncului
De la urşi, de la viţei,
De la scroafe şi purcei.

Femeii îi era oarecum să zăbovească în faţa unor oameni străini aşa cum era: numai în cămaşă de noapte. Şi se îndreptă spre sat. Dar sfântul Petru o îndemnă:

— Şezi colea pe iarbă. Mai hodineşte-te, hai... că abia te ţii pe picioare.

Şi dezbrăcându-şi zăbunul, i-l puse pe umeri. Apoi, văzând că plutaşul se desprinse de mal şi porni iar spre largul râului, o întrebă:

— E din satul vostru?

Femeia, care se încălzi niţel şi-şi mai veni în fire, dădu din cap:

— De la noi. Îi mut... şi surd.

Dumnezeu ciuli urechea:

— Şi lui i-o fi stricat apele casa?

— N-avea casă. O colibă. Şi o capră. Îi era dragă ca ochii din cap. Cică era năzdrăvană capra ceea. S-a înecat, săraca. Şi nevasta i s-a înecat. Mai anţărţ. La noi apele ies din maluri în fiecare vară.

Plutaşul veni iar spre mal. Însă nu spre Dumnezeu şi apostol, ci spre nucul ce se afla mai în josul apei.

— Hai să ne înţelegem. E tocmai ceea ce căutam, îi zise Dumnezeu lui sfântul Petru. Apoi cu glas scăzut, să nu-l audă femeia, care rămase lângă copil: Surdomuţii sunt cei mai buni păzitori. Numai în ei poţi avea încredere.

Plutaşul sări de pe plută în apă şi se îndreptă spre nuc. Avea în mână un capăt de hârzob, pe care i-l aruncase cei de pe pod, şi pe care el trebuia să-l lege de copac. Dar podul, mânat de puhoaiele năvalnice, se tot ducea la vale, învârtind şi hârzobul, care se târâse până acuma după plută, nevăzut

prin apă, sări deodată în sus zvâcnind ca o strună întinsă. Şi-l trase pe surdomut spre adânc. Încovoiat arc, el se străduia să rămână înfipt locului ca un par. Zadarnic însă. Isprava, pe care vroia s-o facă, nu era pe măsura puterii omeneşti. Şi, înţelegând aceasta, Dumnezeu se dezbrăcă. Şi, cât ai zice hop, împreună cu sfântul Petru, intră în apă şi puse mâna pe funie. Podul porni spre mal uşor ca o jucărie. Plutaşul legă frânghia de nuc şi răsuflă uşurat.

— În faţa ta se află Domnul nostru Dumnezeu, zise apostolul solemn. Şi aşteptă ca plutaşul să se schimbe la faţă şi să cadă în genunchi. Dar omul continua să se porăie cu podul, gâfâind obosit şi zâmbind ca un copil.

Dumnezeu se scărpină la ceafă, şi-l privi pe apostol cu dojană…

— Ai uitat că-i…

— Am uitat, Doamne… Iartă-mă. Ce ne facem, totuşi? Pe semne că trebuie să-i destupi urechile şi să-i dezlegi limba. Altfel…

— Asta n-aş vrea s-o fac. Dar n-am încotro. Trebuie să pierd o minune.

— Omule! zise iar sfântul Petru. În faţa ta se află Domnul nostru Dumnezeu, care, văzându-te bun şi săritor la nevoie, s-a hotărât să-ţi destupe urechile şi să-ţi dezlege limba.

Pe măsură ce zâmbetul dispărea de pe faţa plutaşului, ochii i se dilatau, limpezindu-se uimiţi de ceea ce începea să înţeleagă şi să audă. Tot ce văzuse o viaţă întreagă în jur: pământ, apă, cer, copaci şi păsări, căpătă deodată glas. Şi toate glasurile năvăliră asupra lui vijelioase, gata să-l doboare. Nu-l doborau însă; îl ridicau din apă, ca dintr-un botez, înălţându-l deasupra tuturor zgomotelor şi sunetelor.

Deodată tresăriră. Şi el, şi sfântul Petru, şi Dumnezeu. Întinsă prea tare, funia putredă plesni, şi podul, ca o corabie izbită de stânci, se prăvăli pe o parte, răsturnându-şi în apă carele cu oale, oamenii şi vitele. Plutaşul închise ochii şi se apucă de cap.

— Hătu-ţi dumnezeii mătii!… strigă el înfuriat, dar nu dovedi să-şi încheie înjurătura, pentru că cel, pe care-l înjurase, se

făcu vânăt la faţă şi, ridicând mâna în văzduh, tăie aerul scurt. Şi-i luă păcătosului darul vorbirii – să nu mai înjure.

— Două minuni am cheltuit, Doamne. Şi amândouă degeaba. Ne-a mai rămas una...

Prin crăpătura podului, sub care se ascunseseră drumeţii, frânţi de oboseală, luna îşi măcina pulberea albă. Drept aşternut drumeţii aveau pelinul de sub ei, drept căpătâi – câte o piatră. Piatra lui sfântul Petru era colţuroasă. Şi el nu putea dormi. Asculta murmurul pârâiaşului, care clipocea la picioarele lui somnoros şi leneş.

— Se strică lumea, Doamne, zise el, ridicându-se într-o rână.

Dumnezeu căscă prelung.

— Se strică, apostole, se strică...

Şi aţipi. Dar sfântul Petru vorbi iar:

— Îs răi oamenii... înjură, îţi hulesc numele.

— Ce-ai zis?

— Zic, îs răi oamenii.

— Răi, căscă din nou Dumnezeu.

— Îs tare răi.

— Tare...

— Ar trebui să-i pedepseşti ca să nu-ţi mai hulească numele, ca să-ţi ştie puterea şi să se teamă de tine.

— Da, să-i pedepsesc. Dormi, sfinte.

Dar somnul nu-l fura pe apostol.

— Am umblat o zi întreagă degeaba. Nu ne-am ales cu nimic. Dacă şi mâine o să ne meargă tot aşa, vai de noi.

— Dormi, îi răspunse Dumnezeu.

Lăsându-şi iar capul pe piatră, sfântul Petru se ruga:

— Fă aşa, Doamne, ca mâine să întâlnim pe omul nostru chiar de dimineaţă, să nu mai umblăm atâta şi să ne întoarcem mai repede în rai.

Dumnezeu forăia.

— Dormi, Doamne, oftă apostolul, dar ştiu că mă auzi.

Şi adormi şi el.

— Tună! sări în picioare sfântul Petru dimineaţă, trece Ilie cu căruţa prin ceruri...

Se trezi şi Dumnezeu. Amândoi îşi dădură seama că soarele răsărise de mult, că nu prin ceruri trecea căruţa, ci pe podul sub care adormiseră.

— Să ne spălăm, apostole, zise Dumnezeu, frecându-şi ochii.

— Cum ai dormit, Doamne?

— Binişor. Da tu?

— Mă cam dor şalele.

S-au apropiat de pârău şi s-au spălat pe faţă şi pe ochi. Şi după ce s-au şters cu poala hainei şi s-au căţărat pe dâmb, li s-a părut că aud pe cineva cântând. Într-adevăr, împiedicându-se la fiece pas şi oprindu-se ca să probozească drumul, care se clătina sub picioarele lui ca o corabie, spre ei venea ostaşul de ieri.

— Harnic om, clătină din cap sfântul Petru, Domnul abia s-a trezit din somn, da el...

— Cei ce se scoală cu noaptea-n cap, departe ajung, apostole, îi luă vorba din gură Dumnezeu.

— Colindând cârciumile, departe n-ai să ajungi.

— Mai ştii...

— Vrei să-l punem la încercare, Doamne?

— Vreau să găsim mai repede ceea ce căutăm şi să ne întoarcem în rai.

Apostolul tuşi în pumn.

— Ştiam că o să-mi auzi rugăciunea, Doamne.

Apoi se uită la ostaş cu alţi ochi.

— Cred că nu degeaba dăm peste dânsul a treia oară.

Apropiindu-se de pod, ostaşul văzu doi cerşetori.

— ...Şi vouă v-o fi fiind sete de-un pahar, zise scotocind prin buzunare.

— Măcar o capicuţă, tremura mâna sfântului Petru.

Ostaşul îi vârî în mână o carboavă.

— Să te aibă Domnul în rai.

Alta i-o dădu lui Dumnezeu.

— Bogdaproste, mulţumi Dumnezeu şi, văzându-l că se depărtează, se ridică grăbit din ţărână şi porni după el.

— Încotro ţii calea, Ivane?

— Ştiu eu... îşi întrerupse cântecul ostaşul. Deodată tresări.

— Da de unde ştii cum mă cheamă?

— Ştiu. Şi nu numai asta. Mai ştiu eu şi altele despre tine, moscale.

— Ce mai ştii?

— Bunăoară că rublele pe care ni le-ai dat de pomană erau ultimele la sufletul tău.

— Toc' no

— ...că de mic copil te-ai trezit în oaste.

— Ia te uită!

— Că ai slujit câteva soroace de-a rândul şi că nacealnicii tăi te-au slobozit acuma...

— Le spui ca din ghioc. Parcă ai fi ţigancă.

— Nu-s ţigancă.

— Dar cine eşti?

— Dumnezeu.

Ivan îl privi lung, apoi râse:

— Ha!

— Nu crezi?

— Dacă tu eşti Dumnezeu, râse şi mai tare ostaşul, apoi eu îs sfântul Petru.

— Vrei să fac o minune, ca să mă crezi?

— Ce minune?

— Ştiu eu... Spune, ce doreşti?

— Nimic.

— Chiar nimic?

— Nimic... şovăi ostaşul, privindu-şi turbinca de la şold. Zise, totuşi: Bine, dacă ţii până într-atâta să faci o minune, blagosloveşte turbinca asta să pot vârî într-însa pe cine oi vrea.

Dumnezeu blagoslovi turbinca ostaşului, apoi zise:

— Blagoslovindu-ţi turbinca, Ivane, ţi-am făcut un bine.

— Bogdaproste, Doamne.

— Dar asta nu-i tot. Eu aş vrea să-ţi mai fac încă unul. Şi anume: să te poftesc în rai. Uite, noi cu sfântul Petru căutăm un paznic pentru porţile raiului. Cred că slujba asta ar fi tocmai bună pentru un ostaş ca tine.

Ivan se scărpină la ceafă.

— De bună-i bună, dar, ştii, stând cu puşca în mână ceasuri de-a rândul, te apucă urâtul. Uneori îţi vine să turbi de urât.

Dumnezeu îl măsură cu privirea din cap până-n picioare. Vedea pentru întâia dată un om care face mofturi când i se propun toate bunurile raiului.

— N-o să-ţi fie rău, Ivane. O să vezi.

— Dar mă bucurasem tocmai că am scăpat de slujba asta şi vroiam să mai hoinăresc oleacă prin lume, zise ostaşul, privindu-şi vârful ciubotei.

— Dacă nu vrei… înghiţi în sec Dumnezeu…

Ostaşul îşi luă rămas bun şi îşi căută de drum. Merse cât merse şi deodată se opri, uitându-se în urmă. Dumnezeu şi sfântul Petru erau departe de-acum. Ostaşul şovăi un răstimp, apoi se răsuci pe loc ostăşeşte şi porni după ei. Îi ajunse repede. Dar nu îndrăzni să se apropie. Se ţinea din urma lor la câţiva paşi, ruşinându-se parcă de ceea ce vroia să-i întrebe. Pe drum se arătă o căruţă şi Dumnezeu o urmări cu privirea. Ivan se dădu la marginea drumului, făcându-se că se duce pentru dânsul. Căruţa trecu pe lângă el şi se depărtă. Dar de după cotitură apăru alta şi ostaşul, care porni iar pe urma celor doi, sări din nou la o parte, fiindcă domnul o petrecu şi pe asta cu ochii… Şi-l văzu pe ostaş.

— Te-ai răzgândit, Ivane?

Ivan îşi înfipse ochii în pământ.

— Apoi, că eu…

De după cotitura drumului se ivi încă o căruţă. Şi Dumnezeu văzu că în ea, ca şi în celelalte, era o cruce de piatră.

— De unde aduci crucile? întrebă apostolul pe căruţaş.

— De la carieră.

— Să mergem la carieră, Doamne. Poate cei de acolo nu-s aşa de mofturoşi.

Alb era cerul deasupra carierei, albă era valea şi oamenii care loveau cu târnăcoapele în piatră, albi erau ca nişte arătări. Ca nişte scripci gemeau beschiile grele, sunau lanţurile osândiţilor, care tăiau piatră şi ciopleau hristoşi pentru răscrucile drumurilor.

Crucile, care erau gata de-acum, stăteau culcate una lângă alta, şi cumpărătorii, conduşi de un văfaf, treceau pe lângă ele, alegându-şi hristoşii după plac.

— Aista seamănă cu Nastratin Hogea: râde în loc să plângă.

— Aista parcă-i mai potrivit. Dar mie îmi place celălalt. „Celălalt" era scund, cu umerii obrajilor osoşi, cu mâinile lungi şi picioarele noduroase.

— Trei parale şi o leţcaie, zise ţăranul ursuz, care semăna întrucâtva cu hristosul pe care şi-l alesese.

— Patru parale, spuse preţul vătavul.

— Trei şi una.

— Patru.

— Trei.

— Nu! zise hotărât vătaful osândiţilor.

— Dacă nu vrei, se lasă păgubaş ţăranul, eu pot să cumpăr şi altceva cu banii iştea: o piatră de râşniţă, să zicem, ori o treucă…

— Nu faci bine, ridică fruntea brăzdată osânditul care şlefuia cu raşpelul unghiile hristosului.

— Rău faci! mai răsună tot atunci şi alt glas din altă parte şi prin mulţimea ferecată trecu un ropot.

— Dumnezeu! Vine Dumnezeu cu sfântul Petru…

— În genunchi! strigă vătavul şi, ridicând biciuşca deasupra capului, pocni scurt.

Osândiţii căzură la pământ, bătând mătănii şi sărutând picioarele celor doi moşnegi care pluteau prin nourii de praf, îndreptându-şi paşii spre ţăranul zăpăcit, îngenuncheat şi el.

— Rău faci, omule, îi vorbi Dumnezeu, apropiindu-se. Mai întâi îţi faci ţie rău. Fiindcă eşti plin de păcate ca oaia de curnuţi şi ar trebui să ai o cruce chiar în ogradă la tine şi să te rogi cel puţin de trei ori pe zi, ca eu, Domnul Dumnezeul tău, să te aud şi să te iert.

— Iartă-mă, îngână ţăranul, împlântându-şi fruntea în ţărână, dar Dumnezeu vorbi mai departe:

— Că le faci rău şi bieţilor osândiţi. Cumpărând o treucă, îi pui să cioplească treuci şi pentru alţii. O treucă se ciopleşte

mai uşor, bineînţeles. Dar ce folos trag osândiţii din asta? Nici un folos. Pe când cioplind cruci, aceşti hoţi şi ucigaşi se gândesc la mine, prind putere din credinţa care se înfiripă în ei, şi viaţa nu le mai pare atât de anevoioasă.

Ivan clipi din ochi buimăcit. Se uită ba la un Dumnezeu, ba la altul, ba la un sfânt Petru, ba la celălalt. Erau patru şi semănau între ei: Dumnezeu cu Dumnezeu, sfântul Petru cu sfântul Petru.

Un Dumnezeu tăcea.

Şi altul predica:

— …Şi mai faci un rău, omule. Un mare rău lor. Pentru că legea de aici glăsuieşte: „Cel care va ciopli cruci mai frumoase şi va izbuti să le vândă mai repede, slobozit va fi înainte de soroc: cel care nu – în lanţuri va putrezi". Deci, cumpără crucea, omule, nu treuca!

— O cumpăr, Doamne, îngână ţăranul, ridicându-şi fruntea din ţărână. Dar tot atunci, celălalt dumnezeu, care a stat până acum la o parte, neluat în seamă de nimeni, păşi spre el înfuriat:

— N-o cumpăra!

— De ce? bâlbâi ţăranul speriat.

În jur se făcu tăcere.

— Pentru că cel ce ţi-a vorbit nu este Dumnezeu. Este un amăgitor, un netrebnic, un hoţ, tună glasul noului dumnezeu şi osândiţii îl ascultau împietriţi. Iar Dumnezeu, întorcându-se către cel ce-i furase numele, urmă:

— În flăcările iadului o să arzi, ticălosule, în cele mai straşnice chinuri o să te zvârcoleşti şi neamul tău blestemat o să fie în vecii vecilor. Amin. Şi, căţărându-se pe o stană, îi privi pe osândiţi de la înălţime: Cum credeţi, oameni buni, are Dumnezeu nevoie de bani ori nu?

— Nu! răsunară câteva glasuri din nourul de praf.

— Aşa este. Puterea lui Dumnezeu nu pe bani se ţine. Şi ca să vă daţi seama, că gura mea adevăr vorbeşte şi că cel care se dădea drept Dumnezeu, adică drept mine, nu e Dumnezeu, ci un pungaş, o să-i poruncesc îndată omului meu să-i întoarcă buzunarele pe dos. Ivane!

Ivan îi răsuci mâinile falsului dumnezeu la spate şi-i întoarse buzunarele pe dos. Banii curseră ploaie la picioarele lui. Mulţimea oftă mirată. Şi amuţi.

— Sunt banii voştri, creştinilor! strigă Dumnezeu. Vătavul vinde crucile, pe care le ciopliţi voi, şi câştigul îl împarte în jumătate cu el.

— Moarte... moarte mişeilor! urlară osândiţii.

Dumnezeu ridică mâna şi-i ogoi, fiindcă „ticălosul", „nemernicul" şi „tâlharul", care stătuse până acum în faţa lui umilit, începu deodată să râdă obraznic, apoi, suindu-se şi el pe o stană, zise:

— Vasăzică, Dumnezeu n-are nevoie de bani?

— N-are.

— Vătavule!

Vătavul se repezi la Dumnezeu şi, cât ai clipi din ochi, îl căută prin buzunare şi scoase rubla lui Ivan. Cotrobăi apoi şi prin buzunarele apostolului. Şi în văzul tuturora mai apăru o carboavă.

— Iaca, oameni buni!

— Eu sunt Domnul Dumnezeul vostru! strigă Dumnezeu.

— Eu sunt Domnul Dumnezeul vostru! strigă şi celălalt.

— Tu eşti un ticălos, un porc!

— Ba tu eşti porc şi ticălos!

În jur era o tăcere, ca în cimitir.

— Ivane! îl chemă Dumnezeu pe ostaş. Spune, nu ţi-am cerut noi de pomană, ca să te cercăm de eşti om bun? Spune, Ivane!

Ivan deschise gura ca să spună că aşa este, dar osândiţii începură să împroaşte în dumnezei şi în sfinţi cu pietre.

— Moarte tâlharilor! Moarte-e-e! Să-i ucidem pe toţi! Aici să le fie mormântul.

Sfântul Petru îl apucă pe Dumnezeu de braţ.

— Doamne... o minune... Că altfel dăm de dracu!

— Nu pot, zise Dumnezeu, ferindu-se de pietrele care zburau din toate părţile. Mi-am zis că o să fac trei minuni şi trei am făcut.

— Mai fă una, îl rugă apostolul cu glas tremurat.

— Nu-mi pot călca cuvântul.

— Calcă-ţi-l!

— Nu!

Un osândit se năpusti spre ei cu o piatră în mână.

— Calcă-ţi cuvântul. Doamne, strigă deznădăjduit apostolul.

Dumnezeu încuviinţă.

— Fie.

Şi-i făcu semn ostaşului, care se puse în calea osânditului, să se dea la o parte. Deodată tresări însă.

— Nu-mi pot călca cuvântul. Petre. Mi l-am călcat o dată. Am făcut patru minuni, nu trei.

— Patru?

— Întâi a fost, când cu ploaia din văgăună. Uitasem de ea. A doua, când i-am dat surdomutului graiul. A treia, când i l-am luat. Şi a patra, când i-am blagoslovit turbinca lui Ivan.

Osânditul cu piatra era la doi paşi de dânşii. Era pe stană de acum lângă ei, rotindu-şi ochii sălbatic şi înjurând de mame, sfinţi şi dumnezeu.

Dumnezeu ridică braţele în sus:

— Din ce-s făcute lanţurile tale, ticălosule?

— Din fier, scrâşni osânditul.

— Din aur, zise domnul. Şi piatra căzu din mâinile osânditului, iar din lanţurile lui izbucni un şuvoi de raze aurii.

— Din ce-s făcute lanţurile voastre, păcătoşilor? îi întrebă Dumnezeu pe ceilalţi osândiţi.

— Din fier, îşi sunase lanţurile grele mulţimea.

— Din aur, zise Domnul. Şi toate lanţurile sclipiră deodată atât de lucitor, încât întreaga vale, pietrele, oamenii şi norul de praf parcă luaseră foc.

Aruncând pietrele, osândiţii căzură în genunchi.

— Iartă-ne, Doamne...

Şi rugându-se, îşi tot mângâiau cu privirea lanţurile, îşi lipeau obrajii de ele şi le sărutau.

Dumnezeu îi vorbi osânditului care se repezise mai adineaori la el cu piatra:

— Tu, care ai îndrăznit să ridici...

Întins la pământ, osânditul se juca cu lanţurile ba ducându-le la gât, ca pe nişte mărgele, ba sucindu-le şi desucindu-le, ba scuturându-le şi ascultându-le zvonul.

— Domnul îţi vorbeşte ţie, îl mustră apostolul, dar osânditul părea cufundat într-un vis, din care nu vroia să se trezească, şi ca să-l trezească, sfântul Petru ceru ajutorul ostaşului.

— Ivane!

Ostaşul îl apucă pe osândit de subţiori şi-l ridică în picioare, grijuliu ca o mamă, care-şi ştie copilul cam ţicnit şi se teme să-i tulbure liniştea.

— Domnul cu tine vorbeşte, ţigane, îi şopti el la ureche.

Osânditul clipi din ochi nedumerit şi, lăsându-se în pirostrii, începu să se joace cu lanţurile. Şi ostaşul fu nevoit să-l pună din nou în picioare şi să-l ţină strâns, fiindcă de cum îi dădea drumul, acela se îndoia ca un spic retezat.

— De ce ai ridicat piatra? îl ghionti Ivan, grăbindu-l cu răspunsul. Şi ţiganul, care zâmbea până acuma blajin, râse.

— Nu mă gâdili…

— Domnul întreabă, îşi înăspri glasul sfântul Petru. De ce ai ridicat piatra, de ce l-ai înjurat?

— Mai înjură-mă o dată, propuse blând atotputernicul şi ridică un deget. Ţiganul se văzu deodată cu lanţuri de fier.

— Înjură-mă, îi zise iar Dumnezeu. Vreau să aflu de ce mă înjură toţi.

— Nu pot, Doamne, se dezmetici ţiganul.

— De ce?

— Nu ştiu…

— Nu ştii să înjuri?

— Ştiu, dar nu pot.

— Înjură-mă.

— Nu mi se întoarce limba. Iartă-mă. De ce tocmai pe mine m-ai ales? Nu ştiu cum să te înjur, Doamne Dumnezeule. Dumnezeii şi… nu… nu pot… Eu îs om cu obraz şi nu pot înjura ca văcarii, măcar că-s ţigan. Dar mâna asta, mâna asta a mea, Doamne. O-of, că tot necazul din pricina ei mi se trage! Eu îi spun ciopleşte nişte pocitanii, biseaura mătii, nişte zgripţuroii, să se sperie vătavii, când i-or vedea, da ea îmi

face nişte podoabe, domnişorule, de-ţi curg ochişorii privindu-le. Toţi mă laudă, lăuda-i-ar ciuma şi râia. Mă laudă şi nu-mi dau drumul acasă, pungaşii dracului. Nu cată că sorocul meu de osândă s-a împlinit cu vârf. Mă ţin. Cică li-s drag şi nu se pot despărţi de mine. Numai că eu, domnişorule, nu-s botezat de ieri. Ştiu de ce nu se pot ei despărţi; de lovelele pe care le iau din vânzarea hristoşilor mei. Dar las că le arăt eu, anafora, papucii şi buricul mămucuţii lor. Le-o fac. M-am şi hotărât. Îmi pun mâna pe o piatră şi o tai. Cu toporul mi-o tai. Să vedem cum o să mă ţină fără de o mână. Paştile şi dumnezeii lor... Că numai aşa poţi scăpa de aici.

— Poţi scăpa şi altfel, zise Dumnezeu.

— Cum, boiarule?

— Dacă mă rogi să te trimit în iad...

— O, Doamne! Da, da, bine, trimite-mă unde vrei... Măcar şi în iad... Bogdaproste. Da poate mă trimiţi în rai?

— Nu, surâse blajin Dumnezeu.

Venind vorba de rai, Ivan se aplecă spre urechea ţiganului şi şopti ceva, iar ţiganul îl întrebă pe Dumnezeu cu glas tare:

— Doamne, da tabacioc este în rai?

— Nu-i, zise Dumnezeu.

— Da votcă?

— Nici votcă.

— Da lăutari?

— Nici lăutari.

— Da... muieri?

— Nici muieri.

Ivan fluieră în surdină.

— Măi, ce sărăcie mai e şi pe la raiul cela!... Şi mai şopti ceva ţiganului la ureche.

— Dar unde se găseşte marfă de asta? îl întrebă iar ţiganul pe Dumnezeu.

— La iad, ţigane, răspunse Atotputernicul şi se uită la ostaş.

— Ei, Ivane, te-ai hotărât ori ba? Vii să mă sluşeşti la rai?

— Vin, Doamne, zise ostaşul, uitându-se la ţigan. Dar mai întâi aş vrea să-l duc pe ista la iad. Să nu cumva să fugă pe drum.

— Dacă zici tu că ar putea să fugă... Dumnezeu coborî de pe stană şi porni de-a lungul rândului de hristoşi. Apoi du-l. Numai nu căsca gura pe-acolo. Dă-l pe mâna dracilor şi vino la rai.

Văzând că Dumnezeu îi părăseşte, vătavul se năpusti după el şi, înapoindu-i cele două carboave ale lui Ivan, îl rugă:

— Nu mă lăsa aşa, Doamne. Iartă-mă. Fă ce vrei cu mine. Ucide-mă, dacă vrei. Numai nu mă lăsa aşa.

Se rugă şi falsul Dumnezeu.

— Şi pe mine, Doamne...

Şi falsul sfântul Petru:

— Încătuşează-mă.

— În cătuşe să-mi duc viaţa.

— În cătuşe să putrezim.

Dumnezeu părea că nu-i aude. Dar în clipa când cei de se târau după el în genunchi ajunseră lângă crucea din margine, Atotputernicul se răsuci pe loc, ţintindu-i cu privirea: şi sub privirea lui grea, mistuitoare, falsul Dumnezeu, falsul sfântul Petru şi vătavul împietriseră şi deveniră cu încetul cruci. Cruci albe. Cruci frumoase. Cruci care se culcară lângă celelalte cruci, fără zgomot.

— Patru parale! se repezi spre ea ţăranul de adineaori.

Ploua…

— Toţi netrebnicii, toţi nătărăii, toţi mincinoşii – în rai. Şi eu în iad. Eu, care nici nu ştiu măcar să înjur ca lumea, care-s un sfânt aproape, se văicăra ţiganul.

— Paşol, paşol, măi! îl ghionti cu vârful puştii Ivan. Singur doar te-ai cerut în iad.

— Ca să scap de osândă, scâncea ţiganul.

Ivan îl încuraja:

— Prostule, dacă în iad este votcă şi tabacioc, dacă sunt femei şi lăutari, apoi înseamnă că aista nu-i iad. Aista-i rai. Bucură-te. Şi grăbeşte pasul. Haide! Raz, dva, tri, raz, dva, tri!... Şi hai să cântăm „Solovei, solovei, ptaşec'ka!...". Să nu creadă Dumnezeu că, trimiţându-te în iad, ne-a dat cu luleaua în nas. „Canareiuşka jalobno poiot...". Raz, dva, tri, raz, dva!...

Ţiganul însă devenea tot mai amărât, mai plouat. Încurca pasul, rămânea în urmă şi curând se opri în mijlocul drumului.

— Hai să tragem o beţie, Ivane... Ca la urmă...

Stăteau în faţa unei cârciumi.

— Cu dragă inimă, zise ostaşul înviorându-se, dar n-am nici o capicuţă. Am avut două carboave, însă...

Ţiganul vârî mâna în sân.

— Iată-le.

— Nu mai spune?! se minună ostaşul. Le-ai şters chiar de la Dumnezeu?

Ţiganul oftă din greu.

— Mâna asta a mea. Numai ea-i de vină. Am să mi-o tai, totuşi.

Din cârciumă ieşiră, îmbrăţişându-se şi sărutându-se.

— Hai să ne luăm fraţi de cruce, ţigane.

Ţiganul plângea.

— Tu crezi, Vaniuşa, că iadul cela e plin numai de muieri şi lăutari? Mai sunt şi altele pe acolo.

— Ce mai e?

— Cazane cu smoală, bunăoară, draci...

— Iaca... Se teme de draci! N-ai de ce te teme de ei, prostule. Dracii te-or lua drept pocitanie de-a lor. Că eşti negru ca dânşii.

— Aş mai bea un pahar, se uită spre cârciumă ţiganul.

— Şi eu, zise ostaşul, dar nu mai avem bani.

Stropindu-i cu noroi din cap până în picioare, pe lângă ei trecu un faeton boieresc.

— Încotro duci robul? se auzi întrebat ostaşul.

— La iarmaroc, răspunse ţiganul.

— Ce iarmaroc? îl calcă peste picior Ivan.

— Ssst, îşi scoase ţiganul piciorul de sub ciubotă. Ai să vezi.

Caii se opriră. Doi arnăuţi cu sileafurile pline de hangere şi pistoale săriră de pe scara faetonului drept în băltoaca de alături şi-i deschiseră boierului uşa. Potrivindu-şi binişul şi işlicul, boierul îi vorbi din nou ostaşului:

— A făcut vreo poznă de vrei să scapi de dânsul? şi se uită la imineii lui curaţi ca luna.

Arnăuţii îl luară în braţe şi-l trecură peste băltoacă. Ţiganul se apropie de el, zâmbind blajin.

— Doamne fereşte, boierule. Eu nu-s un apostat. I-am fost rob credincios stăpânului meu, şi ascultător, şi mai cu seamă harnic. Nu-i aşa, arhon Ivan?

Ostaşul dădu din cap.

— Numai fin-că a ajuns la strâmtoare, urma ţiganul, fin-că are nevoie de lovele, stăpânul meu se desparte de mine. Altfel nu s-ar despărţi nici în ruptul capului. Nu-i aşa, bei-mu?

— Întocmai, oftă ostaşul.

— Câţi ani are robul tău? întrebă boierul, suind treptele cârciumii.

Ostaşul trase cu ochiul spre ţigan.

— Treizeci şi trei, se grăbi cu răspunsul acesta, îs de-o vârstă cu Hristos. Cumpără-mă, boiarule. N-o să-ţi pară rău. Ştiu să meşteşugesc orice. Şi mai întâi de toate să potcovesc caii. Caii măriei tale-s ca nişte zmei. N-am văzut cai mai frumoşi, mai bălăi... Îs mai bălăi ca obrajii maicii Domnului. Dar trebuiesc potcoviţi. Şi, vârându-se sub dobitoace, ţiganul a început să le îndoaie picioarele.

— De mult trebuiau potcoviţi.

— Aferim, zise boierul ajuns în pridvor. Cât face robul tău, muscale?

Ostaşul iar se uită la ţigan.

— Da cât dai? îl iscodi pe boier ţiganul.

— O mahmudea.

— Eu fac mai mult, îşi umflă pieptul ţiganul. Îs bărbat în floare. Uite ce umeri am, ce muşchi am, ce dinţi!...

— O mahmudea, zise hotărât boierul.

— Aferim, se învoi ţiganul şi, ridicând galbenul, care i se rostogoli la picioare, i-l întinse ostaşului.

Boierul le întoarse spatele. În pragul uşii se opri însă. Şi-l poftise pe Ivan:

— Hai să bem aldămaşul.

Ploua…

Legat de roata faetonului, ţiganul îl aştepta pe Ivan. Arnăuţii şi vizitiul – pe boier. Arnăuţii şi vizitiul jucau zaruri, ţiganul se juca cu o râmă. Când, în pridvor, apăru Ivan cu două clondire subţioară şi un miel fript pe tavă, ţiganul începu să-şi spele mâinile în băltoacă.

— Ţi-aduc apă de la fântână, îi propuse vizitiul.

— Ospătaţi aici, se sculară de pe scara faetonului arnăuţii.

— Poftim la masă, zise Ivan.

Şi hangerele se înfipseră în miel.

Ploaia se oprise. Şi fiindcă se oprise, şi caii se odihniseră, şi slugile de asemenea, boierul ieşi din cârciumă, coborî treptele şi bătu de trei ori din palme. Însă slugile lui, care băuseră şi mâncaseră ca la un ospăţ domnesc, nu se puteau coşi din loc. Ivan le veni în ajutor. Apoi când le văzu cu boierul în braţe, sui pe scară şi lovi în cai. Boierul încremeni deasupra băltoacei.

— Hoţii! strigă vizitiul.

Faetonul însă era departe de-acum.

La porţile iadului ostaşul îl pupă pe ţigan de trei ori şi dându-se jos de pe capră strigă:

— Ei, care-i acolo? Tabacioc aveţi?

— Avem, răspunse cineva dinăuntru.

— Da votcă?

— Şi votcă.

— Da lăutari?

— Avem şi lăutari.

— Şi femei?

— Ho-ho-o!...

— Multe?

— Câte pofteşti!

— Horoşo! zise Ivan, frecându-şi mâinile. Deschideţi dar!

Porţile iadului scârţâiră.

— Hai, ţigane! se uită înapoi ostaşul.

Ţiganul – ia-l de unde nu-i. Şi caii.

Ostaşul păşi în iad singur.

— Zdorovo, bratva!

— Da unde-i ţiganul? îngânară diavolii. Iar mai marele lor le şopti:

— Ne-am păcălit. Să-l primim frumos, că-i înarmat până-n dinţi. Care din voi ştie ruseşte?

— Eu.

— Treci înainte.

— Dobro pojalovati, drug! deschise braţele dracul, care vorbise cu Ivan prin poarta închisă. Şi toţi împieliţaţii se pocloniră adânc, până la pământ.

Ivan bea.

Ivan fuma.

Ivan asculta muzică.

Şi săruta femei.

Iar dracii alergau în jurul lui ca nişte dădace.

— Aşază-te aici, Ivane.

— Ba ici, că-i mai moale.

— Reazemă-te în cotul stâng, să-ţi gâdil şoldul drept.

— Mai bea.

— Mai fumează.

— Mai mănâncă.

— Mai sărut-o pe lelea asta.

— Dormi... Stai să-ţi scoatem ciubotele.

— Dă puşca 'ncoa.

— Şi sabia.

— Şi turbinca.

— Turbinca ţi-o pui sub cap?

— Bine.

— Dormi.

— Somn uşor.

— U-u-u-uf! răsuflă uşurat Scaraoţchi, auzindu-l pe ostaş sforăind.

— Doarme tun.

— Pregătiţi cazanul, porunci căpetenia dracilor. Puneţi pe foc şi...

— Şi? deschise Ivan un ochi.

— Şi s-a zis cu tine, râse Scaraoţchi. Ce faci tu fără sabie şi puşcă?

Ivan sări în picioare.

— Paşol na turbinca, ciorti! strigă el şi, cât ai clipi din ochi, turbinca îi înghiţi pe toţi necuraţii.

— Las' că vă arăt eu, frumoşilor, zise ostaşul râzând. Apoi, scoţându-i câte pe unul din turbincă, începu să le tragă pe spate.

— Vale-u-u-u! urlau dracii, iartă-ne, Ivane! Dă-ne drumul, Ivane... Nu ne ucide... Nu da! Vale-u-u-u!

— Horoşo, zise Ivan după ce frânse toate beţele de spinările lor. Vă dau drumul, iată... Dar să-mi jucaţi cum ştiţi voi mai bine, drăceşte să-mi jucaţi, că eu am chef de petrecere.

După asta întoarse turbinca cu fundul în sus, şi dracii, risipindu-se, au început să joace. Atâta frământare şi tropăială Ivan nu mai văzuse. Dracii parcă înnebuniseră. Săreau unii peste alţii, se tăvăleau pe jos şi se strâmbau ca şi cum ar fi vrut să-l sperie pe ostaş, dar de fapt speriaţi erau ei, fiindcă Ivan îi ameninţa întruna.

— Dacă vă opriţi, împieliţaţilor, vă bag din nou în turbincă!

Nevăzut pe lângă Ivan putea să se strecoare numai Michiduţă, cel mai mic, mai negricios şi mai urâcios din toţi dracii.

Şi Scaraoţchi îi şopti ceva la ureche.

Drăcuşorul dispăru şi curând se întoarse cu o putină, o piele de câine şi două beţe. Scaraoţchi drese o dărăbană şi-i zise:

— la jucărica asta, ieşi afară din iad şi bate ca de război.

Zis şi făcut.

Auzind răpăitul tobei, Ivan se dezmetici îndată şi alergă spre poartă, dar când ieşi din iad, văzu că s-a lăsat păcălit.

— Paşol na turbinca, procleat!... strigă el înfuriat. Se năpusti spre poartă şi începu să bată în ea cu pumnii. Dracii, însă, prinseră la minte. Nu mai vroiau să-i deschidă. Îi aruncară peste zid sabia, puşca, ciubotele, plosca şi luleaua, ca să scape de dânsul.

Ajuns la porţile raiului, Ivan îşi încălţă ciubotele, îşi încheie nasturii la mundir şi, după ce-şi încărcă puşca, se puse de pază.

De după zidurile albe, spre ceruri, domol şi paşnic, se înălţau cântările dreptcredincioşilor. Ascultându-le, ostaşul îşi lua rămas bun de la cele lumeşti pentru totdeauna.

— Mai întâi trebuie să te desparţi de lulea, Ivane.

— ...Da, fiindcă în rai tabacioc nu se află.

— Şi nici votcă.

— Vasăzică, trebuie să arunc şi plosca?

„Îmi pare rău, dar n-am încotro, vorbea ostaşul cu sine însuşi. De azi înainte, Ivane, tu nu mai eşti un Ivan oarecare. Eşti cel mai vajnic din toţi, câţi sunt aici în rai... După Dumnezeu, bineînţeles". Şi apoi în glas:

— Ei, lasă...

— Iaca nu crede, prostul. Mare prost eşti, Ivane, dacă nu înţelegi că raiul e în mâinile tale. Tu hotărăşti cui să dai drumul prin poarta asta şi cui să nu dai.

— M-am făcut şi eu nacialnic.

— Nacialnic sfânt.

— Sfântul Ivan!

— Vezi? Spune dar acum, îi bine să miroase a votcă de la un sfânt, ori ba?

— Îi ruşine.

— Apoi dacă-i ruşine, hai aruncă plosca.

Ostaşul şovăia.

— Aruncă, ce tragi mâţa de coadă?

— Îi plină...

— Ivane, Ivane!...

— O arunc, uite! Şi luleaua o azvârl. Gata.

Întoarsă în rai, îngeriţa, care învăţase pe pământ a face din ochi, nu-şi mai afla loc. Rătăcea întruna singuratică pe alei dosite, şi de i se întâmpla să întâlnească în cale vreun sfânt mai voinicel, încetinea pasul, făcându-i din ochi. Acesta, însă, nu înţelegea: uitase de mult rostul semnului. Şi, amărâtă, îngeriţa pornea mai departe oftând adânc şi rupând petalele romaniţelor.

Într-o zi, când se abătuse ca de obicei pe la marginea raiului, dăduse de plosca lui Ivan. O ridică din iarbă şi, după ce o deschise, îi mirosi dopul. În nări o lovi o izmă atât de tare, încât simţi îndată că în faţa ochilor i se lasă un văl ceţos, că raiul îi fuge de sub picioare, iar picioarele, uşoare şi grele în acelaşi timp, o duc înainte împleticindu-se. Nu se putea opri. Nu-şi putea curma râsul zgomotos, care-şi răspândea ecoul prin cele mai depărtate colţuri ale raiului, trezindu-i pe sfinţi din toropeală şi supărându-i straşnic, fiindcă sfinţiile lor nu erau deprinse ca în rai să se râdă atât de obraznic.

Se trezi din aţipeală şi Ivan. Şi întoarse capul să vadă cine râde. Dar când îşi văzu în deschizătura porţii luleaua şi plosca, pe care le aruncase, începu să-şi frece ochii.

— Diavolul te ispiteşte, Ivane, îşi spuse el şi tot atunci mai văzu un umăr dezgolit, un obraz copt şi doi ochi galeşi, care clipeau ştrengăreşte, ademenindu-l.

— Piei din ochii mei, satano! strigă ostaşul tulburat.

Dar „satana" nu numai că nu dispăru, ci, dimpotrivă, veni lângă el râzând. Şi-i puse mânuţa albă pe umăr.

„Nu te da, nu te lăsa, Ivane", se încuraja păzitorul, simţindu-şi trupul înfiorat.

În clipa asta pe lângă el trecu o cotoroanţă încârjoiată.

— Şto ti, vidma, încotro şchiopătezi? trase sabia din teacă ostaşul.

— La Dumnezeu, răspunse baborniţa.

— Dacă vrei să ajungi la dânsul, râse Ivan, ar trebui să-mi dai şi mie bună ziua, că eu nu stau aici de flori de cuc.

— Da cine eşti, mă rog? se răţoi bătrâna.

— Păzitorul raiului, mătuşică.

— Şi cum te cheamă?

— Ivan. Da pe tine?

— Nu mă cunoşti? zâmbi cotoroanţa mirată. Ghici?

— Nu ştiu.

— Eu îs Moartea, Ivane.

Ostaşul se fâstrici.

— Apoi dacă-i aşa...

— Aşa-i, aşa-i.

— Apoi dacă-i aşa…, îşi reveni păzitorul. Şi o întrebă zborşit: da ce ai cu Dumnezeu?

— Să vedem ce mi-o porunci.

— Las' că mă duc eu să-ţi aduc răspuns.

— Ba nu, mă duc eu…

Văzând că Moartea dă chioară peste dânsul, Ivan se trase la o parte şi o lăsă să treacă. Apoi zise:

— Paşo! na turbinca, vidma!

Moartea strănută, se răsuci pe loc ostăşeşte şi se vârî în turbincă. Ivan legă turbinca la gură şi o anină într-un copac. După asta îşi luă puşca de pe umăr şi i-o întinse îngeriţei.

— Ia seama să nu intre nimeni în rai şi nici din rai să nu iasă nimeni. Ai înţeles?

— 'Nţeles, bâigui îngeriţa afumată.

Ivan umbla prin rai cu gura căscată. Nu ştia la ce să se uite mai întâi: la puii de leu ce se jucau ba ici, ba colo cu puii de căprioară, la cucernicii ce se plimbau pe alei în coloane ostăşeşti, ori la sfinţii care purtau în jurul gâtului câte un şarpe încolăcit. Ar fi vrut să zăbovească şi lângă pasărea măiastră, şi lângă pomul lui Adam, şi lângă râul de lapte, dar trebuia să se grăbească la Dumnezeu.

Dumnezeu stătea pe un nour pufos şi rotund. Ţinea sfat cu apostolii.

— …am trecut prin multe, povestea el, am tras foame, am suferit de sete, am fost adesea batjocoriţi şi împroşcaţi cu pietre. Dar, până la urmă, tot am găsit ceea ce ne trebuia. Omul e de nădejde. E ostaş. Putem avea încredere în el. Acum sfântul Petru se va odihni în pace.

Apropiindu-se de nour, Ivan se împiedică de o scară culcată în iarbă. O ridică în picioare şi, sprijinind-o de muchia norului, începu să se urce spre Dumnezeu. Scara era veche şi cam putredă. Scârţâia. La un moment dat un fuscel trosni sub ciubota ostaşului şi Ivan se prăbuşi în iarbă.

Apostolii se aplecară peste marginea norului.

— Bine ai venit, Ivane, zise Dumnezeu.

— Bine v-am găsit, se ridică în picioare păzitorul.

Şi, după ce îşi frecă locul năsădit, îi vorbi lui Dumnezeu:

— Doamne, nu ştiu dacă ştii, dar la poarta raiului aşteaptă Moartea. Întreabă ce mai porunceşti.

— Poruncesc să moară trei luni de zile numai oameni bătrâni. Cei mai bătrâni.

— Bine, Doamne, zise Ivan, uitându-se cam lung la Dumnezeu.

Iar mai târziu, când o scoase pe Moarte din turbincă, tălmăci porunca astfel:

— Dumnezeu a poruncit să mănânci trei luni de zile de-a rândul pădure bătrână. Ai înţeles? Hai porneşte la datorie.

— Şterge-o! se repezi la cotoroanţă şi îngeriţa, care între timp mai trase câteva gâturi de votcă. Apoi după ce Moartea plecă, ea se aşeză lângă zid şi-şi dezveli un genunchi.

Ivan întoarse capul în altă parte.

— Tfiu, pacoste!

— Hai să facem cunoştinţă, chicoti îngeriţa, să prietenim.

— Du-te dracului, îi sări ţandăra lui Ivan. Neruşinato. Eu nu pentru asta am venit aici. Ş-apoi ce prietenie poate fi între noi? Eu, om în vârstă, cu scaun la cap, şi tu o mucoasă, o ţicnită. Dacă toţi îngerii îs nişte beţivi şi nişte stricaţi ca tine, halal de raiul vostru! Dă luleaua 'ncoa! Şi plosca, şi hai, cărăbăneşte-te de aici. Să nu te văd în ochii mei!

Îngeriţa izbucni în lacrimi.

— Ei, iacă-tă... se muie deodată ostaşul. Nu plânge, taci. Na-ţi luleaua înapoi. Nu vrei? Uite, îţi dau şi plosca. Nu vrei nici plosca?

— Nu-u-u!

— Bine, dar ce vrei?

Îngeriţa îi întinse obrazul.

— Asta-i, vasăzică? oftă ostaşul, lăsându-se într-un genunchi şi trăgând cu coada ochiului spre poartă.

Îngeriţa dădu din cap.

Şi atunci, făcându-şi semnul crucii, Ivan o sărută pe obrazul drept. Îngeriţa i-l întinse şi pe cel stâng. El îi sărută şi obrazul stâng. Şi, fiindcă pentru sărut îngeriţa îi mai întinse şi guriţa,

ostaşul o pupă şi pe guriţă, lung, atât de lung, încât drăcuşorul pe care Ivan îl adusese din iad dovedi să facă în turbincă o gaură şi să se strecoare afară.

— Mamă-ă! ţipă îngeriţa, zărindu-l.

— Ce-ai păţit? sări în picioare Ivan.

— D-d...drracul!

— Unde-i?

— A intrat în rai.

În rai nici vorbă de drac. Nici urmă. Parcă intrase în pământ.

Umbrele înserării creşteau.

— L-om căuta mâine, Ivane, scânci îngeriţa. Am obosit de atâta alergătură.

— Dacă rămâne măcar o noapte aici, vai de capul sfinţilor, zise ostaşul. Trebuie să-l găsim.

— Atunci ia-mă în braţe, că nu mai pot merge. Ia-mă, Ivane. Uite, măcar până la copacul cela. Dacă mă duci până acolo, ţi-oi da ceva.

— Ce mi-i da?

— O să vezi!

— Bine, zise Ivan şi, luând-o în braţe, o duse încet spre copac. În vârful copacului stătea ascuns Michiduţă. Văzându-i, drăcuşorul le aruncă un măr. Îngeriţa muşcă din el şi-i dădu şi ostaşului.

— Îi gustos, zise Ivan.

— Adam şi cu Eva tot din mărul ista s-au înfruptat.

De răul lui Michiduţă în noaptea ceea cucernicii n-au închis un ochi. Împieliţatul se furişa în colibele lor şi ba îi gâdila cu paiul pe la nas, ba îi trăgea de urechi, ba le punea poşte. Dar fiindcă o dată cu cântatul cocoşilor n-a izbutit să-şi ia tălpăşiţa, un sfânt l-a zărit şi a ridicat în picioare tot raiul.

— Ţineţi-l, măi-i!

O piatră îl lovi pe Michiduţă în cap.

— Ieşiţi-i înainte!

Alta între ochi.

— Poarta... să nu iasă prin poartă!

Dar Michiduţă era mai iute la picior ca vieţuitorii raiului. Aşa că dovedi să ajungă la poartă înaintea tuturor, să iasă din rai şi să se ascundă în turbinca din care fugise.

Cucernicii, sfinţii şi arhanghelii năvăliră asupra păzitorului.

— Încotro a luat-o?

Ivan potrivea uşa la ghereta, pe care şi-o făcuse între timp.

— Cine?

— Dracul.

— Care drac?

— Unul mititel.

— Urâcios...

— Michiduţă trebuie să fi fost.

— N-am văzut nici un fel de drac, zise păzitorul şi se apucă să-şi vopsească ghereta în alb-negru.

— Treceţi înapoi. Nu-i voie să ieşiţi din rai.

— Cum nu l-ai văzut, dacă l-am fugărit până aici?

— Vi s-a năzărit, îi stropi cu vopsea Ivan. Întoarceţi-vă, că trag! Şi înhăţă puşca.

— Cearcă!

Ivan însă nu vroia bucluc. Îi împinse pe toţi încetişor în rai, zăvorî porţile cu un băţ, pe urmă aprinse luleaua şi începu să se plimbe pe lângă zid, uitându-se la turbinca găurită.

Vremea trecea.

Drăcuşorul îi era recunoscător ostaşului pentru că nu-l dăduse pe mâna dreptcredincioşilor şi în fiecare dimineaţă îi curăţa ciubotele, îi lustruia nasturii de la mundir, apoi, după ce îl bărbierea curat, alerga spre îngeriţă să-i ajute să spele rufele bărbatului, să le strângă şi să le pună la uscat pe sfoară.

Când veni toamna şi ploile ciobăneşti începură să cearnă reci şi leneşe, ei aprindeau focul şi, strângându-se grămadă unul lângă altul, jucau cărţi.

— Să nu-ţi arzi aripile, avea grijă de îngeriţă drăcuşorul.

Într-o bună zi Moartea îi găsi astfel petrecând:

— Tot aici eşti, Ivane?

— Aşa mi-i slujba, i se puse păzitorul în cale.

— Gândeam că te te-ai mai dus să hoinăreşti prin lume. Ori nu prea ai bani?

— De unde să-i am? răspunse păzitorul. Leafă doar nu mi se plăteşte.

Moartea îi vârî în palmă un pumn de copeici.

— Câte-s aici? întrebă ostaşul.

— O sută, zise bătrâna, uitându-se în rai prin poarta întredeschisă.

Ivan începu să numere banii.

— Vrei să te duci la Dumnezeu?

— După poruncă...

— Aha, făcu păzitorul, întorcându-i copeicile înapoi, îs numai nouăzeci şi nouă.

— Na-ţi-o bună, se supără cotoroanţa. Le-am numărat doar... şi nu numai o dată.

— Mai numără-le o dată, zise ostaşul. Treci în turbincă şi numără-le. Hai... Hai, vidmă, paşol na turbincu!...

Turbinca însă era găurită. Şi cotoroanţa, care se vârî în ea îndată ce i se poruncise, mai-mai nu ieşi îndărăt. Numai că ostaşul îi dădu o sfârlă peste nas. După ce o chemă pe îngeriţă:

— Pune o cârpală aici. Iar tu, Michiduţă, păzeşte porţile până ce mă întorc eu din rai. Na puşca.

— La noi aici e vară, da dincolo de porţile raiului e toamnă de-acum, şi curând o să vă vină iarna, le vorbea apostolilor Dumnezeu. Eu cred că Ivan trebuie să treacă în rai şi să păzească raiul stând la cald, nu afară, în ploaie.

— Bine zici, Doamne, îl susţinu sfântul Petru. Că dacă răceşte, Doamne fereşte, şi cade la pat, rămânem fără păzitor.

— Aşa-i, bade, zise Andrei, fratele apostolului. O dată ce Domnul l-a chemat în rai, în rai trebuie să şadă omul, ce mai calea-valea.

— Nu ştiu... zise apostolul Toma, sugându-şi măseaua.

— Ce nu ştii? îl întrebă Matei.

— Mai întâi nu ştiu dacă afară îi toamnă de-acum.

— Na-ţi-o bună!

— Apoi nu ştiu dacă păzitorul va răci.

— Poate să răcească.

— Şi încă mai apoi, nu ştiu dacă Ivan este om bun.

— Domnul zice.

— Nu ştiu. Până ce nu pipăi cu degetul, nu cred.

— Măi Toma, măi, nu se poate să fii chiar aşa… îl mustrară apostolii.

— Ba daţi-mi voie să fiu. Nu pot eu crede că omul care l-a adus din iad pe Michiduţă şi i-a dat drumul în rai, ca să ne spurce lăcaşul, e om bun.

— Când l-a adus?!

— Voi nici nu ştiţi. Şi mai faceţi vorbă încă.

— Ssst! Vine…

— Ce se mai aude, Ivane? îl întrebă Dumnezeu pe ostaş, văzându-l că se apropie.

— Iar a poftit Moartea, Doamne, şi întreabă ce mai porunceşti?

— Spune-i, Ivane, că poruncesc de data asta să moară numai oameni tineri trei luni de zile de-a rândul.

— Bine, Doamne, zise Ivan, închinându-se până la pământ. Mă duc să-i spun, cum ai poruncit.

— Stai, nu te grăbi. Uite, noi aici cu apostolii am hotărât să nu mai păzeşti raiul pe dinafară, ci să treci înăuntru, la cald.

— Mulţumesc, Doamne.

— Dar trebuie să lepezi straiele ostăşeşti. Noi ţi-om da altele mai frumoase.

— Horoşo.

— Şi de arme trebuie să te lepezi, Ivane, că raiul nu-i cazarmă. Raiul trebuie păzit altfel.

— Înţeleg, Doamne. Trebuie să mă ascund după o tufă.

— Ori să te faci a te plimba pe lângă poartă c-o psaltire în mână. Înţelegi?…

— Da, da.

— Şi de cum o să-l vezi pe vreun dreptcredincios repezindu-se spre poartă, şi de aceştia sunt încă mulţi, fiindcă prostiile lumeşti ne ispitesc pe toţi întruna, tu înhaţă-l de barbă şi trage-i vreo două sănătoase. Bine?

— Bine, Doamne.

— Du-te dar. Ba nu, stai. Mai e ceva. Uite apostolii zic, precum că tu l-ai fi adus din iad pe Michiduţă şi-l ţii în turbincă. Poţi să-l ţii, treaba ta. Ia seama, însă, să nu-l mai scapi în rai. Ne-am înţeles?

— Tac toc'no!

— Nu de altceva, da o să-i mai rupă sfinţii vreun picior, vreo mână, ori o să-i spargă capul... Ştii, toate se pot întâmpla! Ei, hai noroc!

Ivan se întoarse la datorie.

— De data asta Dumnezeu ţi-a poruncit să mănânci trei luni de zile numai pădure tânără, îi spuse cotoroanţei păzitorul.

— Of! Măselele mele!... se încreţi la faţă Moartea.

Iarna îl găsi pe Ivan adormit în picioare. Şi pentru că somnul păzitorului obişnuia să fie lung, ninsoarea îl acoperise încetul cu încetul până la brâu, apoi până la gât, apoi până peste creştet. O cioară neagră i se aşezase pe ţeava puştii şi-i ascultase un răstimp forăitul gros, dar văzând că troianul de sub ea se clatină din când în când, îşi luă până la urmă zborul şi se lăsă pe stâlpul de la poartă.

Ostaşul se trezi abia dimineaţa şi văzu că cei doi prieteni ai săi lipsesc. El se răsuci în mormanul de zăpadă şi, risipindu-l, alergă dintr-o parte în alta, strigând descumpănit:

— Unde sunteţi, măi?

Liniştea din jur îl sperie. Şi cioara bătrână, care moţăia tăcută pe stâlpul de la poartă şi mai ales fulguirea domoală şi albă.

Totul era alb. Alb şi rece.

— Unde sunteţi? mai strigă o dată Ivan, şi tot atunci i se păru că sub picioarele lui omătul dospeşte. Când se uită mai bine, văzu două corniţe.

— Michiduţă!

Zări şi un vârf de aripă cam pârlit. Îngeriţa şi-l arsese mai dăunăzi, jucând cărţi lângă foc.

Înfrigurat, Ivan se apucă să scormonească zăpada. Şi curând o descoperi pe îngeriţă. Era caldă încă. Dar nu se mişca. Şi ca s-o aducă în fire, păzitorul începu s-o pălmuiască...

Ş-o trezi. Pe urmă îl scoase din omăt şi pe Michiduţă. Şi-l bătu şi pe el.

— Scoală, măi drace!

Când îl văzu şi pe acesta în picioare, răsuflă uşurat.

— Treci în rai.

Michiduţă se împotrivi însă.

— Nu.

— Cum aşa?

— Mai bine să îngheţ aici, decât să mă ucidă cu pietre sfinţii.

Ivan scoase din turbincă o cămaşă albă şi lungă.

— Mi-au dat-o mie, dar na, îmbrac-o tu. În ea poate nu te-or recunoaşte; îi cămaşă de sfânt.

Cămaşa era atât de lungă pe Michiduţă, încât îngeriţa izbucni în râs.

— Încinge-te cu ceva.

— Cu ce?

— Cu coada, râse şi Ivan.

Drăcuşorul rupse cămaşa la o parte şi, scoţându-şi coada prin gaură, se încinse cu ea strâns.

— Bun, zise păzitorul. Acuma treceţi dincoace. Ba nu, stai să-ţi pun nimbul în coarne. Şi psaltirea iat-o. Gata. Numai bagă de seamă, Michiduţă, lasă-te de şotii, altfel ai s-o păţeşti. Duceţi-vă!

Cum au intrat în rai, îngeriţa s-a şi apucat numaidecât să-l înveţe pe drac a-şi face semnul crucii. Dar cucernicii l-au recunoscut pe Michiduţă şi, punând mâna pe dânsul, l-au dus în faţa lui Dumnezeu.

— Unde l-aţi prins, când? întrebară apostolii.

— Lângă poartă. Adineauri.

Toma Necredinciosul se dădu jos de pe nour.

— Chiar eşti drac?

— Da, înfipse ochii în pământ împieliţatul.

Apostolul nu-l crezu, totuşi, până ce nu-i pipăi corniţele şi coada. Iar când îşi dădu seama că necuratul nu-l amăgise, îşi făcu semnul crucii.

— Nemaipomenit... Drac în piele şi oase.

— Şi în cămaşă de sfânt, îndrăzni să deschidă gura Michiduţă. Şi, smulgându-şi stânga din mâinile locatarilor raiului, îşi făcu şi el semnul crucii.

Apostolii îngheţară.

— Îşi bate joc de sfânta cruce satana.

— Cine te-a învăţat una ca asta?

— Pe semne că tot Ivan?

— Nu, nu Ivan! se auzi deodată de sub un smochin glasul îngeriţei, care se luase după cucernici ca să vadă ce-o să fie cu Michiduţă. Eu l-am învăţat.

Toţi întoarseră privirile spre Dumnezeu. Dumnezeu zâmbea.

— Dacă îngerii izbutesc să-i înveţe pe draci a-şi face semnul crucii – fie chiar şi cu stânga pentru început! – înseamnă că-i bine.

Apoi o pofti pe îngeriţă:

— Înalţă-te spre noi.

Îngeriţa dădu din aripi, dar spre marea ei uimire, nu numai că nu se înălţă în văzduh, ci nici nu se desprinse de pământ măcar. Mai cercă o dată. Zadarnic. Atunci, înciudată că s-a făcut de ruşine, ea îşi adună toate puterile şi, sărind în sus, bătu din aripi des ca o găină. O durere năpraznică îi tăie zborul. Căzu pe iarbă fulgerată. Fruntea i se acoperi cu broboane reci. Obrajii – de pete cenuşii. Nu înţelegea de ce s-a prăbuşit. De ce durerea n-o slăbeşte şi, mai cu seamă, de ce privirile celor de sus aleargă pe trupul ei ca nişte furnici.

— Pasă-mi-te că-i însărcinată, şopti într-un târziu cineva cu groază.

Iar altul zise:

— Nu se poate.

— Să vedem... se aplecă deasupra îngeriţei apostolul Toma.

Îngeriţa se ghemui la picioarele lui, tremurând ca varga.

— Nu te teme, zise apostolul şi-i puse mâna pe pântec. Apoi se îndreptă din spete, strigând: Măi, măi, măi!

— Lămureşte-ne, Doamne, că nu mai înţelegem nimic, îl rugară apostolii pe Dumnezeu.

— Nici eu, dădu din umeri Dumnezeu, întunecându-se la faţă.

— Cine altul să ştie, dacă nu tu, Doamne, se năpustiră atunci apostolii asura lui. Tu le-ai făcut pe toate, nu noi.

— Da, zise Dumnezeu, frecându-şi fruntea cu pumnul. Aşa-i... Dar nu ţin minte. Am uitat. Demult a fost asta. Şapte mii de ani în urmă. Paremi-se, totuşi, că înger-femeie şi înger-bărbat n-am făcut. Am făcut ceva de mijloc...

— Să fi făcut femeie şi bărbat cu aripi, îi luă apărarea lui Dumnezeu sfântul Petru, ne-am fi pomenit cu ceea ce ne-am pomenit mai demult, nu azi, după şapte mii de ani trecuţi.

— Şi acesta-i un adevăr, zise apostolul Matei, dar eu cred că Domnul putea să facă înger-femeie şi să nu facă înger-bărbat... Şi aşa putea să se întâmple... Fiindcă înţelegem cu toţii că nu-i un lucru uşor să faci lumea în şapte zile.

— Întocmai, zise sfântul Petru.

— Eu presupun, îşi depănă gândul mai departe apostolul Matei, că în şapte mii de ani de zile una ca asta nu s-a întâmplat, pentru că sfinţii, care veneau de pe pământ în rai, erau sfinţi adevăraţi, pe când Ivan...

— Lasă-l pe Ivan, sări Dumnezeu, că şi el îi bun.

— Ba nu este, îi tăie vorba apostolul. Şi, ca să-ţi dovedesc aceasta, hai să-l întrebăm pe înger, pe îngeriţă mai bine zis...

— Cu cine ai păcătuit, fă? se uită el în jos la îngeriţa cu mâinile şi aripile legate.

— Cu Ivan, clipi din ochi îngeriţa, care încă nu învăţase să mintă.

— Unde?

— Sub pomul lui Adam.

— Poftim, zise apostolul Matei şi întoarse privirea spre pomul blestemat.

Se uitară într-acolo şi ceilalţi apostoli.

Înmlădiindu-se ca un balaur, de la copac prin tot raiul aproape se întindea o coadă albă de îngeriţe şi cucernici, care chicoteau, se mişcau şi se pupau chiar.

— Nu cred, râse în pumn apostolul Toma.

— Ce nu crezi? îl împunse cu privirea Matei.

— Nu cred că toţi vor să păcătuiască anume sub pomul lui Adam.

— Du-te şi vezi mai de aproape.

— Mă duc.

— Şi acum, uită-te şi în altă parte, Doamne, zise Matei după ce Toma îi părăsi, colo ia, de-o pildă, sub tufarul cela. Vezi? Pare-mi-se că sfinţii noştri, printre care şi Ivan, joacă… Da, da…Cărţi. Iar dincoace? Dincoace sfinţii fumează. Şi-i învaţă să fumeze tot Ivan. Dacă o să mă întrebi de unde iau tutun domniile lor, o să te rog, Doamne, să te uiţi îndărăt, spre lanul cela. E un lan de tutun. Aşadar, de la o vreme, în raiul nostru creşte şi tutun. Îl cresc dreptcredincioşii. Îl cresc împreună cu Ivan, îl culeg cu ajutorul lui Ivan, îl înşiră – vezi?! Ivan nu lipseşte nici aici, îl usucă, îl păpuşesc cu Ivan, Ivan, Ivan, Ivan, peste tot Ivan! Şi apoi îl vând. Îl vând sfinţilor, îngerilor, arhanghelilor, unor apostoli – să mă iertaţi, fraţilor, că v-o spun verde-n ochi! şi chiar… nu te mânia, Doamne, dar îmi pare că nu o dată te-am văzut mirosind tutun şi pe tine.

Dumnezeu tuşi. Deschise gura să spună ceva, dar apostolul vorbi mai departe.

— Şi asta încă nu-i totul, Doamne.

— Ce mai este?

— Uite în jos acum. Pe aici, prin gaura asta. Priveşte ce se face sub nourul nostru.

— Da ce se face?

— Vodcă, Doamne, vodcă. Uită-te bine şi o să-l vezi prin fum. Pe cine crezi? Pe Ivan.

Dumnezeu înghiţi în sec. Vru să se ridice în picioare, dar nu izbuti, rămase în pirostrii. Frânt. Alb… Deschidea şi închidea gura, fără să poată rosti o vorbă, ca surdomutul de pe pământ care-l înjurase. Până la urmă, totuşi, apostolii îi auziră glasul.

— Ivan, numai el e de vină de toate. Să-l alungăm.

— Să-l alungăm! strigară apostolii.

— Nu acuma, însă.

— Când?

— Să aşteptăm până la primăvară. Acuma pe pământ e iarnă... Pacoste mare. Şi noi cu sfântul Petru n-o să putem porni prin viscol şi troiene în căutarea unui păzitor. Să aşteptăm până se va face cald.

O dată cu venirea primăverii, veni la rai şi Moartea.

Nu îndrăzni să se apropie însă de poartă, că, de cum o zări, Ivan îi arătă turbinca. Moartea vârî mâna în sân şi scoase o batistă. Îi dezlegă nodurile.

— De data asta le-am numărat bine, îngână vânturând copeicile dintr-o mână în alta.

Ostaşul se înfurie.

— Paşol na turbincu, vidma!

Peste o habă de vreme, înconjurat de apostoli, proroci şi arhangheli, în poartă apăru Dumnezeu. Nu-l văzu, însă, pe Ivan nicăieri şi îşi îndreptă ochii spre ghereta vărgată, care se afla nu lângă stâlpul de la poartă, precum ar fi trebuit, ci mai la vale, într-o lăsătură.

— De ce şi-a pus cuşca tocmai acolo? îl întrebă apostolul Andrei pe frate-său:

Sfântul Petru nu-i răspunse, fiindcă Domnul îşi mototolea barba nerăbdător.

— Ivan! îl strigă el pe ostaş.

Păzitorul nu ieşi din gheretă şi sfântul Petru îi mai strigă o dată. Nici un răspuns. Glasul ostaşului se auzi mai târziu, când începură să-l strige cu toţii în gura mare.

— Vin... Iaca!

Dar nu venea totuşi.

— Poate mergem noi încolo, să vedem dacă este, propuse Toma Necredinciosul. Dar Matei îl fulgeră cu privirea.

— Cum să nu fie, dacă-i auzim glasul din gheretă.

— Da poate că această nu-i gheretă, şi...

Apostolii, prorocii şi arhanghelii îi zâmbiră în aşa fel, încât Toma tăcu. Însă îndată ce-l văzu pe Ivan, că ieşea din gheretă încingându-şi cureaua, el ridică degetul în sus râzând:

— N-am spus eu, că ghereta nu-i gheretă, ci cu totul altceva?

Mijlocul alaiului rămânând pe loc, marginile începură să se destrame şi să se reverse la vale, în întâmpinarea ostaşului. Văzându-i pe cucernici că-i vin în întâmpinare, ostaşul se opri. La câţiva paşi de el se opriră şi cucernicii. Un rând se întoarse la stânga. Altul – la dreapta. Din stânga, apropiindu-se, un sfânt îi smulse păzitorului nimbul din cap. Din dreapta, apropiindu-se, altul îi legă mâinile la spate. Când, de la poarta raiului glasul apostolului Matei porunci: „Începeţi!“, îngerii, înşiraţi pe zidurile raiului, ridicară trompetele la gură, sfinţii, înşiraţi de la ziduri până la gheretă, îşi scoaseră din mâinicile cămăşilor vergile ascunse. Primele două se încrucişară pe spatele ostaşului. Tras de barbă, ostaşul se smunci înainte.

— De ce dai? gemu, de ce mă baţi, Doamne?

— Pentru faetonul boierului, cântau sfinţii, ridicând nuielele domol şi lovind cu înverşunare.

— Pentru ţiganul care n-a ajuns la iad.

— Pentru guleaiul pe care l-ai tras în iad.

— Pentru răul ce l-ai făcut în rai.

— În rai n-am făcut nici un rău, căuta privirea lui Dumnezeu păzitorul.

Dumnezeu se uita în pământ. Îndurerat, cutremurându-se şi ascunzându-şi capul între umeri la fiece lovitură ca şi Ivan.

— Da votcă şi tabacioc cine a adus? ridicau nuielele sfinţii.

— Da pe Michiduţă cine l-a băgat în rai? zdrenţuiau nuielele cămaşa ostaşului.

— Da cu îngeriţa, cine a făcut ce a făcut? brăzdau nuielele spinarea însângerată de-a lungul şi de-a latul, de-a latul şi de-a lungul, şi iar de-a lungul şi de-a latul, şi iar de-a latul şi de-a lungul.

— Cu îngeriţa ne iubim! strigă înăbuşit Ivan şi, puterile părăsindu-l, se lăţi la picioarele apostolului Matei, care zise:

— Păcat se numeşte asta…

Ştergându-şi lacrimile de pe musteaţă şi dregându-şi glasul tremurat, Dumnezeu îl întrebă pe ostaş:

— Ce mai diriguieşti, Ivane? Cum o mai duci? Moartea n-a mai dat pe aici?

— Aici sunt, Doamne! se zvârcoli Moartea în turbinca agăţată de uşa gheretei.

Dumnezeu le făcu semn cucernicilor s-o scoată de la poprealã. Apoi se întoarse iar spre ostaş.

— Ei, iaca, Ivane, ţi-ai trăit traiul, ţi-ai mâncat mălaiul. Trebuie să te dau pe mâna Morţii. Îmi pare rău, dar n-am ce face.

— Doamne, se ruga Ivan, mai lasă-mă trei zile... Să-mi aleg loc de mormânt, să-mi cioplesc racla şi să-mi sap groapa.

— Trei zile? se uită Dumnezeu la apostoli.

— Dacă-i vorba numai de trei zile... ziseră apostolii...

— Se poate, încuviinţă Dumnezeu.

Moartea îşi înfipse mâna în pletele ostaşului:

— De acuma eşti al meu!

— Peste trei zile, vidmă! îi tăie vorba Ivan şi se întoarse iar spre Dumnezeu.

— Mai am o rugăminte, Doamne.

— Ce mai vrei, Ivane? încruntă sprânceana Dumnezeu.

— Eu m-am trezit de mic copil în oaste...

— Ei şi?

— N-am pe nimeni. Racla mi-oi face-o singur, şi groapa. Dar deasupra gropii n-o să aibă cine să-mi arunce ţărâna.

— Nu te pot ajuta cu nimic.

— Ba da, Doamne. Dă-i drumul îngeriţei şi lui Michiduţă...

— Nu.

— Îi tare greu să mori, Doamne, când ştii că nimeni n-o să plângă la mormântul tău.

— Bine, zise Domnul. Şi păşi spre apostolii care-l aşteptau în poartă.

Negura spintecată de strigătele cocoşilor suia spre cerul spuzit de stele. Suia încet, împrăştiindu-se. Dar cimitirul pe care şi-l alesese Ivan, nu se vedea încă. Doar câte o piatră albă apărea din când în când în vârful dealului, ca să se afunde apoi în apele negurii şi în locul ei să se ridice alta.

Cu racla pe umăr Ivan mergea spre cimitir, pe de-a dreptul prin arături. Din urma lui, cu hârleţul în mână venea şchiopătând Michiduţă, iar după Michiduţă – îngeriţa. Ea îşi ducea aripile subţioară. Şi le desprinsese. Nu mai avea nevoie de ele.

Sprijinită de o cruce, Moartea îi aştepta la marginea cimitirului.

— Ei, Ivane, eşti gata? îl întrebă ea pe ostaş, când acesta îşi puse racla jos.

Îngeriţa plângea.

— Sapă! îi zise Ivan lui Michiduţă, care începu şi el să scâncească. Dar în sinea lui zicea: „Iaca, Ivane, cu ce se alege omul până la urmă... Trei coţi de pământ, o piatră de mormânt şi o vorbă amară: „Deşertăciune este totul şi vânare de vânt".

— Ivane! mârâi Moartea nerăbdătoare. Hai, grăbeşte-te! Fiindcă eu n-am când. Am atâta de lucru, săraca de mine!... Of, că tare s-o mai înmulţit lumea cât am stat degeaba.

Ivan o privi chiorâş.

— Te cred, zise făcându-i îngeriţei din ochi şi se culcă în raclă cu faţa-n jos.

— Nu aşa, mârâi Moartea şi mai nerăbdătoare.

Ivan se întoarse pe o parte.

— Aşa?

— Nu-u!

Ivan se întoarse pe altă parte.

— Aracan de mine, oftă Moartea. Culcă-te cu faţa-n sus.

Ivan se culcă cu faţa-n sus, dar îşi scoase din sicriu mâinile şi picioarele.

— Mare prost mai eşti, zise Moartea, apoi îi porunci: la scoală-te să-ţi arăt eu cum trebuie să şezi.

Ivan ieşi din raclă, iar Moartea se culcă în locul lui.

— Vezi? îl întrebă, întinzându-şi picioarele şi punându-şi mâinile pe piept.

— Văd, zâmbi ostaşul când o văzu că-şi închise ochii şi, ridicând capacul, îl trânti deasupra raclei. Apoi luă sicriul în spate şi coborî spre râuleţul ce curgea pe lângă cimitir.

— Ţine minte, Ivane, îl ameninţă Moartea din raclă, care se ducea pe apă la vale, că până la urmă Dumnezeu tot mă

va scoate de aici... că tu până la urmă tot te vei sătura de viaţă şi mă vei căuta să-ţi iau zilele... dar eu mă voi face că nu te aud, că nu te văd... că nu te ştiu...

— Du-te dracului! râdea ostaşul, tropăind de bucurie.

Racla se depărta, se topea în negură şi curând între cele două maluri ale râului nu rămase decât ecoul glasului înăbuşit. Când se stinse şi el încetul cu încetul şi în preajmă se făcu tăcere, ostaşul se lăsă pe un bolovan. Nu-i venea să creadă că a scăpat cu zile, că prietenii lui, aduşi unul din iad şi altul din rai, se află lângă dânsul, pe pământ. Pământul desprimăvărat îşi zvânta arăturile. Ivan porni prin arături, spre hogeagurile care fumegau paşnic dincoace de creasta dealului, în sat. Deodată simţi că îngeriţa, care se luase după el împreună cu Michiduţă, se opri.

— Ştо ti, puică? întoarse el capul peste umăr.

Îngeriţa surâse pal.

— Nimic.

Şi păşi spre Ivan, dar se opri din nou, gemu scurt şi, scăpând aripile de subţioară, căzu moale pe brazdă. Ostaşul se aplecă deasupra ei şi o văzu albă, cu gura crispată şi ochii închişi.

— Michiduţă, strigă Ivan cu glas tulburat. Aleargă spre sat... Cheamă vreo babă, vreo femeie. Pe cine vrei, cheamă, numai iute. Spune-le că naşte. Ba nu. Stai, mă duc eu. Pe tine te-or mai împroşca cu pietre.

— Nu, îl strânse de mână îngeriţa. Nu te du. Rămâi lângă mine. Nu mă lăsa...

— Mă duc eu, totuşi, zise Michiduţă. Oamenii se vor lua după mine, eu voi fugi, şi-i voi aduce încoace.

— Dă-i drumul.

Văzduhul suna prelung şi subţire.

Îngeriţa deschise ochii, i se păru că aude fâlfâit de aripi. Nu se înşelase. Sus, în tării, scăldaţi în lumina soarelui-răsare, zburau îngerii. Iar printre ei, nevăzut, Dumnezeu şi sfântul Petru.

Sfântul Petru cuvânta:

— În ziua întâia ai zis, Doamne, să se facă lumină...

Magdalena

Pădurea îşi aduna umbrele serii şi le aşternea peste noi, măreaţă şi nepăsătoare. Îşi ogoise demult freamătul şi încremenise, surâzându-ne din înălţimile sale. Obosiţi, asudaţi şi plini de glod, noi ne porăiam la poalele ei ca nişte furnici, străduindu-ne să scoatem din tău maşina împotmolită. N-am ascultat sfatul localnicilor, am zis că n-avem timp să înconjurăm hotarele pădurii şi pădurea s-a răzbunat pe noi.

Ne uităm la roţile maşinii, care se afundă tot mai adânc. Suntem abătuţi. Vreo două ore în urmă, când se apropiase un GAZ, ne crezusem salvaţi. Dar şoferul zise că n-are remorcă. M-am uitat la tovarăşul care şedea alături de el. În Chişinău ne salutam. Aici nu m-a recunoscut. A întors capul în altă parte. Maşina gemu din străfunduri şi, stropindu-ne cu un pospai de noroi, se duse. Ne-am uitat după ea prelung. Asistentul operatorului, un băiat voluminos, cu musteaţă pleoştită şi ochi de viţel, ridică aparatul de fotografiat şi fixă momentul. Am râs cu toţii şi am devenit după asta şi mai amărâţi.

Operatorul îşi aminti de un caz asemănător. Filma tot prin partea locului. Se împotmolise ca şi acum. Noroc că la doi paşi se afla satul abia părăsit. Aduseseră trei perechi de boi. Trei perechi! Şi n-au putut face nimic. S-au chinuit până-n zori. La urma urmei, i-a scos un tractor.

— Tractor?

— Da!...

— De unde să-l ei?

— Poate mai punem umărul?

— ...

Şoferul începu din nou să se văicărească şi să-şi blesteme şefii, care l-au trimis în deplasare cu un asemenea „autohleab“.

— Maşină, mă rog! Motorul se înăbuşă şi tuşeşte ca un bolnav de oftică. Iar roţile chele nici măcar nu ating pământul – se învârtesc în aer.

Deodată amuţi. Din fundul pădurii, învăpăiate în flacăra apusului, apăru o căruţă. Şoferul nostru îl sfătui să ocolească tăul. Acesta râse, arătându-şi dinţii măşcaţi, şi bătu în cai. Roţile căruţei, frământând glodul, străbătură distanţa periculoasă şi ieşiră pe uscat. Operatorul se uită aproape cu ură la caii jigăriţi, care izbutiseră să treacă, pe unde nu trecuse maşina.

— Uite, mă rog... nişte gloabe parşive...

Flăcăul din căruţă întoarse urechea.

— Nu-ţi plac?

— Nu.

— De ce?

— Îs răpănoase.

Ţăranul sări din căruţă şi într-o clipă ajunse lângă operator. Îi flăcău tânăr, negricios şi aprig. Cuvintele îi scapără tot atât de tăioase, ca şi cătăturile. Dacă dobitoacele lui sunt răpănoase, atunci maşina asta nu-i decât un hârb, care trebuie aruncat la fier vechi. Ce-i drept, caii lui nu-s prea arătoşi, sunt cam slăbuţi, dar în schimb sunt iuţi. De-i atingi o dată cu puha, puterea le devine dublă. Poţi să spui că în loc de o pereche de cai, ai două. Iar de mai loveşti o dată...

— Ai trei perechi, - îi ia vorba din gură operatorul, rotind ochii spălăciţi spre noi.

— Da, trei. Ai şase cai-putere. Pot scoate din râpă şi un elefant.

— Un elefant poate, dar o maşină...

— Chiar o maşină.

— Adică vrei să spui că mârţoagele tale s-ar apuca să ne scoată din glod?

— Da.

— Cai verzi pe pereţi.

— Ba nu-s verzi.

Jucăm pe ambiţia flăcăului şi-l contrazicem, ca să deshame caii de la căruţă şi să-i înhame la maşină.

Se învoieşte. Îmi aruncă toporul:

— Taie un par mai sănătos.

Surâd nedumerită: eu, o femeie?

Intru în pădure. Mă uit la dreapta, mă uit la stânga, nicăieri nici un tufar, nici un copac tinerel: peste tot doar frasini şi goruni voinici, care se uită la mine şi la toporul meu fără pic de înfricoşare. Nu-mi mai rămâne decât să fac calea îndărăt. Când ajung la drum, văd caii înhămaţi la maşină. Căruţaşul n-a stat să mă aştepte. A frânt o cracă şi le-a dat-o băieţilor s-o vâre sub roţi şi să urnească maşina din loc. Suntem cinci inşi, iar cu căruţaşul, care de fapt e poştar, şase. Unim sforţările motorului cu cele are mârţoagelor. Asistentul operatorului găseşte că momentul e şi mai nostim decât primul. Îl fixează. De data asta, însă, nu râde nimeni. Dar operatorul îşi aminteşte iarăşi de cele trei perechi de boi şi entuziasmul nostru scade. Căruţaşul ne ia în batjocură:

— Halal de voi, nătăfleţilor. Parcă n-aţi mâncat de trei zile. Împingeţi mai tare!...

Poştarul bate în dobitoace fără milă: vrea numaidecât să aibă şase cai-putere. Ar bate şi în noi, dacă ar şti că posedăm minunata însuşire a gloabelor sale.

În sfârşit, maşina e urnită. Caii se uită nedumeriţi la calul de fier. Nu le vine a crede că succesul operaţiei li se datoreşte lor. Nici nouă nu ne vine a crede că nu vom dormi în pădure! Căruţaşul e lioarcă de sudoare şi pare mult mai obosit ca noi. Cere o ţigară. Operatorul îi întinde un pachet de „B.T.“.

— Buni cai... n-am ce zice.

Peste câteva minute căruţaşul porneşte. După ce ne spălăm în băltoacă, suntem gata de drum. Pădurea tace, gravă şi misterioasă. Tace şi, descleştându-şi braţele, ne dă voie să-i părăsim împărăţia.

Când ajungem căruţa, încetinim pasul, autopasul, arătându-i respectul meritat, iar şoferul nostru întoarce capul spre colegul său din alt veac şi obiectează că, totuşi, ar fi mai bine, dacă poşta s-ar aduce cu maşina.

Deci, iat-o – casa părintească, casa în care m-am născut... Când am fost ultima dată aici? Câţi ani au trecut de atunci?

E părăsită. Se vede de la o poştă că e o casă în care nu locuieşte nimeni. Nina a plecat. S-a măritat în alt sat. Apoi s-a întors şi a vândut o jumătate de casă – jumătatea ei, catul de sus. Al meu e cel de jos. Trec pe lângă gard. E de piatră, ca şi toate gardurile din sat. E năpădit de cătină, de sălcii, de boz. Într-un loc gardul e surpat. N-are cine să-l repare. Mă opresc. Cuprind cu privirea toată casa. Hogeagul e negru... Se năruie... Acoperişul s-a lăsat pe o parte, dar e trainic încă. Pereţii – strâmbi, scorojiţi – intră în pământ. Pridvorul, care desparte cele două caturi, e putred... Casa părintească. Are două intrări. Una dinspre drum. Alta din curte. Pe cea dinspre drum nu mai pot intra. Scara îngustă duce la catul de sus, care nu-mi aparţine. Cui a vândut Nina jumătatea ei de casă? Nu mi-a spus, când a fost pe la mine. A ocolit răspunsul. De ce? Intru pe portiţă. Portiţa scârţâie, se încârligă. Fac un pas şi mă izbeşte mirosul de măturice uscată şi de apă stătută. Să văd mai întâi gârla. Gârla mi-a plăcut întotdeauna mai mult decât Nistrul. Şi asta din pricina că era „a noastră“, că apa ei vine până la noi în curte. Câţiva pruni. Au crescut, dar nu prea... Câţiva vişini. Un prăsad, un nuc. Şi dudul din pragul casei... Uşa... S-a uscat. N-a fost demult vopsită... Ferestrele sunt bătute în scânduri. Încă o dată privesc casa, pragul ros... Scot cheia. Lăcatul ruginit scrâşneşte, nu se dă. În sfârşit, izbutesc... Uşa se crapă, scârţâie. O deschid. Mai larg, să intre lumina, apoi deschid uşa de la cămară şi o las să se izbească de scara podului. Unde să intru mai întâi? În cămară, în casa cea mare? Mă decid pentru cămară, căci cămara a fost a noastră, a copiilor, pe când casa cea mare – a oaspeţilor, a părinţilor, a petrecerilor. Intru în cămară. Pereţi goi. Laviţe goale. Praf. Trec mai departe. Intru în a doua odaie, care-i tot cămară. Aici e întuneric. Ferestruica din fund e mioapă. Dă spre gard. Din pricina asta aici domneşte întotdeauna întunericul. Cuptorul... vatra. Praf pe cuptor. Praf pe vatră, pe patul de lemn praf. Nici un aşternut. Nimic. Pe laviţă o veretcă, pe pereţi nişte fotografii: un soldat, o mireasă, mama, tata. Şterg praful de pe ele. Zăresc mătura într-un ungher. Să mătur? Mă apuc.

Apoi las mătura. Dintâi să văd totul. Un deşteptător. Tace. Stă. Mă duc în casa cea mare. Aici e mai multă lumină şi de asta pereţii par şi mai goi. Într-un ungher – o plasă de păianjen. În altul - o icoană. Sub icoană – o candelă stinsă. O recunosc. Pe podeaua de lut se reflectă crucea ferestrei. Mă ispiteşte gândul să mă uit în ladă, să scotocesc. O deschid... Pe fundul lăzii – o frântură de colac uscat, câteva nuci, un lacăt, o lumânare.

Din casa cea mare intru în casa cea mică. Şi rămân uimită. În unghere – prosoape, pe pereţi – lăicere... Un covoraş. Totul e aşa cum a fost. Nina a avut grijă ca aici totul să rămână neatins. Laiţele sunt acoperite, masa – de asemenea. Miroase a busuioc, a gutui. Praf şi aici. Lumină puţină. Praf alb, gros. Scriu cu degetul: „Am venit, m-am întors“. Ce bine că am venit, că m-am întors! GAZ-icul m-a adus până la poartă. Le mulţumesc în gând băieţilor încă o dată. O să mă odihnesc. O să uit de toate neplăcerile. O să fiu singură, în sfârşit. Patul înalt e aşternut, e împodobit cu perne albe, curate... Plapuma ieftină e brodată cu flori roze... Şi mătura. Încă o mătură în colţ. Să mă apuc de măturat. Da, să mătur mai întâi. Cad pe pat... Adorm.

* * *

„Să închizi ochii, îmi spuneam pe drum, şi să ridici capul. Să-l ridici încet şi să-l culci pe spate. Apoi să deschizi ochii brusc, şi să-l priveşti în faţă. Eşti aici! să strigi tare, tot aici, şoptit, în locul unde ai fost, unde te-am lăsat, Nistrule! Te-am lăsat într-o amiază ca asta. Într-o amiază ca aceea te-am găsit. Să faci un pas apoi. Cu stângul. Un pas mic şi să calci pe iarbă. Cu stângul pe iarba moale, cu dreptul – pe nisipul cald. Şi să priveşti cerul.

„Cerul alb care curge în jos albastru, curge, îneacă pădurea, o spală, o topeşte şi o răstoarnă în apă“.

A oftat o mierlă.

Linişte...

Se scaldă pădurea în apă, leneşă, se răsfaţă, se întinde lung, dar nu ajunge până la picioarele tale.

„... Să calci în apa caldă cu stângul. În cea rece – cu dreptul. Şi să intri în răcoarea pădurii, a pădurii din apă.

Până la glezne dintâi,
până la coapse,
până la sâni...
M-am întors!“

Mai sus de sâni apa nu suie. Nu suia niciodată aici. Doar primăvara uneori, şi toamna, când Nistrul ieşea din maluri şi îneca grădinile.

— Insula! să strigi. Eşti aici, să strigi şi s-o cuprinzi cu ochiul, tot aici, mai întâi cu ochiul, apoi să deschizi braţele larg şi s-o cuprinzi cu braţele. Faci un pas cu stângul. Face şi ea unul cu stângul. Faci un pas cu dreptul. Face şi ea unul cu dreptul. Tu mergi spre dânsa. Ea vine spre tine. Vine legănându-se, ca o corabie pe valuri. Coama ei verde, stropită cu brumă, saltă, se răsfiră ca o năframă. Îi auzi respiraţia, glăsuirea de păsări. Larma creşte, se apropie. Miresmele ei te învăluie. Dintâi va fi mireasma pelinului – o desluşeşti bine – e cea mai puternică, cea mai dulce. Apoi mireasma cimbrului, apoi a rădăcinilor putrede. De jos, dintr-o tufă de cucută, a ţâşnit un ciocârlan. Mai la o parte a foşnit ceva prin iarbă... Nu, nu e un şarpe. E o şopârlă. Încă una. Ce verde e! Numai şopârlele sunt atât de verzi, numai prigoriile.

...O cămaşă de şarpe în nisip. Alta pe o creangă de alun... Una... două... trei... Câte-s? „Dacă am putea ieşi din noi ca şerpii... – Te dezbraci, te culci în nisip... – Dacă am putea ieşi din amintirile noastre. Dacă le-aş putea lăsa aici pe ale mele, aici, pe această insulă, în acest nisip“.

Apa scade...

De la sân, în jos, până la coapse. De la coapse în jos, până la genunchi. De la genunchi în jos, până la glezne...

Păşeşti pe nisip. Pe nisipul ud – cu stângul. Pe nisipul uscat – cu dreptul. Pe insulă. Eşti pe insulă. Te-ai întors...

Priveşti spre dreapta. Spre botul insulei, galben, ascuţit. Tresari, încremeneşti. Te faci stană. Ochii ţi-au îngheţat. Vrei să ţipi. Nu poţi. Ţi-a îngheţat şi limba. Întorci capul şi-l vezi. Îl

vezi din nou. Va fi tot acolo, tot în botul insulei. Nu-ţi rupe ochii de la el. Aşa ceva n-ai mai văzut de atunci. Nici până atunci.

...Un somn uriaş. Câţi metri avea? Câte tone? Zece bărbaţi nu-l puteau urca în căruţă. O pereche de boi nu putea urni căruţa din loc. Somnul nu încăpea în căruţă. Coada lui mătura tot satul. Bărbaţii se luară la sfadă. Când ajunseră la împărţit, ei se sfădeau, iar Nani le striga.

— Nu vă sfădiţi, că eu împart, eu, că somnul e al meu.

Toţi se mirau:

— Cum? Că noi l-am găsit!

— Aţi găsit somnul meu, le spunea Nani. Eu l-am ucis!

— Tu? Cum?

— Somnul m-a înghiţit. Înotam pe sub apă şi somnul m-a înghiţit. Aveam cuţitul la mine. Bine că-l aveam.

— Vrei să spui că l-ai tăiat pe dinăuntru, râdeau bărbaţii.

— Da, vreau să spun că l-am tăiat pe dinăuntru.

— Ca-n poveşti?

— Da, ca-n poveşti.

— Poveşti...

— Fie, dar să ştiţi că somnul e al meu şi o să-l împart eu. Eu şi numai eu. Şi cine nu crede, să se mai uite o dată la cuţitul ista. Şi să se teamă.

... Asta pe urmă. Pe urmă. Iar deocamdată priveşte-l. E în botul insulei încă. Priveşte-i capul lat, turtit. Gura deschisă. Mustăţile răsfirate. Ochii deschişi, albi, ca două farfurii. Priveşte-l şi spaima te va părăsi, pe tine ca şi pe ceilalţi copii, care se scăldau aici, se coceau la soare şi care au îngheţat de groază când l-au văzut. Priveşte-l şi-ţi vei da seama că somnul nu dă din coadă, că-i cu burta în sos, că-i mort...

Vei porni spre el în vârfuri, fără zgomot.

— Sssst... Ştiţi că somnul înghite viţei, oi, chiar şi copii? Se apropie de mal şi – aam!...

Un răstimp îl vei privi din toate părţile, atent. Frica încă nu s-a scurs din tine toată. Apoi, după ce te vei convinge că somnul nu doarme şi nici nu se face că doarme, că e mort într-adevăr, fiindcă nu respiră, tu, nu tu, altcineva, tu ai fost

întotdeauna o fricoasă, vreunul din băieţi îl va atinge cu degetul piciorului. După asta veţi îndrăzni şi voi, ceilalţi, să vă atingeţi de el, să vă uitaţi în ochii lui ca într-o oglindă.

— Te vezi?

— Eu – nu.

Apoi veţi sui pe el, veţi dansa, îl veţi călări. Unul va aduce un bolovan. Altul – o poală de nisip. Încă un bolovan, încă o poală de nisip. Din nisip se va face o casă. Din bolovani garduri... Iată şi o creangă. Va fi pom. Iată o floare. Va fi... Ce va fi floarea? Floarea va rămâne tot floare. Dar noi? Noi, copiii, vom fi mari.

— Eu – tata!

— Eu – mama!

— Eu – copilul!

— Eu – câinele.

— Eu – vaca.

— Eu – găina.

— Eu – purcica.

Casa e gata. Gardul e pus. Copacul dă frunze. Floarea înfloreşte. Mama spală. Tata fumează. Copiii se joacă. Câinele latră. Vaca mugeşte. Găina cotcodăceşte. Purcica coviţăie.

MAMA: — Ce faci, măi?

TATA: — Da ce-ai vrea să fac?

MAMA: — Fă ceva.

TATA: — Mai aprind o ţigară.

MAMA: — Lasă ţigara.

TATA: — Şi ce să fac?

MAMA: — Taie purcica.

Tata se scoală. Ia cuţitul. Eu – purcica, mă culc cu faţa în jos. Tata mă spală de nămol şi începe să mă „taie“.

— Cuţitul ista nu taie.

Îl ascute de-o piatră.

Cearcă din nou. Tot nu merge. Eu coviţăi:

— Cu topolu, strig, cu topolu!... Cealcă cu topolu.

Câinele îi aduce în dinţi o bucată de fier – „topolu“.

— Poftim!

Tata taie. Fierul a pătruns în carne. Eu coviţăi. Urlu de durere. Toţi râd. În sfârşit, mă smulg din mâinile copiilor şi îi trag lui „tata“ una la ceafă. „Tata“ – mie una peste ochi. „Mama“ strigă la „tata“:

— De ce baţi copilul, sătano?

A uitat că-s „purcică“?

„Tata“ îi trage una „mamei“.

— Asta-i purcică, nu copil.

„Mama“ zboară peste gard. Răstoarnă gardul, casa, copacul, floarea.

Se aude un bubuit sub noi... Ca de cutremur. Ne răsturnăm cu toţii în apă. Somnul răsuflă. Se mişcă. Gura i se lărgeşte şi din gură îi iese ceva. Tot peşte. Nu seamănă a peşte. A om seamănă. E îmbrăcat. E viu. Se mişcă. Ţipăm. O luăm la fugă, iar el, peştele, omul, dihania udă, plină de ceva alb – maţe? de ceva roşu, sânge? se ia după noi în patru labe... Râde. Fugim. Ne uităm în urmă. Dihania s-a oprit. Râde. S-a lăsat pe-o coastă. S-a răsturnat pe spate. Râde cu hohote. De ce? Că ne-a speriat pe noi? C-a ieşit din gura somnului?

— Somnul era mort, când Nani a intrat în gura lui, striga tata. Eu l-am ucis! L-am văzut de pe mal. Am tras şi l-am ucis. N-am ştiut că l-am nimerit însă. N-am dovedit să văd, că m-au luat grănicerii.

Grănicerii îl duseseră la post, unde tata dăduse explicaţii, de ce a tras ziua în amiaza mare şi în cine a tras. Comandantul postului nu-l credea. Dar veniră alţi grăniceri şi îi povestiră despre sfada bărbaţilor, care nu puteau împărţi somnul. Tata a alergat la ei într-un suflet. Dar când a ajuns în curtea lui Nani, din somn rămăsese numai scheletul. Tata mai nu dăduse în lacrimi de ciudă. Nu pentru că nu-i rămăsese nici o bucată din somn, ci pentru că nu-l văzuse întreg.

* * *

Am închis ochii şi am ridicat capul. L-am ridicat încet şi l-am culcat pe spate. Apoi am deschis ochii brusc şi l-am privit drept în faţă.

— Insulă! am strigat. Eşti aici! Tot aici! Unde ai fost. Unde te-am lăsat. Te-am lăsat într-o amiază de vară. În altă amiază de vară te-am regăsit.

Am făcut un pas apoi. Şi am călcat pe iarbă. Cu stângul pe iarba moale. Cu dreptul pe nisipul cald. Cerul curgea de pe cer, spăla pădurea, o topea şi o răsturna în apă. În apă pădurea se desfăta leneşă, se întindea de la un mal spre altul, dar până la picioarele mele nu ajungea. Am păşit în apă şi am intrat în răcoarea ei până la glezne dintâi, până la coapse, apoi până la sâni.

— Insulă! am strigat fără glas. Iată că m-am întors! Şi am cuprins-o cu ochiul toată, am îmbrăţişat-o cu privirea şi am pornit spre ea. Eu mergeam spre ea. Ea venea spre mine. Venea legănându-se ca o corabie pe valuri. Şi coama ei stropită cu brumă sălta uşor şi se răsfira ca o năframă. Îi auzeam respiraţia. Îi adulmecam miresmele. Din tufişuri de corn ţâşneau păsări. Din ierburi – şopârle. Pe o creangă de alun se legăna o cămaşă de şarpe. Mi-am pus sacoşa jos. M-am dezbrăcat şi m-am întins în nisip. O boare de vânt hoinărea prin sălcii, îi încâlcea pletele lungi, argintii, i le descâlcea, apoi obosea şi se lăsa în culcuşuri de iepuri să se odihnească.

Ofta buhaiul de baltă.

Linişte... Nici o amintire. Bine. „Ai venit să uiţi, nu să-ţi aminteşti. Să uiţi... uită. Priveşte cerul. Cerul n-are amintiri, n-are semne. O dungă albă, subţire, încovoiată. A trecut un avion. Când? Nici nu l-ai văzut. Nici nu l-ai auzit. Parcă e un prosop dungat. Un nor la un capăt. Altul – la celălalt. Doi cârlani bucălaţi. Prosopul îi leagă. Norul din stânga se destramă. Şi cel din dreapta. Primul seamănă cu litera „A“. Al doilea cu litera „B“. Viteza? Distanţa? Ora? Ora plecării – IERI. Ora sosirii – AZI. Distanţa – TREIZECI ŞI UNU. Nu kilometri – ani. Trenul zboară din „A“ spre „B“. Viteza – fulger. Nu din „A“ spre „B“. Invers. Din „B“ spre „A“. Se întoarce înapoi. Toate trenurile se întorc înapoi. Deci de la TREIZECI ŞI UNU spre UNU. Viteza creşte. Staţiile se perindă una după alta. Staţii, peisaje, oameni. Închide ochii... Se apropie

kilometrul TREISPREZECE. Ochii... Să nu-l vezi... Locomotiva urlă, te asurzeşte. Bine că a urlat la timp. TREISPREZECE... A rămas în urmă.

Linişte.

Orăcăie broaştele.

Iar s-a trezit vântul.

„Bine că te-ai dat jos din tren. Mergi pe jos... Nu te grăbi. Opreşte-te din când în când. Odihneşte-te. Uite aici, bunăoară, pe nisipul ista, care în limba lor, a bătrânilor, se numeşte aniná. Ce frumos sună... Anină... Ce mângâietor! Să te culci în anină... Te-ai culcat... şi să te uiţi la pescari, unde-s? la tată-său, care se afla întotdeauna printre ei, pe botul insulei. Pe botul insulei. Acolo stătea tată-tău ore întregi cu fatca în mâini şi ţigara în gură.

— Trântori! se văicărau femeile. Trântori, nu pescari. Şi aveau dreptate, fiindcă ei nu voiau să facă nimic pe lângă casă, când se întorceau de la câmp. Îşi puneau fatca pe un umăr, traista pe altul, în traistă – un şip cu vin şi... hai la Nistru.

Noi, copiii, stăteam tolăniţi pe burtă mai la o parte şi ne certam:

— Al tău n-are noroc. N-o să scoată nici de data asta nimic.

— Cum nimic? Eşti chior? Nu vezi cât de greu iese fatca din apă? Uite cum se zbate peştele în fatcă, cum sclipeşte...

— Aista-i soarele, proasto. A intrat soarele în fatcă şi iese prin ochiuri, se scurge.

Mă uitam la tata, la umerii lui voinici, la spinarea lui vânjoasă, la picioarele lui drepte, ca nişte stâlpi şi eram mândră că toţi îi spuneau Zdrahonul.

— Zdrahonule... strigam eu cu jumătate de glas ca el să nu mă audă, iar n-ai prins nimic, iar o să te dăscălească mama. Prinde ceva, ca somnul cela, să crape toţi de ciudă.

Mă uitam la pescarul care apăruse pe insulă – când? – şi ocupase locul lui tata. „Nu-i ca tata de voinic, mă gândeam. Dar e mai zvelt, mai bine legat. Nici de statură nu-i mai înalt, ba e mai mic, dar pare mai înalt din acelaşi motiv, fiindcă e mai zvelt, mai bine legat. Câţi ani să aibă? Interesant... De

ce te interesează? Nu. Nu cred că mă interesează. Şi totuşi, poţi ghici? Da, pot ghici vârsta omului fără să-i văd faţa. Mi-e destul să-i văd spatele, să mă uit la umerii lui, la picioare, cum stă pe picioare, pescarul stă înfipt, sigur… şi decid: are… pescarul are patruzeci. O spun umerii lui tari încă, mijlocul lui, nici prea gros, nici prea subţire, şoldurile înguste, drepte şi mai ales picioarele… Te-ai plictisit? Lasă-l, închide ochii. Pescarul nu dispare din ochii mei însă. Cu ochii închişi îl văd şi mai bine parcă. Pe cap – o pălărie mică şi neagră, pe umeri – un pulover negru şi lung, pe şolduri – pantaloni negri şi scurţi. Nu-s scurţi. Îl suflecaţi. Nu-s negri, îs uzi. De aceea îs negri, fiindcă sunt uzi. Nici puloverul nu e negru. E verde, verde-închis. Culoarea cojii de nucă. Doar pălăria e neagră şi veche. Puloverul e şi mai vechi, e zdrenţuit, are găuri. Între omoplaţi una mare. Gulerul e ridicat până la ceafă. De ce? Se sufocă de căldură probabil. Se sufocă, dacă mai are ceva sub pulover. Dacă nu – nu se sufocă. Gulerul ridicat trebuie să-l deranjeze. De ce nu l-ar răsfrânge? Gâtul… să se bronzeze… Gâtul ascuns. Poate e vătămat? Vreo tumoare? Vreun semn de rană veche?

Dunga de pe cer s-a rupt. Bucăţile răzleţe, abia perceptibile, nu mai leagă norii. Norii se topesc şi ei, se depărtează unul de altul.

Pescarul stă ca şi mai înainte – nemişcat. Parcă a prins rădăcini ori doarme, ori a împietrit. Deodată tresare, – în sfârşit – se clatină ca prin somn şi trunchiul lui amorţit începe să se destindă, să vibreze uşor, să lunece în jos, apoi – o zmuncitură scurtă – şi genunchii îl aruncă în sus brusc. Pălăria saltă pe capul pescarului. Puloverul i s-a încreţit pe umeri. Braţul drept i-a zvâcnit. Şi cel stâng, concomitent. Cel stâng se ridică în sus. Cel drept se răstoarnă pe o parte, se apropie încet de şold, îşi propteşte în şold cotul strâns.

…Fatca iese din apă grea, plină cu apă clocotitoare, cu apă şi poate cu peşte. Cu peşte şi raci, poate. Dar poate că numai cu broaşte?… Mai ştii? Deocamdată nu se vede. Nu, fiindcă soarele a intrat în fatcă, tot, a umplut-o toată şi s-a

spart. Cioburile lui sclipesc orbitor, saltă dintr-un ochi al plasei în altul, ţâşnesc prin ochiuri, se scurg, se sting.

Sar în picioare şi alerg spre pescar ca în copilărie, când alergam spre tata. Să văd ce a prins, cât a prins. Pescarul şi-a proptit fatca în şold, a prins coada cu dreapta, iar cu stânga... stânga se întinde spre fundul plasei de acum.

„Mai repede! Să văd cum o să scoată peştii, cum o să-i arunce în căldare, peştii în căldare şi racii, broaştele – în apă".

Alerg spre el. El vine spre mine. Creşte, devine înalt. Înalt ca mine, mai înalt decât mine. Puloverul e verde într-adevăr, s-a întins pe spinarea lui încovoiată şi gaura dintre omoplaţi se lărgeşte, devine tot mai mare. Mă uit la ea... E cât un măr de acuma... Prin ea... Cât o portocală... Vreau să văd... Ce să vezi, proasto? Vreau să văd, ce ascunde puloverul verde".

El a fost ars. A fost stropit cu benzină şi ars. Dacă a scăpat cu zile, atunci are semne şi azi. Semnele de arsură nu trec. Rămân pe toată viaţa. Stai! Opreşte-te!

N-aş fi izbutit să mă opresc la timp. M-aş fi izbit de el, l-aş fi răsturnat în apă, dacă el nu s-ar fi întors. Mi-a auzit paşii, respiraţia, şi s-a întors. A întors capul peste umăr şi m-a privit nedumerit, calm.

... Şi eu am îngheţat pe loc. Am simţit cum mă scurg în nisip toată, cum mor.

... Era el. El, cu ochii lui mari. El, cu ochii lui ca noaptea. Noapte, în care eu mă văzusem cândva cu ochii lui: „Numai bună de iubit". El, cu tot ce era al lui: nas, sprâncene, bărbie. Bărbia ascuţită. Sprâncenele stufoase. Nasul coroiat. Totul era al lui. Chiar şi vârsta. „Are aceeaşi vârstă... Imposibil!... Vârsta pe care a avut-o în 46. Deodată m-am liniştit. – Nu-i el, mi-am spus. – Nu, fiindcă are aceeaşi vârstă. El ar fi trebuit să fie mai bătrân. De două ori măcar". – Şi am zâmbit confuz, vinovată oricum.

— Voiam să văd ce aţi prins.

Pescarul a râs moale.

— Un arici.

— Cum de-a nimerit în plasă?

— Ştiu eu?

* * *

Adăuza m-am culcat în acelaşi loc, în aceeaşi poziţie, să am fluviul la picioare, să mă simt insulă pe fluviu. Fluviul curge pe lângă insulă domol ca un cântec de leagăn, atunci când e împăcat cu vânturile, cu zăpezile carpatice, cu el însuşi. Parcă nici nu curge, nici nu se mişcă, parcă stă pe loc, iar insula pluteşte, în întâmpinarea lui, despicându-l în două, şi el se lasă despicat, se dă în părţi sfios, ca să-i poată mângâia şoldurile calde, mângâia şi răcori.

Nu mă uitam spre malul stâng al fluviului din teamă să nu-l descopăr din dou pe bărbatul de ieri. Bărbatul, care-ţi seamănă atât de mult. Mă uitam spre braţul drept, care e mai lat şi mai adânc. Atât de adânc, după spusele bătrânilor, încât pe alocuri nici nu-i mai dai de fund, iar dacă-i dai, nimereşti în gura somnilor. Căci ei acolo sălăşluiesc.

Am aţipit se vede. Ori am adormit de-a binelea chiar. Când am deschis ochii, am văzut cerul dintâi, iar pe cer aceeaşi dungă trasată de avion, aceiaşi nori la fiecare capăt al dungii. Exact ca în ajun. Am avut senzaţia că nici nu m-am mişcat de aici, că noaptea nu venise, nu se dusese, că două zile s-au unit în una. Şi ca să nu mă gândesc din nou la „A“ şi „B“, la tren, la distanţă, şi la viteză, în fine, la toate amintirile de care fugisem şi mă apropiasem ieri, am întors iar capul spre dreapta. Dar în dreapta, la câţiva paşi de mal, stătea el, pescarul cu fatca, stătea în aceeaşi poziţie, neclintit, vârtos, ca şi cum ar fi avut un duşman învins sub călcâie, ori ar fi împietrit de veacuri. „De unde s-a luat? Când? Se vede că adormisem“.

Am întors capul spre stânga. Brusc: era şi acolo, tot el, şi acolo acelaşi pescar, cu aceeaşi fatcă în mâini, aceeaşi pălărie pe cap, acelaşi pulover verde. „Visezi, mi-am spus. La stânga – el. La dreapta – el“. Am închis ochii, strâns. „Poate ţi-a trece... Nu-i deschide. Aşteaptă. Numără până la zece. Nu te grăbi. Numără încet. Unu... doi... trei... Pronunţă fiecare cifră răspicat. patru... cinci... şase... Şi pauzele între fiecare cifră, loc pentru pauze... şapte... opt... Nu mai pot.

Răbdare... Să mai văd o dată. Să mă conving". Deschid ochii – este. La stânga – este. La dreapta – este.

„...Să-l văd. Mă duc să-l văd. Imediat... Aşteaptă să scoată fatca. Să ai un pretext, ca să-i vorbeşti. Nu-i nevoie. Mă duc. La care? La cel din dreapta ori la cel din stânga? Ieri l-ai văzut pe cel din stânga. Mă duc să-l văd pe cel din dreapta". Hotărăsc. Şi mă scol. Păşesc în vârful degetelor. Nisipul scârţâie sub degetele mele. „Mai încet... O să te audă. N-o să te audă. Ei şi, dacă o să te audă? Te plimbi. Ai obosit să stai culcată. Vrei să te plimbi şi să te scalzi".

O zmuncitură şi liniştea apei s-a clătinat. Soarele a căzut în apa din plasă cu zgomot, a tulburat-o, i-a dat foc. Apoi s-a repezit în sus, odată cu fatca. A ţâşnit din fatcă în jos, odată cu stropii, şi fatca a rămas goală. Doar la fundul ei, în întuneric, câţiva peştişori. Nu mă uit la fatcă, nici la peştişorii care se zbat într-însa. Gândul mi-i la pescar, la puloverul lui, la gaura din pulover. Lipseşte. Ieri fusese şi azi lipseşte. Nu-i. A cusut-o? Alerg. Mă împiedic de-o ciotcă, de-o piatră, apoi încă de ceva. Mai nu răstorn căldarea cu peşte. Pescarul s-a răsucit spre mine. Mă priveşte mirat, curios, lung. Simt că mă scurg în nisip, ca şi ieri, că mă fac uşoară ca aburul, că dispar. Nu-s. Nu exist. Tot aşa cum nu exişti în faţa unui şarpe. Există doar frica din tine. Doar ea e materială. Doar ea e vie. Frica. Vie până la durere. Până la vrajă. Până la fascinaţie. Vie şi dulce... El e! El e! Tot el! Aş vrea să întorc capul, să mă uit la celălalt pescar, care se află în spatele meu acuma; care râde. Râde ori mi se pare? De ce râde? Poate de mine? Îi cunosc râsul prea bine. Îl ştiu. Dacă aş întoarce capul şi aş vedea că râde într-adevăr, aş muri de frică. Nu întorc capul însă. Nu îndrăznesc. Mă uit la pescarul din faţă. În ochii lui. Am intrat în ochii lui şi nu pot ieşi. Nu pot. Am intrat în ei o secundă în urmă şi am rămas zăvorâtă. Ochii lui... Cum de n-au îmbătrânit? Cum de-au rămas aceeaşi? Trebuia să îmbătrânească demult. Au trecut atâţia ani! Trebuia, dar n-au îmbătrânit. Floarea morţii nu s-a atins de ochii lui. Şi vinul tulbure joacă în ei. Azi ca şi altădată. Vin tânăr, scurs de draci tineri la cramă drăcească. Nu s-a răsuflat.

Ieri părea mai bătrân. Azi arată mai tânăr. A întinerit într-o singură noapte. Cum poţi să întinereşti într-o singură noapte? Peste noapte poţi să arăţi mai bine, ori mai prost, dar să întinereşti? Imposibil! Aud din nou râsul celuia din spate. Acuma desluşit. Îl cunosc, îl ştiu – râsul nebunului. „Dacă râde satul de nebun e una, spuneau babele în 47, dacă râde nebunul de sat – e alta". Şi el râdea de toţi. Şi de mine. De mine a râs în cimitir. Când m-am dus să-l rog să-i facă groapă lui tata.

...A întins mâna spre gâtul meu şi eu m-am speriat şi am fugit.

— Tot ai să te întorci, râdea el.

De ce râde pescarul din spate? De mine sau de pescarul cel din faţă? De pescuitul lui sărac? Cred că de el, totuşi, nu de mine. Să mă întorc, îmi spun, să-i văd chipul, să-mi dau seama dacă unul seamănă şi azi cu altul atât de mult încât îi poţi confunda. Să văd cine-i în spatele meu: Nani sau Iacob? Să mă dumeresc cine-i în faţa mea. Iacob sau Nani? Mă smulg din ochii lui Nani sau ai lui Iacob, nu ştiu. Şi mă răsucesc pe călcâie – nimeni. Şi râsul a dispărut. S-a stins deodată. Poate că n-a râs nimeni? Poate că mi s-a năzărit doar? Poate că în spatele meu n-a fost nici un pescar? Bine. Dar l-am văzut. Era. Erau doi. Unul la stânga, altul – la dreapta. Doi. Cel din dreapta se află acum la spatele meu. Cel care se afla până acum în spatele meu, ar trebui să stea în faţa mea. Unde-i? Poate că a coborât sub mal şi muchia dealului îl ascunde de ochii mei? Dar malul insulei nu-i atât de înalt. L-aş vedea măcar pe jumătate, dacă ar fi sub mal. Poate că a intrat în pâlcul de sălcii? „Mă duc să văd, îmi spun, şi rămân pe loc. Să-l caut, şi nu fac un pas. Să-l găsesc. Şi dacă nu-l găsesc? mă fulgeră gândul, dacă nu-l găsesc pe cel de ieri şi între timp dispare şi cel de azi – ăsta care deocamdată se află în spatele meu? Se mai află oare? O să crezi, că n-a fost nici unul, că i-ai visat pe amândoi..." Mi se face rău. Simt că picioarele nu mă ţin, se îndoaie sub mine. Şi, totuşi, se mişcă. Încotro? Nu văd nimic. Mă prăbuşesc în apă. Mă duc la fund. „Aici e linişte... Apa n-are amintiri, îmi spun. Bine".

Nu mă uit în sus, deşi stau cu faţa în sus. Nu mă uit spre stânga, deşi coada ochiului meu stâng ar putea să vadă fâşia de nisip şi braţul fluviului şi pescarul, dacă este şi azi. Nu mă uit la dreapta, la panta de nisip, care desparte insula de apă. Nu mă uit... Mi-e frică. Stau cu ochii închişi şi mă uit în mine. Asta e şi mai straşnic. Văd şi mai mult. Văd stânga. Văd dreapta. Văd cerul. Văd abisul. Şi mai straşnic. Încotro să mă uit? Spre ce? Spre unde? Spre „A"? Spre „B"? Mă uit la picioarele mele. S-au bronzat în trei zile.

S-au odihnit. Deocamdată stau nemişcate, întinse. Ce mari par, când stau nemişcate, ce lungi! Aşa cum le privesc, ele par mai mari ca insula, ca fluviul. Par două fluvii portocalii... Pescarul! Mă uit la stânga – este. Mă uit la dreapta – este. Mă scol. Pornesc înainte. Ca o somnambulă pe muchia acoperişului, spre silueta din botul insulei. Măresc pasul, alerg.

...Şi totul se repetă. Ajung, mă lovesc de privirea lui mirată, senină, şi iar mă scurg în nisip ca apa, şi iar dispar, nu-s. Doar frica din mine rămâne. Doar ea stă pe loc, stă şi constată: „Azi e şi mai tânăr decât ieri, decât alaltăieri... Mai tânăr şi mai îndrăzneţ". Îmi întinde mâna udă, crăpată şi zice: „Năstas". V-am scos maşina din tău mai dăunezi, cu caii...

— În tău, cu caii? repet absentă.

— Da, în pădure. Nu vă amintiţi?

— Cum să nu? îmi revin. Poştaşul?

— De nu mă abăteam eu pe acolo...

— Dormeam în pădure.

— ... cu lupii, râde vesel flăcăul.

Mă uit la el mai atent. Seamănă. Cum de n-am observat asta în pădure, când mi-a aruncat toporul şi m-a trimis să tai o creangă? Doar m-am uitat bine la el, îndelung. Eram atinsă: „Eu, unica femeie între atâţia bărbaţi să umblu prin pădure cu toporul?... Aşa glumeşte el". Şi m-am supus. Eram la strâmtoare şi aveam nevoie de caii lui. Îl studiez fără jenă. E prea tânăr. Cred că din pricina asta n-am făcut atunci nici o asociere între el şi tine. La vârsta asta încă nu te cunoşteam. Eram prea mică, se vede. Ori nici nu mă născusem poate?

Mă uit peste umărul lui. Pescarul de pe malul stâng este. Este şi cel de pe malul drept. Vasăzică, sunt amândoi. Stau tot aşa, nemişcaţi cu ţigările în gură. De n-ar fuma, ai spune că dorm în picioare. Gălăgia copiilor, care se joacă pe plajă, pare că nu-i supără. Plaja s-a umplut de copii. A înviat deodată. Se clatină sub picioarele lor neastâmpărate. O droaie vine spre noi ca o furtună. Băieţi şi fete. Toţi goi. Goi-puşcă şi unşi cu glod din cap până în picioare. Albe le-au rămas doar tălpile.

— Ai prins ceva? strigă încă de departe un copleş oacheş cu limba afară.

— Sunteţi însurat? îl întreb surprinsă pe flăcău.

— Am făcut-o şi pe asta.

— Şi pe ăştia? arăt spre copii.

— Nu chiar pe toţi, zice flăcăul mândru. O parte-s a lor, gest spre cei doi pescari, a fraţilor mei, alta-i a moşneagului nostru. Maiorină îi zice. Poate aţi auzit? Maiorină înseamnă mamă-eroină. Din pricina noastră l-au poreclit aşa. Ne prăsim ca iepurii. Nu ne mai încape satul.

— De Maiorină n-am auzit.

— Da de Iacob Nebunu?

* * *

Cărăruia şerpuise un răstimp de-a lungul costişei arse, presărate cu pietriş, cu oase şi cioburi, apoi se răsucise pe loc deodată şi se aruncase drept în sus, la deal. Mergeam la deal pe urmele tale. Mă luasem după tine de jos, de la cafenea, unde intrasem să consum ceva şi mai ales să beau. Mă prăpădeam de sete. Cafeneaua fiind deschisă nu demult, lista bucatelor era destul de bogată. Am ales ceva, am mâncat şi am mai cerut o sticlă de apă minerală. Prima nu-mi potolise setea. Ventilatorul din tavan zumzăia sâcâitor deasupra mea. Alunga doar muştele. Răcoare nu făcea. Mă sufocam de căldură. Eram sleită. Voiam să dorm. Dar îmi era lene să mă ridic şi să mă duc acasă. Sorbeam câte un pic de apă şi mă uitam distrată pe geam la şoseaua prăfuită, la podul vechi de piatră, care uneşte satul de sus cu satul de jos, la gâştele,

care treceau pe pod. Părea că n-o să ajungă niciodată la şosea. Atât de încet veneau.

Când te-am zărit în uşa magazinului, am tresărit. Moleşeala m-a părăsit deodată. Nu ţi-am văzut faţa. Erai departe. Magazinul se află dincolo de şosea şi eu mă uitam la tine prin storurile transparente ale geamurilor. Te-am recunoscut după mers, când ai pornit spre pod. După mersul tău legănat şi umărul drept, care saltă niţel în sus când mergi, după saltul umărului şi încă după ceva inexplicabil, ceva, care îi este dat fiecăruia din născare şi-i aparţine doar lui până la moarte, iar după ce se petrece din viaţă, rămâne în amintirea celora, care l-au iubit ori i-au purtat ură. Acel „ceva" poate fi un gest oarecare, un fel anumit de a închide şi a deschide pleoapele, de a legăna şi repezi cuvintele, de a se aşeza la masă şi de a ridica paharul. Tu ai felul tău de a merge, de a te opri, de a ridica ochii, de a sfredeli omul cu privirea, ori de a-l înghiţi cu ea tot, dintr-o dată.

...Mergeam după tine, la deal. Când distanţa dintre noi se micşora prea tare, încetineam pasul. Să nu te ajung, să nu te calc pe călcâie. Mă uitam la puloverul tău verde, la gâtul ascuns sub pulover şi la găurile din pulover. Şi iar te ajungeam. Şi iar încetineam pasul. „Mă simte, îmi spuneam. Acum o să întoarcă capul. Acum o să-l văd. Privirile noastre se vor încrucişa. Mă va recunoaşte? Voi rezista? Nu mă voi muia sub privirile lui? Nu voi fugi?" Mergeam după tine. Şi mă întrebam: „M-a simţit sau nu? Şi dacă m-a simţit, de ce trebuie să întoarcă numaidecât capul? Vine cineva din urmă... Ei şi? Să vină. E ziua în amiaza mare. Şi nu mergem prin pădure sau prin cimitir. Mergem prin mijlocul satului... Şi totuşi, m-a simţit. Mă aude. I se înfioară puloverul lui pe spate, între omoplaţi. Spinarea omului e foarte sensibilă... Simte. Vede. Aude. O ştii. Ai învăţat să vezi, să auzi, să simţi cu spatele. Tu ai învăţat asta pe scenă. El o ştie din născare. Spinarea lui te vede, te aude... Se depărtează. Grăbeşte pasul, căci cărăruia se îndoaie, se adună sub ea şi saltă de pe muchia costişei într-o hudicioară. Iar odată cu ea şi tu". Ai dispărut după colţul unui gard cu stâlpi vechi. Stâlpi cu

nişte inscripţii şi desene pe ei, cu streaşină de şindrilă, stâlpi fără poartă. Poarta era zidită cu piatră nouă. Sub streaşină, în piatra veche, erau săpaţi anii: 189... 90... şi cât? N-am izbutit să descifrez din mers. Te-am zărit din nou în altă hudicioară. La vreo douăzeci de paşi de mine... vreo treizeci, poate. Hudicioara era atât de îngustă, că doi oameni n-ar putea merge la braţ. S-ar lovi cu şoldurile de piatra colţuroasă a zidurilor. Tu înaintai fără grabă. Uneori te scufundai cu totul în umbra hudiţei. Altădată în lumină îţi plutea doar pălăria.

...Încă o poartă astupată. Încă doi stâlpi de piatră. Tot vechi. Tot cu desene. În mijlocul fiecărui stâlp – cifra 8 culcată. Era săpată mai adânc. Ce-o fi însemnând? Şi poarta... de ce e astupată? Poate că există alta? O fi, bineînţeles. Trebuie să fie dincolo de pereţii ruinaţi. A fost o casă. Şi nu-i. Au rămas doar pereţii, frontonul. Hudiţa dăduse într-un drum mai larg. Am grăbit pasul. Te-am ajuns. „Poate să-l strig? mă gândeam, să-i văd faţa şi să-l întreb unde e casa cutăruia, să zicem? Ori altceva: cum să ajung...“ Eram foarte aproape de tine. Ne despărţeau doar câţiva paşi. „Să-l opresc, poate? Să-i pun mâna pe umăr?“ Am încetinit pasul din nou. Tu ai luat-o după colţ. M-am uitat la stânga – nu erai. M-am uitat la dreapta – nici la dreapta. Înainte – altă hudicioară. M-am cufundat în labirintul ei. Te-am descoperit.

...Iar o poartă zidită. Iar doi stâlpi cârligaţi, muceziţi, iar desene săpate în piatră. Cercuri de data asta. Cercuri de tragere. Tu te depărtai. Pălăria îşi ardea în lumina soarelui, plutea fără cap. Cercam să-ţi desluşesc umerii în umbră, în umbră, trunchiul. Nu izbuteam. Ridicam mereu ochii spre pălărie. Îi închideam. Mă dureau. Hudiţa cârnise la dreapta. Am grăbit pasul, să nu te pierd din nou.

...Alţi stâlpi, alte desene; soborul sfintei Sofia cu semiluna otomană deasupra cupolei – stema sultanului Baiazid. Ai tărăgănat pasul. Eu m-am oprit. Ai întors încet capul spre mine. L-am întors şi eu, în altă parte. Apoi m-am uitat spre tine cu coada ochiului. „El îi sau nu?“ Şi m-am smuls din loc, fiindcă dispăruseşi în altă hudicioară. Hudicioara suia la deal. Alergam.

Încă o poartă muruită. Încă doi stâlpi cu desene geometrice, lungi, zvelte. Flori? Catedrală?... Frontoane semiruinate. M-am uitat peste gard, dincolo de frontoane în fundul curţii. Se vedea o casă nouă – toată din ciment şi sticlă. Alergam şi deodată m-am oprit brusc. Mai nu m-am lovit de spinarea ta, mai bine zis de pieptul tău, fiindcă în clipa când sudoarea acră şi iute a corpului tău mă lovi în faţă, tu te răsuciseşi de acum spre mine. Erai atât de aproape de mine, ochii tăi erau atât de apropiaţi de ai mei, atât de intraţi în ai mei, încât n-am văzut, n-am priceput, că sunt ai tăi. Am rămas cu respiraţia tăiată... Din spate mă bătea un val de răcoare. Din faţă – unul de căldură. Căldură tot mai fierbinte. Răcoare tot mai rece. Şi vocea ta de bumbac, de câlţi, voce fără nici o expresie, nici o intonaţie, voce de mort, dacă morţii ar avea voce, mi-a şoptit:

— Hai! Şi te-ai desprins din loc, te-ai dus fără zgomot, fără pas, plutind. – Hai! Întorceai din când în când ochii spre mine. – Hai! Tot mai stins. – Hai! Tot mai înăbuşit. Nu mă puteam smulge din loc, iar când m-am smuls în sfârşit şi am alergat înainte, înainte, apoi la stânga, la stânga, apoi la dreapta, şi iar înainte. Mă întrebam: „El a fost ori nu? Nu i-am văzut faţa. Doar ochii. Şi nici ochii măcar nu i-am văzut bine. Erau prea aproape de ai mei, prea intraţi în ai mei şi ai mei în ai lui... Prea... Şi totuşi... Era el... La început. Apoi parcă a devenit altul. Dar la început, când l-am privit prima dată, când a tresărit, era el şi ochii erau ai lui – ochi ageri şi vii, foarte vii şi foarte ageri şi cruzi. Şi faţa tot a lui era. La început. Şi pe urmă. Tot a lui. Şi arăta aşa cum trebuie să arate azi, după atâţia ani, după 20... 20 şi cât? A lui, deşi nerasă, a lui, deşi brăzdată de riduri, a lui, deşi îmbătrânită. Faţa era a lui. La început şi pe urmă. Ochii numai la început. Pe urmă au fost ai celuilalt, ai nebunului.

...Aleargă!“

Alergam. Lumina intrase în galeria de piatră, mă orbise.

„...Totul e alb. Nu văd nimic. Am ieşit în hudiţă. Unde mă aflu? Văd cerul alb, văd nişte contururi albe. Copaci? Da... Nu... Cerul... Troiţe? Nu... Da... Cimitirul?

...Amiază caldă. Zumzet de albine. Şi linişte. Aproape deplină, aproape adevărată. Ar fi moartă dacă n-ar fi zumzetul de albine. Zumzet de albine. Amiază de vară. Şi miros de ceară topită. Mirosul de pelin suie, cel de ceară – coboară. Nu-i. Probabil, că nici n-a fost. Ţi l-ai amintit. Poate. Dar unele amintiri sunt mai materiale, mai palpabile decât unele realităţi pe care le trăim imediat. Miros de colivă... Îl simţi în nări, îl vrei, îl înghiţi. Ca atunci când îl înmormântai pe tata. Iată mormântul lui: o moviliţă mică, neîngrijită. Nici piatră la cap, nici bancă la picioare, nici îngrăditură în jur. Alături de mormântul mamei. Tot o moviliţă. Pe ea un muşuroi de furnici. Mai departe mormintele strămoşilor. Un fluture alb se ridică din troscot. Dă târcoale unei troiţe de lemn. Apoi se aşează pe obrazul mântuitorului. Troiţele s-au adunat aici de pe la toate răscrucile, de pe la toate fântânile. Stau şi păzesc liniştea morţilor. Câţiva vrăbioi ciugulesc vişinele răscoapte. Au rămas neculeşi vişinii. Şi cel văratic, care e mai înalt, mai bogat în ramuri, şi cel, care e mai scund, mai sfrijit. În cimitir poamele nu se culeg. Fructe din cimitir, zicem... Ca şi cum celelalte nu din cenuşa morţilor cresc.

...Amiază. Cald. Zumzet de albine. Câte veri trăieşte o albină? Una... Două... Trei?... Chiar dacă trăiesc numai o singură vară, totuna sunt aceleaşi... Albinele de altădată. Sunt aceleaşi, fiindcă din aceleaşi se trag.

...Cald ca şi atunci. Încă un fluture. Nu-i urmări zborul. Stai. Nu ridica privirea. Fluturele iese de sub poalele vişinilor. Tu rămâi sub vişini. Încotro te duci? Stai! Opreşte-te. Nu ridica privirea. La picioare uită-te. La pelinul ofilit, alb. Închide ochii. Fior alb. Din alb vine gardul. Pe gard el. Sub gard – câinele lui, un câine negru, mare... Doarme sub gard. Încă un pas şi câinele va ciuli urechea, va mârâi ameninţător. Opreşte-te. Iată bocancii. Îi vezi numai bocancii deocamdată. Mari, galbeni, zimţaţi. Scrumul ţigării cade pe bocanci. De pe bocanci pe urechea câinelui. Urechile câinelui au zvâcnit. Stai! Încă o clipă şi el va deschide ochii. Încă un pas şi tu vei fi în ochii lui. „Numai bună de iubit, – în ochii lui, – de iubit şi drăgostit". Stai!... Mâna lui s-a întins spre tine, ţi-a atins

gâtul, a rămas nemişcată pe gât un răstimp… Apoi a lunecat în jos, pe umăr şi sângele a îngheţat în tine. Ai ţipat. Nu te-ai auzit. Picioarele-ţi tremurau, moi, fără vlagă. Se îndoiau sub greutatea mâinii lui, îngenuncheau pe lutul de lângă groapă – groapa săpată de el pentru tată-tău. Nu era adâncă. Adâncă era răcoarea din ea. Şi liniştea. „Mititico, îngâna el îngenunchind lângă tine, zăludo, îngropându-ţi în ţărână părul despletit. Nu tremura, nu plânge. Sărută-mă. Gura sărută-mi-o. Nu, nu mi-o săruta. Gura mea duhneşte a tutun. Sărută-mi obrajii. Nu, nici obrajii. Obrajii mi-s prea ţepoşi. Sărută-mi gâtul mai bine. Gâtul şi pieptul. Arsurile de pe gât şi piept – urmele de la tată-tău… Sărută-le".

Stăteai pe gard ca şi atunci. Pe gard, cu pălăria trasă pe ochi, cu ţigara în gură, scrum toată, cu picioarele spânzurate pe gard. În picioare – bocancii cu talpa groasă, zimţată, bocancii de altădată, despre care toţi spuneau că sunt americăneşti. Dormeai oare? Tu pe gard. Câinele tău negru, flocos şi bătrân, care, evident că nu mai este acelaşi, dar se trage din acelaşi care, probabil, dormea sub gard, la picioarele tale.

Când m-am apropiat, ţigara arsă s-a mişcat în colţul gurii tale. Scrumul s-a desprins de ea şi a căzut pe vârful bocancului stâng, iar de pe bocanc pe urechea stângă a câinelui. Câinele a mârâit. Tu ai descris ochii.

— Ai venit? m-ai întrebat cu glas de cenuşă.

Nu ţi-am răspuns. Mă uitam la ochii tăi decoloraţi. La fruntea ta brăzdată, la obrajii tăi supţi, căzuţi în barbă, apoi am coborât privirea în jos, spre mâinile tale, spre bocanci, spre câine, şi-am ridicat-o din nou în sus, spre ochii tăi. Nu mai erau deschişi, credeam că ai adormit din nou. Nu dormeai.

— Ştiam că ai să vii. Ai continuat după o pauză. Te-am aşteptat. Te aştept de mulţi ani. Bine că ai venit. În sfârşit ai venit. Frumoasă. Credeam că ai să vii bătrână, că ai să vii şchiopătând. Te visam venind în cârji. Erai tare urâtă în visurile mele. Bine că eşti aşa cum eşti – frumoasă şi tânără. Iată-mă. Nu mi-e frică. Pot să merg chiar acum. Sunt gata. Ori peste un ceas, două, când vrei… Numai nu la noapte, nu pe

întuneric. Mai bine acuma, pe lumina asta dulce... Te duci? Stai... Nu te du. Când te întorci? Cât îmi mai laşi? O zi, două, cât să te aştept? Voi fi tot aici, pe gard. Aici am să te aştept. Vino... Aici ai să mă găseşti. Dar să nu mă ei prin somn, pe întuneric. Vreau să mai văd o dată lumina zilei, vişinii, albinele şi pe tine. Mireasa mea, moartea mea. Întoarce-te repede, că glontele din plămânul meu a ruginit cu totul... Nu mai poate rămâne în plămâni. Vrea să iasă. Glontele lui tată-tău... Vrea să iasă... Vino şi scoate-l.

* * *

Nu m-am dus acasă. Mă temeam să rămân singură în casa pustie. Casă cu prea multe odăi, odăi cu prea multă linişte, linişte cu prea multe amintiri. M-am dus la cafenea. Mă simt bine acolo. Din pricină că localul e nou, că sătenii se mişcă prin el ca printr-o biserică deocamdată, că în uşă nu te întâlneşte acel miros specific tuturor ospătăriilor, miros care te pune pe gânduri: să intri, să te întorci?

Pe estrada minusculă, care seamănă mai curând cu o casă mare, decât cu o scenă, în aşteptarea muzicanţilor odihneau un contrabas, o vioară, un clarinet şi o trompetă. O seară cu muzică, deci. Foarte bine. Intenţionat nu mi-am luat de la Chişinău tranzistorul. Voiam să mă rup de toate. Chiar şi de muzică. Peste câteva zile, însă, simţisem că-i duc dorul. Fetele – toate drăgălaşe, toate tinere, şi, probabil, nemăritate – umblau printre mese sprinten şi fără zgomot. Nu au deocamdată nici ţinuta chelneriţelor, nici manierele lor. Dar meseria le place, e nouă în sat, şi şorţurile, dar mai cu seamă le place localul, care, după părerea lor, e mai frumos decât orişice restaurant de la oraş. Parcă s-ar afla la o şezătoare, nu la lucru. La o şezătoare, unde nu sunt clienţi, ci oaspeţi, unde nu se serveşte, ci se tratează.

Eu îmi ocupasem locul obişnuit, la fereastră. Băieţii de la masa de alături sunt bărbieriţi şi pieptănaţi cu grijă. Toţi au ceasuri la mână, cămăşi curate pe ei; unul şi-a pus chiar şi cravată la gât; altul – o batistă colorată. Emană un parfum

puternic soldăţesc. Beau, ascultă muzică populară, muzică simfonică, muzică uşoară – fiecare la aparatul său. Beau dintr-o sticlă pântecoasă cu etichetă străină, şi-l ascultă pe Năstas.

Când privirile noastre se întâlnesc, Năstas mă salută, apoi se ridică în picioare şi vine la masa mea. Curând prietenii lui s-au apropiat de noi, mi-au spus mie „Scuzaţi!“, iar interlocutorului meu „Hai!“ şi s-au îndreptat spre estradă. O fată bondoacă le-a aruncat la picioare câteva gherghine, dar ei nici n-au întors nasul spre ea, au sărit peste flori, ca nişte cucoşi; un flăcăuan deşălat s-a repezit să le pună la toţi piedică şi a luat de la toţi câte o sfârlă peste cap, cineva a bătut din palme: „laca şi artiştii noştri!“, cineva a strigat: „Stai să vedem dintâi ce pot“, apoi s-a făcut un fel de linişte vânturată de şoapte şi băieţii s-au suit pe scenă. După ce au dat glastrele cu flori mai la perete, şi au încercat rezistenţa scenei, sărind de pe un picior pe altul, s-au apropiat de instrumente:

— Măi Năstas, măi! Mai au multe minciuni de depănat acolo? Hai vino repede, că ne râde publicul!

— Trageţi-i una fără mine, le-a răspuns Năstas vesel şi s-a aplecat spre mine.

— Îmi daţi voie să vă invit?...

— La dans?

— Poate că vă este oarecum?

Faţa băiatului s-a întunecat şi în colţul gurii i-a îngheţat un surâs crispat.

Cum era să-i explic că tocmai de dansuri nu aveam chef, tocmai de ele fugisem, ca să le uit pentru un timp, să mă odihnesc şi să le înfrunt apoi cu puteri proaspete.

— Eu dansez binişor, insista Năstas, silindu-se să-şi ascundă obida.

Deodată mi-am amintit de copiii de pe insulă şi l-am întrebat:

— Năstas, de ce n-ai adus-o şi pe soţia ta încoace?

Flăcăul a încruntat sprânceana.

— Care soţie? Eu nu-s însurat.

— Pe insulă, pare-mi-se, că mi-ai spus...

Năstas a râs:

— Am tras o minciună. Iertaţi-mă.

Fetele de la masa vecină priveau cu coada ochiului la noi şuşotindu-se. Dacă nu acceptam, Năstas nu scăpa de îmbunsăturile lor. N-aveam încotro. M-am ridicat de la masă şi am pornit spre mijlocul sălii. Năstas m-a urmat, ştergându-şi fruntea transpirată.

— Mulţumesc, mi-a spus uşurat, când m-am oprit, şi m-a cuprins de talie.

Dansa într-adevăr destul de bine. Limba, totuşi, îi era mult mai sprintenă decât picioarele. Nu avea odihnă.

— Aţi fost pe la cimitir?

— De unde ştii?

— De la fetele celea.

— M-am dus să-mi văd mormintele părinţilor.

— Şi aţi dat de Iacob Nebunu?

— De ce îl vorbeşti în felul ăsta? l-am întrebat pe Năstas când ne aşezarăm din nou la masă.

— Cum? zise flăcăul, cu prefăcută nedumerire.

— Ei cum? Îl faci nebun.

— Ce să fac, dacă-i aşa. Dacă aşa l-am apucat... Şi eu şi satul. Toţi îi zic aşa.

— Şi nu te doare?

— De ce să mă doară?

— Ţi-i tată doar.

Băiatul a strâmbat din nas, apoi s-a descheiat la gât şi a tăcut un răstimp, trăgând cu ochiul la fetele care m-au văzut în cimitir. Fetele nu se uitau în direcţia noastră, dar urechile lor erau atente. Asta îl enerva pe Năstas. Fără să-mi dau seama de ce, m-am simţit vinovată. Flăcăul s-a întors la fete cu spatele şi, schiţând pe buze un surâs, care se voia nepăsător, a zis apăsat:

— Nu ştiu. Poate că da, poate că nu.

L-am privit curioasă.

— Mai dăunăzi a fugit din spital, a urmat Năstas. Îl caută „Salvarea“. Zice că el nu-i el. Nu-i Iacob Nebunul, adică. Zice

că-i Nani Contrabandistul. Fratele lui geamen. Să mori de râs, nu alta.

M-am strecurat din cafenea fără să-mi iau rămas bun de la nimeni şi mai cu seamă de la Năstas, care intenţiona să mă conducă. Voiam să rămân singură. Unde? Bineînţeles că acasă. Mai multă singurătate ca acasă nu puteam găsi nicăieri la ora aceea. Se lăsase întunericul de acum. În sat se aprindeau luminile. Pe şosea licăreau lanternele. Grupuri de tineri guralivi şi veseli îmi veneau în întâmpinare. Unii pe jos, alţii pe biciclete. Se duceau la club, probabil, sau la cafenea. Lumina lanternelor mă orbea întruna. Îmi feream ochii şi mă ţineam mai aproape de garduri. Gândurile îmi erau răvăşite. Dispoziţia stricată. „Ce să fac? mă întrebam apropiindu-mă de casă. Să mai rămân? Să plec? Aş fi vrut să mai rămân vreo câteva zile, să mă scald, să mă bronzez, să privesc norii nemişcaţi şi să nu mă gândesc la nimic. Aş fi vrut. Voiam... Dar cum să nu te gândeşti, dacă gândurile îţi vin singure. Gândurile şi amintirile. Vin de pretutindeni. Dacă el e peste tot, în toate. Dacă l-ai găsi în acelaşi loc unde l-ai lăsat în 46? În acelaşi loc şi în aceeaşi poză? Stă şi te aşteaptă. Şi spune la toţi care trec pe lângă el: „Eu nu-s cel care sunt, eu îs cel care am fost“.

Luna se ridicase deasupra şoselei roşie ca o rană. Întunericul se îngroşase în jurul ei. Lumina electrică începu să clipească mioapă. Doar licuricii nu se sfiau de stăpâna nopţii. Risipiţi ca nişte diamante pe sub garduri, prin tufe de mărăcin şi boz, ei continuau să ardă cu aceeaşi putere subţire şi rece. Ei – jos. Luna – sus.

La poartă se zărea o siluetă.

— Bună seara.

— Bună seara.

— Vă aştept.

Nu l-am recunoscut deodată. Bărbatul stătea cu ceafa spre lună şi umbra pălăriei îi acoperea toată faţa.

— Vă ascult, am zis şi am făcut o mişcare spre portiţă. Dar bărbatul nu s-a clintit din loc. Eu m-am întors din nou spre dânsul cu gândul să-l poftesc în curte. El a ridicat mâna

la gură şi a tras din ţigară. Vârful ţigării s-a aprins şi i-a luminat unghiile albe, tivite cu negru, gura şi nările subţiri, nervoase. L-am recunoscut.

— Fratele lui Năstase?

— Da, cel mai mare.

— Şi?

— Am auzit că vindeţi casa.

— Casa?

— Da.

— Nu.

— Ciudat.

— Mi s-a spus că aţi venit încoace să vindeţi jumătatea...

— Am venit în sat să mă odihnesc. Noapte bună.

Şi m-am întors din nou spre portiţă.

— Dacă-am avea şi cealaltă jumătate... Am auzit.

— Cealaltă jumătate? am întors capul peste umăr. Catul de sus...

— L-a cumpărat tata. Ne trebuie şi cel de jos.

— Nu, am zis, nu vând.

Am deschis portiţa, am intrat în curte şi am pornit spre casă pe cărăruia pietruită. Când am ajuns la uşă şi am început să caut cheia în poşetă, am simţit o greutate în ceafă, o privire. M-am uitat spre portiţă. Silueta lui Nicanor nu se vedea. Am răsuflat uşurată şi am început să cotrobăiesc din nou în poşetă: unde-i cheia? N-o puteam găsi. „Trebuie să fac ordine în poşeta asta". Şi iar am simţit ceva greu în spate. Ceva mi-a căzut jos. Pudriera. A căzut şi s-a deschis. Praful roz mi s-a aşternut peste vârfurile pantofilor. M-am plecat s-o ridic... Şi am rămas încovoiată. La doi paşi de pantofii mei – alţi pantofi – negri, bărbăteşti, cu boturile grosolane, pătrate. M-am îndreptat din şale, brusc, atât de brusc, că mi-am auzit oasele trosnind. În faţa mea stătea el, tot el, Nicanor. Ba nu, celălalt. Mai tânăr, cum îi zice?...

— Bună seara. Vă aştept...

— Nu vând, i-am tăiat vorba.

— De ce?

— Fiindcă nu vând.

— Vezi, cuibul neîngrijit se risipeşte. Fiindcă vântul nu doarme. Ploaia nu se usucă. Şi vremea nu stă. Toate lucrează. Şi focul. Nici el nu se stinge pentru totdeauna. Focul e cel mai flămând. Când se trezeşte e mare prăpăd... Câte case au ars în sat?

— Contra focului se pot lua măsuri de asigurare.

— Dar nu le-aţi luat încă.

— Nu.

— Vedeţi?

— Sper că focul mi-a da crezare până mâine.

— Mai ştii...

— Cum vă cheamă?

— Micandru.

— Iată ce-i, tovarăşe Micandru. Cred că e târziu...

Uşa de la casă era crăpată. N-o încuiasem? Nu. Cheia se afla în lacăt. Bună gospodină. Am împins uşa. Am intrat în tindă şi am aprins lumina. Uşa de la cămară era deschisă şi ea. Deschisă larg. „Să n-o fi închis nici pe asta? Pe asta pare c-o închisesem dimineaţa, când ieşisem". Păşesc pragul şi oftez a lehamite. „Şi aici...". Mă sprijin de uşor supărată. Poşeta îmi lunecă din mână.

— Bună seara, zic. Se poate?

Bărbatul pe care nu-l cunosc, pe care îl văd pentru prima oară, dar care seamănă şi el cu Nicanor, cu Micandru, şi cu Năstas, se ridică de la masă, îşi propteşte palmele în portofoliul pe care îl are în faţă, şi, clipind din ochii cârpiţi de somn, îmi zice:

— Bună seara. Mi se pare că m-a furat somnul. Vă aştept aici... Intraţi.

— Mulţumesc, zic. Şi scuzaţi că v-am deranjat.

— Vai de mine! exclamă bărbatul confuz.

Apoi îşi potriveşte cravata, e de masă plastică, se încheie la haine, de import, îl prinde bine şi, privindu-şi degetele lungi, care îi plac, evident, iese de la masă şi-mi propune să iau loc. Lunec în jos, obosită, mă aşez pe prag şi, sprijinindu-mi bărbia în pumni, îi spun:

— Continuaţi.

Dumnealui schiţează un gest: „Dacă doriţi astfel“, surâde încântat: „Accept jocul“, şi trece din nou la masă. Nu se aşează totuşi. Rămâne şi picioare.

— Mai întâi de toate aş vrea să-mi cer scuze, începe grav, apoi să mă recomand şi după asta, cu îngăduinţa dumneavoastră, să vă explic de ce mă aflu aici, scopul vizitei mele, adică. Deci, scuzaţi-mă, că am avut, ca să zic aşa, curajul, ba mai mult chiar, obrăznicia, să intru... Dar vă rog să mă credeţi, am bătut, şi nu o dată, la uşă, sunt un om educat, am bătut, la fereastră, apoi încă o dată la uşă. Şi din nou la fereastră. Degeaba. Nici un răspuns. Ajuns la concluzia că în casă nu e nimeni, ar fi trebuit să mă retrag. Dar eu nu m-am retras. Ba mai mult, am intrat. Un act de necuviinţă? Da, recunosc. Iertare. Şi, permiteţi-mi să mă recomand. Cine sunt? Dacă v-aţi uita la mine un pic mai atent, v-aţi da seama că nu sunt un individ chiar atât de şters cum par. Dar fiindcă nu vreţi să vă uitaţi, în ochii dumneavoastră nu reprezint nimic. Şi e firesc, la urma urmei. Aşadar, reieşind din asta, mă voi prezenta: Dan Alionicăi, învăţător de istorie.

— Îmi pare bine, am îngânat eu stins, cufundându-mi obrajii în palme.

Iar învăţătorul de istorie a urmat solemn: O moară de vânt, o fântână cu cumpănă, un lăicer ţesut la război devin raritaţi. Lucrul manual se întâlneşte tot mai puţin. Moare o cultură. Alta o înlocuieşte. Proces firesc. Vreme trece, vreme vine. Dar ceea ce a avut mai de preţ cultura veche, trebuie salvat. Altfel generaţiile viitoare vor fi nevoite să inventeze roata din nou. Statul a şi luat măsuri în privinţa asta. Mă refer la organizarea muzeelor săteşti. Iată-mă, deci, ajuns la ideea care m-a adus în casa dumneavoastră.

Cu aceasta Dan a răsuflat şi, plecându-şi capul, a făcut o pauză. Eu tăceam ca o elevă, care se uită cuminte la învăţător, dar gândurile îi sunt cu totul în altă parte. Dan aştepta un semn de aprobare. Dar eu rămâneam nemişcată şi impasibilă, ca şi mai înainte.

Prin uşa deschisă s-a auzit bătând din aripi o pasăre de noapte. Un fluture s-a lovit de geamul aprins şi a căzut în întuneric.

Dan a ieşit de după masă şi a început să se plimbe agitat prin faţa mea. Era atent la fiecare zgomot de afară:

— Aşadar, hotărându-ne să întemeiem un muzeu al satului, şi sper că va fi un muzeu de prestigiu, deoarece satul nostru, fiind foarte vechi, are o istorie şi o cultură bogată şi... tradiţii solide în toate sferele de activitate creatoare – ne-am gândit, precum e şi firesc, la un local. După părerea comisiei, în fruntea căreia am onoarea să fiu, prin aşezarea sa şi stilul, care ar prezenta cele mai caracteristice elemente ale arhitecturii satului nostru, casa ar trebui să se prezinte şi ea ca o piesă de muzeu. Ne-am gândit mult şi am ajuns la concluzia că tuturor cerinţelor mai sus pomenite corespunde doar casa dumneavoastră.

Un fluture mare s-a izbit din nou de geamul aprins. Şi geamul întredeschis s-a închis cu zgomot. Dan a tresărit şi s-a răsucit enervat în călcâie.

— Cum văd lumină, dau buzna peste ea, a îngânat.

— Mi se pare că cineva umblă prin curte, am zis eu.

Dan a ciulit urechea, apoi s-a apropiat de fereastră şi s-a uitat în noapte.

— O fi vreun câine din vecini, vreun viţel rătăcit, a zis fără să-şi rupă privirea de la geam.

— Mai ştii? am făcut eu. Vreun câine, vreun viţel, vreun bărbat sau poate mai mulţi.

Dan s-a întors spre mine încet şi m-a privit lung.

— Nu înţeleg, a încercat să zâmbească. Şi coborând privirea în jos, a început să-şi studieze degetele, apoi să şi le frângă metodic, unul după altul. Sub pielea albă a degetelor fine oasele lui pocneau sec. Prin uşa deschisă sunetul îşi prelungea ecoul până în curte. Tăcerea devenea tot mai încordată. Dan căuta o cărăruie, care l-ar fi readus la subiect mai pe ocolite. N-o găsea, şi de necaz îşi tortura degetele tot mai înverşunat.

— E cald, zise, descheindu-se la gât.

— Da, zisei eu nu fără răutate şi mă hotărâi să-l „ajut".

— Cred că-s fraţii dumitale. Nicanor şi Micandru.

— Şi ei vor să cumpere...?

— Şi ei, am zis eu. Vom discuta mâine. Sunt obosită. Şi apoi o hotărâre ca asta nu se ia în pripă. Trebuie să mă gândesc bine.

— Aveţi deplină dreptate , a confirmat Dan, luându-şi în grabă portfoliul de pe masă. Noapte bună, pe mâine, aşadar.

L-am condus până în prag. Apoi până la colţul casei.

— Mai departe nu mergeţi, a zis Dan aproape şoptit, ca şi cum s-ar fi temut să nu-l audă vecinii. Doar n-aveţi câine la poartă?

— O să-mi caut unul numaidecât.

— La ţară fără câine nu se poate.

— Noapte bună.

L-am urmărit cu privirea până la poartă, şi am vrut să mă întorc în casă, dar mi s-a părut că Dan n-a închis portiţa şi m-am dus s-o închid. Apropiindu-mă de gard, am auzit vorbe şoptite. M-am dat în dosul portiţei şi m-am uitat în drum. Lipiţi de gardul vecinului de peste drum, bărbaţii, pe care i-am recunoscut imediat în bătaia lunii, se certau aprig. Unul era Dan, ceilalţi doi – fraţii lui, Nicanor şi Micandru. N-auzeam ce vorbesc, fiindcă difuzorul de pe stâlpul, sub care stăteau ei, transmitea ultimele ştiri. Când s-au smuls de gard şi au apucat-o spre centrul satului, gesticulând şi înjurându-se unul pe altul, (vocea crainicului nu era în stare să le înăbuşe înjurăturile), am ieşit în drum. Un răstimp i-am urmărit cu privirea, apoi, după ce i-am văzut dispăruţi într-o ulicioară laterală, am vrut să intru în curte, dar uşa de la catul de sus a gemut prelung şi subţire ca un mieunat, şi eu am rămas locului cu respiraţia tăiată. Inima mi se strânse în piept ca un arici. Apoi începu să se zbată puternic.

— Cine-i acolo? am îngânat.

Nici un răspuns. Linişte. Apoi din nou scârţâitul uşii, mai strident de data asta, mai îndrăzneţ.

— Eu îs. Ţi-am auzit glasul de după uşa crăpată, dar nu ţi l-am recunoscut. Atât de înfricoşată eram. Nici pe tine nu te-am recunoscut când ai apărut în uşă alb ca o fantomă. Te-am recunoscut sau, mai bine zis, am înţeles că în uşă

eşti tu, abia după ce mi-am amintit că locuinţa de la etaj sau „podul“, precum o numeau ai noştri, îţi aparţine.

— S-au dus? m-ai întrebat scoţând capul în lumina lunii şi uitându-te în direcţia în care-ţi plecaseră feciorii.

— Da, am şoptit eu. S-au dus.

Atunci ai deschis uşa mai larg şi ai vrut să cobori treptele, dar te-ai răzgândit.

— Vino la mine, ai zis.

Eu am rămas locului.

— Vino, nu te teme.

— Nu mă tem, am zis eu, lipindu-mă de poartă. Vin, dar aprinde lumina.

— Bine, ai zis tu şi ai dispărut în întuneric. Când s-a aprins lumina şi tu ai apărut din nou în cadrul uşii, eu m-am urnit din loc.

— Nu te teme, mă încurajai tu de sus.

— Nu mă tem...

Am păşit pragul şi am intrat în pod.

— Închide uşa, ai zis, făcând un pas înapoi.

Becul verde, pe care îl ţineai în mână, tremura uşor. Lumina ba se scurgea de pe faţa ta, ba o atingea din nou. Ai ridicat mâna liberă şi ai dus-o la ochiul vânăt, umflat.

— Ar putea să se întoarcă, ai zis scâncind, cu obidă în glas. Închide uşa.

Am închis-o.

— Trage zăvorul.

Ezitam.

— Nu te teme.

— Nu mă tem...

— Trage zăvorul.

L-am pipăit. L-am tras şi, lipindu-mi spatele de uşă, am rămas cu mâna pe el.

— Ce voiau? M-ai întrebat.

— Casa, am zis. Vor să cumpere jumătatea de jos. Tu ai oftat.

— Au fost şi aici. „Mor, le-am spus, mor. Şi vreau să vă spun înainte de moarte cine sunt. Sunt Nani, nu Iacob“. Ei au

râs. „Nu-s nebun, le-am mai spus. Sunt Nani, nu Iacob“. Sunt întreg“. „Eşti“, mi-au spus ei şi au râs din nou. „Şi vreau să-mi puneţi pe mormânt numele meu adevărat“. „Ţi l-om pune“, au râs ei, făcându-şi unul altuia din ochi. „Dacă mi-l puneţi, vă las casa, am zis eu. Jumătatea de casă“. „Şi încă ce?“, m-au întrebat ei. „Ceea ce adună hoţii, nu nebunii“, am râs eu. „Dă“, au zis ei. Şi s-au apucat de scotocit. Proştii. Au întors aici totul cu dosul în sus... N-au găsit nimic. Ca să scap de ei, le-am spus că ceea ce caută e ascuns jos. Proştii. De asta vor să cumpere casa. Să nu le-o vinzi. Eu ţi-oi lăsa şi jumătatea asta... Dacă mă îngropi şi-mi scrii numele pe mormânt. Ei n-au să mi-l scrie, măcar că mi-au făgăduit. „Aduceţi miliţia“, le-am spus eu. „Miliţia?“, s-au holbat ei la mine. „Da, am zis eu, să mă aresteze“. „Pentru ce?“, au întrebat ei. „Pentru că eu îs Nani, am spus. Vreau să fiu arestat. Arestat şi judecat. De judecat n-au să mă judece, dar de arestat n-au timp. Chemaţi miliţia să mă aresteze. Vreau să fiu arestat. Şi dus din urmă cu puşca. Numaidecât cu puşca. Să mă vadă tot satul“.

„Ia uitaţi-vă, să zică unii, îl duc pe nebun“. „Dacă ar fi nebun, să zică alţii, nu l-ar duce cu puşca, l-ar duce cu salvarea. Aista nu-i nebun, aista-i Nani“. Şi eu să strig tare, să mă audă toţi: „Da, oameni buni, eu nu-s Iacob, eu îs Nani“. Şi, smulgându-mă din loc, s-o iau la fugă, miliţianul să ducă puşca la ochi, să tragă, gloanţele să-mi vâjâie pe lângă urechi şi unul să mă nimerească. „Bine, au zis ei, făcându-şi din nou unul altuia din ochi. Dacă vrei miliţia, ţi-om aduce miliţia. Numai să şezi acasă. Să nu te duci nicăieri. Şi s-au dus... cred că după „Salvare“.

Ai îndreptat lumina becului în jos şi ai început să o porţi pe podea, dintr-un ungher în altul, arătându-mi o cadă cârligată, din care apa se scursese toată, udând pâlnia unui gramofon vechi, răsturnat şi el. Apoi în lumina verde au apărut: o biblie fără scoarţe, un abecedar, o icoană spartă. Ai ridicat icoana şi ai rezemat-o de cadă. După asta m-ai rugat să trecem în odaia următoare ca să văd ce ţi-au făcut băieţii şi acolo. O clipă au şovăit. Pe urmă m-am desprins de uşa

zăvorâtă şi te-am urmat. În a doua odaie dezordinea era şi mai mare. Tot ce fusese agăţat de grinzi – şiraguri de usturoi, piper şi ceapă, unelte de pescuit, pelicele uscate, rufe – zăceau pe jos, printre şi pe moviliţele de fasole, grâu şi mazăre. Doi porumbei ciuguleau ceva în întuneric, sub streaşină. Când i-au prins în lumină, ei s-au speriat, s-au uitat la noi surprinşi doar. Apoi s-au apucat din nou să ciugulească. Ai oftat şi ai trecut în camera vecină. Aici te-ai oprit şi ai agăţat becul într-un cui din perete. Clătinându-se, becul legăna în lumina piezişă toată odaia. Deşi semăna şi ea cu o magazie, mi-am dat seama chiar de la prima vedere că locuieşti aici. Lucrurile erau şi aici răvăşite, întoarse pe dos, răsturnate. Chiar şi în lada cu zestrea de moarte. Ai închis lada. Ai ridicat măsuţa rotundă şi ai pus-o în picioare. Apoi mi-ai întins un scaun:

— Şezi.

Am rămas în picioare, plimbându-mi ochii pe portretele cosmonauţilor înşirate pe peretele alb, pătat de muşte, pe icoanele vechi şi pe fotografii. Atenţia mi-a atras-o craniul enorm care domnea pe televizorul din colţ.

— E cap de peşte, mi-au spus, văzându-mă că am pornit spre el. De somn!

— Somnul cela? te-am întrebat.

— Da, somnul, care m-a învrăjbit cu tat-tu, ai zis. O undă de regret şi alta de mândrie s-au ciocnit în glasul tău şi s-au stins. În lumina verde, care se mai legăna uşor, craniul părea albăstriu. Găvanele ochilor ba se umpleau de lumină, ba de umbră. Un fior rece mă furnică în spate. Am întors privirea în altă parte şi... am dat de mine, de o fotografie de a mea prinsă în perete.

— De unde s-au luat aici?

— Din jurnal, ai zis şi ai dispărut în odaia vecină. Curând te-ai întors cu un ştof pătrat şi două pahare. Te-ai aşezat pe un scăunel şi m-ai poftit şi pe mine să iau loc. Nu ştiam ce să fac: să mă aşez, să plec. Eu, cea de pe perete, eram verde. Eu, cea care stăteam în faţa fotografiei mele – la fel de verde. Tu, care stăteai la masă şi turnai în pahare, erai şi mai verde.

Câţiva fluturaşi tulburau tăcerea, lovindu-se cu aripile de bec şi clătinându-l întruna.

— Fii sănătoasă, ai ridicat ochii umezi spre paharul plin cu vin. Glasul ţi-a sunat moale, rugător. M-am aşezat pe scaun. Ca să nu mă uit în ochii tăi, m-am uitat în pahar. Ca să nu mă înduioşez, am băut vinul. Mireasma lui era ameţitoare. Răcoarea lui – veselă.

„Demult n-am băut vin de acesta, mi-am spus, punând paharul gol pe masă. Dacă îmi mai toarnă, n-o să am curajul să refuz.“

Mi-ai turnat şi, spre mirarea mea, am zis:

— Fii sănătos!

Am deşertat paharul şi am simţit că devin uşoară, că dacă aş vrea, aş putea să mă înalţ în văzduh fără nici un efort. Pe obraji îţi curgeau şiroaie de lacrimi. „Nu mă înduioşează deloc, mi-am zis. Ba dimpotrivă, îmi face plăcere să-l văd plângând“. Plângi, te încurajam în gând, căci şi tu i-ai făcut pe mulţi să plângă. Plângi, nu te opri. Am să mă scol şi am să plec. N-ai să mă poţi opri. Eşti bătrân şi neputincios... Plângi şi descarcă-te. Văd, că vrei să-ţi descarci sufletul. Vorbeşte, sunt gata să te ascult toată noaptea“. Am mai băut un pahar, după care tu mi-ai părut şi mai livid în lumina verde, şi mai jalnic.

— De ce m-ai numit Moarte? te-am întrebat. Şi tu ai zis calm, convins:

— Fiindcă aşa este.

— Cum aşa? am râs eu.

— Mi-a spus-o dăunăzi soră-mea, Maga, căţeaua afurisită, care era fată mare, când eu eram de ţâţă. Care a fost fată mare, când eu am fost flăcău. Care a rămas fată mare şi azi, când eu mă aflu cu un picior în groapă. Sterpătura. Îţi ghiceşte gândul care-l ai şi cel care abia se coace. De ea m-am temut cel mai mult toată viaţa. Când mă dădeam drept Iacob, fratele meu geamăn, numai pe ea n-o puteam înşela. Mă cunoştea de la o poştă.

— Ce faci, Nănişor?

Ori:

— Nănişor, să-ţi spun ce-ai să faci la noapte?

Turbam, dar nu-i puteam face nimic. Mă temeam de ea ca de dracu.

Mai dăunăzi, când fugeam de acolo, de unde m-au vârât copilaşii, am auzit că te-ai întors şi am fugit, mă furişam spre casă şi deodată o văd că-mi răsare în cale. N-am izbutit s-o ocolesc. De obicei fug de ea ca noaptea de zi. Se opreşte, se uită la mine lung şi clatină din cap:

— Ce-i, şerpoaică bătrână? zic. Ce te uiţi aşa la mine?

Ea nu răspunde. Îşi face semnul crucii, îşi scuipă în sân şi îşi cată de drum. Eu – după dânsa. Nu mi-a plăcut cum s-a uitat la mine.

— Stai că scot eu din tine totul.

O ajung, o apuc de cotul osos şi o privesc. Ea ridică din nou ochii la mine şi din nou îşi face cruce. Şi din nou îşi scuipă în sân.

— Ce te-a apucat, fa dulaucă? strig.

— Nu, zice ea. Nu pot să-ţi spun. Una ca asta n-am spus-o la nimeni încă. Nici ţie n-o să ţi-o spun, deşi ţie, spânzuratule, tare-aş vrea să ţi-o spun.

— Spune-mi, fa corcitură, ce am: lepră, holeră, ciumă. Ce-ai văzut pe faţa mea?

— Mai rău, zice ea.

Eu o strâng de cot mai vârtos.

— Dacă nu spui, te trântesc cu capul de gardul ista şi umplu satul cu viespi, pentru că în capul tău numai viespi roiesc, cotoroanţă! Ce să-ţi dau ca să-mi spui? Vrei zece ruble?

— Nu, zice ea. Vreau să mă laşi în pace.

— Las că te las eu rece, zic, smuncind-o cu toată puterea. Ea se încreţeşte de durere, ţipă şi-mi zice printre dinţi:

— Dă-i încoa!

— Ce? fac eu.

— Banii, face ea.

Scot din buzunar zece ruble şi i le dau.

Ea înşfacă bancnota şi o priveşte la soare.

— Nu-i falsă cumva? mă întreabă.

— Ce, eşti nebună? zic eu. Să mă ocup eu la bătrâneţe de şărlătănii?

— Las că te ştiu eu, face ea şi, după ce vâră hârtia în buzunar, mă întreabă: – Mai ai?

— Nu, zic.

— Ia vezi prin buzunare.

Scotocesc într-un buzunar. Scotocesc în altul. Dau de nişte copeici. Ea le numără.

— 47 de copeici, zice, apoi ridică ochii din palmă şi oftează. Ai o umbră pe faţă.

— Îs murdar. Mă spăl şi...

— Umbra asta nu se spală, cântă ea. Că nu se vede.

— Dacă nu se vede, înseamnă că nu-i nici o umbră. Dă banii înapoi.

— Este, şuieră ea printre dinţi. Este şi eu o văd... Asta-i urma Morţii, băiete. Găteşte-te, ţi-o venit şi ţie ceasul.

Vorbele ei m-au secerat parcă. Dar nu mă las bătut. Mă înjunghii a râde şi zic:

— Şi cum îi ea... Tot aşa de urâtă ca şi tine?

— Nu, zice vipera. E frumoasă.

— Cum poate fi frumoasă Moartea? o întreb.

— Moartea ta e frumoasă, zice. Şi tânără. E ca o zână.

— Dacă nu-i pot vedea umbra, zic, aş putea s-o văd măcar pe dânsa?

— Da.

— Unde? zic eu.

— Pe Rănie, zice ea. Şi, întorcându-mi spatele îşi cată de drum.

„Am plătit 10 ruble şi 47 copeici ca să aflu o bucurie ca asta, m-am gândit. Şi am simţit în plămân o durere năpraznică. Măcar s-o văd“, mi-am spus. Şi am pornit spre Nistru.

Ai tăcut, ai ridicat fruntea spre fluturii care dănţuiau în jurul becului ca nişte scântei, apoi ai coborât ochii spre mine şi ai continuat cu glas curgător, dar stăpânit de mâhnire:

— Dintâi ţi-am văzut părul scurs în nisip, amestecat cu nisipul, de aceeaşi culoare cu el, culoarea mătăsii de păpuşoi. Era lung, era despletit. Mai că nu călcasem pe el. Mă luasem după un fluture, un fluture mare şi negru, brodat cu flori vişinii şi petale albe. Un fluture mai frumos nu văzusem demult. „O

să aibă cu ce se lăuda nepoţii la şcoală, mi-am spus, şi poate-oi uita de năpârca ceea". De Maga, adică. De pe mal fluturele a trecut pe insulă. Eu – după el, prin apă, prin nămol, prin stufării. Apoi prin pâlcul de sălcii, ca un copleş zălud. De vreo două ori am căzut, de vreo câteva ori m-am împiedicat. Fluturele se aşează ba pe o floare, ba pe o ramură. Dar nu mă lasă să mă apropii. De cum mă apropii, îmi simte pasul şi îşi ia zborul. Şi iar alerg, şi iar mă împiedic... Alerg şi deodată... Părul bălai... Bine că era despletit. Bine că era întins pe nisip. Tu dormeai. Bine că dormeai. Altfel, ai fi zărit fluturele care şi se aşezase pe ştergarul de pe coapsă. Ai fi vrut să-l prinzi şi m-ai fi zărit pe mine. Eu stăteam la capul tău, fâstâcit ca un băieţandru, care vede întâia dată un sân copt. Luceai ca o scoică în bătaia lunii. Ca un strat de puşcă în bătaia soarelui. Am închis ochii. Dar pleoapele mi s-au deschis singure, fără voia mea şi ochii mi-au curs pe tine ca o apă, care se rostogoleşte nestăvilită la vale, se loveşte furioasă de stânci, se prelinge prin goluri şi iar ţâşneşte în sus clocotind.

Fluturele se odihnea pe ştergarul pufos, portocaliu. Părea că a aţipit. Doar aripile îi tresăreau din când în când sub respiraţia ta. „El m-a îndrumat, el m-a adus la tine, el – solul tău fără de prihană – m-a îndemnat încoace". M-am lăsat în genunchi şi ţi-am amirosit părul. Mirosul lui nu mi-a spus nimic. Am ales din nisip o şuviţă şi am cântărit-o în palme. Nici greutatea şuviţei nu mi-a spus nimic. Am dus şuviţa la obraz şi mi-am lipit obrazul de ea. „Ea e, – am îngânat fără glas. Dar fluturele m-a auzit, a bătut din aripi şi, ridicându-se în aer, a început să se rotească deasupra ta. „Îi dă de veste", mi-am zis. Încă o clipă şi va trezi-o. Şi într-adevăr fluturele ţi s-a aşezat pe creştet.

M-am grăbit să mă retrag.

...Mergeam printre sălcii, printre tufe de corn şi alun, prin zmeuriş, spre celălalt capăt al insulei. Ud, plin de noroi din cap până în picioare, zgâriat. Nu voiam să mă vadă feciorii în halul ista. Ei pescuiau pe botul insulei. I-am zărit când alergam după fluture. „Voi ieşi la mal prin altă parte", mi-am spus şi am luat-o pe de-a dreptul prin desiş. Uitasem de şopârle, de

şerpi. Uitasem de toate, chiar şi de durerea care-mi sfredelea plămânul. Doar de umbra ta nu uitasem. Vroiam s-o văd. Cum e umbra Morţii? S-o văd. Dacă Maga a văzut-o, aş putea s-o văd şi eu. Unde? Mi-am amintit de un izvor şi am pornit să-l caut. Să mă uit în apa limpede a izvorului... Nu-l puteam găsi. Eu, care ştiam atât de bine cărarea spre el, care îmi potolisem de atâtea ori setea în apa lui răcoritoare... Îmi fac drum cu braţele prin desişul sălciilor, mă încâlcesc în pletele lor, ies din umbră în luminiş... Şi mă văd întors în locul de unde am pornit. Tu nu mai eşti. Doar umbra ta pe nisip. Urma corpului tău în nisipul galben. Soarele s-a mutat cu o şchioapă mai jos şi urma ta s-a umplut cu umbră. Fluturele stă pe ea ca un sărut. E roşu acuma, ca o rană deschisă. Nu doarme. Veghează. Când mă apropii, tresare. Se mută de pe un şold pe altul. Apoi poposeşte între sâni o clipă, apoi se ridică în văzduh. Nu se depărtează de umbră însă. Rămâne deasupra ei aproape nemişcat. Îi văd ochii mici. Se uită la mine ţintă, iscoditor. Mă împung ca două vârfuri de ace. La ureche îmi ajunge un şopot.

— Ai vrut să-i vezi umbra?

— Da, zic.

— Uite-o!

Mă aplec. Mă las în genunchi. Îmi împlânt degetele în nisip.

— Vrei s-o ridici? mă întreabă fluturele.

— Da.

— S-o duci în apă?

— Da.

— S-o îneci?

Tac.

— N-ai s-o poţi ridica.

— De ce?

— E ca de plumb. N-o poate ridica nimeni. Nici un om. Cât de puternic ar fi el, cât de tânăr. Şi tu eşti un om bătrân, slab, puterea s-a scurs din tine toată.

— Să cerc măcar...

— N-are rost. Chiar dacă ai izbuti s-o ridici şi să-i dai drumul în apă, umbra Ei nu se va duce la fund, nu se va topi.

— Ce să fac?

— Să te împaci. Du-te şi aşteaptă.

— Unde?

— Ştii.

— Da, ştiu. Mă va recunoaşte? Nu m-a lua drept altul?

— Nu. Ea nu dă greş.

Fluturele s-a lăsat apoi pe umbra ta şi a rămas nemişcat ca şi mai înainte, iar eu m-am ridicat în picioare şi am pornit spre cimitir.

...Ai tuşit în pumn. Şi ai vrut să continui, dar gâtul ţi s-a umflat deodată, ţi s-a ascuns între umerii ascuţiţi, care ţi-au săltat în sus, brusc. Şi pieptul tău şubred, lipit de spinare, a început să horcăie năpraznic, îngrozitor. Te-ai apucat cu mâinile de gât, ca şi cum ai fi vrut să-ţi gâtui tusea. Nu izbuteai s-o opreşti însă. Tusea clocotea în tine, te cutremura, îţi îneca cu lătratul ei vorbele...

— M-am suit pe gard. Am aprins o ţigară. Am scos din buzunar ceasul lui tat-tu, ceasul, pe care tat-tu l-a câştigat în 39, pentru că mi-a vârât un glonte în plămân, m-a stropit cu benzină, mi-a dat foc şi m-a aruncat în apă. Ceasul... tusea nu te lăsa. Ceasul, pe care tu mi l-ai dat mie drept plată pentru groapa lui tat-tu. L-am dus la ureche şi, ascultându-i bătaia, am aţipit ca şi atunci... Am aţipit, dar nu dormeam.

Tusea ba se stingea în pieptul tău, ba se aprindea din nou...

— Nu dormeam. Parcă visam, parcă vedeam. Vara trecea în toamnă, toamna – în primăvară. Fluturii creşteau şi se făceau păsări albe. Zumzetul albinelor se prelungea în cântec. Tu, în umbra vişinilor care înfloreau, erai tânără şi frumoasă.

— Bine că eşti tânără şi frumoasă, ţi-am zis fără glas la început. Bine că nu eşti bătrână şi urâtă. Vino, te-am aşteptat. Vino... Te-am aşteptat atâţia ani... Vino, să mă ating de umărul tău...

Ai întins mâna spre mine.

— ... să-ţi cântăresc în palmă părul.

M-am retras.

— Să-mi îngrop obrazul în mătasea lui.

Te-ai ridicat în picioare tuşind.

— ... să-ţi caut gura dulce.

M-ai apucat cu mâinile de umăr.

— ... să te sărut şi să mor.

M-ai sărutat. Ţi-ai înecat tusea în sărutul lung, apăsat, de care eu nu puteam fugi, fiindcă mâinile tale osoase mă strângeau puternic la piept, îmi fărâmau oasele.

Adunându-mi toate puterile, m-am smuls din îmbrăţişarea ta şi am fugit spre uşa zăvorâtă.

* * *

„Să plec, îmi spuneam toată noaptea, să-mi adun lucrurile, care lucruri?... Nu le am. Ba da. Am unul singur – casa. Să vând casa şi să plec. Las c-o vinde Nina. Îi scriu şi o rog. Iar tu pleci... Chiar acum, imediat. Acuma n-o să găseşti maşină. E noapte. Poate găsesc o căruţă. Să-l rog pe Năstas să înhame caii şi să mă repadă în centrul raional cu căruţa. Unde să-l găsesc pe Năstas la ora asta? Poate sus, la tată-său? Nu, sus nu mă ridic, chiar dacă Năstas e acolo. Mi-e silă de tată-său... Iată-l că horcăie din nou. N-o să pot adormi. Se cutremură toată casa de tusea lui“.

Am adormit abia în zori. Când m-am trezit, soarele era sus de acum. În pod nu se auzeau nici paşii tăi, nici tusea ta. Erai în sat. Umblai de la o casă la alta, cică, şi pofteai lumea la înmormântare, la înmormântarea ta, care, ziceai, va avea loc duminica asta. Mâine, adică. Toţi îţi doreau sănătate, viaţă lungă şi-ţi mulţumeau pentru cinste.

Apoi după ce te depărtai, şopteau:

— Şi-o ieşit din minţi, Nebunul.

Vestea zbura înaintea ta şi sătenii ieşeau pe la porţi să te vadă cum te apropiai cu pas măsurat, în costumul negru, cu pălăria neagră pe cap şi bastonul, negru şi el, în mâna dreaptă. Erai ras cu grijă şi întinerit cu zece ani. După ce ţi-ai comandat la nea Toderică sicriul, ai pornit în căutarea unei bocitoare.

Ca să nu treci pe la poarta surorii tale, ai luat-o pe ulicioara care îi ocoleşte casa şi grădina şi lunecă apoi spre fântâna

de lângă pod. Dar Maga era de acum aici, între fântână şi pod. Îşi pusese straiele de sărbătoare: o şalincă de mătase neagră fără flori, o bluză de stambă neagră fără flori, o fustă largă, tot de stambă şi tot fără flori şi ciorapi de lână albă cu flori negre. În urechi avea cerceii ei de toate zilele. Pe piept – şiragurile de mărgele din toate timpurile. Mâinile îi erau încrucişate pe pântec ameninţător.

Când ai văzut că nu mai poţi da înapoi, te-ai oprit. Ea a păşit spre tine:

— Roagă-mă să te bocesc eu, cucoşelule! ţi-a zis ea, cică.

Tu n-ai zis nimic. Ai scrâşnit doar şi te-ai uitat peste umărul ei spre pod. Apoi ai ridicat bastonul şi i-ai făcut semn să se dea la o parte. Ea s-a dat la o parte şi până la pod a mers alături de tine, dar în capătul podului ţi-a sărit înainte şi ţi-a stat iar în cale.

— Şi chiar vrei să mori, măi?

Droaia de copii, care venise pe urmele tale, se oprise nu departe şi asculta:

— Şi de ce să mori, tu, măi?

— Ce vrei de la mine? ai întrebat cu ochiul la copiii care se dădeau tot mai aproape de voi, ghiontindu-se şi chicotind tot mai veseli. Şi iar ai ridicat bastonul.

— Trebuie să ştiu, dacă ai să mori cu adevărat, a ridicat glasul soră-ta ca să fie auzită şi din celălalt capăt al podului, unde începea să se adune lumea. Eu, care intrasem să cumpăr ţigări, am dat buzna afară, ca şi toţi ceilalţi.

Soră-ta a şovăit o clipă, apoi a dat bastonul la o parte, iar singură a păşit în alta. Drumul, fiindu-ţi deschis, te-ai urnit din loc. Ea – după tine.

— Vrei să te lepezi de el, începuse din nou. N-ai să poţi. Nu, fiindcă mergi pe drum cu mersul lui, dai bună ziua cu glasul lui, te uiţi în ochii lumii cu ochii lui. Stai, nu fugi, vreau să-ţi spun totul, că demult aştept eu ziua asta. Ştii despre cine vorbesc, nu l-ai uitat, fiindcă nu-l poţi uita, pe cel care te-a făcut să înduri atâta batjocură şi ruşine. Fiindcă vârându-te în pielea lui, el te striveşte, te înăbuşă, te doboară. Atunci

te-ai înecat în apă. Azi te îneci în venin. Din apă ai izbutit să ieşi. Din veninul tău nu poţi ieşi. Nu, cât te-ai zbate. Nu, pentru că numele lui te trage la fund ca o piatră de gât, îţi stă pe gât ca un topor, îţi este paznic la otravă.

Lumea se aduna în jurul vostru ca albinele la ştiubeiul cu miere. Venea din toate părţile: de la cafenea, de la şcoală şi mai ales dinspre autobuzele, camioanele şi automobilele, care nu puteau străbate mulţimea ce devenea tot mai pestriţă: şoferi, turişti, militari. Tot mai agitată. Unii cereau explicaţii:

— Ce-i acolo, tovarăşi? Accident? Omor?

Ochii tăi se umpleau de nelinişte, ca ochii unei fiare hăituite. Te bălăbăneai prin mulţime, ca un clopot tras de funie. Gura surorii tale nu se oprea. Îţi arunca în obraz cuvinte repezite, tari, cuvinte, care aproape nu se desluşeau din pricina zgomotului motoarelor, a semnalelor înverşunate şi înjurăturilor şoferilor enervaţi. Ca să scapi de ele, ai început să-ţi croieşti drum prin mulţime cu coatele. Asta nu le-a plăcut la bărbaţi şi ei s-au apucat să te îmbrâncească şi mai tare, şi mai îndrăzneţ. Un omulean pirpiriu, într-o salopetă unsuroasă, ţi-a smuls pălăria, ţi-a şters-o de praf cu dosul palmei, apoi, fluierând băieţeşte, i-a făcut vânt peste şosea. Te-ai repezit după dânsa. Pălăria a căzut pe treptele cafenelei. În câteva salturi ai fost lângă ea. Ai ridicat-o. Ţi-ai pus-o în cap. Şi, văzând că soră-ta e de acum lângă tine, te-ai năpustit înăuntru.

Începând cu bufetiera şi terminând cu bucătăresele, tot personalul localului ieşise afară să vadă ce se petrece dincolo de şosea. Aşa că în clipa aceea sala era pustie. După cum povestea mai târziu bufetiera, care nu alergase la şosea, ci privise scena din pragul cafenelei, tu ai dat-o la o parte, şi, năvălind în sală, ai răsuflat cu uşurare. Apoi te-ai lăsat pe un scaun. Când soră-ta a dat buzna şi ea şi a văzut cum te rogi ori blestemi (asta o ştii doar tu), ea s-a apropiat şi-a zis: – Nu te lepăda de el.

— Taci... Ai zis tu.

Şi ţi-ai urmat rugăciunea ori blestemul mai departe. Iar ea, învârtindu-se în jurul mesei tale ca o cloşcă înfoiată, te tot ciupea cu vorbele:

— Crezi, că dacă te lepezi de el, te mai poţi întoarce la tine? N-ai să mai poţi. N-ai să mai fii cel de altădată. Poţi să te lepezi de numele lui, leapădă-te. Dar de fiinţa lui n-ai să scapi. Tot aşa cum nu poţi scăpa de umbra ta nici pe soare, nici pe lună. Te-ai deprins cu ea. Pasul tău nu mai este al tău – este al lui. Vorba ta nu mai este a ta – este a lui. Nici râsul tău nu mai este al tău. Doar inima ta e a ta, inima ta înverşunată. Dar ce poate face ea singură? Nimic. Aşa că taci şi rabdă. Poţi să te lepezi de numele lui Iacob. Dar de nebunia lui – nu. Nebunia lui cu tine va rămâne. Şi te vei numi de azi înainte Nani Nebunu.

— Nani Nebunu? ai îngânat tu. Şi prin sală a trecut un freamăt prelung, legănat, apoi s-a lăsat o tăcere şi mai apăsătoare. Părea că cei din sală (între timp în sală intrase vreo duzină de bărbaţi şi flăcăi) şi cei din bufet, printre care mă aflam şi eu, şi-au oprit până şi respiraţia.

— Nani Nebunu? ai şoptit tu încă o dată şi umerii tăi încordaţi au zvâcnit. Spinarea încovoiată ţi s-a îndreptat. Ai vrut să te ridici în picioare, dar te-ai răzgândit. Ai întors spre soră-ta doar faţa şi ai privit-o greu:

— Nu, cucuvaie bătrână! ai zis înăbuşit. Numai asta nu. Porecla asta n-am s-o port niciodată.

Maga s-a aşezat în faţa ta şi, imitându-ţi vocea, a dat din umeri a mirare:

— Dar de ce să nu? Tu, care ai fost Nani Hoţul, Nani Contrabandistul, Nani Dinte-de-Aur, Nani Spionul, Iacob Nebunu, Iacob Maiorină...

— Taci, afurisito!

— Taci tu, că eu am tăcut prea mult. Taci şi ascultă-mă, că altceva nu ţi-o rămas. Asta ai vrut, cu asta te-ai ales – nebunia. Că unui nebun i se iartă totul: şi cuvântul nepotrivit, şi fapta pidosnică. Chiar şi crimele de altădată. Şi tu le ai atâtea pe suflet. Numai nebun rămânând, legea îţi poate ierta moartea lui Iacob. Ce-i drept, nu te poate răbda printre oameni. O să te ducă înapoi la balamuc. Noi am avut grijă de asta.

— Aţi chemat salvarea? ai întrebat cu glas tremurat şi prin sală a trecut din nou un freamăt, înfiorat de uimire de data asta, de indignare pe alocuri şi punctat cu un chicot vesel în urmă.

— Da, a zis Maga, uitându-se spre uşă. Găteşte-te.

— Bine, ai zis tu calm.

— Să închinăm câte un pahar de vin, a zis soră-ta.

— Nu mai am când.

— Pentru asta găsim noi vreme.

— Pentru ce?

— Pentru noua ta poreclă.

— Nu, ai zis tu. N-am când. Trebuie să mă gătesc. Şi ai vârât mâna în buzunarul interior al hainei, în cel stâng. Toţi credeau că ai vârât mâna după ţigări, iar tu ai scos un obiect lunguieţ, învelit într-o basma albă şi l-ai pus pe masă. După astă ai vârât mâna stângă în buzunarul drept al hainei şi ai scos de acolo un obiect asemănător. Apoi le-ai apropiat unul de altul şi te-ai uitat spre uşă.

— O sticlă de rachiu! ai poruncit uneia din fete. Şi tot atunci m-ai zărit pe mine. Aceea, a lui Sarabaş! ai strigat. Magdalenă. Treci încoa! Să cinstim un rachiu.

Eu m-am dat în spatele unei femei.

— Hai, nu te ascunde. Vreau să cinstesc cu tine, nu cu strigoaica asta.

Eu am rămas pe loc, iar tu te-ai apucat să deznozi o legătură.

— Şi-a adus mâncare de acasă, a glumit cineva. Nimeni n-a râs însă. Dar când colţurile batistei s-au desprins unele de altele şi în mijlocul batistei mari a sclipit ceva negru unsuros, s-a auzit un „of!“ scurt... Şi târziu o voce şoptită:

— Chemaţi miliţia!

Nimeni însă nu s-a clintit din loc. Toţi se uitau la tine ca vrăjiţi, urmărindu-ţi fiece mişcare. Abia după ce şi din a doua batistă a apărut un pistol, exact ca şi primul, a scârţâit un scaun, şi o femeie s-a ridicat în picioare.

— Hai acasă!

— Mi se pare că am cerut o sticlă de rachiu, ai spus tu şi, ridicând de pe masă un pistol, ai început să-l cureţi cu batista.

— Du-i rachiul, fa! a ghiontit-o bufetiera pe chelneriţă.

— Mă tem...

— Adă tu, Magdalenă! ai zis tu, punând pe masă primul pistol şi apucându-l pe al doilea. Când îl curăţai pe al doilea, tot fără grabă, tot cu grijă, la spatele meu a apărut Năstas.

— Ce se petrece aici?

Nu i-am răspuns. I-am arătat cu capul doar: „Uită-te în sală“. Năstas te-a văzut, s-a uitat la mine întrebător şi a făcut cu degetul: „Paf-paf!“. „Da“, am făcut eu din cap, după care el a intrat în sală. Chelneriţa l-a oprit însă şi i-a înmânat sticla.

— Du-i-o, te rog.

Neştiind nimic din cele ce se petrecuseră până acum şi neînţelegând nimic din ceea ce se petrece în momentul de faţă, Năstas, bine dispus şi foarte degajat, s-a apropiat de masa ta. A pus pe masă sticla cu vodcă, ţi-a dat bună ziua ţie şi surorii tale, apoi te-a întrebat:

— Cu ce împuşcă jucăriile tale, tată, cu apă ori cu dopuri?

Şi a întins mâna spre pistolul de pe masă. Cu pistolul pe care îl curăţai tu l-ai lovit peste mână atât de fulgerător şi se vede că atât de dureros, încât Năstas a gemut scurt şi ochii i s-au umplut de lacrimi.

— Ai uitat de pahare, ţâncule! ai zis calm şi, trăgând pistolul spre tine, l-ai acoperit cu batista murdară. Apoi l-ai acoperit şi pe celălalt şi abia după asta ai ridicat ochii spre fecior:

— Poate că n-ai auzit bine ori vrei să te rog?

Năstas se uita la tine năuc. La una ca asta nu se aşteptase din partea ta. Vorbele tale „eu nu-s eu, eu îs altul“, vorbe, de care el râsese cu o zi în urmă, începeau să se adeverească. Faţa îi ardea de ruşine. Mâna dreaptă îi sângera.

— Adă trei pahare, Năstas, zise soră-ta blând. Şi vezi dacă n-a venit salvarea.

— Patru, ai zis tu. Unul pentru Magdalena. Cheam-o încoa.

Strângând mâna lovită sub braţul celeilalte mâini, Năstas pornise spre bufet clocotind de mânie. Am luat patru pahare de pe tejghea şi m-am repezit în întâmpinarea lui. El a întins mâna să mi le ia, dar eu nu i le-am dat. Am mers până la

masa ta şi, punând paharele în faţa fiecăruia, m-am aşezat. Năstas a venit şi s-a aşezat în faţa mea.

— Deschide sticla şi toarnă, ai zis tu. Deodată ai pus mâna pe un pistol şi te-ai uitat spre uşă cu îngrijorare. Repede!

Bărbaţii, care rămăseseră în sală, săriră în picioare şi se aruncară spre ieşire. Am destupat sticla şi am turnat în pahare şi pe alături, fiindcă mâna îmi tremura. Tu ai ridicat paharul. L-ai ciocnit de paharele noastre, apoi l-ai dat peste cap şi te-ai ridicat în picioare.

— Daţi-vă la o parte, vin!

În uşă au apărut doi miliţieni, doi sanitari în halate albe, iar în spatele lor feciorii tăi: Nicanor, Micandru şi Dan. Văzându-te înarmat cu două pistoale, toţi au încremenit pe o clipă, iar tu ai strigat ca în „39“, când săriseşi de pe casa Caliopei lui Cucu drept în mijlocul grănicerilor:

— Luaţi-mă, dacă puteţi!

N-ai izbutit să mai închei vorba, căci Năstas s-a aruncat asupra ta şi ţi-a înfipt dinţii în braţul drept. Ai gemut scurt şi ai scăpat pistolul din mâna muşcată. Folosindu-se de moment, miliţienii s-au năpustit în sală. Dar tu mai aveai un pistol în mâna stângă. Nu puteai trage totuşi, fiindcă Năstas îşi înfigea dinţii tot mai adânc în braţul tău şi te trăgea la pământ. Ca să scapi de el, ai ridicat pistolul l-ai lovit pe băiat drept în frunte. Corpul lui Năstas a lunecat jos, moale, frânt. Erai liber. Un salt şi ai fost în bucătărie. Apoi încă unul şi ai fost lângă uşa din dos. Uşa s-a deschis şi s-a închis. Tu ai dispărut în curte.

* * *

...Şi acuma poţi să vii. Poţi să vii, fiindcă totul e gata. Am isprăvit. Am făcut tot ce am avut de făcut. Şi e noapte. S-a lăsat întunericul. Şi tu poţi părăsi insula, dacă mai stai pe insulă încă. Iar dacă nu, dacă ai trecut vadul de acum şi te ascunzi în stufării, ieşi din stufării, coboară în râpă, în păpuşoaie, din păpuşoaie în sat.

Vino!...

...Pe jos am stropit, am măturat. Am aşternut frunză de nuc, să ţină răcoare. Afară e cald, e năduf. Te înăbuşi ca înainte de ploaie. Aici e răcoare, curat. Nicăieri nici un fir de praf. Pare că totul e bine, frumos. Doar masa! Masa e cam săracă. Dar aşa trebuie să fie o masă la mort. Am făcut totul precum mi-a spus Maga... Chiar şi altiţă am pus la streaşină... Şi tu nu vii.

Maga e la mine. Doarme. N-a închis toată noaptea un ochi. O clipă n-a aţipit până acuma. Tresărea la fiece zgomot de afară. — Auzi? îmi şoptea îngrozită la fiece lătrat de câine. Umblă cineva pe după casă. La fiece adiere de vânt: — Uşa! Bate la uşă! La fereastră bate!... Şi glasul: — Auzi? Nu e glas de pisică. E glasul lui. Îl cunosc. S-a împăcat. A dovedit lumii că el nu-i Iacob Nebunu, ci Nani Nebunu şi s-a împăcat. Va veni. Pasărea rănită în cuibul ei vine să moară. Şi el e rănit. Am auzit de cu seară o împuşcătură dinspre insulă. El a tras. S-a omorât. Trebuie să-i vezi moartea. Tată-tu nu i-a văzut-o. Măcar tu să i-o vezi. Nu-ţi fie milă de el, că lui nu i-a fost milă de nimeni, nici de fecior măcar. Sărmanul Năstas. Zace la spital acuma. Eu sunt de vină. Nu trebuia să răscolesc trecutul, să-l vântur. Trebuia să rămân departe de el. Numai depărtându-te poţi uita. Eu am vrut să uit apropiindu-mă.

Am adormit şi eu. Tu nu vii. Dorm şi aud prin somn strigătul cucoşilor. Se crapă de ziuă. Vino...

...Deschid ochii şi... şi văd în celălalt capăt al mesei capul tău, culcat pe braţe. Părul cărunt îţi este răvăşit, haina ruptă pe umeri. O dâră subţire de sânge s-a prelins prin mâneca hainei pe masă... şi s-a închegat. Ceasul tatei, îl recunosc imediat, luceşte în băltoaca de sânge. Tic-tacul lui sună ritmic şi clar. Cred că el m-a trezit.

În drum s-a oprit o maşină. În curte se aud paşi. Tu nu tresari. Nu ridici capul.

...Eşti rece.

„M-am trezit, mă întreb, mai visez?“

Un hectar de umbră pentru Sahara

De la apa Nistrului, din margine, până în ograda lui erau cam la o sută şi optzeci de paşi. Adică o sută şi optzeci de metri. Dacă pasul era bun, vioi, ca cel făcut dimineaţa pe răcoare, când măsura costişa întâia dată. Din ogradă până la poartă încă vreo zece. De la poartă la fântână treizeci, treizeci şi cinci. Cu deşertul – treizeci. Cu plinul – treizeci şi cinci. Plinul mărunţeşte pasul, înmulţindu-l.

...Aşa că oricum ar fi numărat, cu pas vioi, sau ostenit, cu plin, sau cu deşert, tot ieşea bine: gospodăria lui nu nimerea în plan.

În vremea de la urmă, trecând pe la magazin, bătrânul luase obiceiul să se abată şi pe la sovietul sătesc. Ba îi trebuia nişte ciment să prundească în jurul fântânii, fiindcă fântâna din mahala era pusă în grija lui, ba nişte uluce să le aşeze la gura râpei, ba cărbuni de iarnă... Şi numai ce îl vedeai din nou în faţa schemei reconstrucţiei satului.

Ce înseamnă pătratul cela?

Încotro bate săgeata asta?

Bătrânul cerea lămuriri de la unul şi de la altul.

Două linii îl interesau pe el îndeosebi. Una, şerpuitoare, era Nistrul. Alta, dreaptă, şoseaua. Vederile lui slăbite zăboveau asupra locului unde distanţa dintre ele se micşora. Şi secretara, şi preşedintele şi alţii ziceau că acel loc se nimereşte a fi în mahalaua de jos, cam pe lângă fântână, dacă nu chiar în poarta lui. Asta-i bună!... Să se poticnească şoseaua de casa lui. Să se frângă şi s-o ocolească. De-ar fi o biserică, un club, n-ar fi de mirare. Dar aşa... Nu, nu de cocioaba lui s-o speriat şoseaua, ci de fântână. Are cincizeci şi trei de metri. Şi-i una în toată mahalaua. Cum să calci o fântână? Cum s-o astupi? Cei de fac şosele au şi ei cap, pricep. Aşa

că nu, şoseaua avea să muşte nu din gardul lui, ci din cel al lui Terinte.

Şi, totuşi, de fiecare dată când cobora şi mai ales când suia costişa, bătrânul număra paşii. Că şoseaua avea să coboare spre apă cu adevărat o dovedeau pinii, mestecenii şi brazii sădiţi pe costişă. Şoseaua urma să unească centrul raional cu casele de odihnă de pe malul Nistrului, iar copacii până la sosirea ei aveau să crească. Dar nu creşteau. Pe costişa pietroasă şi deschisă soarelui de dimineaţă până seara nu se prindeau. În fiecare primăvară uscăturile erau scoase din gropi şi în locul lor se plantau alţi puieţi. Ducându-se în zori să ude pepenii şi pătlăgelele din vie, bătrânul avea remuşcări că nu udă şi copăceii chirciţi. Dar cum să adăpi atâtea gropi? El cu o mână abia dovedea să lucreze via şi grădina. Pomii din grădină – vişinii, prunii şi merii – erau pomi roditori. Îi răsplăteau munca şi c-o poamă şi cu-n fruct. Vara, când îi veneau în vacanţă nepoţii, avea cu ce îi îndulci. Pe când cei de pe costişă nici rod nu aveau să aducă vreodată, nici umbră să facă măcar.

Mâna încă îi era vânjoasă. Nu-l dădea de sminteală. Şi sapa o mai trăgea prin buruieni, şi o găleată de apă o mai scotea din fântână, şi un tobultoc îl mai ridica în spate. Dar şalele, şalele amorţite peste noapte, se dezmorţeau greu dimineaţa, dureros.

Pe sub copaci, pe sub butuci – sticle goale, cutii de conserve, borcane… Iar a fost vreo companie. Iar au lăsat urme, răii…

Tot îndoindu-se şi dezdoindu-se din mers, bătrânul trecea pe sub copaci în vie. Mai grebla ici, mai potrivea un arac colo. Apoi, după ce făcea în gând socoteala pagubelor şi stricăciunilor, ieşea la mal.

În dimineaţa ceea în cartofi şi păpuşoaie pagubele şi stricăciunile păreau a fi mai mari ca de obicei şi bătrânul era posomorât. Când ieşi la mal, văzu că râul scăzuse, se retrăsese cu vreo câţiva paşi şi malul rămăsese gol. Rădăcinile de cătină ieşite din lutul alb erau încă ude. Asta însemna că apele au scăzut nu de la sine, ci că au fost slobozite la

hidrocentrală. Şi nu demult. „O fi venind altele mai mari, se gândi bătrânul, pe undeva prin Carpaţi o fi plouat“. Şi se apucă de udat curpenii de pepeni şi pătlăgele.

Dincolo de râpă, lângă vatra stinsă a unui foc, dormea feciorul său. Cât căra apă şi uda, bătrânul nu-l trezea, îl mai lăsa să doarmă. „Las' să hodinească, îşi zicea, cât mai are de stat? O zi, două şi se duce. Tocmai încolo... Tocmai în Kazahstan i-o fost scris să se aşeze. Tocmai acolo şi-o găsit norocul... şi nenorocul“.

Cum o chema pe fosta nevastă a feciorului său mai mare, bătrânul parcă ştia. Dar să rostească cu glas tare numele străin nu izbutea. O văzuse o singură dată, când tinerii abia se luaseră şi veniseră încoace pe ospeţe. Iar când, după mulţi ani de aşteptare, simţi că nici în gând nu-i mai poate închega numele, plecase el nepoftit, să-i vadă pe ei, dar mai ales pe nepoţi, fiindcă se temea că o să moară şi n-o să ştie ce fel de pui au răsărit din sămânţa lui de moldovean în capătul cela de lume. Fecioru-său îi scria că are o fată şi un băiat. Şi el voia să ştie cui seamănă fata, cui băiatul. Poate părinţilor. Poate bunicilor... Dar când, după o săptămână de drum ajunse în satul cela din stepă, numele satului tot nu-l ţinea minte, îl avea scris pe un plic, găsise casa încuiată, ferestrele bătute în cruce şi vorba vecinilor: „Nu-s. S-au despărţit“. „Dar copiii?“, întrebă el. Vecinii îl priviră miraţi: „D-apoi că n-au avut copii“.

Dacă nu a prins rădăcini pe acolo pe unde a umblat, de ce nu s-ar întoarce înapoi Simion? Şi casa, şi grădina, şi via ar avea un stăpân mai vârtos. Şi o vădană s-ar găsi la un suflet. Cât poate el să vânture lumea? Că nu mai este tânăr. A trecut pragul. Iaca, l-a bătut bruma pe la tâmple. Mâine, poimâine îl vezi ieşit la pensie. Simion şedea pe costişă toată ziulica. Uneori chiar şi noaptea. Parcă era priponit. Mai bea un pahar de vin. Mai bătea cărţi cu copiii. Mai dormea. Nu zicea nici da, nici ba, când bătrânul îl îndemna să rămână la cuibul părintesc. „Să ţină el minte obida?“, se întreba deseori bătrânul. Mic fiind, feciorul său lua bătaie. De... ca toţi copiii. Odată, se făcuse de acum mărişor, flăcău poţi să zici, l-a

chelfănit chiar bine de tot. Se prăpădise bunătate de vacă din pricina lui. Vaca la casa omului pe vremea ceea era mai mult decât o maşină acuma. Pentru asemenea faptă copilul nu putea fi lăudat. Dar... înstrăinarea de casă a lui Simion din bătaia ceea se trăgea. „Dacă eu ţin minte, cugeta bătrânul, eu care am dat, de ce n-ar ţine minte el, care a suferit? Dacă simt eu vina, înseamnă că şi el simte obida".

Gura te duce departe. În Kazahstan, tot întrebând de un vecin şi de altul, de un miliţian şi de un şofer, bătrânul îl găsise până la urmă pe fecior zăcând într-un spital din centrul raional de acolo. Medicii nu se dumereau ce beteşug a dat în picioarele lui. Bătrânul voia să-l arate pe Simion unui vraci – o babă, care îl lecuise şi pe el cândva de boala picioarelor. Simion o tot amâna însă. Zicea că e mai uşor, că i-a trecut. Dar, dacă durerea se întoarce? Trebuia să-l arate babei Fevronia cât mai stă, cât nu a purces... să treacă Nistrul şi să-l ducă la babă. Dacă baba mai trăieşte.

În fiecare dimineaţă, când venea să-l trezească pe fecior, bătrânul râdea:

— Zeama-i gata. Dă peştele.

Simion se mişca sub pufoaică şi deschidea un ochi:

— Nu-i Nistru cela, tată.

În dimineaţa când descoperise în vie şi grădină pagube şi stricăciuni mai mari ca de obicei, bătrânul nu ceru peşte pentru zeama care aburea gata. Glasul puţintel i se tânguia aprig:

— Iar au umblat prin vie, iar au făcut râs, afurisiţii.

— I-am văzut, se ridică într-un cot Simion.

— Erau din sat?

— Nu. Au venit cu şalupa.

— Mulţi?

— Vreo patru, cinci.

— I-ai alungat?

— Da. Cu pietre.

„Să mă scol, să mă trezesc numai şi le arăt eu. Le arestez pe toate. Încep cu vrăbiile. Ele-s cele mai gălăgioase. Şi cele

mai rele. De cum îl văd pe bunic în prag, îi sar în cap. Cică, soarele îi sus de acum, dar ea tot în aşternut se lăfăieşte. Şi porumbeii sunt buni. Porumbeii sălbatici sunt şi mai nesuferiţi. Gânguritul lor leşinat mă scoate din sărite. Nu şi din aşternut însă. Din aşternut nu mă poate smulge nimeni. Nici bunicul cu ameninţările lui descântate, nici...“

Bubuitul unui avion cu reacţie zgudui geamurile, sperie câinele şi orătăniile şi scuturǎ din copaci câteva mere coapte. „...Toată nădejdea mi-i Surica. Ceea ce nu izbuteşte bunicul, face capra“. Uşa de la odaie se deschise şi paşii animalului răsunară milităreşte pe duşumele. În aşternut fata se făcuse ghem. Botul umed îi sărută genunchiul dezgolit. Vârful cornului îi numără coastele. Barba răumirositoare îi gâdilă obrazul. Înfiorată, Lucica era gata să strănute, dar nu deschise ochii şi capra o lăsă în pace. Dădu însă de ciocălăul pe care bunicul i-l pusese decuseară lângă pat. Şi roata morii se porni. Tortură mai îngrozitoare decât ronţăitul grăunţelor când vrei să dormi – fata nu cunoştea.

— Am să te jupoi, Surică! sări ea din aşternut înfuriată.

— Dintâi mulge-o, îi întinse bunicul strachina cu apă caldă.

Lucica îşi muie degetele în apă şi spălă ugerul caprei.

Sfârcurile erau tari şi elastice. Asta o înviora pe fată. Încetul cu încetul somnul o părăsea. Bunicul ţinea capra de un corn. Cu dreapta. Stânga îi lipsea. De asta şi nu putea mulge capra singur. De asta îşi trezea nepoata aşa de dimineaţă.

O parte din laptele strecurat Lucica o lăsa pentru ea şi verişoara sa Titiana, sau Titi, cum îi zicea ea. Alta pentru mătuşa Tudora. Mai bine zis, pentru pruncul ei. Tudora era mare, voinică şi frumoasă. Şi făcea câte un copil în fiece an aproape. În vara ceea bunicul se plângea că-l dor ochii. Se zice că laptele de mamă tânără îi bun de leac. Şi Tudora îi lecuia ochii cu lapte dintr-al pruncului. Capra venea să completeze lipsa.

Aşa cum sta întins pe patul din ogradă cu capul pe genunchii rotunzi şi albi, cu obrazul scofâlcit în palma roză, o frunză veştedă într-o scoică de sidef, bunicul părea şi el un copil de-al Tudorei, un copil bătrân şi cuminte.

Femeia îşi descheie bluza decolorată şi sânul ei răsări din ascunziş ca soarele din codru.

Sângele îi năboi bunicului în obraz, pleoapele îi clipiră speriate şi îi rămaseră închise.

— Tată, deschide ochii, îi porunci Tudora duios.

Slobozită din sânul frământat, raza de lapte se frânse, se împrăştie şi umplu bazinul tulbure al ochiului îmbătrânit.

Rezultatul şedinţei de tratament se dovedi a fi binefăcător. Ochiul bunicului deveni pe loc mai ager şi mai pătrunzător, iar glasul mai autoritar. Asta ce-i, Lucică? întrebă el, măsurând ograda cu pas de cucoş.

— Ce să fie? ridică din umeri nepoata. O prună.

— Şi asta?

— O pătlăgică.

— Da' dincoace?

— Un rest de măr.

— Mătura n-o vezi nicăieri?

— Poate mâncăm dintâi.

— Că bine zici. Pune ceaiul şi du capra pe costişă, hotărî bunicul şi, luând ulciorul din gard, se îndreptă spre beci. După ceai întotdeauna ţi-i sete.

Dar în prag se opri.

— Când te întorci, nu uita să rupi pentru iepuri vreo două crengi de salcâm. Şi pentru noi vreo doi pepeni, vreo două pătlăgele, vreo două cozi de ceapă. Poate găseşti şi vreo două ouă prin păpuşoaie.

— Da, râse fata. Tărcăţica nu s-a ouat de vreo două zile în cuibar.

— De ce râzi?

— Nu râd.

— Dară du-te. Stai. Ia găleata să adăpi capra. Găleata să n-o aduci deşartă. Să strângi nişte zarzăre într-însa.

Lucica îşi rostogolise ochii peste cap. Of! Pierduse firul. De unde să înceapă? Cu ce? Căldarea, ceaiul... Deci, la fântână, Lucica!

Apa de pe fundul căldării curse în hârbul lui Balan, bătrânul şi credinciosul paznic al casei, dar Gec, orăşeanul invidios,

care credea că dacă e tuns şi pieptănat după chipul şi asemănarea leilor i se cuvin şi drepturile acestora, se repezi obraznic şi-i răsturnă vasul. Calmul olimpic şi răbdarea erau caracteristicile dominante ale câinelui ciobănesc. Mai era şi frica de stăpân. Totuşi, când Gec îl plictisea prea mult, Balan îl răsturna pe spate, îl strivea cu laba la pământ şi aştepta ca bunicul ori nepoata să-l roage:

— Fie-ţi milă, Balane. Nu vezi că-i tânăr încă şi prost.

Nervii lui Balan se clătinau doar la bubuiturile în ceruri. În clipa asta era mai bine să nu te afli în preajma lui. A doua erupţie a barierei sonore coincise în dimineaţa ceea cu atacul nesăbuit al lui Gec, şi Balan lovi mojiceşte. Gec măturǎ ograda până sub gard, unde stătea priponită Surica şi o muşcă de uger, iar aceasta, îngrozită de durere, smulse priponul şi fugi la vale, drept în curechiul Olinei.

Olina, care nu se arăta în grădina ei cu săptămânile, răsări de unde nu era şi ridică în sus trei degete. Geea ce însemna trei ruble. În ultimul timp Surica mai fusese amendată de două ori. Lucica frânse o nuia de mlajă şi începu să-i explice caprei cât fac trei ori trei, cât face la piaţă o cotoroanţă bătrână şi slăbănoagă ca dânsa şi, în sfârşit, ce părere are în privinţa asta bunicul. „Capra nu face cât varza, socoate bunicul. S-o tăiem, s-o vindem“, zice el. Tot ferindu-se de nuiaua care mai mult o mângâia decât o pişca, Surica o călcă pe fată peste picior: Lucica ţipă, sări într-o parte şi nimeri – a câta oară? şi tot din pricina ei, a pacostei acesteia bărboase care i-a otrăvit toată vacanţa... arz-o focul de vacanţă, de porumbei, vrăbii, câini, capre şi... – nimeri într-o tufă de urzici.

Fata plângea, plângea de-a binelea, cu lacrimi, cu hohote, cu adevărat. Avea tot dreptul. Şi toată plăcerea. La fete plânsul e şi el un prilej de plăcere. Şi necazul îţi trece când plângi. Tot aşa e şi cu mânia. Dai, şi mânia te lasă. Chiar dacă nu loveşti cu toată puterea.

Şi el râdea.

Cică:

— Fie-ţi milă de dobitoc, copiliţă.

Râdea fără răutate, ce-i drept. Dar cu mult haz, aroganţă şi un fel de milă. Ca şi cum nu el s-ar fi aflat pe teritoriu

străin, ci ea. El – în hamacul ei, fumând şi bălăbănindu-şi picioarele ca un pui de paşă răsfăţat, ea – ca o cenuşăreasă îmbrâncită de soartă în urzicile de pe moşia lui. Hamacul, tocmit de ea cu atâta migală şi strădanie dintr-o bucată de voloc vechi, se întinsese sub greutatea lui şi era gata să plesnească. Dacă se rupea, n-ar mai fi avut răbdarea să-l dreagă. L-ar fi lăsat să putrezească aici, în pâlcul de vişini. Alesese pentru hamac locul cel mai frumos – pâlcul de vişini care despărţea via bunicului de grădina Olinei. Ocrotită de gardul viu al tufarilor de salcâm, corn şi măcieş, via, la rândul ei, împrejmuia pâlcul de vişini, ferindu-l de picior străin şi ochi indiscreţi... Aici iarba era verde şi moale. Umbra stropită de lumina soarelui – răcoroasă. Un loc mai bun pentru refugiu şi dulce trândăvie nu-ţi puteai dori.

Jos, la poalele vişinului bătrân – hamacul.

Sus, în coama stufoasă a copacului – pătulul.

În hamac Lucica dormita cu cartea pe genunchi. Din pătul veghea mişcarea de pe Nistru... Canoe... Iahturi... bărci cu motor.

Şalupa cu care sosise băiatul nu se vedea de după coasta abruptă a malului. Deasupra păpuşoaielor de pe mal i se zărea doar creasta.

— Ce cauţi aici?

— Hodinesc.

— Alt loc n-ai găsit?

— Aici îi bine.

— Aici îi la noi. E grădina noastră. Cară-te!...

— Tare urât mai grăieşti.

— Cu voi altfel nu se poate.

— Care „voi“?

— Umblă pe aici destui derbedei.

Băiatul se ridică în picioare, vârî mâna în buzunar şi scoase un pachet de „Doina“. Apoi se lăsă din nou în hamac şi aprinse o ţigară.

— Am treabă aici, zise, slobozind câteva rotocoale de fum şi căutând ceva cu ochii prin iarbă.

— Zău?

— Aştept pe cineva.
— Pe cine?
— ...O fată.
— Da? făcu mirată Lucica. Şi cum o cheamă?
— Nu ştiu.
— Interesant. Da cum arată?
— Frumoasă.
— Frumoasă... cum?
Băiatul o măsură pe fată cu privirea atent şi fără grabă.
— Mai mare ca tine, începu el tărăgănat.
— Mai mare, ori mai naltă? îl întrerupse Lucica.
— Şi mai mare şi mai naltă, o lămuri el. Apoi continuă:
— Mai ochioasă, mai subţirică...
— Înţeleg, i-o tăie fata. Mai frumoasă.
— Un pic, surâse băiatul vinovat. Nu te supăra. Şi tu eşti drăguţă. La urma urmei vorbim despre soră-ta. Nu-i aşa?
— Pricep.
— Poţi s-o chemi?
— Tu... cine eşti? Cum să-i raportez? Cine o cheamă?
— Un băiat care-i îndrăgostit de dânsa.
— Demult?
— De o sută de ani.
— Unde ai văzut-o prima dată?
— Aici.
— Ce făcea?
— Prăşea.
— Cum era îmbrăcată?
— Era mai mult dezbrăcată.
Lucica păli brusc.
— Şi cum ai s-o recunoşti îmbrăcată?
— Am văzut-o şi îmbrăcată.
— Cu ce?
— Cu blugi.
— Vasăzică, ai s-o recunoşti după blugi?
— ...Mai avea şi un căţeluş.
— Ca toate orăşencele, adăugă Lucica provocator.
— Orăşencele se văd şi fără căţeluş, zise băiatul ferm.

— Ai vreun semn?

— Da, mai slobozi el un rotocol de fum. Şi iarăşi îşi plimbă ochii prin iarbă. Orăşencele nu ies din casă desculţe.

Lucica îşi privi picioarele sărutate de urzici. Erau roşii ca morcovii. Şi zgâriate până la genunchi. Şi crăpate. Slavă Domnului că încă nu făcuseră pui. Şi mâinile – frumoase. Numai pete... de poama câinelui, de broboane de cătină, de varză. Şi părul nepieptănat. Şi faţa...

Lucica se uită cu ură spre capră. Din pricina ei nici să se spele nu dovedise măcar.

— Ce-ţi trebuie soră-mea? se răsti ea cu harţag la băiat. Dacă nu-mi spui, n-o chem.

— Vreau s-o invit la o plimbare.

— N-o să primească.

— De ce?

— Are mult de lucru.

— De prăşit?

— De strâns nişte zarzăre.

— Le strâng eu.

— Şi pe lângă casă...

— O ajuţi tu.

— Şi copilului trebuie să-i dea ţâţă.

— Îi măritată?

— A fost.

Băiatul îşi trase picioarele lungi sub el, gata să sară din hamac ca dopul din apă, dar nu sări. Îşi scoase doar ochelarii de soare. Ochii nu îi erau obraznici, precum se aşteptase fata. Dimpotrivă. Păreau mai curând trişti.

— Iată căldarea, zise Lucica mirată. Şi, uite colo panerul. Umpli căldarea şi panerul cu zarzăre. Dacă soră-mea se reţine, te apuci de prăşit. Cu asta o cucereşti. Şi de capră să iei seama. Să nu se rupă din pripon şi să dea în curechiul Olinei.

— N-ai grijă. Du-te.

— Eu ce voi avea pentru asta?

— Mânţămim şi bogdaproste.

— Atât?

— Îţi mai cumpăr şi capra.

— Capra îi scumpă.
— Am auzit.
— Dar dă o ţigară.
— Fumezi?
— Nu eu. Soră-mea.

Soarele îşi rostogolea potopul de lumină peste meterezul de salcâmi şi inunda arbuştii mai răsăriţi şi o bucată din vie.

Lucica ieşi din pâlcul de vişini şi porni la deal printre butucii năpădiţi de holbură. Din ierburi ude ieşeau să se încălzească în cărare melcii. Corniţele lor sensibile vibrau la orişice zgomot.

Fiind atentă să nu-i calce, fata zări în marginea cărării un ceas cu brăţară şi se aplecă să-l ridice. Cine putea să-l piardă aici?

Prin rămuriş sfârâi o piatră. O piatră, sau poate o pasăre?

— Cine-i acolo? se opri Lucica într-un picior.

Vietatea din arbuşti nu sufla.

— Găină, găină, ieşi că te tai!

Cineva chicoti chiţcăit.

— Un iepuraş! exclamă fata vesel.

Dar iepuraşul de ieri, azi nu mai era iepuraş.

— Lupu! strigă Lucica înfricoşată.

Nici un răspuns.

— Ursu?

Tăcere cu râs.

— Motanu?

Apoi râs lătrat:

— Ham... ham!

Şi din tufari, în patru labe ţâşni Titi.

— Eu îs, Gec.

— Nu mă muşca, Gec, se rugă Lucica.

— Bine, te iert, Se ridică în picioare verişoara ei. Cine-i băiatul cela?

Titiana era fată mare de acum. Avea şase ani şi se pregătea de şcoală. Ştia multe, dar voia să ştie şi mai multe şi de asta îi spiona pe toţi şi îndeosebi pe Lucica. De Lucica Titi era îndrăgostită şi n-o lăsa să facă un pas singură.

— Un băiat, zise verişoara mai mare, uitându-se spre pâlcul de vişini. Băiatul nu se zărea în hamac.

— Văd că nu-i fată, zise cea mai mică şi îşi urmă interogatoriul. Cum îl cheamă?

— Nu l-am întrebat.

— De ce?

— Am uitat.

— Na-ţi-o bună! clătină din cap scandalizată Titi. Şi te duci cu el la plimbare?

— Mă duc.

— Unde?

— Nu ştiu.

— Merg şi eu.

— Asta îmi mai lipsea!

— Eşti o mincinoasă.

— Oho!

— De ce i-ai spus că ai soră?

Lucica se mânie.

— Iar ai tras cu urechea? De câte ori să-ţi spun că nu-i frumos.

— O venit Olina.

— Şi?

— Cere bani. Da bâtu o îmbunează cu vin. Hai repede.

— Stai să fumez o ţigară.

— Am să-i spun lui bâtu.

— Am să te bat, dacă-i spui.

— Dacă mă baţi, am să-i spun miliţianului.

— Iar o venit?

— Zice că-i plin satul de haimanale.

— Vai de mine. Şi altceva?

— Eu zic că băiatul cela nu-i bun.

— Of!... o cuprinse Lucica pe verişoară de după umeri. Parcă eşti o babă bătrână. Hai să mergem că mi-ai umplut capul cu prostii.

— Hai să strângem pepeni şi pătlăgele, îi aminti Titi. Pentru salată.

Să-i arate verişoarei ceea ce a găsit ori ba?

Lucica hotărî că deocamdată nu e neapărată nevoie. Şi vârî pe furiş ceasul în sân.

— Pătlăgelele au frunza mică, fiindcă le place soarele. Îi explica ţăranca orăşencei. Pepenii au frunza mare, fiindcă lor le place umbra. Pătlăgica roşie strigă: „M-am copt. Rupemă!“ Pepenele se ascunde în frunze şi tace chitic, îmbătrâneşte şi crapă. Pe lângă un curpăn de pepene poţi să treci de zece ori, să-l întorci pe faţă şi pe dos şi să nu vezi nimic.

— Aşa e, căzu de acord Lucica. Eu nu găsesc nimic.

— Cată sus, o sfătui Titi.

— Unde?

— Pe araci. Pepenii se caţără pe butuci, pe araci.

— Nu văd.

— Eşti cu gândul în altă parte. De asta.

— Nu mai sunt eu nicăieri.

— Eşti.

— Bine, sunt. Şi ce vrei?

— Corabia este, o linişti verişoara mică pe cea mare. Înseamnă că şi băiatul este.

Lucica se răsuci spre pâlcul de vişini cu tot corpul. Băiatul nu se zărea nici în hamac, nici printre copaci. „O fi dincolo de vişini, în vie“, se gândi fata.

Titi parcă îi ghicise gândul.

— Să ne suim mai sus. De aici nu se vede.

Fetele coborâră în râpă şi suiră malul spinos dintr-o răsuflare. De sus, de pe malul râpei şalupa se vedea ca în palmă. În jurul velei dezumflate rândunelele schiţau arabescuri nevăzute. Ceva mai departe o canoe spinteca norii răsfrânţi în apă.

— Iată-l! strigă deodată Titi. Prăşeşte.

Lucica îi astupă gura cu palma.

— Taci, zăludo, că ne aude!

Dezbrăcat de cămaşă, băiatul prăşea în vie fără grabă, cu mişcări măsurate şi precise ca un ţăran, care ştie că ziua de vară îi lungă, norma îi mare, şi, dacă nu vrei ca lucrul să te doboare şi să rămână nefăcut, trebuie să-ţi chibzuieşti puterile.

— Iaca aşa! făcu Lucica nu fără răutate. I-am şters nasul.

Iar Titi strigă cât o ţinu gura:

— Salut de la Roma!

— De ce de la Roma? o privi Lucica nedumerită.

— Aşa începe scrisoarea pe care a adus-o Terinte.

— De la mama?

— Îhî.

— Şi nu mi-ai spus până acuma? Diavol împieliţat. De ce?

— Ne-am luat cu vorba...

— Stai că-ţi arăt eu vorbă!

Dar picioarele Titianei scăpărau de acuma pe cărarea ce suia spre curte. Strângând pepenii şi pătlăgelele rostogolite din poala fetiţei, Lucica se mai uită o dată înapoi. Băiatul stătea rezemat în coada sapei şi flutura din mână.

Terinte, vecinul de peste drum al lui moş Ştefan, şedea la masă picior peste picior, într-o pufoaică foşnitoare, pusă direct pe pielea goală, şi le explica Tudorei şi Olinei unde se află Roma.

Din cele cinci ouă, cu care el îşi plătea în fiecare dimineaţă jumătatea de litru de vin, trei erau de acum băute. Tudora i-l împinse şi pe al patrulea. Cana de jumătate de litru stătea în stânga lui, plină. În dreapta – paharul deşert. Stăpânul casei mai aduse din beci un ulcior şi-i turnă.

— Da Budapeştiu îi departe de Roma? Că eu la Budapeşti mi-am prăpădit mâna.

Terine golise paharul, apoi oul şi un răstimp rămase nemişcat, ca şi cum s-ar fi temut să nu se risipească. Ochii şi aşa mici îi erau pe jumătate închişi. Văzând că vecinul tace, bătrânul îşi amintea:

— Doamne, mă rugam, dacă o fi să-mi iei ceva, ia-mi un picior, că eu îs cibotar. Ce fac eu fără o mână?

În sfârşit Terinte deschise gura să vorbească, dar cuvintele parcă nu-i ieşiră din gură, ci îi intrară, încâlcindu-se într-un talmeş-balmeş schelălăit.

— Mai rar, îl rugă moş Ştefan. Nu pricep.

— Vine jandarmul, bâigui Terinte speriat şi, luând de pe masă cana cu vin, se avântă spre poartă. Zborul îi era cam

nesigur, dar ţărâna ogrăzii nu se bucură de nici un strop din preţiosul lichid.

— De ce n-ai aşteptat ceaiul? se repezi Lucica la bunic. Bunicul tuşi vinovat şi se tupilă pe scaun, iar fata se întoarse către femei:

— O să mi-l vârâţi în mormânt.

Tudora puse paharul pe masă şi cuprinse pruncul cu amândouă mâinile. Olina se încreţi jignită.

— Eu când am venit...

— Văd după ce ai venit, i-o tăie Lucica.

— Am venit să-mi plătiţi stricăciunea, se mânie Olina.

— Hou! ridică împăciuitor mâna moş Ştefan.

Deşi bătrână, deşi unică, mâna era de bărbat, totuşi. Ţinuse cândva şi puha, şi cornul plugului. Acuma ţinea de toartă ulciorul. Dacă voia, turna, dacă nu – închidea beciul. Olina muţi, iar mâna bunicului o cuprinse pe nepoată de mijloc.

— Iaca, ţi-o adus Terinte o bucurie de la poştă.

Lucica luă de pe masă cartea poştală şi-i zise Titianei:

— Hai la apă.

Titi şoptea ceva la ureche bunicului.

Apa adusă de la fântână licărea în căldare limpede şi rece.

Titi umplu cana şi vru să se furişeze pe lângă bunic, dar acesta o prinse de poală.

— Şi chiar prăşeşte?

— Da. Ca un prost. Să-i duc apă...

Lucica o împunse cu privirea.

— Ai trăncănit, gură spartă.

Şi intră în căsoaie.

— Asta îmi place! lovi bătrânul cu ulciorul în masă. Băiatul vine s-o peţească, da ea îl pune la prăşit. Cum îl cheamă, Lucică?

Fata nu răspundea din căsoaie şi Titi zise:

— Are barcă cu motor.

— Nu mai spune!

— Lucica se duce cu dânsu.

— Unde?

— La pupat.

Bunicul sări de pe scaun. Olina nu se ştie de ce îşi făcu semnul crucii.

Iar Tudora mai nu scăpă copilul din braţe. Din căsoaie, numai în cămaşă de noapte, cu părul vâlvoi şi mătura în mână, ţâşni val-vârtej Lucica.

— Unde-i? striga. S-o tai. S-o mănânc!

Dar râsul Titei răsuna de acum pe costişă. Şi mânia se cerea revărsată. În cine să dai? Cine-i mai aproape? Mătura tăie văzduhul ca o secure, vâjâind şi... Olina intră în Tudora – Of! Dar mătura n-o atinse, lunecă pe lângă obrazul ei speriat şi se avântă din nou în sus – Hârş! O căpăţână zbură la stânga. Alta la dreapta. Gec se repezi la Balan. Balan la găini. Căpăţânile închipuite se rostogoleau prin penele găinilor ca dovlecii. „Acucarela, Acucarela"... striga extaziat cântăreţul din tranzistor, Lucica ţipa în unison cu el, mai tare ca el, iar bunicul cu glas de aţă:

— Băiat trebuia să te naşti, Lucică, nu fată. Cu sabie în mână, nu cu mătură. Să tremure duşmanii. Taie, loveşte!

Şi Lucica lovea. Cu umărul în bunic. Cu genunchiul în Tudora. Cu şoldul în Olina.

— S-o scrântit săraca!

— I-o venit ceasul.

Deodată mătura încremeni în văzduh. Scăldaţi în licăr umed, ochii fetei priveau spre cărare.

— Cine-i acolo? se răsuci în scaun bunicul.

— Strigoiul... îngână Olina.

Ruşinată, Lucica fugi în căsoaie.

În urma ei zăvorul gemu trântit.

— Plânge! zise Tudora într-un târziu.

Mătăhălos, cu o găleată de zarzăre în mâini, în ogradă se arătă Simion.

— O zis să-i aduc găleata înapoi.

Bătrânul se uită obosit la fecior. Se vede că dansul nepoatei îl ameţise.

— Cine? clipi el miop.

— Argatul Lucicăi.

— Tot prăşeşte?

— Şi prăşeşte şi culege.

— Harnic băiat. De mâncare încă nu cere?

— Deocamdată nu. Dar dacă vrei să-ţi prăşească toată via, ar trebui să-i duci un pahar cu vin.

— Şezi şi lămureşte-ne unde se află Roma.

— Roma?

Simion puse căldarea jos şi se aşeză pe târnaţ.

— Am primit scrisoare de la Maria, începu bătrânul, dar se opri şi se uită lung la fecior.

Simion era verde la faţă. Tot corpul îi tremura ca electrizat de un fior venit din măduva oaselor parcă.

— Iar te zgâlţâie? se dădu mai aproape de el bătrânul.

Simion se răsuci deodată spre Olina:

— Să nu-mi mai zici aşa.

Olina se fâstâci mirată.

— D-apoi că aşa îţi ziceam. Aşa ţi-o fost porecla... Strigoiul.

— Să nu-mi mai zici...

— Ia un pahar de vin, poate te-i încălzi, îl îmbie tată-său. Te dor şi picioarele?

— Mă duc, zise Simion după ce închinase paharul.

— Încotro?

— La baba Fevronia. Băiatul care prăşeşte în vie îi nepotul ei.

Când o văzu cu ţigara într-o mână şi copilul Tudorei în alta, cu ştergarul învălătucit în jurul capului în chip de fes şi blugii traşi perfect pe linia piciorului, cu Titi care venea din urma ei ducând un clit de plăcinte şi un ulcior cu vin – era şi ea spălată, pieptănată cu grijă şi împodobită cu o fundiţă de zile mari, – băiatul parcă înghiţi coada sapei.

— Văd că ai muncit pe cinste! strigă Lucica încă de departe. Mai hodineşte-te oleacă. Ţi-o fi foame, sete. Poftim la masă. Hai, până îs calde plăcintele.

Băiatul lăsă sapa şi veni în umbra vişinilor. Pe frunte, umeri şi pieptul bronzat îi luceau broboane mari de sudoare. Corpul îi era înfierbântat. Sclipirea îndrăzneaţă din ochi îi pălise.

Lucica puse copilul în iarbă, îi potrivi biberonul mai bine în colţul gurii şi îngână duios cu glas de mamă:

— Dragul mamei, puiul mamei...

— Fată, flăcău? se aplecă băiatul spre copilul înfăşurat în scutece.

— Fată, zise Lucica. Numai fetele pot fi aşa de dulci.

— De când îs eu n-am văzut copil mai frumos. Ştii că-ţi seamănă!

— Copia lui tată-său.

— Înseamnă că şi tată-său îi frumos.

Negri şi mari cât două prune înrourate, ochişorii Titianei urmăreau jocul Lucicăi cu băiatul străin. Un surâs cât un fulg de păpădie ba îi răsărea în colţul gurii, ba i se topea.

Băiatul rupse dintr-o plăcintă şi muşcă.

— Foarte gustoase. Tu le-ai gătit?

— Cine alta? zise Lucica fără să clipească.

Titi se uită la verişoară cu dojană.

Băiatul mânca cu poftă.

— Merge şi bărbatu-tău? întrebă el, luând din mâna Lucicăi cănăţuia cu vin.

— Nu, zise fata. Merge unchiu-meu.

— Cel de mi-o ajutat adineauri la strâns zarzăre?

— El.

— Tare urât se mai uită la mine.

— De vină e şalupa. Astă noapte s-au mai rătăcit pe aici nişte crai.

— Da? făcu băiatul distrat şi se uită ca şi mai înainte cu ochii prin iarbă.

„Caută ceasul", îşi zise Lucica. Şi râse.

— Nu erai şi tu cumva cu ei?

— Doamne fereşte, tăgădui băiatul, vesel şi el. Apoi deodată serios:

— Poate mai ai vreo prietenă, două?... Şi eu am doi cumătri pe malul cela. Împreună ne-o fi mai vesel.

Lucica miji ochii şiret.

— Am, zise uitându-se spre malul râpei. Uite.

— Nu văd.

— Uite bine.

— Capra?

— Da. Aş vrea s-o duc la târg: s-o vând. Nici lapte nu prea dă. Nici de păscut n-are unde. Numai necazuri cu dânsa.

— Merg şi eu, se rugă Titi.

— Tu rămâi cu bâtu, zise Lucica.

— Merg...

— Ţi-am spus, nu.

Pruncul scuipă deodată biberonul şi începu să plângă. Lucica îl luă în braţe şi-i pipăi scutecele.

— Parcă nu s-o udat.

— I s-o făcut şi lui foame, zise băiatul. Hrăneşte-l.

Lucica duse mâna la piept şi descheie un nasture la bluză. Titi se dădu mai aproape de dânsa. Băiatul n-o slăbea cu privirea.

— Ei?

— Eşti obraznic, roşi fata şi încheie nasturele la loc.

Titi sări din pirostrii gata să fugă.

— N-are lapte, strigă. Copilul nu-i al ei. E al Tudorei. Şi nici om n-are. Şi plăcintele nu le-o făcut ea. Şi mamă-sa-i la Roma.

Lucica îi puse băiatului copilul în braţe şi căuta cu ochii o piatră, un bolovan, sau altceva cu ce ar fi putut să arunce în verişoară, dar nu găsi şi râse necăjită.

— Iaca aşa mă chinuie. Ai văzut? De fapt are şi puţină dreptate. Plăcintele nu-s făcute de mine.

— Te-o prins ea cu mai multe minciuni, zise băiatul şi se uită la nasturele pe care fata abia şi-l încheiase.

Lucica îl pipăi din nou. Nasturele era încheiat.

— Mai mănâncă, îl îndemnă ea, mai bea.

— Mulţumesc, zise băiatul cu glas uscat şi tăcu.

Un răstimp tăcu şi fata. Apoi numai ca să nu tacă:

— Tudora îi la Nistru, spală scutecele. Acuşi vine.

Băiatul se uită iar la nasturele de la bluza Lucicăi. Probabil, fără să vrea, fiindcă privirea lui ricoşă tot atunci speriată în jos.

— Hai să fumăm câte o ţigară, zise fata. Până fumăm câte o ţigară, vine şi Tudora după copil. Şi părul mi se usucă. Mi-am luat şi costumul de baie. Apa e tot aşa de tulbure?

— S-o mai limpezit oleacă, zise băiatul privind tot în jos, tot în iarbă.

— Poate să nu luăm capra? întrebă fata. Să n-o luăm. Las' să rămână. Dă puţin lapte, dar, totuşi, dă. Şi noi gustăm, şi copilul ista are. Tudora vrea să-l înţarce şi are nevoie de lapte. Laptele de capră e mai bun decât cel de vacă. Nu-i aşa? De fapt, pentru copil cel mai bun e laptele de mamă. Laptele de mamă tânără îi bun şi de leac. Iată Tudora îi picură bunicului în ochi. Bunicul nu prea vede.

— Îi ajută?

Privirea băiatului lunecă din iarbă în sus, pe genunchiul fetei, pe coapsa ei ovală, iezită o clipă pe nodul care lega bluza pe pântecul neted şi arămiu mai sus de gropiţa buricului şi se opri din nou asupra nasturelui... a aceluiaşi. Era un nasture de sidef. Un nasture mic şi alb. Obişnuit.

Fata îi prinse privirea şi roşi din nou.

— El zice că da, vorbi ea grăbit. Dar poate că numai aşa zice, fiindcă vrea să creadă, să se bucure. Bunicul se bucură acuma de toate ca un copil. Se vede că viaţa omului are două copilării. Una la început şi alta la sfârşit. Acuma lui i se pare că tot ce a fost în viaţa lui a fost frumos. Să-l vezi numai cum povesteşte despre nunta lui. Ochii i se aprind. Glasul îi prinde la putere. Şi ţopăie şi-i gata să primească din nou peţitori. De obicei mirele trimite peţitori. Lui însă i-o trimis mireasa. Fără să se fi înţeles, fără să-l întrebe.

— Ei da? se învioră băiatul.

Lucica tăcu şi ciuli urechea.

Dinspre costişă se auzea gânguritul Titei. Titi venea la vale împreună cu bunicul. Şi-i povestea:

— Eu când i-am lăsat, ei se jucau de-a tata şi mama. Da amu nu ştiu de-a ce se joacă.

— O auzi?

Lucica se răsuci brusc spre băiat. Nasturele rupt îi continuă mişcarea scânteind în iarbă.

— Apleacă-te, zise ea, să nu te vadă.

Şi-l trase pe băiat la pământ.

— Lasă copilul aici. Fugim.

Simion şedea în şalupă, ghemuit pe bancheta din spate, cu capul îngropat între umeri, cu mâinile încolăcite pe burtă şi părea că doarme, fiindcă norul de ţânţari stătea deasupra lui ca un nimb aproape nemişcat. Spatele încovoiat îi tresărea din când în când, potrivindu-şi razelor dogoritoare tirul dintre omoplaţi.

În jur era linişte, o linişte a râului, mare, atotcuprinzătoare, linişte care înghite şi zgomot de motor, şi strigăt de lăstun, şi cuvântul din cântec.

— Colo-n vale-n grădiniţă
Paşte calu lui Gheorgiţă,
Priponit de-o garofiţă...

Cânta Tudora. Dezbrobodită, cu poalele suflecate şi prinse în brâu, cu picioarele voinice în apa tulbure, Tudora spăla scutecele copilului. Băiatul eliberă şalupa din pripon şi veni lângă Lucica. Fata se aşeză pe bancheta din faţă.

— Cum mergem, o întrebă el, cu vânt, cu motor?

Lucica ridică din umeri şi se întoarse spre unchiul său.

— Întreabă-l pe...

Vru să spună „pe Strigoi", fiindcă nu părea deloc încântată că unchiul o însoţeşte la plimbare.

Pe costişa punctată cu spini roşi alerga la vale bunicul cu capra, iar din urma lui Titi cu pruncul Tudorei în braţe.

— Cu motor, se hotărî Lucica.

Cu ochii închişi, Simion surâse într-o parte. Iar băiatul se apucă să strângă vela şi să demonstreze catargul. Între timp bătrânul se apropie de mal.

— Capra n-o luaţi, Lucică?

— Nu, bâtule. E târziu. Târgul s-o fi spart demult.

— Că bine zici, se frământă bunicul pe loc. Da pe băiat cum îl cheamă?

Tudora lăsă de spălat şi se uită la cei din şalupă. Titi puse copilul jos şi culese o piatră. Motorul urlă deodată asurzitor şi vasul se smulse de la mal, împroşcând-o pe Tudora cu apă. Bunicul clătină din cap. Titi se frânse de mijloc şi, sprijinindu-şi corpul pe piciorul drept, aruncă piatra după

şalupă. Piatra era prea grea pentru mânuţa ei slabă şi căzu în apă numai la câţiva paşi de mal. Şalupa tăie un semicerc frânt şi se avântă în susul apei. O brazdă luminată de viteză se rostogoli spre mijlocul adumbrit al fluviului, alta îşi aducea raportul plin de nelinişte spre mal.

Smulgându-şi din cap ştergarul şi fluturându-l ca pe o flamură, Lucica striga numele băiatului. În ochii bătrânului pata galbenă nu se depărta ca în ochii celorlalţi, ci se stingea ca o lumânare.

— Cum o zis că-l cheamă?

Titi ridică copilul din buruieni şi veni lângă bunic.

— N-am auzit.

— Da tu, Tudoră?

— Nici eu, zise Tudora şi se apucă din nou de spălat.

Într-un târziu femeia întrebă:

— Nu-i vremea să-ţi picur în ochi, bâtule?

— Stai să se întoarcă.

— Până se întorc ei... zise Tudora tărăgănat şi îşi aminti de cântec.

— Garofiţa s-a usca,
Calu s-a elibera,
Dragostea s-a măcina...

Filip o prinse pe Lucica de braţ şi o trase în jos, pe banchetă. Săltat înainte, corpul lui deveni una cu cel al şalupei. Nările i se lărgiră. Gura cărnoasă i se subţie agresiv. Viteza îi sculpta profilul în vânt, dându-i vigoare şi duritate bărbătească.

Întinderea de ape, care le venea în întâmpinare crescând şi umflându-se tumultuoase, – sumbre şi mari, tot mai mari la mijlocul râului, tot mai adânci, era copleşitoare. Privit de la mijloc, râul nu mai semăna a râu. Părea un lac enorm. Malul din stânga, pietros, ros de caverne şi înzăuat cu licheni, iederă şi ciulini, se întorloca în susul apei, la cotitură, cu malul din dreapta, o iluzie optică ţesută de ceaţa solară şi albia râului prea îngustă în acel loc, şi forma astfel un nimb stâncos pe muchia căruia, ici şi colo, se zărea câte un capăt de sat

fugind spre câmp, iar la poale, întru desfătarea ochiului, se înşirau case de odihnă, sanatorii şi tabere pionereşti.

Deodată motorul dârdâi înăbuşit şi se înecă. Curentul puternic începu să învârtească şalupa pe loc ca pe o surcică. O clipă Lucica avu sentimentul că vede în adânc, nu cu ochi, cu fiinţa, cu acel ceva sau altceva din noi, care e fără de nume, vede în beznă, în noaptea de sub ape, tot ce a fost înghiţit de puhoaie când s-a construit hidrocentrala: sate, biserici, cimitire... o împărăţie subacvatică, o lume dusă, lume despre care ea ştia numai din auzite.

— De ce ne-am oprit?

— S-a terminat benzina.

Lucica întoarse capul şi se uită spre casele de odihnă. O barcă se legăna pe ape nu departe de plajă, alta ceva mai aproape de mijlocul râului, dar mult prea departe de şalupă, aşa că, ceea ce striga bărbatul ce vâslea spre ei, nu se desluşea.

Între timp Filip aprinse o ţigară şi fuma în tăcere. Lucica aruncă o privire îndărăt, spre unchiul său, care părea că mai dormitează încă aplecat deasupra apei, şi ceru să tragă şi ea un fum.

— Cică, sub noi, chiar în locul unde ne aflăm acuma, fusese o insulă cândva, zise ea şoptit. Dar apele au înecat-o. Aşa-i?

— Poate, făcu Filip. Întreabă-l pe moşu-tău. El trebuie să ştie mai bine.

Când Lucica se întoarse din nou spre Simion, acesta era schimbat la faţă. Buza de jos crăpată şi bleagă, pleoapele umflate, falca scofâlcită şi pielea de pe gât şi mâini îi tremurau electrizate de un fior mărunt.

— Ţi-e rău, nene?... întrebă fata îngrijorată. Iar te-a apucat?

Simion tresări ca prin somn şi se ghemui în frigul său, frig de care el nu putea scăpa precum nu poţi scăpa de un blestem. Fără de putere era năduşeala aburilor, fără de putere otrava buruienilor şi para spirtului, fără de putere în faţa hidrei căreia medicii nici nume nu-i puteau găsi... Toate

îi făceau bine şi o ajutau să crească. Şi ea creştea, umflându-se, răspândindu-se prin ţesuturile trupului, sugând căldura din sânge şi oase. Creştea, se făcea tot mai mare şi cerea căldură, foc, soare. Dar soarele era rece pentru ea. Chiar şi acuma în toiul verii, în iulie. Rece şi mort. O pată moartă sus. Alta jos, în apă, la fund. Cea din apă părea mai caldă, mai vie... La început pata nu avea nici formă, nici culoare. Şi nu semăna cu nimic. Apoi se făcea ochi de lumină într-un desiş răsuros. Apoi vârtej de fluturi în noapte. Şi, în sfârşit, magmă de aur încadrată într-un chenar. Chenarul nu se vedea, dar ştia că este şi faptul îl bucura, fiindcă în felul acesta golul cu metamorfoze cuprinse în rama închipuită căpăta sens.

Era tânără şi sălbatică, afurisita, şi nu se dădea prinsă. Seara, când se întorcea de la păscut, de obicei singură şi nu pe drum ca toate vacile, ci prin grădinile şi harmanele oamenilor, ca s-o prindă şi s-o mulgă maică-sa chema în ajutor toată mahalaua. Vecinii se năpusteau asupra ei care cu funia, care cu parul, şi toţi cu strigăte şi înjurături. Întunecaţi şi mari, ochii Iuliei se aprindeau ca două flăcări. Coada ei aspră şfichiuia la stânga şi la dreapta. Coarnele mici şi ascuţite dărâmau tot ce li se nimerea în cale. Zăplazul dinspre râpă se tăvălea demult fărâme. Ferestrele casei se căscau chioare. Pereţii parcă erau pieptănaţi cu boroana. Şi ea, blestemata, nu avea astâmpăr. Parcă era turbată. Parcă nu mai ieşea strechea din ea. Lua în coarne ca un taur. Juca în două picioare ca o mânză. Sălta ca o căpriţă. Un salt – şi era pe prispă. Încă unul – şi o vedeai pe başcă. Acoperişul de stuf se prăbuşea. Ea se zvârcolea în stuf, împrăştiindu-l prin toată ograda. Apoi urma ultimul salt, de pe başcă în harman. Toţi tăbărau asupra ei. Unii cu drucul – s-o cuminţească. Alţii cu funia – s-o lege. Mamă-sa cu găleata – s-o mulgă. El cu baioneta nemţească – s-o taie. Vaca aburea la pământ caldă şi se uita la oameni cu ochi migdalaţi şi sfidători. Ştia că nimeni n-o să-i facă nici un rău. Oamenii se mai aflau încă în Zodia Războiului. Copiii lor aveau nevoie de lapte. Războiul

şi foamea îl ridicau pe animalul tânăr, frumos şi conştient de valoarea sa la rang de fiinţă superioară, de zeitate sacră. Băiatul i se închina. Femeia i se ruga. Şi ruga ei semăna a cântec:

— Fata mamei, puica mamei...

Lăsând la o parte funiile şi drucii, vecinii o ajutau pe vacă să se ridice în picioare, mângâind-o cu gingăşie şi invidie – cine mai avea o asemenea comoară, – iar mama, tot cântând, tot trăgând cu ochiul la baioneta din mâna feciorului, se apuca să o mulgă. Şi iată că ţârâitul laptelui în căldare se îngâna cu ţârâitul greierilor din noapte şi ochii copiilor... mulţi... of!... şase suflete, şase guri, se aprindeau în întuneric cu ochii pisicilor: curând pe masă va aburi strachina plină şi mămăliga caldă, iar ele, gurile flămânde, vor sorbi lacome şi nu se vor sătura, dar, totuşi, şi-or astâmpăra foamea, şi-or amăgi-o până la miez de noapte măcar, dacă nu până în zori, să poată dormi şi visa – ce? – tot zbuciumul vacii, tot strachina aburindă, tot călcâiul de mămăligă ascuns de cu seară în mâna mamei, iar dimineaţă vârât în traista lui împreună cu o ceapă, doi cartofi fierţi şi un şip cu lapte pentru şerpii de pe insulă. Trebuia să le toarne laptele într-un hârb, ca ei, şerpii, să nu-i facă nici un rău lui, dar mai ales ei, vacii, să nu cumva să se dea la ugerul ei, s-o muşte şi s-o strice. Asta o învăţase pe mamă-sa baba Fevronia din satul de peste Nistru. „Şarpele e ca omul, îi spuse ea, dacă îi dai, te cunoaşte, te ţine minte".

Pe insulă iarba era fragedă şi grasă şi nu mirosea nici a porc, nici a oaie. Zărind-o încă din marginea satului, Iulia se arunca nebună la vale, târându-l pe băiat prin bălării, gropi şi tranşee vechi. Zgâriat şi năsădit, băiatul urla de se cutremura şi valea şi dealul. După ce mătura cu el toate grădinile, Iulia îl lăsa să zacă în vreun hândichi, iar singură trecea braţul râului cu mers legănat şi vajnic. Ajunsă pe insulă, se cufunda în desişul de lozie, măturice şi cânepă sălbatică. Băiatul se temea de şerpi şi nu îndrăznea s-o urmeze. Uneori vaca se ducea până în celălalt capăt al insulei şi trecea apa ba către un mal, ba către altul. Dacă trecea în malul său, băiatul o găsea până la urmă prin grădini mâncând mere ori stricând

bostani şi făcând râs în păpuşoaie. Dacă trecea pe malul opus, nevoia era şi mai mare. Atunci în căutarea ei se porneau cu toţii – şi mama, şi copiii, şi rudele. Insula se umplea de strigăte, plânsete şi blesteme.

„Hârbul cu lapte să-l pună chiar la intrarea în colibă, o învăţa baba Fevronia pe mamă-sa, ca şerpii să ştie cine îi miluieşte, cine are grijă de ei".

…În răcoarea salciilor – nici muşte, nici ţânţari, nici suflare de om. Iulia păştea nestingherită de nimeni. Iepurii, dihorii, şi vulpile se temeau de coarnele vacii. Mâţele ameţite de sucul odolenei – de copitele ei. Având înţelegere cu stăpânul sau mai bine zis cu păstorul ei, şerpii o păzeau pe Iulia, foind nevăzuţi prin iarbă ori făcându-se una cu nisipul şi crăcile uscate.

La început laptele dispărea din hârb ca prin minune. Parcă se evapora. Apoi şerpii deveniră mai îndrăzneţi şi într-o zi băiatul văzu cum o viperă lunecă spre colibă şi, ridicând capul, se uită înăuntru. Dându-şi seama că acolo nu e nimeni, năpârca începu să soarbă cu înghiţituri mici şi delicate. Când îl zări pe băiatul care se porăia cu fatca în dosul colibei, nu se sperie, îl scrută doar lung cu privirea, ca şi cum ar fi vrut să-şi dea seama că el îi el, nu altcineva, şi sorbi mai departe fără nici o grijă. Nici băiatul nu se mai temea de şerpi ca înainte. Poate din pricina căldurilor prea mari, poate pentru că nu sufereau picior străin pe acea palmă de pământ, dar de la o vreme şerpii se înrăiră şi aproape că nu era zi ca cineva să nu fi fost muşcat. Baba Fevronia avea de lucru, iar insula ocolită de oameni se depărta parcă de mal tot mai mult, căpătând o faimă de ţinut sălbatic, populat de fiare, strigoi şi balauri.

Băiatul nu mai era copil. Se făcuse mare. Avea aproape şaisprezece ani. În sat îl râdeau: „Tot cu vaca?" Mai ales fetele: „Când vii la joc, văcarule?" Vaca ar fi putut s-o pască surorile şi fraţii lui mai mici. Dar tocmai de asta, din pricina că erau mai mici şi mamă-sa nu avea încredere în ei, trebuia s-o pască el, cel mai mare din copii. Ca orişice loc nepopulat şi ferit de ochiul omului, insula avea tainele ei. Umblând

adesea în căutarea hranei, băiatul descoperea ba un păr chircit cu fructe mici şi dulci, ba o postată cu mere de pământ, tot aşa de săţioase ca şi cartofii, ba un petic cu zmeură şi căpşune ascuns la fundul unei lăsături. O lutniţă săpată în malul cu rădăcini dezgolite îl ocrotea de ploaie. O limbă de apă înfiptă în coasta insulei, deşi stătută şi plină cu broaşte deveni locul lui preferat de scăldat. Aici apa acoperită cu nuferi era întotdeauna caldă. Vârât până la urechi în glodul cu moluşte, larve, viermişori şi alte vietăţi minuscule, unele abia născute, altele în devenire încă, băiatul odihnea în culcuşul fierbinte şi fecund ca la sânul mamei.

Nemţii se retrăgeau. O vită era mai bine să n-o ţii pe lângă casă, ci într-un fund de râpă, într-un crâng de salcâmi, într-un hârtop.

De la o vreme şi băiatul şi vaca înnoptau pe insulă. El din când în când. Vaca – tot mai des. Apoi, încetul cu încetul Iulia începu să uite drumul spre casă. Mama băiatului venea în amurg s-o mulgă aici, pe insulă. Într-o seară ugerul vacii îi dădu femeii de bănuit.

— O păscut bine azi? îl întrebă ea pe fecior. Cată ce uger lăbărţat are.

Adăuza iar:

— Nu s-o îmbolnăvit cumva? Parcă-i deocheată. S-o aduc pe baba Fevronia s-o vadă. Dacă îi stricată, degeaba o ascundem aici. O duc acasă şi am scăpat de frică. Ne-o mulge careva aici.

— Nu ştiu, nu şed la coada ei.

— Trebuie să şezi. Cel de ne-o mulge poate să ne şi pârască.

La coada vacii băiatul nu mai şedea, fiindcă avea de scos şi de dat undiţele, de supravegheat fatca, de pus coşurile. Mai trebuia de cosit nutreţ pentru vacă pe la iarnă. De adunat defoc.

Deşi nu umbla pe urma vacii, băiatul ştia întotdeauna unde o poate găsi. Îi simţea fiece mişcare cu nările parcă. O vedea cu ceafa. Foşnetul iscat de paşii ei prin chirăul înalt ajungea până la urechea lui din orişice colţ al insulei. Iată că a şfichiuit

din coadă – alungă un tăun sâcâitor. Iată că a forăit supărată – a gâdilat-o un şoarece la picior. Iat-o că s-a culcat şi rugumă.

Băiatul dormita în glodul fierbinte ca sămânţa în miezul dovleacului, simţind cum creşte, cum prinde la putere, iar glodul cleios îl înghite, îl trage la fund şi, dându-i căldura binefăcătoare, îi făgăduieşte raiul. Pe firul cântat de un greier ameţit de lene, amiaza îşi suspenda liniştea din care ţârâitul laptelui picura alb şi moale în urechea lui neadormită. Băiatul nu voia să iasă din glod, dar ţârâitul îi curgea în urechi tot mai supărător şi până la urmă el ţâşni în sus negru ca un drac împieliţat şi se aruncă spre lăsătura cu zmeuriş, – vaca lui obişnuia să se odihnească la amiază în lăsătura cu zmeuriş, …negru tot, din cap până în picioare, albe îi scăpărau doar tălpile prin iarbă, albi, doar dinţii pe faţa unsă cu glod; din mers culese un băţ, îi arată el hoţului, dar când o văzu cum stă cuminte în lăsătură, cuminte cum n-o mai văzuse până atunci niciodată, stă şi se uită la fata care o mulge şi dă din cap în semn de încuviinţare parcă, iar fata îi vorbeşte ca unei prietene şi o roagă ca ea să nu-l chinuie pe băiat atâta, să-l jelească, fiindcă el nu mai e un copil şi-l râd fetele, văzând cum ea îl târâie prin toate bălăriile şi toate gropile; el e flăcău de acum, flăcău mândru, da, chiar foarte mândru şi foarte frumos, iar fetele care se abat pe aici de dragul lui şi râd de el o fac numai ca băiatul să le ia în seamă şi pe urmă să se laude că sunt în vorbă cu dânsul, care nu e în vorbă cu nici una din ele, pentru că s-a sălbătăcit stând pe insula asta întruna numai cu Iulia, a devenit un strigoi, lumea aşa-i zice, Strigoiul de pe insulă, că dacă ea ar fi mai cuminte şi ar sta ascunsă frumuşel în desiş şi n-ar trece apa s-o vadă toţi, ar putea şi el să treacă din când în când Nistrul cum fac băieţii din satul lui şi să vină ca dânşii la pădure, la biserică, la şezători… iar acolo ştie cum ar face ca el să pună ochiul anume pe dânsa… Când o văzu ascultând de fata care o mulgea, băiatul rămase o clipă înfipt locului, clipă în care vaca îl simţi şi bătu din picior.

…Un obraz palid şi doi ochi aprinşi de spaimă. Un „of!“ fără glas şi altul ţipat. Cosiţele fetei zburătăciră în părţi. Silueta ei zveltă răzbi în sus şi dispăru în desiş ca suflată de vânt.

— Stai, hoaţo! strigă băiatul aruncându-şi de pe coasta lăsăturii în jos trupul gol.

La fund, în matca adâncă a somnului, căldura după-amiezii era înmiresmată de frunza pelinului, putregaiul dat în floare şi laptele Iuliei care aburea în găleata din lăsătură şi pe care băiatul ascuns în mărăciniş îl păzea de şerpi. Cu un ochi băiatul păzea laptele, cu altul veghea braţul râului. Fata nu se întorcea. „Va veni, îşi spunea el. S-a întoarce. Va aduce-o laptele, foamea". Mai era şi nefrica acuma. După ce fata i se destăinuise Iuliei şi vorbele ei rămăseseră pe insulă, băiatul le mai auzea în urechi încă, frica de el trebuia să-i fi scăzut. Deci va veni.

Soarele scăpăta către asfinţit. Pe cer răsărea luna. În apă broaştele dădeau glas soborului de seară.

În sfârşit, dinspre apă se auzi un clinchet, un foşnet şi băiatul tresări speriat. Faptul că se speriase în mânie. Îl cuprinse ca o nelinişte. Inima începu să i se zbată puternic ca şi cum ar fi simţit o primejdie. Era gata să se retragă pe brânci îndărăt şi să fugă, dar umbra ei se desprinse de umbra sălciei pletoase şi se îndreptă în vârful degetelor spre găleata din lăsătură. Un salt şi băiatul tăbărî asupra ei, o răsturnă la pământ şi o cufundă în iarbă ca şi cum ar fi vrut s-o ascundă, s-o îngroape.

— Tâlhăriţo! scrâşnea el, ridicând pumnul.

Dar fata nu se sperie, nu se feri, dimpotrivă, se lipise de pieptul lui şi mai strâns, iar faţa şi-o cufundase cuminte în umărul lui, care treptat slăbi, se muie şi, în sfârşit, rămase nemişcat, încălzindu-se o clipă la para subţire a respiraţiei ei.

Când Iulia fusese muşcată de un şarpe, băiatul, cu o crenguţă de nuc în mână, trecu Nistrul înot şi alergă la baba Fevronia. Aşa se cădea. Cel cu animalul vătămat trebuia să rupă o crenguţă de nuc şi să alerge încolo. Dar pe drum, Doamne fereşte să se uite înapoi ori să intre în vorbă cu cineva. Ajuns la babă, care de fapt nu era o babă, ci o femeie de vreo patruzeci şi cinci-cincizeci de ani, babă i se spunea din pricina că purta strai cernit – semn al văduviei timpurii, îi înmâna crenguţa şi-i spunea unde îi zace dobitocul. Baba

lua crenguţa şi intra în casă. Nu zăbavă ieşea cu oleacă de fiertură, pe care i-o dădea celui venit s-o bea. Acela bea fiertura şi se întorcea la fugă înapoi. Spre marea lui uimire şi bucurie găsea animalul fără semn de umflătură, fără urmă de rană. Parcă nici nu fusese muşcat.

Numai că baba Fevronia n-a vrut să ia crenguţa din mâna băiatului. Îl privi rău, şi, bolborosind nişte vorbe nedesluşite, dispăru în casă. El o aşteptă un răstimp în curte cu crenguţa de nuc în mână. Baba trebuia să-i ia crenguţa şi să-i dea de băut fiertura. Şi asta cât mai repede, fiindcă vaca, între timp, se umfla acolo pe insulă şi putea să moară. Baba nu se arăta din casă şi băiatul se hotărî până la urmă să împingă uşa întredeschisă şi să intre în tindă. Apoi în cămară. Apoi în casa cea mare. Uşile erau deschise şi la o odaie, şi la alta. Dar Fevronia nicăieri. Băiatul cercetă întunericul din toate ungherele şi de sub toate lăiţele. Şi în pod se suise. Şi la cotoană se dusese. „A zburat la cer, se gândi el, uitându-se prin coşul hogeagului în sus. Ori a intrat în pământ".

I se făcu frică. Un fir de gheaţă îi furnică prin şira spinării şi-l scoase afară.

Când se întoarse pe insulă în locul unde îşi lăsase vaca, într-o băltoacă de noroi amestecat cu sânge – resturi de piele şi floci de păr, copite şi maţe împrăştiate printre scaieţi şi ciulini, – tot ce mai rămăsese din frumosul, mândrul şi sălbatecul animal cu numele Iulia – se hărţuiau, schelălăind câţiva câini hămesiţi de foame.

Primul, cică, se năpustise asupra vacii întinse la pământ Tănase cu neamurile. Tănase era în vorbă cu Cristina. Şi o temea. O păzea să nu se ducă pe insulă şi să se întâlnească acolo cu Simion. Când îl văzuse pe băiat alergând cu crenguţa în mână, flăcăul pricepuse imediat ce i se întâmplase, dar ca să se convingă că aşa e, că Simion o păţise într-adevăr, îl întrebă: „Încotro, măi?" Şi, fiindcă acesta nu-i răspunse, iar el, Tănase, voia să-i smulgă păţitului un răspuns, să-l facă să deschidă gura cu orice preţ, strigă: „Ce-i, arde satul?!" „Mai rău, zise gâfâind Simion. Vaca!" Apoi: „Şarpele". Pe urmă, întors pe insulă de la baba Fevronia, băiatul avea să

se căineze amarnic: „Nu trebuia să mă uit în urmă". Că Tănase îl strigase din urmă, de după creasta unui rând de mălai, ce despărţea grădinile de costişă. „Nu trebuia să deschid gura să vorbesc. De asta n-a vrut să-mi dea să beau fiertură baba, că m-am uitat în urmă, că am vorbit. De asta n-a vrut să mă ajute, hârca. De asta şi din pricina Cristinei..."

Cristina nu voia să uite cărarea spre insulă. Tănase îi spunea s-o uite, dar fata nu-l asculta, nu se temea de el. De Tănase se temeau toţi flăcăii din sat. Văzând că fata nu ia în serios nici rugăminţile, nici ameninţările, el venise într-o seară la Simion pe insulă.

— Îţi place laptele, bre?

Ştiindu-l pe Tănase bătăuş, Simion încleştă pumnii gata de încăierare.

— Da ţie? zise îndârjit ca să arate că nu se teme de flăcău. Dar glasul îi sună feştelit, fără vlagă.

— Eu te întreb pe tine!

— Îmi place.

— Uite aşa. Asta am vrut s-o ştiu. Şi amu să-ţi spun ce-mi place mie. Mie laptele nu-mi mai place. Mie îmi plac fetele de acuma. Dar nu toate. Una. Şi-o cheamă Cristina. Ai auzit de Cristina?

— Da.

— Frumoasă fată. Nu-i aşa?

— Este, zise Simion şi se aplecă să ridice de jos o piatră, fiindcă înţelese că nebătut nu scapă, dar Tănase puse iute laba piciorului peste mâna lui şi o călcă dureros. Apoi urmă fără grabă:

— Ascultă, ţâncule, dacă vrei să mai paşti vaca aici şi nimeni să nu ştie că o ţii ascunsă acolo în lăsătură, uită de Cristina. Şi ai să papi lapte. Şi tu şi bulucul vostru de căpcăuni buboşi.

Simion se străduia să-şi elibereze mâna de sub laba crăpată a piciorului, dar Tănase apăsa înverşunat, cu toată greutatea corpului, vrând parcă să i-o zdrobească. Şi-l întreba:

— Ai înţeles?

— Am înţeles... gemea băiatul, zvârcolindu-se în iarbă.

— Ce ai înţeles?
— Trebuie să aleg. Ori Iulia, ori Cristina.
— Alege.
— Am ales.
— Zii!
— Laptele.

Iulia era una. Cristine se mai găseau. Iulia hrănea toată familia. Cristina trebuia hrănită, dacă băiatul se însura şi o aducea în casă. Cu însurătoarea putea să mai aştepte. Era, într-adevăr, încă prea tânăr. Şi Simion o alese pe Iulia. Şi-i spuse Cristinei să nu mai calce pe insulă. Şi Cristina nu i-o iertase. Nici mamă-sa.

Mamă-sa se mâniase foc şi trimisese pe insulă şarpele. Simion era convins că şarpele care îi muşcase vaca fusese un şarpe străin. Nu era din cei trăitori pe insulă. Cu aceia el avea înţelegere, pace. Aceia nu-i puteau muşca vaca. Când sosise pe insulă şi văzuse ce rămăsese din Iulia, mamă-sa strigă: "Să moară şi el!" şi se năpusti asupra lui cu parul. Simion scăpase de pumni şi de par, dar căzuse la pat de spaimă. Friguri. Febră. Aiureli. Nimeni nu pricepea ce fel de boală e asta. Lingoare? Deochi? Baba Fevronia nu voia să vină să-l vadă. În schimb venea Cristina. Trecea Nistrul pe furiş, pe înserate, să n-o zărească nimeni când intră în ogradă, când iese. Cristina era măritată de acum. Tănase o stâlcea în bătăi, dar ea făcea ce făcea şi tot se repezea până la Simion să-l vadă şi să-i aducă de ale gurii. Când băiatul începuse să se însănătoşească, se îmbolnăvise ea. Când el se întremase de-a binelea, Cristina nu mai era, se stinsese. „Boala lui a trecut la dânsa", ziceau babele.

Se duse o iarnă grea, flămândă. Şi o primăvară şi mai grea şi mai flămândă. Şi iar a venit vara. Şi iar lumina soarele a bucurie, a nădejde. Băiatul se făcuse mai mare cu un an. Ieşise teafăr din iarnă, din boală. Era slab. I se învârtea capul când se apleca, i se înceţoşau vederile. Şi se clătina pe picioare. Şi lumea nu-l recunoştea. Şi nici el nu recunoştea pe nimeni aproape. Lumea era alta parcă. Altul era şi băiatul.

Şi el îşi dădea seama de asta. Deşi n-ar fi putut să-şi explice nici sieşi nici altora ce anume s-a schimbat într-însul în timpul acestei ierni. Atâta ştia, că a scăpat. A învins. E viu. Iată merge pe drum. Cineva îl strigă. Şi el îi răspunde. Cu glas firav, cu glas de aţă. Şi râde. Abia auzit. Râde că şi-a auzit glasul. Că merge pe drum. Că are umbră.

Într-o zi băiatul se pomenise pe insulă. Găsise locul unde cu un an în urmă îi stătuse coliba. Apoi locul unde fusese hăcuită Iulia. Din vacă nici o urmă. Iarba creştea peste tot naltă şi grasă. Sub scutul frunzei de brustur mişunau brotăceii. Pe ciorchinele lumânării Domnului suiau şi coborau buburuzele. Din mierea ursului se îndulceau albinele. Frunza era încă fragedă şi neatinsă de arşiţă. Floarea – doldora de miros. În dosul sălciilor din habarcă, unde obişnuia să se scalde şi să dormiteze apoi în glodul fierbinte, băiatul se dezbrăcă, dar nu intră în apă, stătea aşa gol, dezmierdându-şi trupul palid şi slab în lumina molcomă a soarelui cernut prin frunziş. Era convins că e ferit de ochi străini, că nimănui nu-i pasă de el şi poate, deci, să se alinte nestingherit, când simţi deodată în spate o privire apăsătoare. Boiul lui zvelt, răsfrânt în apă alungit, tremură a nelinişte. Băiatul se răsuci încet pe călcâie în direcţia de unde venise raza privirii... şi o văzu. Sprijinită în coadă, şerpoaica stătea pe un dâmb de nisip, la vreo zece paşi de el, peste o băltoacă, şi-l privea fix, cu ochi mari, dilataţi de vrajă. Corpul ei îmbrăcat în solzi de aur emana în jur un nimb de lumină. Capul mic îi era sculptat în aer parcă. Limba ieşită din gură puncta văzduhul cu semne. Ce spunea?

Băiatul încremenise şi el, vrăjit, paralizat. Pierduse graiul. Nu putea face un pas, o mişcare. Sângele îngheţase în el, tot. Şi voinţa. Şarpele nu era un şarpe obişnuit. Era mai mult decât o reptilă. Şi nu era şarpe, ci şerpoaică. Da, fiindcă citi în ochii ei ceva asemănător cu ruga, cu patima, cu focul mistuitor. La oameni acest foc dragoste se numeşte.

De atunci şerpoaica începu să-l urmărească întruna. Era destul ca băiatul să zăbovească într-un loc mai ferit, cum se arăta şi ea. Uneori el n-o zărea deodată. O simţea numai şi începea s-o caute cu ochii. Şi o găsea. Şerpoaica stătea

căţărată ba pe o piatră, ba pe o cracă, ba într-o scorbură. Ca să nu fie luat în râs, el nu povestise nimănui despre apariţiile ei bizare. Dar de la o vreme se ferea să rămână singur şi se gândea tot mai des la fugă.

Când se întoarse tată-său din război fără o mână şi nu găsi vaca la casă, de par nu-l putură scăpa pe băiat nici neamurile de data asta, nici mamă-sa chiar. Doar fuga. Fugise tocmai la Donbas atunci. Tocmai la minele de cărbuni.

Topite în lumina puternică şi crudă a soarelui, siluetele tinerilor păreau ca de fum. Ochii băiatului lunecau pe obrazul fetei spre ureche şi gât. Spatele fetei pândea încordat somnul lui unchiu-său. Simion nu mai dormea, se trezise. Dar nu voia să părăsească insula copilăriei. Nu voia nici să se mişte, nici să deschidă un ochi măcar.

Lucica îi povestea lui Filip despre peţitul bunicului.

— Prin '33 a fost asta, pe timpul colectivizării. Bunicul era orfan şi avea patru surori. Toate mai mici decât el. Trebuia să le crească şi să le mărite. Cum? Bunica era din chiaburi. Părinţii ei, cică, aveau de toate. Şi pământ, şi vie, şi cai, şi boi. Numai că străbunicul meu pe lângă toate mai avea şi cap. Ia şi-i trimite bunicului peţitori. Bunicul, flăcău sărac şi cuminte, primeşte. N-are încotro. După nuntă, averea se împarte. Şi chiaburul înrudit cu sărăntocul scapă. Iar fiică-sa, Salomeea, de ciudă că a fost dată după un sărăntoc, se apucă de guleai. Bunicul munceşte zi şi noapte. Ea petrece cu muzicanţi în ogradă. Cică, îşi făcuse pătuc în copac şi de acolo dirija praznicul. Cu toporul. Muzicanţii îi prindeau găinile şi i le aruncau în copac. Ea le tăia capul şi le arunca în jos. Îi plăcea cum zburătăcesc găinile fără cap. Bunicul o mai răcorea în bătăi, dar degeaba. Într-o iarnă, cică, a îngropat-o în zăpadă. Au sărit măhălenii şi au scos-o. Când l-a văzut pe bunic întors din război fără o mână, bunica a zis: „Să vedem cum ai să mă baţi c-o mână". Şi se apucă să-l chelfănească ea. „Ah, bat-o s-o bată... strigă acuma bunicul când îşi aminteşte de ea ... că tare frumoasă şi bună mai era!" Uite, mi-a

dat o lumânare. Cică: „S-o pui în biserica de acolo. S-o aprinzi pentru Salomeea“.

În sfârşit, barca ce venea dinspre plajă se apropie de şalupă. Vâslaşul, un bărbat de vreo cincizeci şi cinci de ani, cam obez, cam boţit, cam cu chef şi foarte supărat, îşi scoase pălăria mică din cap şi, după ce schiţă un gest de salut sau de ameninţare, strigă la băiat:

— Cum ne-a fost vorba, măi Filipaş?

— Să vin să te iau.

— Peste cât?

— Peste jumătate de ceas.

— Şi cât a trecut de atunci?

Filip tăcu vinovat.

— Adică, eu să mă rup vâslind la o barcă de împrumut, da tu să te plimbi cu fetele? urmă bărbatul, cântărind-o pe Lucica din ochi.

Fata socoti că e cazul să intervină:

— A fost la prăşit, zise ea, nu la plimbare.

— El? râse bărbatul cu răutate. Apoi înduioşat: Mult aş da să-l văd şi eu prăşind...

Şi către Filip:

— De asta şi hodineşti?

— S-a mântuit benzina.

— Pune pânza.

— Dacă ai să sufli mata... Nu vezi că nu-i vânt?

— Amuş ţi-oi sufla eu una. Leagă barca de şalupă şi pune mâna pe vâsle. Acela cine-i?

Simion, care până acuma stătuse cu spatele la bărbatul din barcă, îşi rupse ochii din apă şi zise cu glas care venea din celălalt mal parcă:

— Eu îs, Tănase.

Tănase îl îmboldi pe Simion cu ochii mici şi supărarea lui, care până acuma părea veselă, deveni ursuză.

— Nu vrei să fumăm câte-o ţigară, Strigoiule?

Simion trecu din şalupă în barcă. Filip vârî în furcheţi vâslele, pe care i le întinsese tată-său. Caravana din două vase porni spre plajă.

Filip vâslea sigur şi cu pricepere. Lopeţile păreau o prelungire firească a braţelor lui vânjoase. Respiraţia îi era egală. Eforturile în aparenţă uşoare nu erau lipsite de o anumită bravadă şi Lucica îl întrebă:

— Faci canotaj la baza sportivă?

— Nu. Am făcut armata la marină.

— Frumos sport.

— Marina?

— Canotajul.

— Eşti în vacanţă?

— Nici nu ştiu cum să-ţi spun...

— De ce?

— Fiindcă nu ştiu unde mă aflu în vacanţă. Aici ori la Chişinău.

— Cum aşa?

— Mămică-mea a fost dansatoare. Acuma e pedagog. Tot pe roate.

— Şi unde-i?

Lucica aruncă ochii la cer. Apoi îi miji deodată brusc. Faţa ei căpătă o expresie şireată. Iar tonul vocii un accent de superioritate:

— Mama mea se află acuma într-o perioadă grea, de trecere. La cei maturi e ca şi la copii. Au şi ei perioada lor de trecere dintr-o vârstă în alta. La femei acest necaz vine pe la patruzeci, patruzeci şi cinci. La bărbaţi nu ştiu. În aceşti ani femeile caută în toate un stil. Îşi scurtează părul, îşi schimbă mobila, îşi schimbă soţul, dacă le surâde norocul – de obicei cu unul mai tânăr... ş. a. m. d. Unele se resemnează, altele îmbătrânesc cu iluzia că-s tinere încă şi, evident, frumoase. Lumea însă le vede aşa cum sunt. Şi echilibrul lor sufletesc se clatină. Nervii o iau razna. Ţapul ispăşitor este copilul. Dacă acesta nu mai este copil de acum, dacă e o fată mare, şi nu întru totul urâtă, ba dimpotrivă, chiar destul de drăguţă, ca să nu zic frumoasă, atunci se ajunge la invidie. Eu sunt o victimă a invidiei, râse Lucica nu prea vesel, o exilată. Pe mine mama m-a exilat la ţară ca să n-o adumbresc în faţa tânărului ei soţ.

Şalupa se apropie de plajă.

— Tata, dimpotrivă, zise el, ridicându-se în picioare, m-ar ţine priponit în ogradă ca pe un dulău. Da eu m-aş duce... m-aş tot duce şi nu m-aş opri. Pe apă mă simt mai bine decât pe uscat.

— Şalupa e a ta?

— Curând o să fie.

Băiatul legă vasul, luă canistra deşartă şi păşi pe uscat.

— Mă întorc îndată.

Poate pentru că era îmbrăcat, pe plajă un om îmbrăcat întotdeauna atrage atenţia, poate din pricina că avea şalupă, iar turiştii erau ahtiaţi după plimbări pe apă ori, pur şi simplu, fiindcă era un băiat pe care nu poţi să nu-l ei în seamă când îl vezi, dar apariţia lui stârni interes imediat. O doamnă solidă îi întindea paleta, propunându-i să joace o partidă de badminton, un vlăjgan cu umerii opăriţi şi nasul cojit îl invita să poposească lângă o chitară şi un borcan de vin, câţiva băieţi se rugau să fie duşi la pescuit pe malul opus.

Lucica nu-l slăbea pe Filip din ochi.

Trecând pe lângă două fete, una şedea întinsă pe o saltea de cauciuc şi mesteca o gumă, alta, abia ce ieşită din apă, îşi freca mijlocul şi pieptul cu un prosop moale şi îi şoptea ceva prietenei, probabil că în legătură cu Filip, vorbind, îşi arunca întruna ochii miopi în direcţia lui – băiatul se opri şi zise ceva. Mioapa, care îşi ştergea corpul cam demonstrativ, în orice caz foarte scrupulos, chicoti şi ridică din umeri. Cealaltă scoase guma din gură şi râse şi ea. După felul firesc al conversaţiei, care se legă între ei îndată, Lucica înţelese că tustrei se cunosc de mai demult. Lăsându-se lângă ele într-un genunchi, Filip le explica ceva ori le ruga, dar se vedea de la o poştă că nu le putea convinge. Blonda artificială îşi puse din nou guma în gură şi o mesteca. Bruneta mioapă, fata părea mioapă din pricina fardului spălat de apă, mai continua să se şteargă, deşi demult era uscată. Vorbindu-le, băiatul se uita din când în când spre malul celălalt. Nu era greu de înţeles că le invita şi pe ele la plimbare. În orice caz taică-său

strigă: N-o să încapă toate, măi! Ţi-ajunge una. Du-te după ce te-ai pornit.

Fetele se uitară şi ele în direcţia apei, dar nu spre cel care vorbise, ci spre Lucica, lung, fără jenă, şi Lucica le înfruntă sfidător privirile şi începu să le caute şi ea defecte. Blonda avea pielea ca de găină fiartă şi era predispusă spre îngrăşare. Bruneta spre vulgaritate. Picioarele lungi, dar nu tocmai drepte, n-o salvau. Şi mai exista un defect. Unul comun – vârsta. Ambele erau trecute de douăzeci. Babe.

— O dat de fete, mormăi Tănase ursuz.

Iar Simion adăugă:

— Ca după armată.

— De l-aş vedea însurat mai repede. Numai de chefuri se ţine, de bătăi. Şi totul din pricina lor, a... Tănase rosti stins cuvântul, scuipându-l ca pe un muc de ţigară, dar Lucica îl auzi şi se simţi jignită. Faptul că se afla în şalupă încă nu însemna că face parte din turma prietenelor de ocazie ale feciorului său.

— Alergi după doi iepuri deodată! strigă din nou Tănase, făcând complice din ochi spre Lucica.

Filip nu reacţionă la observaţie.

„Vrea să mă facă geloasă. Se gândi fata. Nu e prea devreme oare? E timpul să-i spun „góod bəe“.

Nu se ridică să plece, totuşi. Aşteptă până ce băiatul încheie sau, mai bine zis, întrerupse tratativele cu fetele şi se îndreptă nemulţumit spre blocul cu verandă. Abia după ce îl văzu dispărut în umbra verandei, printre mesele şi siluetele de acolo, Lucica sări din şalupă. Dar nu porni spre casă imediat, ci începu să se plimbe pe ţărm ca şi cum ar fi vrut să-şi dezmorţească mădularele. Tot plimbându-se cu îndepărtări şi întoarceri – făcea întoarceri tot mai scurte – fata se văzu, în sfârşit, după una din movilele de pietriş ce protejau malul în lunecare. Malul o ascundea de ochii lui Filip. Movila – de bărbaţii rămaşi pe vas şi de fetele cu care stătuse de vorbă băiatul. Vocea brunetei se desprindea din murmurul plajei – metal cu inflexiuni nazale:

— Acuşi se întoarce şi trebuie să-i dăm răspuns. Mergem, nu mergem?

— Iar prin vii şi popuşoaie? întrebă blonda fără pic de elan.

— Aici poţi să mori de plictiseală.

— Mai bine să mori de plictiseală decât de ruşine.

— Nu ne-a văzut nimeni.

— Era noapte. N-aş vrea să fiu împroşcată cu pietre şi ziua în amiaza mare. Şi apoi Filip nu pentru el se străduieşte.

— Crezi că nu e îndrăgostit de tine?

— N-ai văzut cum mă împingea aseară în braţele lui Leo?

— Pentru Leo are acum mormolocul ista. L-am întrebat doar. Unde-i, că n-o văd?

Trebuia să iasă din ascunziş şi să pornească spre casă. „Te-ai plimbat destul, îşi spunea Lucica, sprijinind movila de pietriş cu spatele. Tragi cu urechea, de parcă ai fi Titi. Nu-i frumos. Nu-i frumos, da-i cu folos".

Se temea, însă, că din verandă ar fi putut s-o vadă Filip. Iar din barcă –unchiu-său. S-o vadă, s-o strige, s-o cheme înapoi.

Lucica apăsa cu spatele din toată puterea cu toată greutatea corpului peretele colţos şi fierbinte, pietrişul i se înfigea dureros în carne. Durerea îi făcea bine. „Oricât o să mă doară, îşi spunea, n-o să plâng". Deodată se văzu mică. Scăldându-se în râu. Râul era tot acelaşi, tot Nistrul. Dar mult mai mare, fiindcă ea era mică. Avea numai opt anişori... şi nu putea înota. Cu un picior fetiţa se ţinea de fund, cu altul bătea apa. Şi striga: „Uitaţi-vă, şi eu ştiu să înot!" Deodată fundul râului îi lunecă de sub picior... fugi. Şi copiii de pe mal dispărură. Lucica ţâşni în sus pe-o clipă. Văzu cerul. Şi iar căzu în jos, grea... şi mai înghiţi câteva gâturi de apă. „Mă înec, se gândi, răzbătând la suprafaţă, trebuie să strig: „Ajutor!" Dar nu strigă. Îi era ruşine. „Ce cuvânt urât – ajutor! O fată de la oraş, care a venit în vacanţă adusă până la poarta bunicului cu maşina, nu poate striga: Ajuto-o-or! E urât. E ruşine".

Tupilată la poalele dealului împădurit, biserica îşi muia zidul împrejmuitor chiar în marginea râului. În '55, când se

construise hidrocentrala, apele înghiţiră grădinile, o parte din vii şi satul părăsit, dar când ajunseră la poarta ei, se opriră ca prin minune. Acuma din poartă rămăsese doar stâlpii. Câteva trepte tocite ieşeau din apă şi duceau în curtea străjuită de salcâmi. Curtea pietruită cu lespezi mari era năpădită de scaieţi. Printre buruiene, sub zidul măcinat, se zăreau pietre de mormânt bogat ornamentate şi, probabil, foarte vechi. Într-un colţ mai ferit al ogrăzii se înghesuia umil un pâlc de troiţe ruinate. Uşa de la intrarea în biserică lipsea. Ferestrele se căscau oarbe. Blândă, lumina după-amiezii scălda inscripţiile şi desenele obscene ce împodobeau pereţii lăcaşului ruinat.

În umbra salcâmilor se vedea un cort. Mai la o parte pâlpâia un foc.

Când şalupa ajunse la mal, băiatul grăsuliu, ţigănos şi buzat, care se porăia pe lângă foc, fluieră scurt, şi din biserică, în cadrul uşii, apăru tovarăşul său. Acesta, mai înalt, mai suplu, aproape plăpând, avea o faţă mică, îngrijit modelată, cu ochi bulbucaţi, pielea gingaşă şi buzele răsfrânte. Pe frunte şi tâmple avea zulufi cocheţi.

Lucicăi nu-i plăcură nici zulufii băiatului, nici gura lui răsfăţată, nici schimbul de priviri pe care el îl avuse cu Filip.

— Leo.

…Nici vocea. Amabilă, vocea băiatului trăda o stare de plictiseală agresivă. Cu un ochi la şaşlâcul de pe foc şi altul la Lucica, se prezentă şi grăsanul ţigănos.

— Dima.

— Pe cine trebuie să-l felicit? întrebă fata după ce îşi spuse şi ea numele.

Filip îi făcu lui Leo din ochi.

— A! exclamă acesta modest. Eu îmbătrânesc.

— Felicitările mele, zise Lucica şi îi întinse mâna.

— Primesc şi un sărut.

— La onomastica viitoare, dacă vom deveni prieteni. Iar deocamdată…

Fata scotoci în pachetul pe care îl avea agăţat pe braţ.

— …deocamdată un cadou.

— Ceasul meu!

Leo se uită întrebător la Filip.

Filip ridică din umeri mirat şi el.

— Unde l-ai găsit, Lucică?

— Acolo unde l-ai căutat şi tu.

— Şi cum de-ai priceput că-i ceasul lui Leo?

— Tu ai ceas. Dima, văd că are. Leo e fără, zise fata. Înseamnă că el l-a pierdut.

— Simplu, căzu de acord Leo. Şi logic. Mulţumesc.

Între timp Tănase şi Simion coborâră din şalupă. Simion se reţinu lângă nepoată-sa. Tănase cu o geantă mare şi grea în mână se îndreptă spre foc. Dima îl urmă.

— Unchiul meu, zise Lucica. Faceţi cunoştinţă.

Simion se uită peste umărul băiatului la Tănase, care puse geanta lângă foc, la cartofii, ciocălăii şi pănuşile împrăştiate în preajma focului.

— Coaceţi păpuşoi? zise.

Leo îl privi pieziş, căutând parcă o asemănare între bărbatul zdravăn, care îi strângea mâna cu putere şi mătăhala de aseară, care îi alungase cu pietre din via de peste Nistru. Şi nu zise nimic.

O clipă Simion mai reţinu degetele subţiri şi alungite în căuşul palmei sale încăpătoare, apoi vorbi către nepoată:

— Mergi cu mine, ori rămâi aici?

— Rămân să văd biserica, zise fata. Întoarce-te repede. Azi e sâmbătă. Trebuie să-l lau pe bunic.

Simion se îndreptă spre Tănase care ieşea din curtea bisericii. Lucica trecu spre lăcaş. Leo şi Filip zăboviră pe loc cercetându-i silueta. După felul cum plescăi din buze buzatul, fata înţelese că silueta ei plăcuse şi din spate. Dar după fluieratul care îl făcu pe Dima să muţească imediat, ea îşi dădu seama că băieţii aveau de discutat ceva mai important. Leo vorbea leneş, dar ameninţător. Filip se scuza bâlbâit.

— Chelneriţele ce au zis?

— Au zis că... las' că găsesc eu în altă parte.

— Treaba ta. Dacă nu aduci încă două bucăţi, rămâi pe uscat. Noi mâine plecăm.

„Ce-o fi însemnând două bucăţi, se întrebă Lucica. Poate, două fete?“ Dincolo, pe malul opus, când ea ieşise, totuşi, până la urmă din ascunziş şi pornise spre casă, Filip, precum era şi de aşteptat, o zărise din veranda ospătăriei şi alergase după dânsa, rugând-o să se întoarcă. Ba mai mult, să-l ajute. Să se întoarcă şi să-l ajute să le convingă şi pe fete să meargă la onomastica prietenului său. „Care, îl întrebă Lucica, cele de pe plajă, sau cele de la ospătărie?“ Cele de pe plajă, zise băiatul. Cu cele de la ospătărie am altă vorbă“.

Când băieţii i se alăturară, Lucica se întoarse spre Leo.

— Aşa ziceţi voi la fete?

— Nu, râse acesta. Bucăţi noi zicem la bani.

— Cât?

— Un sutar.

Lucica vru să mai întrebe ceva, dar se răzgândi.

— Îţi place aici? schimbă vorba Leo.

— E tare frumos.

— Vara trecută am descoperit locul. Iar în vara asta l-am descoperit pe marinarul fără vas. Bun băiat Filipaş. Păcat că nu vrea să-l ajute pe bucătar. Strânge nişte vreascuri, Filipoc. Nu vezi că Selim se rupe în patru. Lucica se uită spre foc, la Dima, dar nu văzu lângă buzat pe nici un Selim.

— Selim îi spune, nu Dima?

— La Soroca i se zice Fedea.

— Da? făcu Lucica şi mai mirată, aşteptând o explicaţie.

— Nimeni nu ştie de unde s-a luat Dima, vorbi Leo. Câţi ani are frumosul Selim. Şi cum îl cheamă de fapt pe Fedea.

— Dacă nici el nu ştie, râse Filip.

— Te-am rugat să strângi nişte vreascuri, îi aminti Leo. Şi continuă:

— Fătul răspunde la orişice nume... Când îi vorba de un şaşlâc şi un pahar de vin. I se mai spune şi Roşcatul. Poreclă stranie pentru un negricios. Dar el susţine că la început a fost roşu. Că brun l-a făcut vinul şi soarele. Şi drept dovadă îşi demonstrează cârceii bălăi de pe pieptul împodobit cu o sirenă oacheşă.

— Ia arat-o, măi! râse din nou Filip.

— Du vreascurile, îi aruncă Leo, şi adu o căldare de apă.

Lucica îl săgetă pe Filip cu o privire iute. Băiatul lăsă ochii în pământ şi duse vreascurile la foc. Dima chicoti înfundat.

— Mi-i sete, continuă Leo. Aseară ne-am întrecut cu vinul. Nimic mai sfânt ca apa de izvor.

— Merg şi eu la izvor, propuse Lucica.

— Râpa cu izvoare îi păzită de balauri, cică, zise Leo sumbru.

Lucica nu surâse glumei, fiindcă prinse din nou acel schimb de priviri care mai fulgerase o dată între băieţi la început şi care nu-i plăcuse nici atunci, iar acum o supără de-a binelea. Şi mai tare însă o supără tăcerea lui Filip. Filip cu căldarea pe braţ se îndreptă spre râpa ascunsă în crângul de salcâmi, ce se căţăra pe costişă, fără să fi spus nimic – nici da, nici ba.

— Filip! îl strigă fata mânioasă.

Băiatul şovăi o clipă, încetinind pasul. Apoi se opri şi se uită peste umăr… la Leo.

— Lasă apa, zise acesta după o mică pauză. La izvor ne-om duce noi pe urmă cu Lucica. Acuma adu o căldare de vin. Şi peşcheşul. Fie şi fără cele două hârtiuţe. Ţi le iert. Adu peşcheşul şi ia-ţi şalupa.

Filip îşi trase capul între umeri. Apoi ţâşni în sus şi, învârtind găleata deasupra capului ca un bezmetic, se duse la deal. Lucicăi i se păru deodată că băiatul e mai mic de statură. Asta, probabil, din pricina că se depărta prea repede şi dealul creştea în faţa lui prea vertical. De vină putea să fie şi Leo, care era mai nalt decât Filip. Şi era alături.

— Şi cu celelalte două fete cum rămâne? se auzi într-un târziu morocănos glasul lui Dima.

— Au zis că nu vin, zise Lucica fără să se întoarcă spre el.

— Nici nu e nevoie, puse mâna pe umărul ei Leo.

Fata ridică ochii spre el şi se cutremură uşor. Leo era mai în vârstă decât i se păruse la început şi nu era treaz.

Ros în piatră de roţile carelor, de copitele dobitoacelor şi de picioarele oamenilor, drumul ce cobora odinioară pe lângă biserică şi ducea în grădini zăcea acuma sub apele tulburi

ale râului, acoperit cu nămol, scoici şi buruiene. Capătul rămas pe uscat se căţăra de la biserică în sus şi, ocolind crângul de salcâmi, se bifurca. Un braţ suia spre sat. Altul, îngustându-se, luneca spre portiţa babei Fevronia. Portiţă ograda babei nu avusese niciodată dinspre costişă. În gardul de cătină şi urzici se căsca o gură neagră. Văzând-o, Simion simţi adierea unui fior cunoscut. Era de spaimă şi venea din copilărie. Dincolo de gard merele, prăsadele şi prunele se uscau pe copaci ori putrezeau pe jos, dar copiii din sat şi cei de aiurea nu se încumetau să se strecoare în grădină. Se temeau de „ochiul babei", adică de spărtura din gard.

Bărbaţii suiau cărarea spre portiţa babei Fevronia în tăcere. Tănase, cu geanta uşurată după popasul făcut în curtea bisericii, mergea înainte. Pasul lui era şi bălăbănit. Cărarea era neumblată şi năpădită de scăieţi. Simion, care privea întruna la turla bisericii, avea senzaţia că-i desculţ şi calcă prin spini. Tănase respira gâfâind, însă nu lăsa ţigara din gură. Simion se gândi că ar fi bine să mai ducă şi ei geanta, dar cărarea se înfipse deodată în spărtura din gardul babei Fevronia. Aici bărbaţii, de parcă s-ar fi înţeles, se opriră. Tănase puse geanta jos şi se uită şi el spre râu. Lui Simion i se păru pe o clipă că privirea lui zăboveşte pe locul unde îi fusese cândva grădina... Vrăbiile făceau atunci atâta gălăgie în mălaiul ce despărţea grădina de altădată a lui Tănase de costişă, încât Simion, care alerga la deal cu o crenguţă de nuc în mână, nu auzise deodată glasul flăcăului ce venea de dincolo de rândul de mălai, din grădină, şi Tănase mai strigase o dată: „Ce-i, arde satul?" De data asta mai tare, ca băiatul să-l audă şi să se uite înapoi, să vorbească şi astfel să strice rânduiala. „A făcut-o înadins? se întreba Simion. Ca baba Fevronia să nu mă poată ajuta?"

Tănase fuma mahmur. Poate cu gândul la grădina de sub apă. La ceea ce strigase din grădină atunci. Poate cu totul la altceva. Ori numai că s-au întâlnit după atâţia ani. Nu se aşteptase la o asemenea întâlnire. Nici el, nici Simion. Simion, ce-i drept, bănuia că această cărare ar putea să-i apropie. Deocamdată totul decurgea în pace. Dar, mai ştii ce-i în capul

omului. Ce gânduri are. Ce ţine minte. Ce a uitat! Când îi spuse, acolo, în barcă, ce nevoie îl duce la soacră-sa şi-i arătase picioarele umflate, Tănase făcuse: „Măi, măi... la te uită!“ Parcă îl jelea, bucurându-se. Parcă se bucura mâhnit. Se bucura că îi poate fi de folos? La urma urmei pe un duşman poţi să-l pedepseşti şi ajutându-l. Ar fi fost mai bine dacă intra în ograda babei Fevronia nu cu Tănase, ci cu Filip. Când îl văzuse pe băiat prăşind în vie, Simion se luase cu el de vorbă şi, aflând de unde e, îl rugase să-l treacă dincoace, fiindcă are nevoie de baba Fevronia. Iar când îi mai spuse şi de necazul său, Filip strigase: „Asta-i mâca“. Şi prinse să se laude: „Dacă o rog eu, face... Că nu mai lecuieşte, nu mai poate, e bătrână. Vin pe neprins de veste, da ea mă aşteaptă cu masa pusă. De unde ştiai că o să vin, o întreb. Am eu semnele mele, zice“.

Simion ar fi vrut să mai zăbovească aici la intrare, să mai aştepte, poate se arată Filip şi atunci s-ar duce la babă toţi trei ori numai cu băiatul, – în doi ar fi mai bine din toate punctele de vedere – dar Tănase ridică geanta şi dispăru în spărtura din gard.

Simion îl urmă. Nu voia să-l supere pe Tănase. Tănase şi aşa părea necăjit. Din pricina lui Filip şi a prietenilor săi. Se vede că nu-l bucurau plimbările cu geanta în căutarea hranei pentru prietenii lui Filip. De fapt, Tănase nu era în apele lui chiar de la început, de când văzuse că şalupa, care trebuia să-l treacă încoace, stă la mijlocul râului nemişcată, iar când ajunse la ea cu barca de împrumut şi-l văzuse pe Filip gângurind cu o fetişcană străină şi pe el, tot un străin, dormitând în spatele lor, când el întoarse capul peste umăr şi zise: „Eu îs, Tănase“, Tănase îl recunoscuse şi mânia izbucnise din el nestăvilită. Nu asupra lui Simion, bineînţeles. Asupra feciorului său. Dar Simion pricepu că cel mai mult îl supărase pe Tănase prezenţa sa în şalupă. Pe urmă, când a trecut la el în barcă şi au fumat în tăcere câte o ţigară, omul parcă s-a mai muiat. Îl întrebase despre boală, de când i se trage, din ce. Şi despre spitale îl întrebase, şi despre doctori. Unde s-a lecuit şi cum. Iar când Simion îşi suflecase pantalonii şi-i arătase picioarele

umflate, supărarea i se spulberase cu totul parcă. În locul ei venise un fel de jale îngânată cu bucurie. Şi Tănase se puse iar pe întrebări. De ce a zis doctorul cela aşa? De ce l-a trimis pe la babe? Chiar să n-aibă ei, doctorii, leac pentru boala lui? El, nici vorbă, are s-o roage pe soacră-sa. Poate i-a da baba vreun sfat. Poate mai ţine ea minte câte ceva. Şi pe el, pe Simion, poate că îl mai ţine minte. Deşi, dacă îl mai ţine minte, e rău. Mai bine ar fi să-l fi uitat. Dacă l-ar fi uitat, l-ar ajuta ca pe un străin. Pe un străin uneori e mai uşor să-l ajuţi. Simion e ca şi un străin acuma. Câţi ani a lipsit... Vreo douăzeci?

În grădină da baba Fevronia era întuneric beznă. Şi răcoare. Întunericul îl ţineau copacii şi gardul viu. Răcoarea venea de la Nistru. Ograda feţuită cu lespezi albe, spălate de apele râului, se afla mai spre sat, iar casa între ogradă şi grădină. Hogeagul încununat cu o coroană afumată era acelaşi. Acoperişul nu mai era de stuf, ce de ardezie. Prin frunzişul de viţă de vie căţărată pe spaliere razele soarelui îşi cerneau aici lumina ceva mai darnic decât pe aleea pe care veniseră bărbaţii.

Baba Fevronia nu se vedea nici în ogradă, nici în grădină. „Bine ar fi, dacă nu m-ar recunoaşte, se gândi Simion, dacă m-ar lua drept un străin. Dar cum să mă uite? Cum să nu mă recunoască?... Dacă mă crede vinovat. Pe cel vinovat nu-l uiţi".

Baba Fevronia credea că în 57 Simion se întorsese de pe unde a umblat cu un singur gând: s-o vadă pe Ileana. Ileana îi semăna Cristinei întru totul. De n-ar fi fost diferenţa de vârstă între ele – Ileana era cu trei ani mai mică decât soră-sa – ai fi zis că-s de gemene. Când Simion plecase din sat, fata era un titirez. Când se întoarse o găsise măritată. Tot după Tănase. „Parcă suntem într-un ochi cu Tănase, într-un gust", se gândise atunci Simion. Ileana era ca şi Cristina... Din acelaşi sânge, cu acelaşi strop de veselie în ochi.

Într-o zi, când îl văzuse pescuind aici sub mal la ei, Ileana înşirase toată ziua la tutun atunci şi spre seară coborâse la

Nistru să se spele, să scape de mirozna nesuferită a tutunului, îi spuse, aşa, nitam-nisam, fără nici o legătură, că, fiind mică, era şi rea, şi pizmaşă, fiindcă o urmărea pe soră-sa care se ducea să se întâlnească cu el pe insulă. Apoi, tot fără nici o legătură, îl întrebase la ce s-a întors, s-a săturat de drumuri, vrea să se aşeze ori aşa, la odihnă. Simion spuse că vrea să se mai încălzească, să vadă cum creşte poama, păpuşoiul, că a uitat. Şi deodată tăcu posomorât. Da Ileana tot cu vorba. Că, de ce nu pescuieşte pe malul cela, la dânsul, de ce a venit tocmai aici la ei. Simion ridicase din umeri şi spusese cu un fel de sfială în glas, ca şi cum s-ar fi temut să nu fie luat în râs, că de fapt s-a întors nu la poamă, nu la păpuşoi, ci la insulă, că pe acolo pe unde a umblat, de câte ori îşi amintea de sat, vedea insula, vaca şi somnii scăldându-se în botul insulei. Şi o întrebase dacă ea a văzut vreodată cum se joacă în zori, înainte de răsăritul soarelui, somnii. Asta se întâmplă o dată pe an, prin aprilie, pe la sfârşit de lună ori prin mai, la început, după cum e anul. Somnii se ridică de la fund, din nămol, din matca adâncă a râului, unde dormitează tot anul, şi fac nuntă. Să-i vezi cum sar din apă şi se dau peste cap! Cum zburdă ca nişte tauri veseli! Apa curge de pe spinările lor în clocot. Râul se zbuciumă, nu-i încape şi se aruncă spre mal înspumat, gata să iasă din albie parcă. El ar vrea să mai vadă o dată cum se joacă în zori somnii, făcând valuri mari, cu spumă, şi pe urmă s-ar întoarce înapoi, s-ar duce de unde a venit, în Kazahstan, că acolo s-a aşezat.

Ileana îl asculta nedumerită şi fără să-şi dea seama de ce, cu inima strânsă, tulburată. Să vii tocmai din Kazahstan, din fundul lumii ca să vezi cum sar din apă nişte peşti, fie ei cât de mari, fie chiar şi somni?

— Adică ai să stai aici până la primăvară, zise ea când Simion tăcu. Ai să iernezi?

— Până la primăvară, de ce? făcu bărbatul mirat.

— D-apoi n-ai zis că vrei să mai vezi o dată jocul somnilor? îl privise de sub sprânceană nevasta. Şi ei numai primăvara fac nuntă. Singur ai spus.

— Mda…râse Simion descumpănit.

— Vezi, eşti un mincinos, râse şi Ileana. Nu jocul somnilor te-o adus încoace.

— Nu... şoväi Simion.

— Dar? îl privi femeia îndrăzneţ.

— Tu, zise el hotărât, şi se speriase de ceea ce spusese. Dar vorba nu mai putea fi luată înapoi şi Ileana îl mai făcu o dată mincinos. Şi-i spuse că nu de ea i-a fost dor cât a umblat pe unde a umblat, nu la ea s-a gândit până acuma, ci la soră-sa, la Cristina, de ea îşi amintea el toţi anii ştea... Sărmana, fie-i ţărâna uşoară. Iar el zise că da, că aşa e, că i-a fost întruna gândul la Cristina, dar şi la ea pe jumătate, la Ileana, fiindcă ea i-i soră Cristinei, soră bună, şi-i seamănă în toate, şi la vorbă, şi la cătătură.

Văzând că el se înfierbântă şi se întrece cu vorba, ea se speriase:

— Ai întârziat, îi spuse. Ai venit prea târziu. Trebuia să-ţi aminteşti de jocul somnilor când eram nemăritată.

Fiind cu faţa spre cer şi apă, curtea de jos sau, mai bine zis, locul dinaintea casei părea mai spaţios. Aici nu se vedeau nici cuşti pentru iepuri, nici butoaie sparte, nici hălăciugă împrăştiată vraişte, nici alt calabalâc. Pe jos era măturat cu grijă. În faţa casei se zbiceau la soare cartofi noi, abia scoşi din pământ. Uşa la casă era încuiată, dar în belciuge nu era pus lacătul, ci un beţişor. Asta însemna că gospodina e pe aproape. Poate la vecini, poate în grădină. După ce o strigă cu glas tare de câteva ori şi nu primi nici un răspuns, Tănase îi arătă lui Simion patul ruginit ce sta cocoţat în marginea curţii deasupra harmanului.

— Şezi.

Invitaţia veni la timp. Simion se aşeză pe scândurile înnegrite de ploi şi răsuflă uşurat. Corpul i se muiase. Şi picioarele îl dureau.

Tănase veni lângă el, puse geanta jos şi, aşezându-se pe marginea patului, zise cu vădită nerăbdare:

— Ia să mai vedem o dată.

Simion trase pantalonul până la genunchi. Tănase îi pipăi fluierul dreptului şi pulpa stângului. Pulpele nu se subţiau spre fluier. Şi Tănase clătină din cap şi o strigă din nou pe soacră-sa, să vină să vadă şi ea, că el ce să zică, el nu pricepe, dar aşa nevoie, mulţi suferinzi au trecut prin ograda asta, dar aşa nevoie, aşa urgie el n-a văzut de când trăieşte. Îl doare?

Simion zise că ba îl doare, ba îi trece. Când şi cum. Nevoia e cu năravi. Are legile ei. Capricioase legi. Când vrea, se umflă, când vrea, se lasă. Iarna mai este cum este. Dar vara e rău. Vara durerea se înrăieşte. Mai ales noaptea, când trece în mâncărime. Mâncărimea e straşnică. Uneori îi vine să taie din el bucăţi, să rupă. Şi pielea. Pielea i se usucă vara, i se macină. Parcă e fiartă, putredă. Când mâncărimea îl lasă, vine frigul. Răceala începe de la vârfuri, de la degete. Şi suie în sus spre pulpa piciorului, spre genunchi. Atunci sângele îi îngheaţă. Carnea îi amorţeşte. Au vrut să-l taie în câteva rânduri, dar n-au stăruit. Nici el nu s-a dat. Şi iată trăieşte, se chinuie, se năruie încet, câte oleacă.

Tănase aduse din beci un ulcior de vin, culese din harman vreo câteva pătlăgele, iar din geantă scoase o pâine şi o conservă. Bărbaţii închinară şi duşmănia lor se clătină. Amândoi simţiră deodată că au chef de vorbă. Se vede că duşmănia nu numai desparte oamenii, dar îi şi apropie uneori.

După al treilea pahar Tănase era ca pâinea caldă. Parcă întâlnise un frate. Vorbea multe şi de toate. Povestea despre sat, despre târg. Şi târgul creşte şi satul. Şi casa lui. Numai că târgul şi satul are pentru cine creşte. Pe când casa lui nu. Degeaba o lărgeşte. E ca o şcoală de acuma. Şi sală, şi baie, şi garaj. Maşină şi altă aparatură. Câte şi mai câte. Dar pentru cine? Pentru turişti. Şi dormitoarele, şi televizorul, şi sala de banchet. Tot. El e singur. Filip stă mai mult aici, la babă. Iar el cu străinii. Vara. Dar vara trece şi vine iarna. Iarna îi rău. Iarna Tănase rămâne doar cu Michiduţă. Aşa îi zice motanului. Michiduţă se uită la acvariu. El la televizor. Acvariul Tănase l-a cumpărat anume pentru motan. Să aibă şi motanul cu ce se lua şi să nu umble prin vecini, să şadă

acasă. Înainte vreme, ca să-l ţină acasă, îi prindea el şoareci, cu capcana. Pe urmă a citit el undeva despre acvariu. Şi iaca... îi bine... De n-ar fi lucrul, ar fi urât de tot. Tănase lucrează la târg, la abator. O bucată de carne o are în casă când vrea. Îi zice şi lui Filip să se aranjeze acolo. Nu. Cică, i se face greaţă când vede sânge. Auzi? De s-ar aşeza, de şi-ar găsi un rost. Numai de rele se ţine. Numai cu străinii. Iată şi aiştea. Cine-s? De unde-s? Unul zice că-s de la Chişinău, altul că-s de la Soroca. Cică, au să-i lese şalupa când s-or duce. Vor o mie şi două sute. Filip îi hrăneşte, îi adapă, le mai găseşte câte-o fată. Da ei din preţ nu scad. O mie şi două sute. Măcar să mori. Tot vorbind de ale lui, Tănase îşi amintea din când în când şi de necazul oaspetelui său, de picioarele aceluia. Şi o striga pe soacră-sa. Unde umblă? Tare bine ar fi dacă baba nu l-ar recunoaşte, dacă l-ar lua pe Simion drept un străin. Baba nu-l are pe Simion la inimă. Şi el ştie de ce. Din pricina Cristinei. A Cristinei şi, mai ales, a Ilenei. Că de nu se întorcea el de pe unde a umblat atunci în '57, poate că Ileana mai trăia şi azi. Dar aşa... Iaca, Filip a crescut fără mamă. El nu, el, Tănase, nu crede că Simion e vinovat, aşa cum socoate soacră-sa, dar atunci, în vara ceea, când baba i-a şoptit: „Măi, cată că aista nu s-o întors degeaba. Strigoiul o pus ochiul şi pe Ileana", pe el parcă l-o înjunghiat la inimă. Cum aşa? „Nu s-o întors degeaba. O pus ochiul. Pe Ileana. D-apoi Ileana era mică, mititică de tot, când el, Simion, şi-o luat lumea în cap şi s-o dus. Trebuia s-o uite de tot, să n-o ţină minte. Şi apoi Ileana era măritată. Era nevasta lui. Era pe de o parte. Da pe de alta? Pe de alta, altă întrebare: „Da oare Cristina nu îi era nevastă, când alerga la Simion tocmai de peste Nistru să-l vadă, să-i ducă bucata din casă şi să-i uşureze boala? Ce era de făcut, se întreba Tănase. O mamă de bătaie? O bătaie bună putea să-l înveţe oleacă de minte pe Simion şi să-i amintească lucrul ştiut de toţi, şi anume că peştele se mai prindea şi la dânsul la malul cela, nu numai la malul ista, aici, în dreptul casei babei Fevronia. O bătaie se pune la cale uşor. Chemi un băietan. El cheamă în ajutor nişte prieteni... Dar nu. Bătăile aveau şartul lor în tinereţe. Şi

el era de acum om însurat, brigadier. Trebuia născocit ceva mai drăcos. În ajutor îi venise chiar Ileana.

Într-o zi, când ea îi amintise că n-are palton de iarnă, el, care până atunci amâna cumpăratul, nu fiindcă era zgârcit, dar aşa, o tot lăsa de azi pe mâine, fiindcă socotea că până la iarnă mai este, vara era în toi, deodată se învoise şi-i dăduse bani. Numai că îi spuse să-şi ia palton fără guler. Guler îi face el singur. De blană. Este o vulpe în marginea Ţânţărenilor, la Hârtop, în râpă. Tare îi frumoasă cucoana. Şi mult râs a făcut în găinile de la ferma de acolo. Ţânţărenii demult îl roagă să vină cu puşca. Şi el o tot amână. Ba că n-are când, ba că vânatul e oprit. Da vulpea ştie şi ea că vara nu se vânează şi îşi face de cap. Ileana se bucurase tare când auzise de guler de vulpe. Întrebase numai dacă nu e năpârlită, dar el îi spuse că animalul şi-o schimbat de acum hăinuţa, au văzut-o oamenii în strai nou, cică e tocmai bună. Şi o rugase să meargă şi ea să-l ajute. Că el unul nu face treabă. Vulpea are mai multe intrări în vizuină. La o gură faci focul, la alta aştepţi. Vizuina acestei vulpi are tocmai trei borţi. Aşa că mai e nevoie de ajutorul cuiva. În aceeaşi seară Tănase îl găsise pe Simion, tot aici, la pescuit. Şi-i povestise despre vulpe şi vânătoarea pusă la cale. Îşi mai aminteşte el de vânătoarea ceea? Straşnică vânătoare!

Valea din Ţânţăreni se scurgea într-o râpă. Râpa se lăţea într-un hârtop. În mijlocul hârtopului rotund ca o pială se înălţau două movile în formă de ţâţă. Drumul hopuros, stăvilit la fiecare pas de pietroaie rostogolite de pe coaste, şerpuia prin râpă spre cele două movile. În una din ele se afla vizuina vulpii.

Simţind că se întrece cu paharul, Simion tăcu pe o clipă. Se temea să nu se întreacă cu vorba. Să nu spună prea multe. Dar setea de sinceritate, care creştea în el, îl mâna înainte. Nu, nu la vânătoare îi ducea el cu motocicleta în dimineaţa ceea pe Simion şi Ileana. Vânătoarea era numai un pretext. Şi avea să aibă loc şi ea, dar… Gândurile lui Tănase erau tulburi, răvăşite şi-i sfredeleau tâmpla înfierbântată. Cum o va face, se întreba el. Locul era bun, foarte bun, pentru

vânătoare... şi pentru altceva, pentru ceea ce îşi pusese el de gând să facă. Încă nu ştia cum o s-o facă, ştia numai că dintâi trebuie să afle, dacă ceea ce i-a spus soacră-sa e adevărat, să-i pună cumva pe amândoi să mărturisească adevărul, să-i facă să se trădeze cumva, apoi, după asta, după ce va vedea că aşa e, că baba n-a minţit, ştia el ce are de făcut cu ei amândoi, sau numai cu unul, cu el... Dar, poate că nu cu el, ci cu ea?... Că ea, muierea, întotdeauna e mai vinovată.

Îşi mai aminteşte Simion de ziua ceea... de vânătoare?

Motocicleta rămase jos, la poalele celor două măguri, iar ei, adică Simion şi Ileana, se apucară să adune vreascuri şi uscături – Ileana la o intrare a vizuinii, Simion la alta, iar el, Tănase, cu puşca într-o mână şi pălăria în alta suia în sus, spre cea de a treia gură. Ştia că Simion şi Ileana îl urmăresc de jos şi asta îl înrăia, îi dădea putere parcă. Nisipul şi pietrişul lunecau de sub picioarele lui, trăgându-l în jos, dar privirile lor îl mânau în sus, sprinten, uşor.

Când ajunse la gura vizuinii, strigă să se aprindă focul.

De sus Tănase văzuse cum fumul se clatină şi se gudură la picioarele lui Simion şi ale Ilenei. Fumul se înălţa, învăluindu-i pe amândoi şi făcându-i stâlp negru. Tănase le strigă să aprindă focul şi la cealaltă gură şi să pornească mai repede spre el, să vadă şi ei cum va ţâşni vulpea din vizuina afumată şi cum el o să-i vină de hac.

Când cei doi ajunseră la Tănase, acesta le făcu semn să se aplece şi să rămână în pirostrii. Oprită din goană, Ileana se sprijinise de umărul lui Simion şi rămăsese cu răsuflarea tăiată.

Din gura vizuinii ieşea fum verde şi un miros de oaie plouată, de bălegar ars. Vulpea nu se arăta. Când ţâşni ca o săgeată roşie, tustrei îi văzură botul ascuţit, ochii mici, dinţii albi care se înfipseră în pulpa piciorului lui Tănase. El gemu înăbuşit şi trase. Nu nimeri însă. Şi Ileana râse. Şi rămase cu mâna pe umărul lui Simion, râzând. Râdea fiindcă el nu nimerise? Ori fiindcă îl muşcase vulpea? Poate că şi de una şi de alta. Asta Tănase n-o ştie nici până azi. Râsul ei îl duruse

mai mult decât muşcătura vulpii şi-l înfuriase. Smulgându-se din loc, vânătorul se rostogolise la vale val-vârtej. Vulpea dispărută după cea de-a doua movilă mai năluci pe o clipă în lanul de negară din fundul hârtopului şi se mistui din nou. Tănase alerga prin negară, printre tufele de măturice uscate la deal. Se căţărase pe deal şi intrase în livada de cireşi. Vulpea nu se vedea nici în livadă, nici în via de peste drum. Un răstimp Tănase rătăcise prin vii, nădăjduind să-i dea din urmă. Degeaba.

Simion şi Ileana, care obosiseră de-a binelea căutându-l peste tot, voiau să se întoarcă la motocicletă de acum. Dacă le mai dispărea şi motocicleta, vânătoarea lor ajungea de poveste. Când îl găsiră, în sfârşit, într-o margine de vie şi-l strigară, Tănase nu-i auzi. Stătea cu spatele la ei prăbuşit în ţărână şi plângea. Deasupra lui, spânzurat de craca unui vişin, se clătina un câine bătrân.

Simţindu-i, Tănase se opri din plâns. Umerii i se mai cutremurau însă. Când Simion şi Ileana se opriră în spatele lui, el zise: „Uitaţi-vă". Şi le arătă câinele. Apoi: „Iaca... vânătoarea... S-a mântuit". Acestea i-au fost cuvintele. Le ţine minte şi azi. După care pipăise puşca în ţărână şi strigase: „Tu mi-ai făcut-o... voi! Voi aţi spânzurat câinele aici, ca să mă aduceţi încoace şi să râdeţi de mine". Şi sărind în picioare, pornise înapoi spre livadă, dar în drumul care despărţea via de livadă se oprise şi lovise cu piciorul o cutie de conservă, apoi o ridicase, o aruncase în aer şi ţintise... Bababaaah! Nu nimerise şi strigase la Simion să i-o mai arunce o dată. Simion ridicase cutia de jos şi-o aruncase în aer. Tănase dădu din nou greş. Faptul că nu putea nimeri nici într-o cutie îl scotea din sărite. Dar poate că tocmai de asta şi nu nimerea, din pricina că era prea înciudat, nervos. Între timp Simion mai găsise o cutie, ceva mai mare şi Tănase găuri pătlăgica de pe etichetă drept în centru. Asta îl mai liniştise, îi dăduse siguranţă, fiindcă în momentul următor el nimeri şi într-un borcan de sticlă, pe care i-l aruncase Ileana.

La bubuiturile care cutremurau văzduhul din vii alerga lume, femei, copii. „Cine puşcă... De ce?... Doamne!" Din

urechea lui Simion curgea sânge, se prelingea roşu pe gulerul cămăşii „…L-o puşcat!“ striga o femeie. „Pe cine? Alta: Miliţia!“ Ileana se repezise spre Simion şi începuse să-i pipăie umerii, pieptul, faţa, nimic. Sângele curgea numai din lobul urechii. Atât. Rana nu părea a fi de alice. Se vede că din borcanul spart sărise un ciob, o fărâmă cât un fir şi-i zgâriase urechea. Ileana era speriată însă. Şi-l tot pipăia pe Simion. Iar lumea se văicărea: „Curge sânge... Mai nu l-o puşcat... Mai nu l-o ucis!“

Straşnică vânătoare. Halal vânători. Să mori de râs, nu alta. Acuma. Dar atunci nu-i venea a râde. Atunci Tănase era brigadier şi-l râdea satul. Vestea despre vânătoare ajunse în sat înaintea lor. Avea să dea lămuriri, cum a fost, de ce. Şi ca să le aşeze pe toate, să le împace, trebuia să se înţeleagă cu Simion, şi să fie una adăuza, când vor fi chemaţi la miliţie ori la Sovietul sătesc.

În aceeaşi seară l-a poftit pe Simion la plăcinte.

Şedeau tot aici lângă cuptoraş, tot pe locul ista, şi cercau să se împace, deşi nu fuseseră sfădiţi cu adevărat. Cu adevărat s-au sfădit pe urmă, când mâncau plăcinte, închinau câte un păhărel şi căutau capăt de vorbă pentru înţelegere. Simion nu-şi amintea de seara ceea şi Tănase se apucă s-o strige din nou pe soacră-sa.

Când, în sfârşit, silueta ei firavă, proptită în braţul lui Filip se arătă din umbra grădinii, ginerele îi ceru imediat ajutor. Ţine ea minte ce plăcinte gustoase făcuse în vara lui ’57. Nişte plăcinte cu ceapă, cu cartofi şi cu ouă?... Nu? Era taman pe vremea asta, prin august. Într-o zi tot aşa de caldă şi de frumoasă. Soarele era mai scăpătat ca acum, mai pe înserate. Ei fuseseră la vânătoare de vulpi în ziua aceea. El şi cu Ileana... şi cu aista... cu Strigoiul.

Auzindu-şi porecla, Simion îşi strânse capul între umeri. Dar baba Fevronia părea că nu înţelege despre ce i se vorbeşte, ori nu aude, fiindcă nici nu se uită spre oaspete când trecu pe lângă el. După ce îi arătă lui Filip unde să răstoarne cartofii din găleata adusă, bătrâna vru să se aşeze pe târnaţ să-şi mai tragă sufletul. Nepotul îi aminti însă că se grăbeşte. Baba sui treptele pragului. Filip clăti găleata şi se

îndreptă spre beci. Iar Tănase, cu glas strigat, să fie auzit şi din casă – soacră-sa păşise pragul şi intrase în tindă de acum, începu să-i lămurească babei cine e Strigoiul. Pe Ştefan a Salomeiei, invalidul din Aninuşii de dincolo, cel fără de-o mână, pe care ea l-a lecuit de boala picioarelor, îl ţine minte? Aista îi feciorul lui. Cel care păzea odată aici pe rănie o vacă ascunsă. Una roşie, bălţată, cu lapte gras, bun. Iulia îi zicea. El o păzea pe Iulia, iar Cristina pe dânsul. Când băiatul adormea, Cristina îi mulgea vaca. Şi-o amintit? Dacă nu, să-şi ia din casă un pahar şi să poftească afară. Baba Fevronia se întoarse curând în prag, ţinând într-o mână un pahar, iar în alta un pachet. Îşi trase un scăunel cu trei picioare lângă bărbaţi şi se aşeză. Paharul îl puse pe masă. Pachetul – în poală. Cu un ochi la pachetul învelit într-o pungă de celofan, iar altul la paharul cu faţete, Tănase îi turnă vin, îndemnând-o să închine, să prindă la putere şi să-şi amintească... ziua ceea de vară, când ea şedea ca şi acuma, tot aici, tot pe scăunelul ista, numai că era mai tânără cu vreo douăzeci şi ceva de ani, iar el, mai tânăr şi el, şi mai nebun, bineînţeles, şedea pe pat, lângă Simion şi căuta sfadă.

Bătrâna ridică paharul şi, odată cu ei şi ochii, mari şi negri, pătrunzători altădată, acuma stinşi, înceţoşaţi, şi clătină din cap. Lui Simion i se păru că vrea să spună ceva, dar, ori că avea îndoieli (face sau nu face să răscolească cenuşa celor uitate?), ori fiindcă uitase ce voia să spună, baba socoti până la urmă că dintâi trebuie să guste din pahar. Iar Tănase, care până la sosirea ei avea grijă ca Simion să nu cumva să fie recunoscut, acuma făcea totul ca soacră-sa să-şi amintească de el. Şi nici un cuvânt de ce-a venit, despre boală. O ţinea una şi una... Ziua ceea de vară. Plăcintele. Şi sfada. Ileana îl ruga să tacă, fiindcă nu pentru sfadă poftise omul, dar el – tot întreba. Că Ileana îi spusese şi lui despre somni. Şi el îl întreba pe Simion dacă aşa e, dacă dorul de somni poate să fie aşa de mare. Şi tot el zicea că nu, el nu crede că dorul de nişte somni nu-l poate mâna pe om de la mii de kilometri. Altceva îl adusese pe Simion încoace. Şi anume: dorul de nevastă-sa, de Ileana. Simion venise după Ileana...

să i-o ia şi să i-o ducă. Se înţeleseseră cu ea la vânătoare, când el plângea cu faţa în ţărână.

— Mâcă!

În uşa beciului se arătă Filip.

Baba Fevronia tresări şi se ridică de pe scăunel.

Tănase îi făcu semn să şadă locului.

— Ia dă-te mai aproape, îl strigă el pe fecior.

— Mă grăbesc, zise băiatul mai mult spre bunică-sa.

— N-or muri de sete căpcăunii ceia. Vino încoace, zic.

Filip puse căldarea cu vin pe târnaţ şi se apropie de masă.

— Şezi lângă mine, îl trase de mânecă tată-său.

Când Filip se aşeză pe marginea patului, Tănase se întoarse către Simion.

— Cui îi seamănă, mie, ori Ilenei?

O clipă Simion îi cântări pe amândoi cu privirea şi zise fără îndoială.

— Ţie.

Tănase tăcu bănuitor. Şi se uită la soacră-sa. Apoi se întoarse din nou spre oaspete, cercând să-şi dea seama dacă acesta nu râde, nu-şi bate joc de el, fiindcă feciorul său nu-i semăna nici pe departe.

Simion părea sincer.

— Şi la vorbă, şi la mers... la toate, urmă el fără umbră de ironie în glas.

Dar Tănase îl opri.

— La vorbă şi la mers, poate. Da, iaca, la ochi... La ochi Filip nu-mi seamănă nici mie, nici Ilenei. Ileana, dacă ţii minte, avea ochi căprui ca şi mine.

Ginerele se uită iute la soacră. Baba clipi speriată, clătinându-şi capul de pe un umăr pe altul şi vorbi pripit, ca şi cum s-ar fi temut să nu uite ce avea de spus:

— La ochi Filipaş îi seamănă lui bâtu-su. Aşa e, Filipaş? Şi bâtu-su, Xenofont, avea ochi verzi. De asta şi mi-i drag băiatul. Că are ochi verzi. Că îi frumos ca bâtu-su.

Tot vorbind, bătrâna îi vârî nepotului în mână pachetul învelit în punga de celofan.

— Na, Filipaş... Cumpără. Pentru tine i-am adunat.

Tănase sări între ei, protestând.

— Nu-i da!

Dar pachetul dispăruse în buzunarul lui Filip de acum. Când în umbra grădinii dispăruse şi fecioru-său cu găleata de pe târnaţ, Tănase se lasă iarăşi lângă Simion.

— Nu trebuia să-i dai banii, zise el înăbuşit. Au să-l amăgească aceia.

* * *

Un răstimp tustrei tăcură. Tănase mai aprinse o ţigară. Baba Fevronia mai gustă din pahar. Simion se frământa, întrebându-se: să mai şadă, ori să se ridice şi să plece? Când bătrâna zise deodată:

— Ştefan îi sănătos? Mai trăieşte? Picioarele nu-l dor?

Baba se uita la Simion. Îi vorbea lui. Îl recunoscuse. Când... Acuma, când Filip stătuse între el şi Tănase? Ori mai înainte, când ea venise cu nepotul din grădină şi se făcuse că nu-l vede?

— Bine, zise Simion înviorat. Îţi mulţumeşte şi te roagă să vezi ce-i cu mine, cu picioarele mele, că şi eu sufăr de picioare.

Tănase sări grăbit de pe pat şi o ajută pe soacră-sa să vină lângă Simion, să-i vadă umflăturile. Mare nevoie. Numai de n-ar fi gangrenă. De n-ar fi cancer...

Simion se întinse pe pat şi îşi trase pantalonii până la genunchi.

O clipă ochiul babei se aprinse ager. Dar asta numai pe o clipă, atâta cât îi trebui minţii să priceapă, să înţeleagă.

Tănase o întrebă ce fel de boală e asta, şi dacă poate ea sau nu poate să-l lecuiască. Dar glasul îi sună atât de pornit, atât de ameninţător, încât baba se întoarse la locul său şi se ghemui pe scăunel speriată. Da sau nu? Bătrâna îşi legăna capul de pe un umăr pe altul monoton, fără nici un sens, deşi uneori se părea că vrea să spună ceva şi Tănase o ruga să spună, are Simion vreo nădejde, n-are? Şi, până la urmă, ea deschise gura şi zise că da,

că trebuie să aibă, că omul nu poate trăi fără nădejde, nădejdea este leacul celor suferinzi.

Limpede.

Tănase se liniştise.

Vasăzică vorbe. Soacră-sa nu-l poate ajuta pe Simion. Păcat. Dar şi nădejdea e ceva. Când o are omul. Dar când n-o are? Când n-are de unde s-o ia? De unde s-o ia atunci când n-are de unde? Din ulcior?

Ulciorul era demult deşert. Şi Tănase se ridică să se ducă în beci, să-l mai umple o dată, dar se lăsă din nou pe marginea patului şi se întoarse spre Simion şi-l privi lung, cu milă, milă izvorâtă din răutate. Acuma, când aflase că boala lui Simion n-are alt leac decât nădejdea, mila îl podidise pe Tănase, îl îmbunase până într-atât că el se năpustise din nou asupra soacrei sale. Că-i bine cu nădejdea, foarte bine. Să i-o dea omului. Că omul nu poate pleca aşa fără nimic. Să-şi amintească ceva, vreun leac, vreun sfat, să nu stea aşa, ca o momâie, ca o păpuşă stricată, să mai răscolească prin capul cela, poate mai este ceva, poate nu s-a vânturat chiar totul din mintea ei.

Baba Fevronia tresări ca pălmuită de vorbele lui şi zise că aşa e, că a uitat totul, nu ţine minte nimic, a început să uite câte oleacă, ba una, ba alta, încă de atunci, când cu vânătoarea ceea a lor. O batjocorea în fiecare zi pe atunci. În fel şi chip. Zicea că fiică-sa, Ileana, cea care mai trăia pe atunci, îi o stricată ca şi ceilaltă, Cristina, cea care era moartă demult. O făcea pe babă şarlatană care amăgeşte lumea cu farmece băbeşti. Striga că ea trebuie să se lepede de toate acestea, că-l face pe el de râs şi în sat şi la raion şi arunca şipuşoarele cu fierturi, toate ierburile, rădăcinile – tot ce avea ea strâns de mulţi ani pentru gătirea leacurilor. Când venea cineva din sat, ori din străini şi se ruga, fie să-i sloboadă răceala din picioare, fie sângele rău din cap, fie altceva, el zicea că ea nu mai descântă, nu mai vrăjeşte, da, nu se mai ocupă cu prostii şi-i trimitea pe la doctori, pe la spitaluri.

Tănase surâdea, tot cu milă, tot cu răutate. Şi se uita în ulcior. Ulciorul era deşert şi el îl întoarse cu fundul în sus. Pe

masă se prelinse o dâră de vin şi curse subţire spre Simion. El o urmări cu privirea şi zise că uite, vinul a curs spre Simion. Înseamnă că Simion are noroc. Spre cine curge ultima picătură, acela are noroc. Aşa că soacră-sa îşi va aminti de leac şi-l va ajuta. Zice că soacră-sa îşi va aminti de leac şi-l va ajuta. Dacă ţine minte, cum îi zătrea el ierburile, rădăcinile şi fierturile, înseamnă că n-a uitat nimic. Doar a spus să tragă nădejde. Şi, dacă a spus, înseamnă că nu degeaba, înseamnă că are ea ceva de gând, îşi frământă minţile. Şi până la urmă îşi va aminti de leac, îl va lecui, dar şi el să fie om, să nu umble cu momeala, să nu-i sucească lui Filip mintea, că băiatul îi tânăr încă, îi verde, îl amăgeşti şi cu o bortă de covrig. Pe malul cela, când el îl chemase pe Filip din ospătărie şi-l întrebase unde a făcut cunoştinţă cu Simion, băiatul îi povestise despre prăşitul din vie şi despre ceea ce au vorbit ei acolo. Simion nu l-a sfătuit nimic, nu l-a chemat nicăieri?

Tănase întoarse ulciorul cu gura în sus şi-l trânti de masă.

Nu. Simion nu l-a sfătuit nimic pe Filip. Şi nu l-a chemat nicăieri.

Glasul lui Simion se înăspri.

Da, s-au luat de vorbă acolo în vie. Şi el i-a spus băiatului cine-i şi de unde a venit. Apoi ce lucrează şi cum se plăteşte în altă parte. Băiatul s-a interesat şi a zis că şi el vrea să vadă lumea, că s-a săturat de satul ista, că s-ar duce undeva, fie cât de departe, dar să fie mai departe de casă, s-ar duce şi în Kazahstan şi în Siberia chiar, că şi acolo trăiesc oameni, şi acolo se trăieşte, da, şi se câştigă mai bine decât pe aici. El ştie. A auzit, a citit. Că se scrie, se vorbeşte, şi la radio şi la televizor. El ar vrea să câştige singur. Şi bine. Nu vrea să trăiască din banul nimănui. Vrea să trăiască din câştigul său, din lucrul care îi place lui, nu tătâne-său. La abator nu-i place. Nu vrea să taie vitele. El îi gata să se ducă şi la BAM. Oriunde. Numai să se ducă. Să nu stea aici, lângă tată-său, în umbra lui.

Tănase sări în picioare fript. Şi mai trânti o dată ulciorul de masă. Şi strigă că de vină e numai Simion. El l-a momit pe Filip. El i-a sucit minţile. El, fiindcă vrea să i-l ia. Da. Să i-l

ia şi să i-l ducă. Tot aşa, precum în '57 a vrut să i-o ia pe Ileana. Dar nu. Cum nu i-a dat-o atunci pe Ileana, tot aşa n-o să i-l dea acum pe Filip. Filip îi feciorul lui. Nu a lui Simion. Măcar că îi seamănă lui Simion. Şi la ochi… şi la toate. Puşca! O secundă. O clipă şi el se întoarce. Trage o fugă până acasă după puşcă şi-i arată el lui Simion BAM în Kazahstan. Că el l-a crescut pe Filip să fie stăpân la casă, că şi-a făcut casa să stea în ea feciorul său, Filipaş, nu turiştii. Să aibă un sprijin la bătrâneţe. Să aibă cine-i aduce o cană de apă, cine-i ţine lumânarea când o să-şi dea sufletul.

Cu aceste vorbe Tănase se smunci din loc şi se repezi pe scări în curtea de sus, dar baba Fevronia îi aminti că puşca e aici, la dânsa, că i-a luat-o şi i-a ascuns-o, ca el să nu facă vreo poznă, fiindcă de câte ori se îmbată, el apucă puşca şi trage în vrăbii, în ciori, în ce se nimereşte. Iar Tănase strigă că acuma el nu va trage nici în ciori, nici în vrăbii. Acuma va trage în Simion, în Strigoi, să-l omoare. Da, că atunci, în '57 el i-a spus că, dacă mai calcă pe aici, îl omoară, face moarte de om. Unde-i puşca?

Baba Fevronia nu se mişca din loc.

— Şezi, zise Simion după ce Tănase se mai răcorise. Dacă nu m-ai împuşcat tu atunci la vânătoare, n-o să-mi faci nimic nici acum.

Tănase se aşeză pe pat şi duse mâna la ulcior, dar nu-l apucă de toartă, ci de gât, aşa cum apuci o piatră, un obiect cu care vrei să loveşti în cineva. Pe măsură ce tăcerea se prelungea însă, nimeni nu spunea un cuvânt, nici el, nici baba Fevronia, nici Simion. Mâna lui mare, păroasă, cu degetele cioplite ca în piatră, slăbea, se sleia, şi, în sfârşit, căzu pe masă fără vlagă.

Într-un târziu bătrâna, care îşi legăna capul greu pe gâtul firav, ciuli urechea şi ridică un deget. Gestul voia să atragă atenţia bărbaţilor la ceva anume. Dar aceştia, cufundaţi în tăcerea lor mohorâtă, nu desluşeau din gălăgia vrăbiilor nimic deosebit. Baba Fevronia se miră. Cum aşa? Ea aude şi ei nu. Urechile lor îs mai tinere şi ar trebui să audă mai bine. Nu aud ei nişte strigăte în vale? Tănase zise că nu. Nu aude

decât larma vrăbiilor. Şi, apucând ulciorul de toartă, se îndreptă spre beci. Pasul îi era cam şovăielnic, cam prea apăsat.

Bătrâna îl urmări cu privirea şi oftă. Şi iar ciuli urechea. Şi iar ridică în sus degetul galben şi uscat. Şi îl întrebă pe Simion, poate măcar el aude? Să asculte mai atent. Că ei nu i se năzare. Din vale se aud strigăte...

— Ileana a murit la facere?

— Nu ştiai?

— Am auzit.

— Când l-o făcut pe Filip.

Simion se ridică în picioare.

— Mă duc. Iartă-mă. Nu trebuia să vin.

Dinspre sat linişte. Dinspre Nistru murmur. Dintr-o hudiţă năpădită de cătină se auzi un schelălăit, apoi se arătă un câine costeliv, ameţit de căldură, care se căţără pe gardul babei Fevronia şi se uită în curte. Baba Fevronia se ghemuise pe scăunel. Devenise şi mai mică. Parcă voia să intre în pământ, în gardul de piatră, să se facă una cu el, cu gardul, şi când se făcuse într-adevăr piatră, nemişcată ca şi piatra mută, ca şi piatra, auzi un clinchet şi se cutremură uşurată. Era glasul ei. Plângea.

— Aşa mi-a fost norocul... Dintâi Cristina, pe urmă Ileana... Liniştea se aduna în jurul plânsetului ei, se unduia albă, neţărmuită, iar din adâncul ei ca o nedumerire se ridica un freamăt nedesluşit, un ropot tulbure. Parcă vântul umbla prin trestii. Parcă ploaia cânta în zăvoi, parcă sub zări colindau herghelii de cai sălbatici. Câinele de pe gard gemu prelung şi ciudat. Un cucoş bătu din aripi o dată... de două... de trei ori. Apoi cântă cu jumătate de glas... Apoi mai bătu o dată cu aripile văzduhul neclintit, scurt, speriat şi din fântâna părăsită de dincolo de gardul babei Fevronia ţâşni un stol de lilieci drept în sus ca un puhoi de săgeţi, dar sus lumina soarelui îi orbi şi-i aruncă din nou la pământ. Mari, negri, graşi, liliecii căzură în păpuşoi. Păpuşoii sunară sec, metalic şi satul tresări ca din aţipeală şi se umplu de zgomote, strigăte, larmă.

Simion urmărea umbra neagră care cobora de pe faţa babei Fevronia pe gâtul ei, pe umăr. Bătrâna se uita la soare, la ceea ce mai rămăsese din soare – o seceră; iar umbra norului o învăluia între timp, o înghiţea lacom, toată. Era la poalele babei de acum şi se furişa spre picioarele lui Simion hoţeşte. Simion îşi retrase din umbră un picior, apoi altul. Baba Fevronia plângea scâncit şi zicea că boala lui din frică se trage şi-l ruga să-şi amintească, să-şi iscodească amintirile, poate îşi va aminti când şi cum a tras el frica cea mare. Poate acum, poate mai demult? Când i s-a arătat boala asta? Când a simţit el în trup, în picioare prima dată răceala? Că boala din frică i se trage. Aşa crede ea. Aşa ştie ea că este. Din frică mare. Când a simţit el frica cea mare, frica ce l-a răcit? Simion îi spuse că demult, că frica cea mare el se vede că o trăsese atunci, când şarpele îi muşcase vaca şi el alergase încoace, spre casa ei, cu o crenguţă de nuc în mână, s-o roage să i-o descânte pe Iulia şi să i-o scape. Atunci îl stăpânise frica cea mare. Se temea că mamă-sa-l omoară, dacă se prăpădeşte vaca. Dumneaei n-a vrut să-l ajute atunci şi vaca a murit. Iar pe el l-au ucis în bătăi. A zăcut o iarnă întreagă la pat. Dar a ieşit din boală şi a tras o frică şi mai mare. El crede că frica pe care o trăsese într-o zi de vară, când se dusese pe insulă şi se dezbrăcase vrând să se scalde, fusese şi mai mare. Atunci simţise el o privire în ceafă, şi, când se întorsese, o văzuse şi se speriase. Şerpoaica şedea rezemată în coadă şi-l privea drept în ochi. Nu putea face un pas, o mişcare. Picioarele îi erau grele ca de plumb. Parcă îi crescuseră în pământ şi i se răciseră acolo. Dar poate că nu atunci când murise vaca, şi nici mai pe urmă, când îl vrăjise şerpoaica, ci mult mai târziu, mai încoace, acum câţiva ani, trăsese el frica adevărată. Se afla într-o expediţie acum vreo patru ani, în Kara-Kum. E vânător de şerpi. Medicina are nevoie de tot mai mult venin de şerpi. Şi odată, ziua-n amiaza mare, magazia în care se păstrau lăzile cu şerpi luase foc. Un sac se aprinsese de căldură şi umezeală. El se repezise să-l scoată, să-l smulgă din grămadă, să nu se încingă şi ceilalţi, dar nu izbuti şi alergă într-o parte, în alta. Dădu

buzna afară. — Ajutor! Nimeni. Era ora mesei. Lipsea până şi paznicul. Depozitul se afla la vreo trei kilometri de sat. Dându-şi seama că strigă degeaba, că n-o să-l audă nimeni, el se întoarse înapoi, dar nu mai putu să intre înăuntru. Clădirea era în flăcări. Pe uşi şi ferestre răbufneau limbi de foc. Vâlvătaia ţâşnise în sus şi prin acoperişul spart. Înfierbântată, ardezia trosnea asurzitor. Aşchiile zburau în toate părţile ca schijele. El se lipise de perete, tremurând de o furie neputincioasă. Abia atunci îşi amintise şi de telefon. Ar fi putut telefona, dacă şi-ar fi amintit de el deodată, când se aprinsese primul sac. Lăzile erau uşoare. Ar fi putut să le scoată afară şi singur. De ce nu s-a gândit mai întâi la lăzile cu şerpi? Fiindcă un şarpe cândva demult îi muşcase vaca? Frica se încuibase în el de atunci, când cu vaca... Bătrâna n-a vrut să-l ajute. Din pricina Cristinei. Din pricina că atunci, când fusese nevoit să aleagă între Cristina şi Iulia, el alesese vaca. Vaca dădea lapte, viaţă. Ţine ea minte câte suflete erau la casa Salomeei şi a lui Ştefan? Şase copii. Cu ce să hrăneşti atâtea guri? Şi azi ar fi greu. Dar atunci? Aşa că baba Fevronia ar trebui să uite răul. Că răul era făcut de un copleş nevoit să judece ca un cap de familie. Să uite şi să-l ierte. Bătrâna ciuli din nou urechea. Şi iar ridică un deget în sus, rugându-l pe Simion să tacă şi să asculte şi el. Aude? În vale strigă cineva. Glasul pare a fi al lui Filip. Ce vrea băiatul? De ce strigă? Poate a păţit ceva? Să se ducă şi să vadă. Repede. Iar la întoarcere să treacă prin râpă, prin râpa cu izvoare. Şi să cate nişte napi... dacă o să găsească. Ea o să cerce să facă ceva, să-l ajute. Boala lui cu napi se lecuia odată... Şi când se va întoarce, să nu se uite înapoi.

Cu pantalonii suflecaţi până la genunchi, cu picioarele pline de glod şi o găleată cu peşte în mână, în întâmpinare îi venea un băieţel de vreo şapte ani. Se vede că găleata era prea grea pentru puterile lui, fiindcă el o muta întruna dintr-o mână în alta, dar nu slăbea pasul, voia să ia pieptiş deluţul.

Simion îl opri şi îl întrebă cu ce a prins atâta peşte. Băiatul îi spuse că l-a prins cu mâna. Cum aşa, cu mâna? Unde s-a

mai văzut să prinzi în Nistru peşte cu mâna? Mai ales ca cel din găleată – mare şi frumos. În găleata băiatului se vedeau şi plătici de o palmă, şi câţiva zgăroi graşi, şi capul negru şi mustecios al unui pui de somn. Somnul nici cu volocul, nici cu undiţa nu-l prinzi... dar, aşa, cu mâna goală... Băiatul spune minciuni. Ba nu, se răţoi pescarul. Nici un fel de minciuni. Cu mâna l-a prins... da, fiindcă peştele a înnebunit şi poţi să-l prinzi cu mâna goală. Cum „a înnebunit", se miră Simion. Cum să înnebunească peştele? Şi deodată îşi aminti. Da, putea. În Nistru peştele înnebunea. Vara, pe vremea ploilor, a ploilor mari, când vine apă multă de sus, din Carpaţi, când afluenţii şi pâraiele aduc în Nistru mâl şi Nistrul se tulbură, atunci peştele iese la suprafaţă să tragă aer, fiindcă la fund se înăbuşă. Atunci da, atunci poţi să-l prinzi şi cu mâna.

Într-o oră, o oră şi jumătate, cât stătuse Simion la baba Fevronia, râul scăzuse cu vreo câţiva metri. O fâşie de nămol negru, lucitor, se lăţea acuma între malul verde al costişei şi apa plumburie a râului. Norul greu, acelaşi, de aceeaşi culoare cu apa, stătea nemişcat între cer şi apă şi razele soarelui nu-l puteau destrăma, nu-l puteau străbate. Ziua părea noapte luminoasă, iar oamenii ieşiţi la vânătoare de peşte, care cu volocul, care cu ciorpacul, care cu fatca, unii cu o foaie de celofan, alţii cu o bucată de pânză, cu o cămaşă, cine cu ce avea la îndemână, iar de nu avea – cu mâna goală, oamenii păreau nişte fiinţe stranii, mai mult acvatice decât terestre, fiinţe apărute după retragerea apei de la fundul fluviului, din nămol. Ropotul, din care urechea lui Simion în curtea babei Fevronia prinsese doar nişte crâmpeie, se auzea acuma desluşit şi aducea a muget. Când veneau apele mari, umflându-se înfricoşătoare, gata să iasă din maluri, să se reverse în grădini, să înece grădinile şi satele, şi tot ce li se nimereşte în cale, Nistrul mugea din adâncuri ca un taur bolnav. „Rage Nistrul, zicea lumea atunci. Cere moarte de om. O să se înece careva".

Simion cerca acum să prindă din ropotul înăbuşit al apelor şi glăsuirea răvăşită a oamenilor glasul lui Filip, glas care ajunse de aici, de jos, de la malul râului până la curtea babei

Fevronia, până la urechea babei. De ce striga? Poate cerea să i se aducă vreo unealtă de pescuit? Ori poate i se întâmplase ceva? O nenorocire o simţi întotdeauna. Cărăruia şerpuia printre spinării de-a lungul malului împresurat cu oameni. Sub picioarele lui Simion peştele se zbătea, luminând iarba. Racii dibuiau prin iarba uscată drumul îndărăt spre râu. Pe apă pluteau crengi, copaci smulşi din rădăcină, curpeni de pătlăgele şi pepeni, dar mai ales pătlăgele care păreau bulbuci, băşici roşii pe spinarea umflată a râului; şi mult peşte, mort şi viu, ameţit, peşte care se străduia să rupă stratul gros de gunoi şi putregai şi să tragă aer, dar, ajuns la suprafaţă, se întorcea cu pântecele în sus şi rămânea nemişcat. Ieşit la mal, la vânătoarea de peşte, satul frământa glodul, pescuind în apa care scădea întruna, mai mult cu mâna goală decât cu uneltele, fiindcă peştele nu se împotrivea, când puneai mâna pe el, nu mai avea putere să se împotrivească.

Când o zări pe Lucica alergându-i în întâmpinare, Simion n-o recunoscu deodată. Mâzgălită de glod, cu părul răvăşit şi bluza ruptă pe umăr, fata părea şi ea molipsită de frigurile pescuitului. Ochii îi erau rătăciţi. Vorbele încâlcite. Simion înţelese, totuşi, că Filip e în pericol. Lucica a strigat, a cerut ajutor, dar toţi parcă-s apucaţi, parcă au înnebunit ca şi peştele. Surzi!!...

Lucica îl trăgea pe Simion de mânecă, grăbindu-l, dar pasul acestuia nu dovedea să se ţină pe urma fetei, care ba alerga înainte, ba se întorcea din nou îndărăt şi o lua de la capăt, altul de fiecare dată, povestindu-i cum băieţii ceia, prietenii ceia – buni prieteni, n-ai ce zice – nişte răi, nişte bandiţi, l-au trimis pe Filip după vin, apoi, când el le-a adus o căldare plină şi un pachet gros cu bani şi le-a dat şi banii pentru şalupă şi vinul pentru cheful care trebuia să încununeze ultima lor zi de odihnă, l-au mai trimis... şi după apă, tocmai în râpă, la izvor, credeau că el se va reţine acolo, că nu se va întoarce înapoi aşa de repede şi ei vor dovedi să facă ceea ce şi-au pus în gând. Dar Filip parcă simţise, ori poate înţelesese şi se întorsese din drum, repede, într-un suflet, intrase în biserică

de cum ea strigase, de cum dăduse glas de primejdie, ca şi cum i-ar fi aşteptat strigătul afară, lângă uşă.

La început ea crezuse că băieţii glumesc. Când Leo o apucase de bărbie şi o întrebase dacă ei îi place, crezuse că e o glumă, dar, când văzu că gluma se îngroaşă, asta după ce el o întrebase despre Dima, poate că o aranjează mai mult Dima?... Uite ce fraier simpatic e Dima, ce făt buzat şi ţigănos, ea îi spuse că nu-i plac bădăranii, că nu-i poate suferi, iar el îi răspunse că după ce ea o să-i sărute pe amândoi, dintâi pe el, bineînţeles, apoi şi pe celălalt, pe Dima, cu patimă, aşa cum săruţi un om drag, când eşti îndrăgostită, o să-i placă, o să prindă gust. După care o apucă de umăr şi o sărută şi... şi, iat-o cu bluza sfâşiată. Zicea că degeaba se împotriveşte. Filip a adus-o şi le-a lăsat-o. Şi-a făcut datoria şi s-a dus. Şi nu se întoarce. Să n-aibă ea nici o nădejde.

Retras mai în matcă, mai în albia veche, râul lăsase pe mal ochiuri de apă, în preajma cărora mişunau copiii. Şalupa răsturnată pe o parte zăcea într-o băltoacă ceva mai mare. Prietenii lui Filip strângeau în grabă cortul şi calabalâcul din curtea bisericii. Când au văzut-o pe Lucica, venind spre ei împreună cu Simion, băieţii s-au zăpăcit pe o clipă. Părea că sunt gata să lepede totul şi să fugă spre vas. Vasul era împotmolit însă. Şi Simion observase asta. Băieţii rămaseră pe loc, strângându-şi lucrurile înfrigurați, gata şi de fugă şi de harţă. Filip nu se vedea în curte şi bărbatul păşi spre ei să le ceară socoteală, dar o auzi pe Lucica strigându-l. Lucica îl descoperise între timp pe Filip de cealaltă parte a lăcaşului. Băiatul şedea în iarbă, cu spatele la zidul bisericii şi vomita. Simion îngenunche lângă el şi-i cercetă rana. Sângele curgea pe fruntea băiatului din creştet, din moalele capului. Dar cât de adâncă era rana, cât de gravă, Simion nu-şi putea da seama din pricina glodului. Părul băiatului era numai glod şi sânge. Trebuia găsită o maşină. Urgent. Filip avea nevoie de ajutor medical. Lucica se năpusti din curtea bisericii spre costişă.

Simion îl ajută pe băiat să se ridice în picioare. Cu o mână Filip se sprijini de umărul lui, cu alta îşi acoperi gura şi vomită din nou. Faţa băiatului era albă ca varul. Pe tâmplă i se prelingea o dâră de sânge proaspăt. Când pieptul zguduit i se calmă puţin, băiatul se lăsă din nou în iarbă, iar Simion îl întreba speriat cu ce l-au lovit, ca şi cum asta ar fi avut vreo importanţă, ca şi cum de asta ar fi depins ceva. Filip zise că nu ştie, că n-a văzut, că a fost lovit pe de la spate, pe semne cu vreo piatră. Şi Simion se uită prin părţi, de parcă voia s-o găsească, piatra, s-o vadă, s-o pipăie. Dar în jur, în curtea bisericii nu se vedea nici o piatră, nici una până sub zidul împrejmuitor, iar dincolo – Simion se uită spre şalupă, la băieţii care se străduiau să scoată şalupa din glod – dincolo era numai glod. Cu şalupa Filip putea să fie transportat spre malul celălalt, la spitalul din centrul raional, ori şi mai aproape, la vreo casă de odihnă, la vreun punct medical de acolo. Şi Simion se repezi spre băieţi, strigându-le că Filip are nevoie de ajutor medical, că el o să le ajute să pună şalupa pe apă, numai băiatul să fie transportat dincolo cât mai repede. Cu şalupa Nistrul îl treci în cinci minute, pe când cu maşina trebuie să înconjori pe la hidrocentrală. Şi apoi, de unde s-o iei – maşina – când nu-i, când nu se vede nici una. Vârâţi în nămol până la genunchi, băieţii se opinteau zadarnic. Vasul parcă era legat, parcă prinsese rădăcini. Dar când puse mâna Simion, când se opinti şi el din fugă, îndârjit, cu toată puterea, şalupa se clinti din loc şi prora ei se căţără încet pe uscat. Simion o apucă de pupă, şi, ajutat de flăcăi, o trecu pe nisip. Pe nisip vasul împins se mişca mai lesne. În urma lui făgaşul se umplea cu apă.

Simion se uită peste umăr îndărăt.

Băieţelul cu care el stătuse de vorbă pe costişă alerga la vale spre biserică. Din urma lui, cu o prăjină pe umăr, venea Tănase. Se vede că băieţelul trecuse pe la baba Fevronia şi povestise despre bătaia din curtea bisericii.

Leo şi Dima se lipiră de vas şi se uitară spre largul râului, măsurând cu ochiul distanţa dintre maluri.

Ajunşi în curte, băieţelul şi Tănase se opriră descumpăniţi, apoi dispărură în dosul clădirii.

Un răstimp curtea rămase goală.

Băieţii se aflau la capătul puterilor. Dar prăjina lui Tănase nu le dădea răgaz. În sfârşit, după ce mai birui o limbă de glod, şalupa intră în apă, legănându-se uşoară ca un pescăruş. Băieţii se repeziră spre ea, râzând nervos. Molipsit de veselia lor, Simion râse şi el şi, răsucindu-se din nou spre mal, îi strigă lui Tănase să-l aducă pe Filip mai repede şi să-l treacă de ceea parte, dar zgomotul motorului izbucnit năprasnic îi înăbuşi cuvintele. Dima, care pornise motorul, striga şi el, urla, dar nu spre mal, nu către Tănase care aşa şi nu se arăta de după biserică, ci la prietenul său, la Leo, grăbindu-l să urce mai iute în şalupă. Leo îşi clătea în apă mâinile şi râdea. Nu se putea opri din râs. Se opri doar atunci, când întâlni privirea lui Simion. Simion îl privea drept în ochi, lung, scrutător. Leo lăsă ochii în jos şi scuipă cu nepăsare. Apoi păşi spre vas şi vru să urce, dar bărbatul îl apucă de braţ şi-l trase pe mal. Băiatul se împotrivi. Deşi plăpând, Leo era vânjos. Simion îl mai smunci o dată şi-l aduse pe brânci. După care se aplecă spre el şi-i suci braţul după spate. Vru să i-l imobilizeze şi pe celălalt, dar în clipa următoare simţi o lovitură în cap. Ridică încet capul şi se uită peste umăr. Văzu faţa lui Dima... Un râs îngheţat, o grimasă cu dinţi albi, şi... obiectul cu care fusese lovit: o cheie pentru piuliţe. „Şi pe Filip tot cu cheia asta l-au lovit, se gândi. Şi tot pe la spate.“ Se clătină pe picioare, dar nu căzu. Înfipte adânc în nămol, picioarele nu-l lăsau să cadă. Durerea îi curgea din cap în stomac, în picioare, surdă. Glasul celui ce-l lovise lupta cu zgomotul motorului, îndemnându-şi prietenul să urce.

În sfârşit zgomotul motorului se rupse de mal şi se avântă spre larg.

Simion se prăbuşi greu, fleşcăit, îndoindu-se din genunchi. Picioarele până la genunchi îi rămaseră îngropate în nămol.

În urma şalupei apa se rostogolea în clocot.

Primul val veni până la bărbatul răstignit pe fâşia de nămol şi-i răcori umerii şi gâtul. Al doilea îi mângâie ceafa şi rana.

Al treilea nu ajunse până la rană, era în scădere. Şi Simion simţi pe frunte şi piept căldura soarelui.

În jurul discului solar nourul uriaş se destrăma fumegând.

Când şuvoiul de lumină scăpătat din înălţimi atinse cupola bisericii şi curse pe lăcaş în jos, inundând curtea, Simion văzu coborând de pe costişă în curte un „Jiguli" roşu. Intrând în lumină, maşina se opri. Din ea ieşi Lucica. De după lăcaş, sprijinindu-l pe Filip, se arătă Tănase. Băieţelul cu găleata pe braţ şi prăjina lui Tănase pe umăr venea din urmă. În mijlocul curţii el încetini pasul şi privi spre şalupa ce se depărta. Tănase se uită şi el în direcţia râului.

Lui Simion i se păru că ei nu se uită la şalupa ce se depărta, ci la locul unde stătuse nu demult vasul împotmolit. Din curtea bisericii dâra lăsată în nămol trebuie să se vadă clar. Nu şi corpul bărbatului întins în nămol însă. Ca să fie luat în seamă, Simion cercă să se ridice într-un cot, dar nu izbuti. Durerea îi fulgeră tot corpul şi-l lăsă nemişcat.

…Când deschise ochii, maşina nu mai era în curte. Doar băieţelul. Sprijinit în prăjină, băieţelul urmări un răstimp nouraşul de colb stârnit de maşina ce se ridica pe costişă, apoi se întoarse din nou cu faţa spre râu.

De la o vreme ropotul apelor începu să crească. Şi apele. Apele se umflau văzând cu ochii. Simion nu putea cuprinde cu privirea râul întreg. Doar o parte. Doar cu un ochi. Când deschidea ochiul drept şi se uita peste umăr, atunci vedea o parte a râului. Deşi scăldate în lumina soarelui, apele râului tot întunecare rămâneau, tot sumbre. Creşteau, veneau mari, tumultuoase şi răceau glodul care îşi aduna căldura în jurul bărbatului întins pe mal. Căldura glodului îi alina lui Simion durerea: i-o sugea din rană, i-o descânta… şi-l făcea din nou copil.

…Copilul, care demult nu mai era copil, dar nici flăcău nu se făcuse încă, dormita în glodul cald de pe insulă. În apă orăcăiau broaştele. În grădini striga o coţofană. În glodul fertil copilul devenea bărbat. Apoi, gol puşcă, plin de glod din cap până în picioare, alerga după o fată care îi mulsese vaca… Vaca venise aproape de ei, privindu-i cuminte. Fata îi simţise

privirea şi îşi retrase gura din sărutul băiatului. Apoi se încheie la sân şi aruncă în vacă un bolovan. Bolovanul atinse o lumânărică a Domnului. Pulberea se scutură de pe floare, galbenă. În iarbă sfârâise o coadă de şarpe. Speriată, Cristina se strânsese la pieptul lui Simion. Băiatul o culcă pe spate şi o sărută din nou, lung, pătimaş, dar acuma simţise el privirea streină în ceafă şi pipăise şi el un bolovan să-l arunce în vacă. Când se răsucise spre animal, însă, Iulia nu mai era în locul unde fusese. În schimb, în locul unde căzuse bolovanul Cristinei stătea acuma nemişcată şerpoaica ce sfârâise nu demult prin iarbă. Şi se uita la ei cu ochi mari, dilataţi, plini de vrajă. De vrajă şi încă de ceva care la oameni se numeşte gelozie…

Ropotul apelor creştea. Şi apele. Şi vântul.

Venit năpraznic, un val i se prelinse bărbatului din nou sub ceafă, îi muie umerii şi spatele, îi curse pe sub şira spinării rece, pe şolduri până la genunchi, până la pulpe, până la vârful degetelor, care se încălzeau în cuibul binefăcător şi întunericul gloduros.

Simion crezu că se întoarce şalupa şi se ridică într-un cot s-o vadă, dar, retezat de durere, se prăbuşi din nou pe spate.

Băieţelul cu prăjina pe umăr şi găleata pe braţ cobora treptele ce lunecau din curtea bisericii spre râu. Râul care fugise de ele se întorcea acuma înapoi, înghiţind fâşia de nămol. Bărbatul cerca să se scoale, să ridice măcar un braţ, să-l fluture, se fie văzut de băieţel. Băieţelul coborî treptele şi se îndreptă spre o băltoacă.

„Dacă nu s-ar opri la băltoaca ceea, se gândea Simion, dacă ar mai face spre mine vreo zece, cincisprezece paşi, m-ar vedea“.

Băieţelul însă se opri lângă băltoacă, se lăsă în pirostrii şi începu s-o cerceteze. Aici trebuia să fi rămas mult peşte, mulţi raci. Dar un val ajuns până la ochiul de apă îl răscoli, îl umplu de gunoaie şi, trecând peste el, se duse mai departe, spre zidul bisericii. Dar nu ajunse până la zid, nici până la trepte şi începu să se retragă vlăguit.

Băieţelul fluieră a pagubă, ridică de jos prăjina şi găleata şi porni spre biserică, uitându-se la valurile care îl ajungeau din urmă. Valurile treceau acuma unul după altul peste bărbatul întins pe mal. Nu erau stârnite de şalupă, nici de alt vas. Erau aduse de vânt, de stihie. Şi el înţelese asta. Stihia aducea ape noi şi le aşeza în maluri în locul celora care fuseseră slobozite dimineaţă la hidrocentrală. Până la urmă, ajutat de un val, care semăna a val de mare, Simion se ridică în picioare, dar nu izbuti să-şi scoată din glod picioarele şi un alt val şi mai puternic, şi mai înfricoşător, îl doborî şi îl dădu la fund.

De sus, de pe treptele ce suiau spre curtea bisericii, băieţelul cu prăjina pe umăr şi găleata pe braţ nu desluşi bine ce îi arătase pe o clipă râul – o bârnă, un om, un pui de somn? El ar fi preferat ca năluca de o clipă să fi fost un pui de somn. Şi, lăsându-se în pirostrii, se puse pe aşteptat. Poate că valurile aveau să mai scoată o dată la lumină minunea – puiul de somn. Poate că aveau să-l arunce pe mal. Ce bucurie ar fi fost pentru el, dacă valurile i-ar fi aruncat pe mal un pui de somn!... Viu, încă viu, dar înnebunit, să-l poată el prinde şi duce acasă...

Frunza verde se mai ţinea de vară.
Frunza galbenă trăgea spre toamnă.
Vremea stătea în cumpănă.

...Dar în coama unui arbust, în vârful unui vişin, pe o viţă de vie, ici şi colo, pâlpâia de acum frunza roşie. Curând soarta celor două anotimpuri puse la cântar avea s-o hotărască greutatea ei şi a strugurelui copt.

Până la culesul viei era departe încă. Dar bătrânul voia să facă de sânta Maria vreo două găleţi de vin. De sânta Maria trebuia să-i vină fiică-sa, Maria. Şi Lucica. Lucica avea să mai şadă la el, dar se dusese s-o întâlnească pe mamă-sa, care se întorcea din turneu. Fata îl luase la Chişinău pe nepotul babei Fevronia, pe Filip. Să-i arate Chişinăul şi s-o ajute să mai scuture colbul din covoare. „Sărmanul băiat, se

gândea moş Ştefan, mai nu s-o prăpădit. O stat la spital vreo săptămână. Da o scăpat. Pe când Simion...“

Bătrânul trecea de la un butuc la altul. Tot îndoindu-se. Tot dezdoindu-se. Uneori se lăsa într-un genunchi. Cântărea în palmă strugurul care i se părea mai copt. Îl cerceta atent: îi copt şi pe cealaltă parte, cea care a stat în umbră? Şi, fără să-şi dea seama, iar se uita spre râu, iar se întreba. A câta oară: „Da poate nu s-o înecat? Dacă n-o ieşit la suprafaţă. După trei zile. Poate că băieţelului din malul cela i s-a năzărit numai? Aşa şi zicea el că i s-a năzărit ceva pe coama valului. Poate o bârnă, poate un peşte mare, poate un om. Numai că omul strigă, cere ajutor când se îneacă. Şi băieţelul nu auzise strigăte“.

Aşezat din nou cuminte în maluri, râul tăcea făţarnic.

„El ştie, îşi zicea bătrânul, ştie, dar şi-o închis taina“.

Strugurele pe care se străduia să-l rupă era tare în coadă şi nu se lăsa. Trebuia tăiat cu cuţitul. C-o mână tăiat, cu alta... alta trebuia să-l ţină în căuşul palmei, să nu cadă în ţărână să se strivească.

— Titiană!

„Da poate Simion s-o dus cu răii ceia? îşi depăna gândul moşneagul. După doctor. Că el de asta, cică, şi i-a ajutat să scoată şalupa din nămol. Ca să-l ducă pe Filip la bolniţă. Ori să-i aducă un doctor. Ce-i drept, nici Tănase, Nici Lucica nu pot spune câţi erau în şalupa ce se depărta de mal – doi, sau trei. În momentul cela ei se gândeau numai la Filip. Să-l ducă la spital. Amândoi ţin bine minte însă că pe mal nu se vedea nimeni. Înseamnă că Simion s-o dus cu răii ceia. I-o fi dus la miliţie. Pe urmă s-o fi suit într-o maşină şi hai la tren, la avion. Mâine, poimâine, numai ce te pomeneşti că Terinte îţi aduce telegramă. „Salut din Kazahstan“. Ori din altă parte.

Strugurele se ţinea de coardă îndărătnic. Era un strugure mândru, cu bobiţe măşcate, cu pieliţa subţire şi aurie. Păcat să-l laşi.

— Titiană!

Titi se legăna în hamacul Lucicăi ca un fluture pe un fir de iarbă. Fără Lucica şi Gec fetiţei îi era urât. Ca să-i vină în

ajutor, bunicul îi făgăduise ghiozdan pentru şcoală. Şi pantofi noi. Şi rochiţă. Nepoţica se mişcă din hamac doar atunci când auzi şi de pantaloni. Da, bunicul o să-i cumpere şi pantaloni. Ca ai Lucicăi. Numai să-l ajute. Că el c-o mână nu izbuteşte. Strugurele e mai tare decât dânsul.

„O găleată cu poamă ar trebui să fie mai uşoară decât una cu apă. Se gândea bătrânul suind costişa. Dar la deal pare mai grea. La deal totul e mai greu. Chiar şi pasul. Unsprezece, doisprezece, treisprezece...“

Vatra cheală, unde fecioru-său făcea focul, rămase în urmă. Bătrânul nu se uitase spre ea când trecuse pe alături. Dar inima i se strânse dureros. Şi-l ţinea. Să poposească şi să-şi mai tragă sufletul. De obicei când suia la deal cu plinul, se hodinea pe buza umflată a fostei tranşei, cam pe la mijlocul costişei. „Douăzeci şi cinci, douăzeci şi şase...“

Când trecuse pe lângă vatră, parcă văzuse ceva. Nu se uitase bine. Trăsese cu coada ochiului numai. Şi parcă văzuse ceva.

Bătrânul puse găleata jos, se lăsă pe un cuib de negară şi căută cu privirea vatra. În cearcănul de iarbă arsă vatra lucea ca o lună plină.

„Ce luceşte acolo, se întrebă bătrânul, un pui de şarpe? De unde... şi de ce tocmai acolo? Şarpelui îi place să şadă întins pe o piatră, pe o limbă de nisip. Dar în preajmă nici pietre, nici nisip. Şi vatra arsă e ca o cărămidă. Se încălzeşte repede şi ţine căldură. Vara poţi zice că s-a dus. Vine toamna. Puiul de şarpe îşi adună căldură pentru iarnă... Să-i ajungă până la primăvară“.

În spatele lui moş Ştefan se auziră paşi. Şi glasul Tudorei.

— Hodineşti?

— Şezi lângă mine.

Tudora puse copilul în iarbă, se aşeză alături şi întinse şi ea picioarele groase şi albe. Apoi trase fusta peste genunchi şi zise:

— Îi vremea să-ţi picur în ochi.

— Dacă nu mă mai dor.

— Văd că vrei să faci vin nou. N-ai să te poţi ţine, ai să-l guşti şi iar o să te doară.

— Da, n-am să pot. Am să-l gust. Vreau să mai gust o dată vin nou. Că până la anul nu ştiu dacă o să ajung.

Bătrânul îşi potrivi capul în poala norei şi închise ochii. Cu ochii închişi însă tot lumină vedea, tot cer, tot apă. Şi o pânză pe apă. „Cu şalupa s-a dus, se gândea, cu şalupa a veni". Apoi se gândi la nepoată. „Trebuie s-o strig. Să-i spun să vină pe cărarea pe care am venit şi eu. Să nu cumva s-o muşte şarpele. Titiana încă n-a văzut şarpe. Doar la televizor, poate. Ori, poate, că ar fi mai bine să mă duc şi să-l ucid? Şarpele îi şarpe. Îi veninos".

— Deschide ochii, tată, îl rugă Tudora.

Cerul se cutremură de bubuitul unui avion cu reacţie. Bătrânul clipi speriat, văzu sânul alb, rotund şi mare şi întoarse capul pe o parte să se uite spre vatră.

Puiul de şarpe stătea nemişcat în coadă şi se uita spre ei atent, lung.

„L-o speriat bubuitul din ceruri? se întrebă bătrânul. Dar şerpii, cică, nu aud, îs surzi. Poate că a simţit miros de lapte?"

Dimitrie Vodă Cantemir

Şi-au mai ridicat o dată frunţile spre minaretele albe, apoi şi le-au coborât în ţărână, încheindu-şi rugăciunea; ei – în gând, mezinul – cu glas tare:

— Blagoslovit fie Alah! Blagoslovit fie prorocul său Mahomed! Şi fiul lui Mahomed, preaînălţatul, preadreptul şi preamilostivul nostru sultan, blagoslovit fie!

Apoi s-a făcut tăcere.

Preaînălţatul, preadreptul şi preamilostivul Ahmed al III-lea, sultanul sublimei Porţi, şi-a dezdoit grumazul vânjos şi... s-a uitat la ghiauri. Calm. Lung.

Ghiaurii, care au stat până acuma în picioare, umili şi nemişcaţi, şi-au dus fiecare mâna dreaptă la inimă, la gură şi la frunte. După care şi-au lăsat din nou ochii în pământ. Doar unul din ei, un fecior palid şi sprâncenat, a îndrăznit să înfrunte privirea stăpânului lumii.

Ba mai mult. A cutezat să deschidă gura:

— Atotputernice...

Dar bătăile tobelor, care au cutremurat deodată văzduhul, i-au înăbuşit glasul.

Când sultanul a fost dus de subţiori în răcoarea chioşcului împărătesc şi dregătorii seraiului şi-au ocupat locurile cuvenite după ranguri, marele vizir Mehmet-Baltagi-paşa a ridicat tuiul în sus. Aceasta însemna începutul ceremoniei. Pe urmă s-a răsucit către sultan.

— Să mi se spună, a întrebat sultanul: sunt de faţă toţi ostaticii din ţările închinate sublimei mele Porţi?

Vizirul şi-a întors privirea spre muftiu:

— Preaînălţatul, preadreptul şi preamilostivul nostru stăpân vrea să ştie: sunt de faţă toţi ostaticii din ţările închinate sublimei sale Porţi?

Muftiul a cuprins încă o dată cu privirea şiragul ostaticilor. A zis ferm:

— Da! Toţi ostaticii din toate ţările închinate sublimei noastre Porţi sunt de faţă!

— Aferim! A bătut din palme sultanul, şi vizirul a înfipt tuiul în pământ.

În aceeaşi clipă doi ceauşi s-au desprins din rândul bostangiilor şi au pornit spre ostatici. În faţa tânărului palid şi sprâncenat ceauşii s-au oprit.

Ostaticul a făcut un pas înainte. Ceauşii i-au pus mâinile pe umăr. Glasul lui divan-efendi, care a dat citire firmanului, a răsunat solemn şi dur:

— Preaînălţatul, preadreptul şi preamilostivul nostru sultan Ahmed al Treilea, din mila lui Alah, stăpân peste seminţiile din Răsărit şi Apus, peste puhoaiele omeneşti din Miază-noapte şi Miază-zi, face ştire tuturor fiilor lui Mahomed, că mâhnirea lui este mare. El, care apără pacea supuşilor săi cu sabia în mână, el, care îi îngrădeşte pe supuşii săi de toate fărădelegile, el, care sporeşte bunăstarea supuşilor săi întruna, află că nu toţi supuşii îi sunt recunoscători şi credincioşi. Cei din Serbia s-au burzuluit. A curs sânge de turc. Va curge sânge de sârb.

Iataganele ienicerilor, care încununau eşafodul, au ţâşnit în sus şi deasupra turbanelor roşii s-a înălţat capul ras, umerii laţi şi pieptul despuiat al călăului.

Prin bulucul osmanlâilor a trecut o înviorare. Pe feţele ostaticilor – un fior.

Ienicerii au sărit de pe eşafod, descoperindu-l pe călău din cap până în picioare spre fala turcilor şi înfricoşarea ghiaurilor.

Unii din ostatici îl vedeau pe călăul seraiului întâia dată. Era înfricoşător într-adevăr.

Osânditul l-a măsurat cu privirea şi a ridicat ochii spre chioşcul sultanului:

— Preadreptule şi preamilostivule...

Dar muftiul l-a întrerupt:

— Ghiaurul cere cuvânt!

Vizirul s-a răsucit spre sultan:

— Giaurul cere cuvânt!

— Aferim! a spus sultanul. Apoi a adăugat: ultimul.

— Ultimul, a spus vizirul.

— Ultimul, a repetat muftiul.

Ceauşii şi-au luat mâinile de pe umerii osânditului.

— Preadreptule şi preamilostivule! a început fără teamă ostaticul sârb, îngăduie-mi să te întreb, tatăl meu, fiind pe vremuri în scaunul ţării mele, te-a slujit cu credinţă?...

— Da, a răspuns sultanul, tatăl tău, stând pe vremuri în scaunul ţării tale, m-a slujit cu credinţă.

— Până la moarte?

— Până la moarte.

— Preadreptule şi preamilostivule! Îngăduie-mi să te întreb: fratele meu, care a luptat la Varadin, la Caminiţa şi în alte războaie, alături de vitejii tăi ieniceri, te-a slujit cu credinţă?

— Da, a răspuns sultanul. Şi fratele tău, care a luptat la Varadin, la Caminiţa şi în alte războaie, m-a slujit cu credinţă.

— Şi a murit cu iataganul în mână.

— Cu iataganul în mână.

— Preadreptule şi prealuminatule! Îngăduie-mi să-ţi mai amintesc, că eu m-am născut aici, la Istambul, că nu mi-am văzut ţara niciodată, că în scaunul ţării mele acuma nu stă neam de neamul meu.

De jos, din bulucul ienicerilor, până la urechea sultanului, a ajuns un murmur de nemulţumire.

— ...aşadar, urma osânditul, eu nu mai sunt ostatic...

Murmurul ienicerilor se înteţea:

— Ne scapă ghiaurul!

...se înteţea şi putea să treacă într-o adevărată zurbavă. Cu ienicerii nu era de glumit. Sultanii ştiau asta. Şi Ahmed al III-lea l-a fulgerat cu privirea pe Mehmet-Baltagi-paşa.

Marele vizir a sărit în picioare ars.

— Da! i-a strigat el osânditului cu străşnicie. Tu nu eşti ostaticul tatălui tău! Nu eşti nici ostaticul fratelui tău! Eşti ostaticul neamului tău, ghiaure, neamului tău nebun, care a cutezat să ridice sabia asupra semilunii!...

— Tocmai! şi-au zângănit iataganele ienicerii.

— ...şi drept învăţ neamului tău de zurbagii şi neamurilor voastre, ghiauri-ostatici, capul lui Iovan Mirici va fi despărţit de trup!

Vizirul s-a aşezat.

Iovan Mirici s-a descheiat la gât. Şi-a scos cruciuliţa, s-a uitat la stânga, s-a uitat la dreapta. I-a pus cruciuliţa în palmă vecinului din dreapta. Acesta era beizadeaua Moldovei Dimitrie Cantemir.

— Facă-se voia sultanului! a răsunat glasul muftiului.

Ienicerii s-au domolit.

Iovan Mirici a pornit spre eşafod. A trecut prin coridorul de ieniceri. A urcat treptele de marmoră. Când călăul i-a pus laba pe umăr şi a început să-i răsfrângă gulerul cămăşii, Cantemir s-a uitat la cruciuliţa din palmă. Palma subţire şi alungită îi tremura. Când călăul l-a doborât pe osândit în genunchi, Cantemir şi-a încleştat pumnul.

Când văzduhul s-a cutremurat de urletele sălbatice ale ienicerilor, Cantemir şi-a descleştat pumnul. Cruciuliţa de aur era însângerată...

— Ce ghiaur bun eşti tu, Cantemir-beizadea! Ce duios cânţi tu la tambur! Parcă nici n-ai fi ghiaur, Cantemir-bei, parcă ai fi turc!...

— Douăzeci şi doi de ani la Istambul, Reis-efendi...

— Nu anii îl fac pe om om, Cantemir-bei! Ci înavuţirea minţii prin hărnicie. Poţi să stai într-o ţară străină toată viaţa şi să nu ştii nimic despre ea şi obiceiurile ei. Uite, eu am stat în Persia şapte ani şi... ce-am învăţat? Câteva cuvinte şi acelea deocheate. Tu na-i văzut Persia niciodată, dar citeşti din Rudakï, Firdousi şi Saadi pe de rost. Nici la franţoji n-ai fost, nici la moscali, nici la italieni. Dar şi limbile lor le cunoşti... Câte limbi ştii tu, Cantemir-bei?

— Multe, a surâs Cantemir.

— Câte?

— Câte degete am la mâini, Reis-efendi.

— Vai, ce harnic eşti tu, Cantemir-bei! Şi ce leneş sunt eu!... Vai, ce puturoşi suntem noi toţi, osmanlâii, dacă am

ajuns ca un ghiaur ca tine să ne scrie istoria, să ne tălmăcească coranul şi să ne treacă muzica din tambur pre ieroglife.

Cantemir a surâs din nou. S-a uitat la chiparoşii înalţi, la stâncile pleşuve ce albăstreau printre tulpinile lor drepte, la caii din poiana verde şi a zis:

— Aud ogarii, Reis-efendi. După felul cum latră, socot că vânătoarea ajunge la sfârşit.

— Eu nu aud decât muzica ta, prietene.

— Dacă muzica mea îţi bucură inima, cinstite Reis-efendi, se bucură şi inima mea!

— Nu, prietene drag. Inima ta mâhnită rămâne. Asta ţi-o spune Reis-efendi, care nu prea ştie a citi în cărţi, dar în inimi ştie a citi bine.

Cantemir a zâmbit moale, fruntea netedă i s-a înseninat şi melodia orientală a devenit şi mai săltăreaţă, şi mai veselă.

— Ai dreptate, Reis-efendi. Inima mea mâhnită este.

— Te gândeşti la Iovan Mirici?

— Unde a căzut capul lui, mâine ar putea să cadă şi capul meu.

Reis-efendi a rămas pe gânduri. Apoi, după un răstimp de tăcere, a zis:

— S-ar face mare păcat...

De după stâncile scăldate în lumina amiezii mugetul cornului vestea sfârşitul vânătoarei. Odată cu el în poiană au dat buzna şi ogarii şi au întrerupt somnul dobitoacelor şi al slugilor tolănite în iarbă.

— E vremea să ne gătim şi noi, a zis Cantemir, lăsând tamburul la o parte.

Reis-efendi îşi fuma narghileaua îngândurat. În spatele lui slugile aşteptau porunca să strângă covorul, pernele şi talgerul cu cafele.

— Caii şi catârii sunt gata, Reis-efendi! a îndrăznit să curme liniştea stăpânului una din slugi.

— Caii şi catârii nu sunt gata, a mai slobozit pe nas câteva rotocoale de fum Reis-efendi.

— Caii şi catârii nu sunt gata! au încuviinţat slugile, depărtându-se.

Reis-efendi s-a întors spre Cantemir:

— Prietene, spune cu ce-aş putea să te ajut?

Cantemir şi-a încrucişat braţele pe piept în semn de recunoştinţă.

— Cu nimic!

— În faţa mea se deschid toate uşile seraiului, a zis Reis-efendi. Să nu pot eu ajuta un prieten ca tine?

— Ei bine, a zâmbit Cantemir. Dacă ţii într-atâta să mă ajuţi cu ceva... ajută-mă să iau scaunul Moldovei!

— Oamenii mari cu visuri mari! a zâmbit Reis-efendi. Dar visul acesta cântăreşte pungi grele...

— Ştiu.

— Şi tu nu le ai.

— Nu le am şi n-o să le am niciodată.

— Da... a făcut Reis-efendi mâhnit. Îmi pare rău, dar aşa nu te pot ajuta.

— Poţi... a zis Cantemir, plimbându-şi privirea deasupra poienii, în care slugile strângeau de acum corturile de mătase, legau ogarii neastâmpăraţi şi încărcau vânatul pe catâri.

— Bărbatul cu fes alb şi strai vişiniu, care încalecă buiestrul pintenog, îţi este prieten?

— Hanul Crâmului? Tot aşa de bun ca tine, Cantemir-bei!

— Să vii tocmai din Crâm la vânătoare de ciute?!...

— Un om atât de puternic poate să-şi îngăduie o plăcere atât de mică.

— Lasă, Reis-efendi! Nu micile plăceri l-au adus pe han la Istambul, ci grijile... grijile aproapelui război cu Ţara Moscului.

— Şi asta o ştie Cantemir-bei! a clătinat din cap Reis-efendi.

— Şi asta, s-a ridicat Cantemir în picioare, şi tot ce s-a pus la cale ieri în divan. În primăvară Poarta va strica pacea cu Ţara Moscului. Ţarul va părăsi Riga şi va purcede cu oastea spre Nistru. Marele vizir va porni spre Dunăre. La Dunăre oastea vizirului se va întâlni cu ceamburile hanului. Oştile unite vor întrece trei sute de mii. Numărul tunurilor va ajunge la patru sute. Apoi s-a vorbit despre numărul cailor, numărul cămilelor, numărul carelor. Nu s-a uitat nici de numărul butoaielor cu pulbere. Nici de hrană, nici de potcoave, nici de

cuie pentru potcoave măcar. S-au pus la cale toate, Reis-efendi, decât un singur lucru s-a uitat: locul bătăliei. Războiul se va face în Moldova. Şi Moldova nu este gata de război. Cetăţile ei sunt în ruină. Drumurile – părăsite. Satele – pustii. Locuitorii, care au mai rămas prin sate, sunt storşi de lăcomia boierilor şi a domnitorului. Domnitorul ei, un grec, un străin, care nici limba ţării n-o cunoaşte măcar, este om leneş. Despre lenea lui vorbeşte tot Istambulul. Şi acuma spune-mi tu, Reis-efendi, poate un aşa domnitor să pregătească ţara de război atât de grabnic?...

Reis-efendi, care l-a ascultat până acuma pe Cantemir fără să clipească din ochi aproape, s-a ridicat în picioare şi, privindu-l lung, a zis:

— Cantemir-bei, un om cu minte ca a ta nu are nevoie de bani!...

Soarele se rostogolea spre asfinţit. Crângul de smochini se cufunda în umbră şi răcoare. Drumul cobora din stânci în răcoarea crângului. Călăreţii se legănau în mersul bidiviilor, obosiţi, dar voioşi. Fazanii de la oblâncul şeii fiecăruia erau o mărturie grăitoare că vânătoarea fusese într-adevăr împărătească. Nemulţumit părea a fi doar hanul Crâmului, Delvet-ghirai. Nu din pricina vânătoarei, însă. Obrazul lui tăbăcit de vânturi era întunecat din pricina vorbelor lui Reis-efendi, care călărea alături de el.

— Întâile ciocniri cu moscalii, urma acesta, le vei avea tu, hane. Tu şi Mavrocordat. Poţi să te bizui pe el?

Faţa războinicului s-a boţit a dispreţ:

— Reis-efendi, dacă împărăţia asta n-ar mai naşte înţelepţi ca tine, demult ar fi fost hăituită de şacali! Şi, smuncindu-şi pintenogul din loc, s-a repezit înainte. Călăreţii şi-au ferit în grabă buieştrii din cale sub poalele smochinilor.

— Suntem nişte netrebnici! a început hanul de cum l-a ajuns pe muftiu, nişte catâri, vrednici de milă şi dispreţ!...

—De ce, hane! l-a întrebat muftiul trezit din aţipeală.

— Am vorbit ieri jumătate de zi despre potcoave...

— Am vorbit, hane. Calul nepotcovit nu e cal.

— Şi altă jumătate despre cuie.

— Da, hane. Şi despre cuie am vorbit. Potcoava fără cuie nu e potcoavă.

Glasul subţire şi tărăgănat al muftiului şi mai cu seamă obrazul lui spân îl scoteau pe tătar din sărite.

— Eu vreau să-ţi vorbesc, muftiule, despre ceea ce nu s-a vorbit ieri în divan. Şi anume...

— Despre ce se vorbeşte şi nu se vorbeşte în divan, l-a întrerupt muftiul, nu se vorbeşte cu glas tare. Apleacă-te şi spune-mi la ureche.

Delvet-ghirai şi-a mai strunit o dată calul nărăvaş, l-a săgetat pe muftiu de sus cu privirea şi, încovoindu-şi trunchiul voinic, s-a lăsat spre urechea acestuia ieşită de sub fes.

Ca să ajungă până la urechea vizirului şi să-i spună ceea ce i-a spus hanul, muftiul s-a ridicat în şa.

— Fără cuie potcoava nu e potcoavă.

— Da, muftiule.

— Fără potcoave calul nu e cal.

— Mai scurt, muftiule...

Bostangiii sultanului au luat-o deodată la galop. Vizirul a dat şi el pinteni armăsarului său arăbesc. Alaiul dezlănţuit s-a înviorat şi a început să se strângă. Drumul a ţâşnit din crângul de smochini, a şerpuit un răstimp din nou printre stâncile colţoase şi, în sfârşit, s-a căţărat pe ţărmul abrupt al Bosforului. Aici sultanul a frânat.

— Preaînălţatule, preadreptule şi preamilostivule, s-a apropiat de el vizirul, îngăduie-mi să-ţi tulbur liniştea şi să te aduc din nou la grijile aproapelui război...

— Grijile acestui război sunt mai presus de liniştea mea. Vorbeşte.

— Pe toate le-ai pus la cale cu temei, preaînălţate, dar de un singur lucru ai uitat: de locul de luptă – Moldova, şi de domnitorul ei, Mavrocordat...

— Dacă am uitat de el, i-a răspuns sultanul, înseamnă că-i un om de nimic...

Între timp se apropie şi muftiul cu hanul, iar după ei şi ceilalţi dregători ai seraiului.

— Prea multe urechi în jurul nostru, a zis vizirul cu glas scăzut.

— Spune-le că în faţa măreţului apus de soare sultanul vrea să rămână singur.

— În faţa măreţului apus de soare, a strigat vizirul, sultanul vrea să rămână singur!

— În faţa măreţului apus de soare, a reluat muftiul, sultanul…

— …Sultanul, a trecut porunca din gură în gură, vrea să rămână singur.

— …Vrea să rămână singur, a repetat Cantemir, care se afla în coada alaiului.

Rotund şi roşu, soarele se cufunda în apele neclintite. Descălecaţi, sultanul şi vizirul au stat un răstimp deasupra prăpastiei în tăcere.

— Pe cine punem în loc? a întrebat într-un târziu prea-înălţatul.

— Ar fi trebuit să mă mai gândesc, a răspuns vizirul.

— Dacă nu te-ai fi gândit îndestul, i-a spus sultanul, nu veneai la mine.

— Pe fiul lui Constantin Cantemir, preamilostivule.

— Constantin Cantemir? A-a-a-a! şi-a amintit sultanul, cel care la Caminiţa a smuls de la leşi haremul lui Muhamed al IV-lea? Vrednic oştean a fost. Şi domnitor credincios nouă. Cam încet la minte însă.

— Fiul e ager la minte.

— Un om ager în scaunul Moldovei acuma n-ar strica, a zis sultanul mai mult pentru el. Apoi către vizir:

— Bani are?

— Nu, a răspuns vizirul. Dar dacă îl facem domnitor, va avea.

— Copii?

— Două fiice şi patru feciori.

— Cel mai mare să rămână la noi ostatic.

Când apele Dunării au sclipit în lumina blândă a soarelui de toamnă, călăreţii din fruntea alaiului domnesc au scos un chiot puternic. Trâmbiţele au dat şi ele glas, şi steagul Moldovei s-a smuls dintre cele două tuiuri şi s-a avântat înainte.

Domnitorul, care călărea alături de rădvanul său, şi-a scuturat somnul din mădulare, a întins mâna spre fereastră şi a tras perdeaua la o parte:

— Bună dimineaţa, doamnă, a zis, bună dimineaţa, copii! Am sosit!

Casandra a deschis ochii mari, nemişcaţi şi chipul ei de icoană bizantină s-a luminat.

— Bună dimineaţa, domnia ta!

Copiii dormeau. Toţi, afară de feciorul mai mare.

— Bună dimineaţa, tată, a zis el cu glas tremurător. Cantemir a lovit în armăsar cu înverşunare. A trecut în goană pe lângă slujitorii lui eschimni-agasi şi a lui sangin-agasi, pe lângă capugi-başe şi ciohodarii lui. În urmă au rămas toboşarii şi trâmbiţaşii, tuiurile şi steagurile cu semilună, steagul Moldovei şi purtătorul lui – căpitanul Dan Decusară.

Apele Dunării se apropiau.

Dincolo de ele era Ţara Moldovei.

Domnitorul a îmbrăţişat-o cu ochii plini de nesaţ. Apoi s-a răsucit în şa şi s-a uitat spre alaiul care venea din urmă. Când s-a întors din nou spre apele Dunării, nu le-a mai văzut. Între el şi ele se ridicase un nor de praf. Norul alb creştea, se făcea tot mai gros, şi, pe măsură ce se apropia, văzduhul se umplea de tropot.

Întâia herghelie de cai a răsărit în faţa lui Cantemir atât de năpraznic, încât armăsarul lui speriat s-a ridicat în două picioare şi mai nu l-a trântit la pământ. Apoi s-au arătat cirezile de boi şi vaci. Apoi harabalele cu sare. După ele veneau căruţele cu grâu, cu ceară, cu butoaie de miere şi, în sfârşit, căruţele cu bocet, bocetul fecioarelor duse în robie. Cantemir înainta prin norul de colb ca o nălucă. Cineva îi ducea calul de căpăstru. Altcineva îl apăra cu suliţa de dobitoacele, care dădeau buzna peste el. Un ciohodar din alaiul său i-a întrebat pe ciohodarii de la căruţele cu fete:

— Au mai rămas flori în Moldova ori le-aţi cules pe toate?

— Până ajungeţi voi acolo, cresc altele! râdeau aceştia.

Încetul cu încetul, norul de praf a început să se subţieze, şi apele Dunării au sclipit din nou în bătaia soarelui.

Calul lui Cantemir a intrat în apă şi s-a oprit. Podul plutitor se afla abia pe la jumătatea râului. Se apropia de mal încet. Ca să-şi dezmorţească ciolanele obosite, călăreţii au descălecat şi au început să-şi adape caii. S-a dat jos din rădvan şi Casandra cu copiii.

Bărbaţii costelivi, care învârteau la cicrâcul podului, au ridicat spre ea bărbile răvăşite.

— Ce gătite se întorc de la Ţarigrad cocoanele noastre! a rânjit unul, iar altul a scuipat:

— Şi mândre ca nişte iepe arăbeşti. Călările-ar eunucii în focul ghienei!

Casandra nici n-a tresărit măcar. A trecut pe lângă osândiţii ferecaţi ca pe lângă nişte gâze. Nu i-a luat în seamă nici Cantemir. Căpitanul Decusară fierbea de mânie însă.

— Vătavule! i-a strigat el bărbatului, care odihnea pe iarbă alături de cicârâg. Dacă nu le-astupi gurile cu pumnul, le astup eu cu buzduganul!

Vătavul s-a ridicat în picioare fără grabă. Apoi s-a aplecat să-şi culeagă de jos harapnicul.

— Trageţi iute podul la mal, că măria sa n-are de gând să înnopteze aici!

Osândiţii şi-au zângănit lanţurile şi cicârâgul s-a oprit.

— Măria sa Vodă?! s-au poclonit ei cu prefăcută mirare. Măi-măi-măi!

— Nu dovedeşte unul să încălzească scaunul ţării şi altul îi vine în loc.

— Bine ai venit, măria ta!...

— Cât ai dat pe domnie?

Harapnicul vătavului s-a zvârcolit în aer şi, lăsându-se peste spinările lor osoase, i-a pus din nou în mişcare. Cantemir şi-a îmbrăţişat o dată feciorul, l-a ajutat să se urce pe cal, apoi i s-a închinat lui Reis-efendi turceşte. Reis-efendi i s-a închinat în acelaşi fel şi a zis:

— Cantemir-bei, să n-ai nici o grijă, feciorul tău este şi feciorul meu.

Casandra abia îşi stăpânea lacrimile. Băiatul cerca să şi le stăpânească pe ale sale. N-a izbutit însă şi atunci a dat bici calului şi i-a întors mamei spatele.

Însoţit de câţiva ciohodari, Reis-efendi s-a luat după el.

Podul a ajuns la mal şi s-a oprit.

Căpitanul Decusară s-a uitat la rădvanul de pe pod şi a fluierat a mirare. Rădvanul era fără cai. Vizitiul, un ţigan cărunt şi deşirat, a coborât de pe capră şi, apucând oiştea de mijloc, a cercat să urnească rădvanul din loc. Se vedea de la o poştă, însă, că lucrul nu e pe măsura puterilor lui. Perdeaua de la fereastră a tremurat şi din întuneric au apărut doi ochi mâniaţi şi nerăbdători. Ochii erau de fată şi erau frumoşi. Dan Decusară a sărit pe pod:

— Departe vrei să ajungi cu mârţoaga asta, jupâniţă?

Ochii negri l-au săgetat scurt, şi în clipa următoare uşa rădvanului s-a deschis cu zgomot. Fata a sărit de pe scară băieţeşte, s-a împiedicat în poalele rochiei sale lungi şi... de nu se proptea cu mâinile în pieptul căpitanului, s-ar fi rostogolit în apă.

Dan a cuprins-o de mijloc şi a pus-o pe picioare:

— C-un singur cal nu ajungi departe, jupâniţă. Înhamă-mă şi pe mine.

Fata s-a smuls din îmbrăţişarea lui ca o zvârlugă şi, ducându-se spre surugiu, a pus ea mâinile pe oişte.

— Puica e cu năravi! a râs oşteanul şi a scuipat în palme.

După asta a dat să se „înhame“ şi el la rădvan. Dar din întâmplare, odată cu oiştea a încleştat şi mânuţa jupâniţei, iar obrazul, tot din întâmplare, i s-a lipit de obrazul ei rotund. Jupâniţa s-a răsucit fulger spre el, l-a lovit cu pumnişorul peste braţ, l-a atins peste obraz cu palma, apoi, nu se ştie de ce, a izbucnit deodată în plâns. Căpitanul s-a uitat la surugiu năuc. Ţiganul a oftat, a vrut să deschidă gura, dar a tăcut, arătându-i cu ochii spre mal: alaiul era gata de încărcare.

Când rădvanul a trecut de pe pod pe mal, domnitorul l-a întrebat pe căpitan:

— Căpitane, cine este jupâniţa şi de ce plânge?

Oşteanul a strâns din umeri:

— Nu ştiu, măria ta.

Fata a ridicat bărbia din piept, şi-a şters cu pumnii lacrimile de pe obraji şi a zis:

— Sunt fiica marelui vornic Iordache Ruset.

— Şi de ce plângi? a întrebat-o Cantemir.

— Plâng, fiindcă zilele părintelui meu sunt numărate.

— De cine?

— De Mavrocordat-Vodă.

— Şi încotro ţii drumul?

— La Constantinopol.

— Să cauţi dreptate?

— Da.

Cantemir a zâmbit.

— Fără cai?

— Mi i-au luat turcii, dar las', cumpăr eu alţii.

Domnitorul a râs fără glas. Apoi a cuprins fata de după umeri şi a condus-o spre Casandra. După asta s-a întors la căpitanul Decusară şi i-a spus şoptit:

— Zboară la Iaşi şi scoate-l pe Iordache Ruset de la temniţă.

Nucii îşi scuturau în linişte frunza. Păianjenii îşi torceau firele de argint de la nuci spre metereze, de la metereze spre roţile şi gurile tunurilor.

Pe ziduri nu se zărea nici o strajă.

Mercenarii se înghesuiau ca de obicei pe acoperişul pardosit cu dale de teracotă al turnului cel mare, unde căpitanul Iohan Peter şi Carlo Casola jucau chegli. Pe vremea lui Mavrocordat chegli se jucau la curtea domnească ca şi în alte ţări din Apus. Cu o singură deosebire doar, că aici oştenii foloseau în loc de chegli ulcioare deşarte, iar în loc de bile, ghiulele de tun.

Cioburile sparte trosneau sub botforii căpitanilor. Un lefegiu le mătura la grămadă. Altul punea în locul ulcioarelor sparte ulcioare întregi.

— Domniile voastre, acestea-s ultimele.

— Mai fură vreo zece de la bucătărie, i-a poruncit Iohan Peter, ridicând de jos o ghiulea şi cântărind-o în mână.

Oşteanul s-a scărpinat la ceafă.

— Muierile au spus: dacă mă mai prind o dată, îmi rup picioarele!...

Toţi au izbucnit în râs. Carlo Casola şi-a golit ulcica şi a pus-o lângă celelalte. Iohan Peter s-a lăsat pe vine şi a început să ochească.

Pe poarta deschisă a intrat un călăreţ.

— Ia vedeţi, cine-i? a zis el şi a aruncat ghiuleaua pe dale. Ghiuleaua s-a rostogolit înainte cu repeziciune. A răsturnat o ulcică, apoi încă una. Când s-a făcut ţăndări şi a treia, Carlo Casola şi-a fluturat braţele, oftând:

— Bravo, seniore! M-ai bătut şi azi...

În curte s-au auzit nişte bocănituri ciudate. Câţiva oşteni s-au aplecat peste marginea zidului şi s-au uitat în jos:

— Ce-i acolo? s-au apropiat de ei căpitanii.

Oştenii şi-au aţintit privirile spre necunoscutul care lovea cu bâltagul în uşa temniţei.

— Pare a fi căpitanu Decusară, a zis un mercenar.

— Nu se poate! a făcut altul. Decusară slujeşte la moscali!

— Ba eu zic... s-a amestecat al treilea.

— Gura, nătărăilor! le-a strigat Iohan Peter. Apoi s-a pipăit la şold şi a răcnit şi mai tare: Şpaga!

— Şi coiful!... i-a amintit Carlo Casola, clătinându-se pe picioare.

Când au năvălit cu toţii în curte, uşile temniţei erau sparte. Oştenii şi-au tras săbiile şi au rămas în aşteptare. Din fundul temniţei s-a auzit zvon de lanţuri, apoi paşi apăsaţi pe trepte şi glasul osânditului:

— Ai picat la vreme, căpitane! Dacă mai întârziai...

Chipul semeţ al biv-vel-vornicului Iordache Ruset a trecut din umbră în lumină. Iohan Peter şi Carlo Casola i-au păşit în întâmpinare.

— Jos labele de pe vornic! le-a strigat căpitanul Decusară, făcându-se zid între boier şi mercenari. Iohan Peter l-a măsurat cu o privire grea. Apoi a râs cu trufie şi... lupta s-a încins. Lefegiii s-au aruncat în ajutorul căpitanului lor. Văzând că nu-i poate înfrunta pe toţi, Decusară a strigat:

— Prin voia şi porunca domnitorului Dimitrie Vodă Cantemir biv-vel-vornicul Iordache Ruset este slobod!

Iohan Peter s-a uitat la Carlo Casola.

— Până una-alta, a zis veneţianul, în scaunul Moldovei se află Vodă Mavrocordat...

— Se mai află!... a zis căpitanul Decusară, întorcându-şi privirea spre poartă.

Pe poartă în clipa aceea intra capugi-başe, însoţit de câţiva ciohodari.

Uşa boltită a spătăriei s-a deschis.

Aprozii de la uşă şi-au încrucişat suliţele, dar, văzând că divanul a muţit deodată, s-au uitat peste umăr. Capugi-başe a înlăturat suliţele şi a păşit pe covorul moale. Boierii s-au ridicat în picioare, privind cu un ochi la turc şi cu altul la domnitor. Schimbat la faţă, domnitorul rămânea în scaun nemişcat. În mijlocul spătăriei capugi-başe s-a oprit. Şi-a plecat capul, nu atât închinându-i-se domnitorului, cât îndemnându-l să se ridice din scaun. În sfârşit, acesta s-a ridicat încet, greoi. Şi, clătinându-se pe picioare, a coborât treptele tronului şi a pornit spre turc. La câţiva paşi de el s-a oprit şi s-a închinat.

— Eşti gata să te supui poruncii preamilostivului nostru sultan? l-a întrebat capugi-başe.

— Da, a îngânat domnitorul.

— Oricare ar fi ea?

— Oricare.

Capugi-başe a scos din mâneca largă a caftanului o năframă de mătase neagră şi i-a pus-o lui Mavrocordat pe umăr. După asta a dat citire firmanului de mazilire:

— Preaînălţate între domnii care cred în Mesia, preaales între marii urmaşilor lui Isus, fost domnitor al Moldovei, sfârşitul să-ţi fie fericit!

— Mulţumesc, şi-a plecat capul şi mai adânc Nicolae Mavrocordat.

Îmbujorată de fericire, Rodica stătea cu obrazul rezemat de umărul tatălui său şi-i dădea ghes lui Carlo Casola:

— Mai repede, căpitane!

Descuind cătuşele vornicului, acesta o mai fură o dată cu ochii pe Rodica şi, zâmbindu-i cuceritor, a zis:

— Cu toate acestea, seniorita, recunosc că pentru mine a fost o mare cinste să-l am în pază pe cel mai bogat şi puternic boier al Moldovei...

Iordache Ruset şi-a fluturat mâinile slobode, apoi a coborât privirea spre verigheta veneţianului.

— A-a-a! a făcut acesta, cum să nu? Şi smulgându-şi rubinul din deget, i l-a înmânat boierului:

— E al domniei tale.

— E cam răcoare, a zis Iordache Ruset.

— Da... a zis Carlo Casola, şi mantia.

Iohan Peter, care nu era un meşter în arta linguşirii, s-a descins de sabia cu strajă de argint şi, lipsindu-se de ea, s-a uitat la ciubotele sale de marohin. Apoi s-a lăsat la pământ şi a început să se descalţe.

— Cătuşele sunt tot ale mele, s-a întors vornicul din nou spre veneţian.

— Da? a zis căpitanul nedumerit. Ce-ţi trebuiesc?

— O să le ţin ca amintire. Mai am vreo trei perechi.

— Pune-ţi mantia, tată, că într-adevăr e răcoare, l-a rugat Rodica.

Iordache Ruset l-a căutat cu ochii pe Decusară:

— Lui o să-i şadă mai bine. Apropie-te, căpitane. Şi sabia îi a ta. Şi ciubotele.

— Mulţumesc, domnia ta, a zis căpitanul.

— Nu-ţi plac darurile? l-a întrebat vornicul.

— Îmi plac, dar...

— Poate vrei altceva? Cere.

Dan Decusară a ridicat ochii spre Rodica.

— Da, a zis el, speriindu-se de propria sa îndrăzneală. Vreau.

— Zi-i, l-a încurajat vornicul.

— Te rog să-i spui fiicei dumitale să-mi spele obrazul de palma ce mi-a dat-o... cu un sărut.

— Ai făcut una ca asta, fiică? a întrebat-o Iordache Ruset pe Rodica.

Fata a plecat ochii în pământ.

— Asta ai s-o rogi singur, i-a spus vornicul lui Decusară şi, răsucindu-se pe călcâiele desculţe, şi-a îndreptat paşii spre cerdacul palatului.

Biv-vel-vornicul nu a ridicat mâinile ca să înlăture sulițele aprozilor din calea sa. I-a fost destul să ridice doar pleoapele, şi sulițele încârligate s-au îndreptat, iar odată cu ele şi-au îndreptat spinările încovoiate şi boierii posomorâți.

Iordache Ruset i-a cântărit pe toți cu privirea, apoi s-a uitat la scaunul domnesc, ce se înălța văduv în fundul sălii şi a trecut pragul. La marginea covorului persan s-a oprit din nou. Şi din nou i-a cântărit pe boieri cu privirea. Sub greutatea ei apăsătoare boierii au început să murmure vorbe nedesluşite şi să se foiască în scaune. Primul s-a ridicat în picioare vel-comisul Hrisoverghi:

— Aşază-te, domnia ta.

Apoi vel-paharnicul Gavril Milescu:

— Poftim, domnia-ta.

Apoi vel-postelnicul Ramadan.

Biv-vel-vornicul a trecut pe lângă ei fără să-i ia în seamă. Nu a vrut să se aşeze nici în scaunul vel-spătarului Ion-Balşe, nici în locul vel-hatmanului Antioh-Jora, nici în cel al vel-logofătului Ion Buhuş.

Scaunul în care a binevoit să se aşeze Ruset se afla în dreapta tronului şi era al vel-vornicului Ţării de Jos. Ridicându-se din el, Nicolae Costin s-a mutat în scaunul lui Ion Buhuş, Ion Buhuş a trecut în locul lui Antioh-Jora; acesta în locul lui Ilie Cantacuzino ş.a.m.d. Rămânând fără loc, vel-comisul Hrisoverghi a tuşit în pumn şi s-a lipit de perete. Din celălalt capăt al spătăriei i-a răspuns zângănitul cătuşelor lui Iordache Ruset. Apoi s-a făcut din nou tăcere. Boierii şi-au lăsat în jos bărbile.

— Vai ţării! a oftat un glas înăbuşit. Vai nouă!

— Vai, vai! s-a desprins de perete vel-comisul şi, trecând spre mijlocul sălii, şi-a întins braţele tremurânde spre biv-vel-vornic. Uitaţi-vă la el, boieri dumneavoastră! La picioarele lui desculţe, la zdrenţele lui, la faţa lui suptă şi galbenă... În ce hal l-a adus tiranul!

— Ia mai taci oleacă! şi-a încreţit obrazul Antioh-Jora, apoi şi-a întors barba rotundă spre Iordache Ruset.

— Ştim, vornice, că pe mulţi din noi te vei răzbuna. Cuvântul tău va avea greutate mare la Dimitrie Vodă, deoarece pe tată-său Constantin l-ai slujit cu râvnă şi credinţă...

Iordache Ruset şi-a mutat cătuşele dintr-o mână în alta, le-a pus pe tron, şi, aburindu-şi rubinul din verighetă, a început să-l şteargă cu mâneca anteriului.

— Ţin să-ţi amintesc, hatmane, şi ţie şi celorlalţi, care se află aici, că nu eu l-am slujit pe Constantin Vodă, ci el pe mine! a zis vornicul apăsat şi dârz.

— Nu vreau să ştiu prin ce s-a făcut vinovat Iordache Ruset. Nu vreau să ştiu dacă aţi avut dreptate ori nu, când l-aţi osândit la moarte. Eu n-am venit să fac vrajbă între voi. Eu am venit să fac pace în casa voastră. Şi de asta vă spun vouă şi ţării: Pe cei mai tineri ca mine îi voi iubi ca pe nişte fii, pe cei de-o seamă cu mine îi voi iubi ca pe nişte fraţi, pe cei mai vârstnici ca mine îi voi iubi ca pe nişte părinţi...

Cuvântul de început al noului domnitor le-a plăcut boierilor foarte. Frunţile lor încreţite s-au luminat şi un murmur de încuviinţare a clătinat liniştea spătăriei. Apoi s-a făcut din nou tăcere şi glasul lui Dimitrie Cantemir a sunat şi mai blând:

— Domnitorii vin şi se duc. Voi, boieri dumneavoastră, rămâneţi...

— Aşa e! s-au înviorat şi mai mult boierii.

— Şi fără ajutorul vostru, urma Vodă, un domnitor, cât de bun, de vrednic şi de înţelept ar fi el, nu poate face nimic. Şi de făcut în ţara Moldovei este mult.

— Măria ta! s-a ridicat în picioare Iordache Ruset, inimile noastre vor fi alături de faptele tale! Şi apropiindu-se de tron, vornicul a îngenuncheat şi a atins cu buzele mâna ce i-a fost întinsă. Boierii i-au urmat pilda.

— Inimile noastre, depuneau ei jurământ unul după altul, vor fi alături de faptele tale!

— Inimile noastre...

Deodată prin ferestrele deschise în sală a pătruns un vârtej de strigăte, înjurături şi văicăreli. Uşa spătăriei s-a deschis şi Dan Decusară a dat buzna înăuntru.

— Iertare, măria ta!

— Ce este?

— Bucluc. Mercenarii îl pradă pe Mavrocordat...

— Să i se întoarcă totul până la ultimul fir de aţă!

— Am înţeles! s-a închinat căpitanul, va fi precum porunceşti!

— Eu nu i-aş fi întors nimic, a zis Antioh-Jora după ce uşa spătăriei s-a închis şi aprozii şi-au încrucişat din nou suliţele.

— Şi el a furat ţara, l-a susţinut vel-banul Dabijă.

— Dacă ar fi voia mea, s-a întors spre fereastră Iordache Ruset, eu nici din ţară nu i-aş da voie să iasă... Câinele!

— Mânia nu este un sfetnic bun, domniile voastre, a zis Ion Neculce tărăgănat. Faima pe care ne-o fac în lume aceste moravuri ale noastre nu e de laudă.

Domnitorul s-a uitat la spătar cu luare aminte.

Şi din nou Casola a fost nevoit să întoarcă mantia şi verigheta, iar Iohan Peter – sabia şi ciubotele. De data asta lui Nicolae Mavrocordat şi oamenilor săi. Siliţi de căpitanul Decusară, au întors prada şi ceilalţi mercenari.

În sfârşit, caii au fost înhămaţi şi ciohodarii au încălecat. Însă Mavrocordat nu se grăbea să urce în rădvan.

În pridvor a apărut Cantemir cu boierii. Mavrocordat s-a desprins de micul său alai. A coborât scara şi Cantemir. În mijlocul curţii bărbaţii s-au întâlnit.

— Mulţumesc, măria ta! s-a închinat creştineşte fostul domnitor.

— Ţi s-a întors totul? l-a întrebat Vodă.

— Mulţumesc. Totul.

— Drumul până la Constantinopol e lung. Poate mai ai nevoie de ceva?

— De nimic, măria ta. Mulţumesc.

Între timp s-au apropiat şi boierii.

— Vrei să le spui ceva cinstitelor feţe la plecare?

Nicolae Mavrocordat a ridicat ochii plini de mânie spre Iordache Ruset şi buzele subţiri i-au tremurat.

— Nu lor, măria ta, a zis înăbuşit, ţie aş vrea să-ţi spun două vorbe...

— Te ascult, domnia ta.

— Soarta omului în mâinile celui de sus se află, a zis grecul, potolindu-şi glasul. Nu mă plâng că el şi-a întors faţa de la mine. De un singur lucru îmi pare rău, totuşi. Că nu am domnit cu un ceas mai mult... Să-i strivesc capul acestui pescuitor de domnii... Păzeşte-te de el. Şarpe veninos!

Toţi s-au întors spre Iordache Ruset.

— Blagoslovită să-ţi fie domnia! s-a închinat Mavrocordat şi a pornit spre rădvan.

Din grămada de slugi ce se buluceau în preajmă, s-a desprins o namilă de bărbat cu ceafa groasă şi capul tuns chilug, şi, bălăbănindu-şi braţele lungi, s-a repezit spre boieri. Spada grosolană, ce îi zângănea la şold, era atât de lungă, încât vârful ei atingea ţărâna. Şchiopătând printre boieri, bărbatul s-a apropiat de domnitor.

— Măria ta! a tunat el cu glas ca din butoi, pe Ruset mi l-ai luat. Pe Mavrocordat îl laşi să plece. Eu cu ce rămân? Că nu pot mânca pâinea domniei degeaba. Îmi stă în gât...

— Cine-i omul? a întrebat Cantemir Vodă, încruntând sprânceana.

— Călăul, i-a răspuns Ioan Neculce.

— Şi ce caută aici?

— A venit la slujbă.

— Să fie scos din cetate! a poruncit domnitorul cu glas tulburat de mânie. Nu suntem o ţară de barbari!

Drumul se cufunda tot mai adânc în pădure. Şi ţiganul bătrân, care o însoţea pe Rodica la plimbare, zise într-un târziu morocănos:

— Poate întoarcem caii, cuconiţă?

— Ţi-e frică de lupi, Falibog?

— De acei cu două picioare...

— Să ştii că mâine ies la plimbare fără tine, a râs Rodica şi, dând bici calului, s-a năpustit înainte. Rămas în urmă, ţiganul îşi bătea nemilos calul, dar nu-şi putea ajunge stăpâna.

La intrarea în poiană Rodica a frânat şi a vrut să descalece. Deodată a tresărit şi a rămas împietrită: la câţiva paşi de ea stătea un urs roşcat! O vreme ursul s-a uitat la fată neclintit, apoi, spre marea ei uimire, a început să ţopăie pe loc şi să se tăvălească prin iarbă. Spaima a părăsit-o pe Rodica şi ea era cât pe ce să pufnească în râs. Dar fata şi-a încruntat sprânceana la timp şi, ridicând biciuşca, a lovit în urs cu toată puterea. Ursul s-a cârligat pe-o parte şi a strigat cu glas de om:

— Văleu!

Apoi şi-a răsturnat căpăţâna pe spate, şi Rodica i-a văzut a doua faţă, care era şi ea de om şi care vroia să pară îndurerată.

— Iertare, căpitane, dar credeam că ai mai multă minte!...

— De când te-am văzut pe tine, jupâniţă, mi-am pierdut-o şi pe cea pe care o aveam. Iar ca să te văd sunt gata să mă vârnu numai în piele de urs, ci şi în piele de câine!...

— Vorba ta e dulce ca mierea, căpitane.

— Mulţumesc, jupâniţă.

— Ba mai dulce chiar...

— Mai dulce ca ce, jupâniţă?

— Ca minciuna, căpitane!

Căpitanul Decusară a ieşit din pielea de urs, a învelit cu ea murgul ce păştea alături şi, săltând în şa, s-a întors din nou spre Rodica.

— Este ceva şi mai dulce ca minciuna, jupâniţă!

— Ce poate fi şi mai dulce ca minciuna, căpitane?

— Guriţa ta, Rodico!

— Nu-i de tine, oştene.

— Asta rămâne de văzut, puică...

Rodica şi-a urnit calul din loc şi a pornit spre ieşirea din poiană. Căpitanul a dat şi el pinteni calului şi a urmat-o.

Din pădure s-a auzit grai turcesc şi tot atunci în luminiş au apărut trei spahii călări. Rodica şi-a retras calul în marginea

poienii. Drumul fiindu-le deschis, turcii au trecut pe lângă ea, dar în dreptul lui Decusară s-au oprit.

Rodica şi-a acoperit faţa cu năframa.

Turcii au măsurat-o cu privirea, pe urmă s-au uitat la căpitan. Şi din nou la Rodica. De data asta prelung, fără sfială. Cel mai scund şi spătos din ei, care după straie şi arme părea a fi căpetenie, i-a făcut din ochi, a râs cu poftă şi, întorcându-se spre însoţitorul său din stânga, a tuşit în pumn cu înţeles. Acesta era mai zvelt, mai tânăr şi mai aprig.

— Ghiaure, a zis el, sprijinindu-şi pumnul în şold, ai o sabie frumoasă! Îmi place...

— Şi mie! a zis căpitanul.

— Jur că-i furată, a zis turcul.

— E sabia bunicului meu, a zis Dan.

— Iar mie-mi place calul tău, a zis turcul posac şi uscăţiv, care îşi fuma ciubucul încrustat cu aur.

— Şi mie ciubucul tău, a zis Decusară.

— Facem schimb?

— Nu.

— De ce?

— Calul e tot ce mi-a rămas de la tatăl meu.

Turcii şi-au încrucişat privirile. Şi căpetenia lor a râs din nou cu plăcere:

— Şi mândra de la cine o ai, ghiaure?

— De la Dumnezeu, osmanlâule, şi mi-i nevastă!

— Osmanlâii au un obicei, ghiaure: dacă musafirului îi place ceva, ei se bucură, se bucură şi dau...

— Noi n-avem asemenea obiceiuri, a zis căpitanul, punând mâna pe straja săbiei. Iar domniile voastre nu-mi sunteţi oaspeţi!

— Suntem stăpâni! a zis turcul trufaş. Şi ceea ce nu ni se dă de voie bună, luăm singuri!

— Nu vă sfătuiesc! Şi căpitanul Decusară a tras sabia din teacă.

Rodica s-a cutremurat. În aceeaşi clipă braţul turcului spătos i-a încolăcit mijlocul şi a smuls-o din şa ca pe un fulg de păpădie.

Sabia căpitanului a sclipit în văzduh, şi din iataganul turcului, care s-a năpustit asupra lui cu ciubucul în gură, au ţâşnit scântei. Turcul s-a frânt în şa, dar nu şi-a scos ciubucul din gură. A mai tras un fum şi a ridicat din nou iataganul. Dar căpitanul n-a lovit în iatagan de data asta, ci în ciubuc. Coşul ciubucului retezat a sărit în iarbă, fumegând. Capătul a rămas în gura turcului. Turcul l-a scuipat şi, biciuit de râsul ortacilor săi, şi-a ridicat armăsarul în două picioare.

Încăierarea a fost furioasă şi scurtă. Străpuns în umăr, turcul a icnit şi s-a clătinat în şa. Apoi s-a rostogolit de pe cal şi s-a întins în iarbă nemişcat. Osmanlâii s-au uitat la căpitan cu mirare. Apoi s-au întunecat la faţă, şi cel care o ţinea pe Rodica în şa, ghigosind-o şi răvăşindu-i mătăsurile, s-a apucat de iatagan, dar tovarăşul său i-a aruncat semeţ:

— Ali-bei, eu n-am nevoie de ajutorul tău, precum nici tu de-al meu. Caută-ţi de treabă!

Sfatul i-a plăcut lui Ali-bei şi el a îndesat fata pe oblâncul şeii, apoi a răsturnat-o pe braţul stâng, iar cu dreptul i-a încleştat gâtul. Rodica se zvârcolea în braţele lui ca o şopârlă, dar nu izbutea nici să lunece de pe cal, nici să-şi ferească obrazul şi gâtul de săruturile turcului. Din când în când turcul mai arunca câte o privire spre oştenii ce se hărţuiau între căpiţele de fân şi din nou se apuca să sfâşie mătăsurile fetei. Împotrivirea ei furioasă nu-l supăra. Dimpotrivă, îi aţâţa râsul ce răbufnea din el tot mai năvalnic şi clocotitor. Când în poiană s-a făcut linişte, Ali-bei mai râdea încă. N-a auzit-o. Nici glasul căpitanului Decusară nu l-a auzit deodată. Dar când l-a auzit, în sfârşit, şi a ridicat capul, s-a cutremurat de ceea ce a văzut: în mijlocul poienii, cu faţa la pământ zăcea şi ortacul său trufaş.

— Lasă fata! i-a strigat căpitanul, şi sărută-ţi morţii, păgâne!

Ali-bei a înşfăcat-o pe Rodica de păr, a tras-o la piept, apoi a scos din sileaf pistolul şi a ochit fără grabă.

— Halal războinic!... a scrâşnit căpitanul cu dispreţ şi tot atunci s-a clătinat în şa. Ecoul bubuiturii a răscolit pădurea şi s-a stins. Norul de praf s-a răşchirat.

Căpitanul s-a făcut ghem la picioarele calului său şi s-a prăvălit pe-o coastă. Ali-bei şi-a îndreptat calul spre el. Vârful pistolului său nu-l slăbea pe căpitan.

Rodica şi-a acoperit faţa cu palmele şi s-a frânt peste oblâncul şeii. Un geamăt prelung a înfiorat liniştea. Ali-bei a tresărit şi a întors capul spre stânga, unde zăcea ortacul său tânăr, zvelt şi avan. În aceeaşi clipă Rodica a sărit de pe cal. Turcul s-a aplecat s-o prindă de părul despletit, dar tot atunci a răsunat o bubuitură asurzitoare. Ali-bei a tras şi el în căpitanul ce sărise în picioare şi se ascunsese după o căpiţă de fân. Nu l-a nimerit însă, şi a ochit din nou. Dar cuţitul lui Felibog, care a apărut tot atunci în poiană, a spintecat văzduhul şi s-a înfipt adânc în braţul turcului. Acesta şi-a întors iute calul şi a dispărut în pădure.

Rodica şi-a acoperit umerii dezgoliţi cu pletele lungi şi a ridicat ochii spre obrazul însângerat al căpitanului:

— Eşti rănit?!

— D-apoi e frumos aşa, jupâniţă? a răsunat glasul mânios al lui Felibog în celălalt capăt al poienii, să fugi de mine şi...

Turcul rănit a gemut din nou, însă, şi ţiganul a muţit.

Dascălul Cacavela şi-a mutat mătăniile dintr-o mână în alta şi i-a poftit pe oaspeţi să treacă în odaia următoare. Deşi mai spaţioasă, aceasta părea şi mai mică decât prima, deoarece era şi mai ticsită cu grămezi de cărţi, păsări împăiate, busole, emisfere, hărţi, lunete. În faţa unui bust, acoperit cu căciulă miţoasă, Cantemir s-a oprit.

— Dacă mai ai nevoie de ceva, dascăle, spune! Vom trimite oameni la Veneţia, la Cracovia ori la Leipzig... Cacavela s-a apropiat şi, ridicând căciula de pe capul bustului, a descoperit chelia rotundă a lui Socrate.

— Şcoala nu mai are nevoie de nimic, măria ta, afară de... dascălul a zâmbit amar. De ucenici.

Cantemir s-a uitat la Neculce. Apoi din nou la Cacavela.

— S-au împrăştiat cu toţii?

— O seamă au mai rămas.

— Să-i vedem!

— Trăiască măria sa Vodă! a strigat vătaful ucenicilor, şi flăcăii au sărit în picioare. Mulţi ani!

Domnitorul nu le-a răspuns. Nici nu le-a făcut semn să se aşeze. I-a privit un timp în tăcere, apoi s-a întors spre Cacavela. Bătrânul a ridicat mâna osoasă şi l-a ţintuit cu degetul pe flăcăuandrul chipeş, rotofei şi creţ. Acesta a făcut un pas înainte şi s-a închinat:

— Ilie Arbore.

— Îţi place cartea? l-a întrebat Cantemir.

— Cartea este lumina ochilor noştri! a răspuns feciorul fără să clipească.

— Mincinosule! a izbucnit dascălul. Dar mai dăunăzi ce-ai spus? Cartea este păşunea popilor!

Flăcăul a roşit şi a plecat capul în jos. Iar dascălul s-a năpustit asupra altui tânăr:

— Dar tu?

— Eu? a făcut acesta nătâng. Nu ţin minte...

— Dacă nu ţii minte tu, ţin minte eu! tuna dascălul. Mă doare capul de atâta învăţătură, ai zis, mi-a ajunge că ştiu să citesc şi să scriu în condici câte vaci şi câţi boi are tata!...

Cantemir s-a aşezat. Şi Neculce. Nu şi Cacavela însă. Cacavela umbla prin odaie ca viforul. Deodată l-a înhăţat pe un vlăjgan somnoros de braţ şi l-a târât în faţa domnitorului:

— Dar acesta, măria ta, acesta a spus că învăţătura nu numai că nu aduce nici un folos minţii, ci, dimpotrivă, o zdruncină. Cică, toţi filozofii sunt nişte stricaţi la minte, nişte ţâcniţi ca şi mine...

Cantemir şi-a ascuns zâmbetul în pumn şi s-a uitat la Neculce. Spătarul le-a făcut semn ucenicilor să se aşeze.

Uşa s-a deschis cu zgomot şi în odaie a năvălit Dan Decusară cu o cioară moartă în mână:

— S-o umplem cu tărâţă şi pe asta! S-o boim, s-o facem mai frumoasă...

Deodată a dat cu ochii de domnitor şi a muţit.

— Sabia! a strigat Cacavela. De câte ori să-ţi spun, căpitane, că aici nu e tabără ostăşească, ci templu sacru!

Căpitanul s-a retras, şi-a lăsat în tindă sabia şi s-a reîntors în vârful degetelor.

— Dar tu ce crezi despre învăţătură? l-a întrebat domnitorul.

— Precum zici, măria ta, a început Decusară vioi, veacul nostru se va numi în viitor veacul luminilor, căci drumul, pe care şi l-au ales în sfârşit noroadele, este împresurat cu şcoli, nu cu crâşme, cu cărţi, nu cu eresuri. Cartea va ajunge cândva în fiecare bordei şi-l va face pe om mai bun, mai înţelept, mai fericit...

— Asta o spune domnia sa Vodă, l-a întrerupt Neculce. Dar ce spui tu?

— Eu spun, măria ta, că strămoşii noştri nu ştiau carte, dar erau mai vrednici decât noi.

— De ce?

— Fiindcă ştiau meşteşugul armelor. Şi ţineau oastea întotdeauna gata...

— Astăzi, l-a îmboldit cu privirea Cantemir, noi nu avem nevoie de oaste, deoarece ţara ne este apărată de sultan. Şezi!

Căpitanul şi-a mutat greutatea corpului de pe un picior pe altul, a tras aer în piept şi, privindu-l pe Cantemir drept în ochi, a zis:

— Cel care nu se poate apăra singur, măria ta, nu e slobod. Şi cel care nu e slobod, n-are nevoie de carte!

Cantemir s-a uitat la Neculce, apoi la Cacavela, apoi la Decusară şi, fără să-şi dea seama de ce, şi-a plecat ochii în jos. În odaie s-a lăsat tăcere grea. Toţi îşi dădeau seama că vorba nesăbuită îl va costa pe căpitan scump. Deodată au răsunat clopotele cele mari şi curtea mănăstirii s-a umplut de zgomote şi gălăgie.

Vodă s-a ridicat în picioare şi, apropiindu-se de fereastra zăbrelită, s-a uitat în jos. Pe poarta deschisă în curte năvăleau bulucuri de ţărani îngroziţi, iar pe urmele lor – o ceată de turci călări. Hăituiţi ca nişte fiare, bieţii oameni se aruncau spre chilii şi beciuri, dar picioarele cailor şi arcanele lungi îi ajungeau pretutindeni.

— Cu ce s-au făcut de vină? a îngânat spătarul îndurerat, sărmanii…

— Coboară şi află! i-a poruncit Vodă.

Neculce şi-a îndreptat paşii spre uşă, dar uşa s-a deschis în faţa lui şi în odaie a intrat egumenul Paisie. Călugărul era galben ca ceara şi tremura tot.

— Belea, măria ta, prăpăd! Ard satele din jurul mănăstirii. Păgânii jură pe Alah că dau foc şi mănăstirii, dacă... glasul egumenului s-a poticnit.

— Dacă? l-a îndemnat să vorbească mai departe Cantemir.

— S-a vărsat sânge de turc, a urmat mai potolit călugărul. Şi cel care a săvârşit fărădelegea s-a aciuat în mănăstire. Dacă nu-l dai pe mâna păgânilor, vor cădea capete nevinovate...

— Numele? a întrebat Vodă.

— Osmanlâii nu i-l cunosc. Spun că-l vor recunoaşte pe răufăcător după chip.

Gălăgia din curte s-a potolit. Cantemir s-a uitat din nou pe fereastra zăbrelită. Adunaţi grămadă şi puşi în genunchi, ţăranii se uitau în sus cu nădejde. Un turc fluiera o frântură de vers. Amintindu-şi melodia, Cantemir a surâs amar.

— Avem poruncă să coborâm toţi în curte, a curmat tăcerea egumenul.

— Şi măria sa Vodă? a întrebat Neculce.

Egumenul a oftat.

Dan Decusară a păşit spre domnitor:

— Măria ta, nu-i nevoie să coboare toţi! E destul să se ducă vinovatul!

Şi închinându-se, oşteanul s-a răsucit pe călcâie şi a pornit spre uşă. Toţi s-au întors spre el şi l-au condus cu privirea până la uşă, până în tindă, până la cealaltă uşă... Căpitanul a pus mâna pe mânerul uşii, a tras uşa, care a scârţâit prelung... şi atunci a răsunat glasul lui Dimitrie Cantemir:

— Căpitane, sabia!...

Căpitanul a împietrit pe loc. Apoi a ridicat capul şi s-a uitat înapoi cu neîncredere şi nădejde.

— Ţi-ai uitat sabia, a zis domnitorul liniştit. Dinţii oşteanului au sclipit în întuneric. Apoi a răsunat zângănit de săbii răsturnate şi uşa s-a închis cu zgomot.

Ucenicii s-au trezit din aţipeală:

— Măria ta, unde-i unul nu-i putere!

— Duceţi-vă! le-a zis domnitorul, că de carte tot una nu sunteţi buni...

Flăcăii s-au repezit spre săbii. Iar dascălul Cacavela şi-a pus mâinile în cap şi s-a lăsat în scaun moale.

— Credeam că am făcut din tine un filozof, Dimitrie, un mare cărturar, pe lângă numele căruia va fi pomenit cândva şi numele meu... Dar tu ai rămas un războinic ca şi tatăl tău... fie-i ţărâna uşoară!...

Cantemir s-a apropiat şi, aşezându-se lângă el, i-a pus mâna pe umăr.

— Nu sunt eu de vină, dascăle, că între ştiinţă şi război trebuie să aleg războiul!

Neculce s-a uitat un răstimp pe fereastră, apoi a venit lângă ei abătut. A vrut să spună ceva, dar văzând că dascălul şi domnitorul tac, a tăcut şi el...

Flăcăii au năvălit în curte atât de năpraznic, încât turcii s-au zăpăcit la început, dar numărând săbiile duşmane, care erau mult prea puţine, au prins curaj.

Ţăranii îngenuncheaţi au sărit în picioare şi, aiuriţi de spaimă, s-au năpustit în toate părţile. Care nimerea sub iatagan, străpuns era pe loc. Turcii nu cruţau pe nimeni acuma. Nici pe femei, nici pe copii măcar. Neculce tremura de furie. Deodată s-a smuls de la fereastră.

— Egumene! a strigat cu glas străin, spart, aveţi în mânăstire furci, topoare?...

Paisie n-a dovedit să-i răspundă, că spătarul l-a înhăţat de braţ şi l-a repezit spre uşă. A sărit în picioare şi Cantemir, dar Cacavela i-a aţinut calea:

— Nu-ţi pierde cumpătul, doamne!...

Ferestrele de la chilii s-au deschis şi în curte au zburat furci, topoare, vătraie. Ridicându-le, ţăranii s-au adunat în jurul spătarului. Înghesuiţi din toate părţile, turcii au început să se retragă spre fundul curţii, unde zidurile mănăstirii se uneau în triunghi. Zvonul de săbii ba se ridica până la feres-

trele odăii, ba se cufunda în jos, ca apoi din nou să răbufnească în sus, şi din nou să dispară. Când s-a potolit cu totul şi în odaie s-a auzit bâzâitul unei muşte, Cantemir s-a ridicat în picioare şi a pornit spre fereastră. Dintâi s-a uitat spre poartă şi a văzut că poarta e zăvorâtă de acum. Apoi s-a uitat în grădină şi a văzut doi monahi, târând de picioare două leşuri. Ceva mai la o parte alţi doi săpau o groapă. Ceilalţi spălau sângele de pe cărarea pietruită. Flăcăii îşi spălau rănile la fântână:

— Teferi cu toţii? i-a întrebat de sus domnitorul.

Ucenicii au ridicat capetele pletoase.

— Mulţumim, măria ta, i-a răspuns Neculce, păşind în odaie. Nu chiar toţi... Spătarul era asudat şi plin de praf. Dar chipul îi era din nou senin şi liniştit. Parcă nu se întâmplase nimic. Cantemir se uită la el cu mirare.

— Te lăudai într-o vreme că ai început să scrii letopiseţul Moldovei de la Dabija-Vodă încoace...

— Da, măria ta, am început.

— Şi cum ai de gând să scrii mai departe, cu pana ori cu sabia?

Neculce şi-a mângâiat barba răvăşită şi a zis cu glas curgător şi cumpănit:

— Nu-s eu de vină, măria ta, că între pană şi sabie trebuie să aleg sabia.

Un aprod l-a condus în bibliotecă şi s-a retras. Seraschierul Benderului s-a uitat la rafturile cu cărţi, la busturile albe şi s-a aşezat în jilţ. Apoi s-a uitat la ceasul din perete şi a sărit în picioare. Uşa s-a deschis şi a intrat un cămăraş cu cafeaua.

— Mai am mult de aşteptat? l-a împuns cu privirea Ismail-paşa. Cămăraşul a pus talgerul de argint pe măsuţa rotundă şi a strâns nepăsător din umeri. Felul cum i-a răspuns nu i-a plăcut paşei, dar sluga era prea ticăloasă ca el să-şi arate mânia. Rămas din nou singur, a dus cafeaua la buze. Era fierbinte. Un răstimp paşa s-a plimbat prin bibliotecă întărâtat. Pe urmă a deschis uşa sticluită şi a ieşit în cerdac.

Dincolo de zidul cetăţii, pe o pajişte verde, stăteau două şiraguri de dărăbani îmbrăcaţi în uniforme nou-nouţe, iar între ele un căpitan ţanţoş, care se rotea ca un cocoş ba spre unii, ba spre alţii şi striga:

— Deschideţi tigăiţa! Praful în tigăiţă! Închideţi tigăiţa! Cartuşul! Muşcaţi-i vârful! Puneţi cartuşul în tigăiţă! Scoateţi vergeaua! Încărcaţi muscheta! Ridicaţi cocoşul! Ochiţi! Foc!

Zguduite, ferestrele palatului au zângănit şi s-au încins în fum.

— Paşa Tighinei este aşteptat de Dimitrie Vodă Cantemir! a răsunat glasul aprodului din celălalt capăt al bibliotecii. Ismail-paşa a ieşit din bibliotecă şi l-a urmat pe slujitor. După ce au trecut printr-un coridor întunecat, au cârnit la stânga şi s-au văzut într-o tindă cu stâlpi groşi. Aici îi aştepta un armaş zdravăn:

— Iataganul!

Paşa s-a uitat la el nedumerit. Armaşul a întins mâinile să ia în primire iataganul. Seraschierul a fost nevoit să se supună.

Domnitorul era singur în odaie.

— Umblu pe urmele tale de trei săptămâni, a început Ismail-paşa încă de la uşă, dar nu te pot găsi!

— Treburile ţării... s-a ridicat de la masa de scris Cantemir.

Turcul l-a întrerupt însă:

— Aştept la uşa ta de dimineaţă, dar nu pot intra! Intru, dar mi se ia arma! De când aceste obiceiuri la curtea lui Cantemir-bei? De unde?

— Se vede că n-ai fost demult pe la Istambul, a zis domnitorul. Şi ai uitat vorba turcească: în casă cuvântă înţelepciunea, pe câmp – armele.

Ismail-paşa a tăcut. Pe o clipă numai. Clipă în care şi-a frământat mintea în căutarea unui răspuns tot atât de împunsător. Nu l-a găsit, însă, şi atunci s-a hotărât să-l ia pe Cantemir din scurt:

— De ce până acuma nu mi-au fost trimise capetele vinovaţilor?

— Pentru că „vinovaţii“ nu poartă nici o vină.

— Te joci cu focul, Cantemir! Supuşii tăi au omorât unsprezece dreptcredincioşi. Asta miroase a răscoală. Vei fi pedepsit crunt! Jur pe Alah! Mai bine să moară ticăloşii. Asta e părerea mea şi hotărârea!

— Asupra vieţii şi morţii supuşilor mei hotărăsc eu, a spus liniştit Dimitrie Cantemir. Eu şi numai eu.

Apoi s-a aşezat în scaun şi a început să adune hârtiile împrăştiate pe masă. Ismail-paşa a vrut să se aşeze şi el, dar a văzut că în odaie nu mai era nici un scaun. Dincolo a bubuit o nouă salvă şi uşa s-a cutremurat.

— Beiul Moldovei a fost întotdeauna înconjurat de cărţi, a întors seraschierul capul peste umăr. În ultima vreme, însă, pare că e înconjurat mai mult de arme.

Cantemir l-a privit lung şi oarecum mirat. Pe buze i-a fluturat un zâmbet de milă şi batjocură.

— Despre ceea ce se face în lume şi mai cu seamă în ţara lor, turcii află întotdeauna ultimii, a zis.

— Nu înţeleg, a zis Ismail-paşa.

— Vizirul adună oştile la Adrianopol, a zis Cantemir. Pacea cu ruşii e stricată. Războiul a început...

— Bine că-ntăreşti malul dinspre râu, Ismail-paşa. Bine că adânceşti şanţul din jurul cetăţii. Bine că dregi zidurile, dar... zicea Carol al XII-lea, care mergea înainte şchiopătând printre ţăranii ce lucrau la întărirea cetăţii Benderului, printre ienicerii ce supravegheau lucrările. După el mergeau baronul Grothusen şi ceilalţi generali ai săi. Coada micii suite o încheia seraschierul, care se străduia să se ţină alături de rege, dar nu izbutea din pricina caftanului său prea lung, în care se împiedica întruna, şi din pricina generalilor suedezi, care erau tot atât de iuţi la pas ca şi stăpânul lor bezmetic şi neastâmpărat.

Pe dâmbul din faţa porţii regele s-a oprit, a dus luneta la ochi şi s-a uitat spre celălalt mal al Nistrului. Saraschierul s-a apropiat de el gâfâind.

— Poate am scăpat ceva din vedere, luminăţia ta?

— Nu, a zis Carol, fără să-şi ia luneta de la ochi. N-ai scăpat din vedere nimic. Dar toate sunt zadarnice!

— De ce? a întrebat cu îngrijorare în glas Ismail-paşa.

— Fiindcă Petru nu va cuteza să împresoare Benderul.

— Cred şi eu, a răsuflat cu uşurare seraschierul. O cetate ca asta mai rar.

— Nu de zidurile ei se va teme ţarul, şi nici de numărul oştirilor tale, i-a aruncat regele semeţ, ci de mine, de prezenţa mea între aceste ziduri.

Ismail-paşa a socotit că e mai înţelept să înghită obida decât să şi-o arate. S-a făcut, deci, şi mai mic decât era şi, dregându-şi glasul spre a-şi potoli mânia, a întrebat:

— Dacă ţarul nu va îndrăzni să treacă Nistrul pe aici, pe la Bender, pe unde ar putea să-l treacă?

— Eu l-aş trece pe la Soroca, a zis Carol.

— De ce?

— Fiindcă cetatea Sorocii e mai mică şi nu e apărată de otomani, ci de moldoveni.

— Moldovenii ştiu şi ei să-şi apere cetăţile. Ne-au arătat asta în mai multe rânduri, chiar şi nouă. Ş-apoi ne sunt credincioşi.

— Eu cred că de data asta nu vor fi. Iar dacă vor fi, înseamnă că-s proşti. Istoria le dă un prilej unic de a scăpa de tirania voastră.

Ismail-paşa s-a făcut negru ca pământul, dar a înghiţit şi de data asta obrăznicia înaltului oaspete.

Carol şi-a vârât luneta în buzunarul camzolului uzat şi a vrut să-şi îndrepte paşii spre poartă, dar seraschierul i-a aţinut calea.

— Încă o întrebare, mărite...

— Ascult.

— Noi, turcii, nu ne-am prea ciocnit cu ruşii până acuma. Aşa că nu-i cunoaştem bine. Voi, suedezii, vă hărţuiţi cu ei de mai de mult. Ce fel de oameni sunt şi cum luptă?

— Ştiinţa războiului n-o pricep... a zis cu dispreţ regele, făcând un gest de desconsiderare, şi privi undeva în gol.

— Dacă nu pricep nimic în arta războiului, l-a întrerupt ironic Ismail-paşa, cum de-au izbutit atunci să te bată la Poltava pe tine, care-ai fost cel mai mare conducător de oşti al ghiaurilor?

Carol al XII-lea s-a schimbat la faţă, a bâiguit ceva nedesluşit, apoi a strigat:

— Cu numărul m-au bătut! Numai cu numărul! şi, tremurând de furie, s-a repezit spre poartă. Generalii l-au urmat în grabă.

De Ismail-paşa, care îşi netezea barba mulţumit, s-a apropiat aga ienicerilor.

— Nu trebuia să-l calci pe coadă. Ai putea să ai neplăceri. Ştii de câtă trecere se bucură în serai fugarul de la Poltava?

— Ştiu.

— Rabdă. Încă vreo lună-două şi-l vom trimite acasă.

— Ca să-l scot din cetate, a oftat seraschierul, sunt gata să deschid porţile şi duşmanului!

Între timp s-au mai apropiat câteva căpetenii de ieniceri. Ismail-paşa şi-a descreţit fruntea.

— Mi-a dat un sfat bun, totuşi.

— Care-i? l-a întrebat aga ienicerilor.

— Să facem o plimbare până la Soroca. Pregătiţi caii!

Primii i-au zărit pe turci pietrarii de pe schele şi s-au oprit din lucru. Apoi cei de pe metereze, care au strigat la străjeri. Străjerii, care lucrau şi ei la întărirea cetăţii alături de meşteri, au lăsat în grabă uneltele şi au alergat la arme.

Tulnicul a mugit prelung şi a tăcut.

Poarta era deschisă. Şi calea spre ea.

Turcii veneau cu muzică. În fruntea pâlcului de călăreţi galopa însuşi seraschierul Benderului. Înaintând printre căruţele cu piatră şi ţăranii care le descărcau, rândurile turcilor s-au frânt. Căpeteniile ienicerilor s-au desprins de seraschier. Ismail-paşa a intrat în cetatea Sorocii. Poarta de fier a căzut în urma lui cu zgomot. Şi l-a despărţit de oaste. Doi bărbaţi i-au apucat calul de căpăstru şi l-au condus până în curte. Curtea cetăţii era tixită cu oaste. Zidurile şi meterezele – cu ţărani. Înconjurat de căpitani, spătarul Ioan Neculce îl aştepta

pe seraschier în mijlocul curţii. Ajuns în faţa lui, Ismail-paşa n-a vrut să descalece. Nici să i se închine. A poruncit scurt:

— Deschide poarta!

Scurt şi hotărât. Dar Neculce nu s-a clintit din loc şi nici nu i-a răspuns.

— Poarta să fie deschisă tot acum, a strigat seraschierul. Şi oastea mea să intre în cetate!

— N-am asemenea poruncă din partea lui Dimitrie Vodă Cantemir, a zis spătarul liniştit.

— Vei avea-o, a zis seraschierul, clocotind. Fiindcă voi, moldovenii, nu veţi putea apăra Soroca singuri!

— Asta rămâne de văzut...

Seraschierul s-a uitat la spătar ca la un mort.

— Vei vedea-o mai repede decât îţi închipui! a zis şi a dat pinteni calului. Dar dărăbanii i-au smuncit calul de căpăstru şi l-au ţinut pe loc.

— În cetate ai intrat călare, a zis spătarul, dar vei ieşi pe jos. Vei ieşi şi te vei duce de unde ai venit. Când vei ajunge în vârful dealului, calul te va ajunge din urmă. Descalecă!

Seraschierul s-a uitat în ochii oştenilor şi ai ţăranilor şi a văzut ură. S-a uitat la mâinile lor ciolănoase şi le-a văzut pe arme. Apoi s-a uitat din nou la spătar şi a văzut că spătarul e neînfricat. A descălecat şi a pornit spre poartă. Poarta a gemut şi s-a ridicat în sus. I-a ajuns până la brâu şi s-a oprit. Ismail-paşa s-a uitat nedumerit la dărăbanii care îl însoţeau:

— Să ies în patru labe?... Eu?!

Dărăbanii nu i-au răspuns. Seraschierul s-a aplecat şi a trecut pe sub poartă. Poarta a căzut în urma lui...

De aici, din vârful dealului, pe care şi-a căţărat oastea Ismail-paşa, cetatea Sorocii se vedea ca în palmă. În jurul ei nici o vietate. Pe turnuri de asemenea. Părea părăsită. Părea numai. Gurile tunurilor o priveau de sus ameninţător. Între ele şi cetate calul seraschierului păştea paşnic.

Seraschierul a scos iataganul şi l-a repezit în văzduh:

— Foc!

Tunurile au lătrat şi schelele din jurul cetăţii s-au aprins.

— Foc!

Şi cetatea a dispărut în fum.

...Fum şi foc.

...Linişte.

— Alah! s-au revărsat spre ea strigătele ienicerilor... Valuri de strigăte... Valuri de iatagane... Tot mai aproape de ziduri... Alah!

Şi deodată a răsunat o bubuitură. Din faţă, nu din spate. Tunurile turcilor tăceau... Şi încă una, tot de sus, de pe zidurile cetăţii. Apoi s-au auzit strigătele apărătorilor şi salvele muschetelor, ce-au cosit în jurul seraschierului câţiva ieniceri. Seraschierul a încremenit pe loc.

— Cum? a şoptit trăsnit. Au îndrăznit ei?... Şi s-a uitat la căpeteniile ienicerilor. Ienicerii au făcut în jurul lui roată.

— Voi ziceţi, boieri dumneavoastră, să dăm cetatea Sorocii, fiindcă turcii o vor? Şi dacă mâine vor cere cetatea Hotinului, poimâine cetatea Neamţului, răspoimâine sufletul nostru? Să dăm tot ce ni se va cere? Norodul a zis: nu! Şi apără Soroca cu mâinile goale. Şi eu zic nu! Şi am s-o apăr cu armele...

— Dar asta înseamnă război, măria ta, a îndrăznit să deschidă gura Nicolae Costin.

— Da! a zis hotărât Dimitrie Cantemir. Asta înseamnă război.

— Cu turcii, a strecurat Antioh-Jora. Nu cu ruşii...

În divan s-a făcut tăcere. Boierii au ridicat frunţile spre domnitor. Ochii acestuia au devenit şi mai ascuţiţi. Dar glasul i-a sunat moale, aproape blând când a întrebat:

— V-am spus eu vouă vreodată, boieri dumneavoastră, că avem de luptat cu ruşii?

Toţi şi-au strâns capetele între umeri.

— Cântăreşte bine... a îngânat cineva uluit. Şi l-a scos pe domnitor din sărite.

— Am chibzuit destul! a strigat el, care nu strigase până acuma la nimeni, niciodată. Douăzeci şi doi de ani, cât am stat la Constantinopol, m-am gândit la asta. De când mă ţin minte, nu m-am gândit la altceva cu atâta dragoste, cu atâta foc, cu atâta chin. M-am prefăcut, m-am înjosit, am trecut prin mocirla umilinţelor, ca să ajung în scaunul acestei ţări

nenorocite şi din el să vă spun vouă şi norodului: Sculaţi-vă! La arme!

Glasul domnitorului tuna atât de puternic, încât tot palatul s-a pus în mişcare. Slugile au început să se înghesuiască pe la uşile şi ferestrele spătăriei, să se adune în cerdac, pe scări şi în curte.

— Ce-i? întrebau unii.

— Linişte! cereau alţii.

— Poate să nu ne grăbim, totuşi? a zis Antioh-Jora, după ce domnitorul a tăcut. Ne dăm la o parte şi vedem dintâi care pe care... Rusul pe turc ori...

— Ar fi o ruşine! l-a întrerupt Cantemir, nepoţii şi strănepoţii noştri nu şi-ar spăla această ruşine în vecii vecilor! Şi nu ne-ar ierta mişelia!

— Care mişelie? a întrebat Antioh-Jora. Dacă noi nu l-am chemat pe ţar, n-avem nici o datorie faţă de el!

Cantemir l-a privit pe fiecare boier în ochi. Pe urmă a zis:

— L-am chemat!...

Boierii au muţit. S-au uitat unii la alţii cu mirare, pe urmă au început să se ridice de pe locuri.

— Când?

— Cine?

— Cu voia cui?

Domnitorul a luat de la spătar semnele domniei: spada şi buzduganul. Şi s-a ridicat şi el în picioare.

— Eu! a zis. Cu voia ţării!

— Ţara suntem noi! au zis unii boieri.

— Nu! a zis Cantemir. Ţara sunt cei care au bărbăţia s-o apere! Apoi a poruncit: Să fie adus spre cunoştinţa norodului tratatul, pe care noi l-am semnat la Luţk cu ţarul Rusiei Petru Alexeevici!

Trâmbiţele au sunat prelung şi limpede. Bisericile şi-au trezit clopotele de aramă şi bolta senină a capitalei s-a clătinat şi s-a umplut cu zvon de sărbătoare. Clocotul mulţimii, care năvălea pe poarta deschisă a curţii domneşti, creştea. Boierii i-au păşit în întâmpinare tulburaţi. Antioh-Jora l-a ajuns pe Iordache Ruset în tindă. I-a atins umărul cu mâna. I s-a uitat în ochi.

— De ce taci, vornice? I-a întrebat şoptit. Ori nu vezi că ţara se duce de râpă?

Pe faţa vornicului a fluturat un surâs ciudat.

— Ţara, a zis el, nu tu. Tu nu eşti ţara.

— Sunt hatmanul ei, a zis Antioh-Jora.

— ...mai eşti, a zis Iordache Ruset.

Între timp s-a dat citire tratatului şi mulţimea din curte s-a ogoit încetul cu încetul.

— ...prin aceasta, urma solemn vistiernicul Luca, ţara Moldovei va stăpâni hotarele ei de altădată. Cetăţile răpite de turci îi vor fi întoarse îndărăt. Garnizoanele moschiceşti vor sta în cetăţi vreme de două luni, apoi vor fi schimbate cu garnizoane moldoveneşti. Oastea noastră va lupta în toate războaiele alături de oştile Rusiei. Pace cu turcii nu vom încheia niciodată fără încuviinţarea noastră. Bir nu vom plăti Rusiei nici un ban. Domnitorul nu va fi scos din scaun până la moarte. După el în scaun vor sta feciorii lui...

Vistiernicul a tăcut şi în aceeaşi clipă în văzduh s-a înălţat glasul mulţimii:

— Trăiască Dimitrie Vodă Cantemir!

Domnitorul a făcut un pas înainte şi s-a închinat.

— Atotbiruitorul de la Poltava, a început Dimitrie Cantemir, care a făcut din Ţara Moscului un stat mare şi puternic, spre uimirea întregii Europe şi groaza Porţii Otomane, azi ne întinde mâna nouă şi celorlalte neamuri, care gem sub jugul turcesc. Balcanii îl aşteaptă ca pe un zeu dezrobitor. Noi vom ridica fruntea cei dintâi şi le vom da pildă şi-i vom îndemna prin asta şi pe munteni, şi pe bulgari, şi pe sârbi, şi pe greci. Vom face-o, fiindcă altă scăpare nu avem. Scăparea noastră Rusia este! Amintiţi-vă, încă Dosoftei înţeleptul a spus: lucoarea vine de la Răsărit, iar eu vă spun: sculaţi-vă la luptă! Vouă şi ţării întregi prin voi! Sculaţi-vă şi fiţi alături de oştile moschiceşti cu toată inima şi toată dârzenia voastră!

— Trăiască Dimitrie Vodă Cantemir! a strigat din nou mulţimea.

— Trăiască ţarul Rusiei Petru!...

Masa era pregătită demult. Dar nimeni nu se atingea de tacâmuri. Copiii ciupeau pe furiş ba dintr-o bucăţică de pe masă, ba din alta şi trăgeau ochii spre mamă: i-a zărit? Gândurile Casandrei erau, însă, cu totul în altă parte.

Dincolo de uşă au răsunat paşii cunoscuţi.

— Vine! au tresărit copiii, sărind în picioare.

Cantemir a intrat şi i-a privit pe toţi vesel.

— Hai, tată, că murim de foame! a zis Maria ştrengăreşte.

Cantemir a sărutat-o pe frunte şi s-a aşezat.

— De câte ori te-am rugat, Casandră, să nu mă aştepţi cu masa!

Casandra nu i-a răspuns, era abătută şi palidă.

— Ai slăbit, a zis Cantemir. Arăţi cam...

Deodată a văzut tacâmul şi scaunul care... îi despărţea.

— Aşteptăm vreun oaspe?

Casandra a întors faţa spre el şi l-a privit cu dojană. Ceva parcă s-a frânt în ea. Ochii i s-au învăluit de lacrimi.

— Casandră!... a întins mâna spre umărul ei bărbatul, dar femeia s-a ridicat de la masă şi a ieşit.

— Abia azi l-ai văzut?... a zis Maria mirată. E tacâmul fratelui nostru mai mare.

Nu voia s-o vadă plângând nimeni. Nici el, soţul ei, măcar. Ea a întors spatele când el a intrat. Cantemir n-a îndrăznit să se apropie de ea, a rămas în mijlocul bibliotecii cu capul plecat.

— Raţio! a spus Casandra înăbuşit. Din cap până în picioare, numai creier eşti! Creier lucid şi rece. Necruţător. Vezi în trecut – departe. Vezi în viitor – departe. Numai aproape nu vezi. În jurul tău. Cine este lângă tine. Cine lipseşte. Of, robia de la Constantinopol!... Era dulce. Copiii îmi erau la adăpost...

Ochii Casandrei s-au aprins de ură. Ură nemărginită şi neputincioasă.

— Au nu înţelegi tu că fiul nostru va fi ucis? s-a răsucit ea brusc spre soţ.

— Iartă-mă... a zis Dimitrie îndurerat. Iartă-mă, dacă poţi!...

Uşa s-a deschis brusc şi Dan Decusară a zburat din casă ca o ghiulea. În cerdac s-a lovit de un stâlp, de altul, a căzut

lat. Slugile l-au ridicat de subţiori şi i-au făcut vânt pe scară. Treptele de lemn au gemut sub greutatea corpului rostogolit.

— Îţi arde de fete boiereşti, mojicule? îi striga Iordache Ruset din cerdac. Cată-ţi o nespălată ca şi tine! Nu umbla cu peţitul pe la jupâniţe!...

Oşteanul s-a ridicat din colb, şi-a cules de pe jos cuşma şi pistolul şi l-a ameninţat pe boier:

— Nu mi-i da-o de bunăvoie, am să ţi-o fur!

— Sloboziţi câinii! a poruncit vornicul înfuriat. Să-l rupă în bucăţi.

Fereastra de la iatacul de sus s-a deschis şi Rodica s-a aplecat peste pervaz.

— Furatul se face cu voia fetei! a râs ea.

— Cu şi fără! i-a răspuns căpitanul, apărându-se de câinii ce îl hăituiau din toate părţile şi năpustindu-se spre gard. Când a sărit peste gardul de piatră în uliţă, vornicul a oftat cu uşurare. Dar portiţa s-a deschis în aceeaşi clipă şi căpitanul a apărut din nou:

— O să vină vremea când o să mă rogi, boierule, şi eu n-am să vreau! Ţine minte!

Dulăii s-au repezit spre portiţă. Portiţa s-a închis cu zgomot.

Pipăindu-şi cucuiul din frunte, căpitanul şi-a îndreptat pasul spre oştenii care îşi adăpau caii la ulucul fântânii.

— Când jucăm la nuntă? l-a întrebat Ilie Arbore.

— Cică-i tânără încă... Să mai crească, i-a răspuns ursuz căpitanul.

Oştenii şi-au făcut din ochi şi au râs pe sub mustăţi.

— Pe cai! le-a strigat Decusară şi a sărit în şa. Oştenii au încălecat.

Rodica îi urmărea de la fereastră. Tropotul cailor s-a stins în depărtare. Pe faţa fetei a fluturat o umbră de mâhnire.

Dincolo de Nistru, cetatea Sorocii se apăra cu înverşunare. Turcii o asediau din toate părţile, chiar şi dinspre apă. Apele râului erau tulburi şi învolburate.

Petru şi-a luat luneta de la ochi. Generalii, care stăteau aplecaţi asupra hărţii, s-au îndreptat din şale.

— Părerea domniilor voastre rămâne aceeaşi, aşadar? i-a întrebat ţarul.

— Da, a zis generalul Alart. Marşul prin Polonia a fost istovitor. Trupele noastre au nevoie de odihnă. Artileria încă nu a sosit.

— Şi voi?

— N-avem provizii, a zis generalul Kropotov. În Moldova nu vom găsi nimic. Holdele au fost pustiite de lăcustă. Vitele cad. Să-l aşteptăm pe vizir pe malul acesta.

De polcovnicul Tigheciu s-a apropiat un adjutant.

— Am prins o iscoadă, luminăţia voastră.

— Şi ce-aţi aflat de la ea?

— Nimic. Zice... că, – adjutantul a coborât glasul: zice că nu e spion, că măria sa ţarul îl cunoaşte...

— Să-l văd! a zis Petru.

De după corturile întinse printre copaci a apărut un turc cu mâinile legate şi doi soldaţi care-l ghionteau din urmă. „Turcul“, care nu era altcineva decât căpitanul Decusară, l-a căutat pe ţar cu ochii şi, descoperindu-l, a luat poziţia de drepţi:

— Zdravia jelaiu, gospodin bombardir!

Petru s-a uitat la generali mirat. Aceştia au strâns din umeri.

— Nu mă cunoşti? a făcut căpitanul. La Poltava... După victorie... polcul de moldoveni... Petru s-a uitat la polcovnicul Tigheciu. Acesta a plecat capul în semn de încuviinţare. Pe toţi i-ai lăudat, urma Decusară, iar mie mi-ai făcut din ochi... Aşa ia... Petru a surâs:

— Da, da! Cum să nu! Brav oştean!

— Căpitanul Dan Decusară! şi-a spus numele „turcul“. Vin la măria ta din partea lui Dimitrie Vodă Cantemir.

— Dezlegaţi-l! a poruncit ţarul. Apoi către căpitan: Vorbeşte!

— Dimitrie Vodă îţi trimite multă sănătate, a început căpitanul, şi-ţi aduce la cunoştinţă că ţara Moldovei se ridică la arme toată. Numai în zece zile s-au făcut peste şapte-sprezece steaguri.

— Vedeţi! a fluturat din cap ţarul spre generali.

— Dar vizirul face pod peste Dunăre, a vorbit din nou căpitanul. Într-o zi-două poate fi în capitală. Dimitrie Vodă te roagă să treci Nistrul cu toată armia ta fără zăbavă...

Căpitanul a tăcut. A tăcut o vreme şi ţarul. Apoi s-a repezit spre generali înfocat:

— Dacă nu trecem Nistrul tot acum, înşelăm o nădejde, nădejde pe care am semănat-o în inimile creştinilor, nădejde de a se vedea liberi. Asta ar fi mai rău decât o înfrângere!

Decusară şi-a scos între timp hainele turceşti şi le-a aruncat în iarbă.

— Ai de gând să pătrunzi înapoi în cetate fără ele? l-a întrebat ţarul.

— Nu vin din cetate, i-a răspuns căpitanul. Dar voi pătrunde în ea fără turban şi halat...

— Cum?

— Pe sub apă.

— Nu înţeleg...

— Pe sub apă este trecere, luminăţia ta. Trecerea începe din cetate şi ajunge până aici, până pe malul ista...

— Nemaipomenit! s-a mirat ţarul.

— Da, a zis căpitanul. Şi eu am poruncă să vă arăt...

Turcii s-au mai retras o dată în deal, şi apărătorii Sorocii s-au grăbit să dreagă spărturile din ziduri, să întărească poarta cu druci, să care pe meterezuri pietre şi smoală clocotindă. Ghiulele nu mai aveau, nici pulbere. În schimb, aveau morţi. Mai mulţi decât vii.

Ismail-paşa a pornit spre cetate singur. Singur a ieşit din cetate şi spătarul Ioan Neculce.

— N-aveţi apă! a zis seraschierul când s-au întâlnit. Nici hrană...

Spătarul tăcea.

— Nici pulbere, nici ghiulele, nici oameni, urma seraschierul, nimic. Vă ţineţi doar cu nădejdea...

Ismail-paşa s-a uitat spre celălalt mal al Nistrului.

— Nădejdea este o mare putere, a zis Neculce.

— Nădejde deşartă, a zis seraschierul. Ruşii nu vor îndrăzni să treacă Nistrul, iar de vor îndrăzni, tunurile mele îi aşteaptă. Am primit ajutoare. Şi voi mai primi. Până în seară aici va fi hanul Crâmului cu toate ceambulurile sale. Iar mâine-poimâine – vizirul. Deschide poarta cetăţii. Viaţa ta şi a supuşilor tăi va fi cruţată...

— Zici că ruşii nu vor trece Nistrul? a întrebat spătarul.

— Jur pe Alah!

— Atunci de ce ai nevoie de cetate?

— Îndărătnicia ta este nebună, a zis Ismail-paşa. Şi te va costa scump. Aştept un ceas. Dacă peste un ceas nu voi vedea deasupra cetăţii fâlfâind steagul alb, Soroca va fi una cu pământul!

Bărbaţii s-au despărţit. Steagul alb nu se înălţa deasupra cetăţii. Şi peste un ceas seraschierul şi-a repezit din nou ienicerii în vale. De pe ziduri n-a răsunat nici o împuşcătură, nici un strigăt de încurajare. Poarta cetăţii s-a deschis în linişte. Turcii s-au oprit uimiţi şi-au început să-şi strângă rândurile. Deodată au răsunat bătăi de tobe şi din cetate a năvălit primul rând de baionete, iar odată cu el şi strigătul: „Uraaa!“

Pedestrimea rusească s-a înfipt în bulucul de ieniceri.

Era cald. Şi pământul era ca de piatră. Lopeţile scrâşneau surd. Sudorile curgeau de pe soldaţi şiroaie.

— Ce-o mai fi şi asta? bombăneau ei nemulţumiţi.

— Fortificaţie!

— Ha! Trăsnăi de ale ţarului...

— Gura!

Unii săpau şanţul. Alţii coseau iarba de pe pământul împrejmuit de şanţ. Apoi a mai apărut un grup de soldaţi. Aceştia au învelit pământul cosit cu pânză de cort şi s-au uitat şi ei nedumeriţi la dreptunghiularul lung.

Muschetele şi-au slobozit focurile pe rând, una după alta. Dragonii şi-au aruncat pălăriile în văzduh. Din piepturile soldaţilor a răbufnit un strigăt puternic de „Ura!“.

Mergeau printr-un coridor de dragoni călări. Petru şi Cantemir înainte. Suitele lor amestecate din urmă. Când au ajuns în capătul coridorului, husarii şi-au fluturat şi ei pălăriile în văzduh. Apoi şi-au întors caii, unii la stânga, alţii la dreapta. Coridorul s-a deschis şi în faţa oaspeţilor a apărut masa înconjurată de şanţ. În mijlocul ei fluturau două steaguri: cel rusesc şi cel moldovenesc.

— Mobila mi-am uitat-o acasă, a glumit ţarul.

— E o masă împărătească. a zis Cantemir.

— Soldăţească, a râs Petru. Dar nu-i nimic. La Sankt-Petersburg te voi întâlni cu fastul, cu care luminăţia ta m-ai întâlnit la Iaşi.

Bărbaţii s-au apropiat de şanţ.

— Luaţi loc, iubiţi oaspeţi, i-a poftit ţarul pe boierii moldoveni.

Aceştia s-au uitat în şanţ, apoi unul la altul şi au rămas în picioare. Petru le-a făcut generalilor şi senatorilor săi din ochi. După care a sărit în şanţ primul. Generalii şi senatorii i-au urmat pilda. S-a aşezat şi Cantemir. Ridicându-şi poalele anterielor, au început să coboare în şanţ şi boierii moldoveni.

Din cort a apărut ţarina.

Petru s-a întors spre Cantemir.

— Săninate domn, ce-i cu obiceiul acesta răsăritean?

— Care? a întrebat Cantemir.

— De a ţine femeile ascunse.

— La noi?

— Dacă nu-l aveţi, de ce-o ţii pe doamna ascunsă? Aş vrea s-o văd.

— De dimineaţă se simţea cam prost, dar vine ea, a zis Cantemir. Apoi s-a aplecat spre Neculce: Trimite pe cineva după Casandra tot acum.

Vinul a curs în pocale şi ţarul s-a ridicat de pe marginea şanţului.

— Săninate domn, a început, cinstiţi oaspeţi! În lume sunt noroade mari şi noroade mici. Cele mari se sting adesea. Cele mici cresc. Şi nu bate cel mare pe cel mic, nici cel mic pe cel mare. Deasupra iese întotdeauna cel viteaz, cel harnic, cel iubitor de libertate. Cu îngăduinţa domniilor voastre, vreau

să închin acest pocal în cinstea neamului vostru, care nu s-a împăcat niciodată cu jugul otoman. Nu ne-am împăcat nici noi pe vremuri cu jugul tătarilor şi până la urmă l-am scuturat. Aţâţate de turci, însă, hoardele lor ne zădără hotarele de la Miază-zi până acuma. Nu râvna după victorie deşartă ne-a adus pe noi încoace, aşadar. Duşmanul nostru este şi al vostru. Armele noastre vor fi şi ale voastre. Întru slava înfrăţirii lor, sus pocalele!

Tunurile au bubuit, mesenii au strigat într-un glas „ura!" şi vinul a curs din nou în pocale.

Tabăra rusească s-a amestecat cu cea moldovenească. S-au amestecat graiurile, cântecele, jocurile. Veselia era în toi, când careta Casandrei s-a apropiat de masa împăratului. Un aprod a sărit de pe capră şi a deschis uşa. Ochii tuturora s-au îndreptat spre Casandra. Ţarina a muţit uimită. Gălăgia mesenilor s-a potolit.

Doamna era îmbrăcată în negru. Straiul cernit o făcea şi mai zveltă. Liniştea, care s-a făcut în jur, şi mai mâhnită.

Cantemir s-a întunecat la faţă.

Petru s-a ridicat în picioare. Apropiindu-se de el, Casandra s-a închinat.

— În amintirea cui poartă doliu doamna? a întrebat ţarul.

— În amintirea fiului meu, a răspuns Casandra înfiptă...

Sprijinit într-o rână, sârbul stătea culcat lângă cortul ţarului. O ţărancă tânără îi spăla rana de la piept. Alta se pregătea să i-o lege cu un prosop curat. La capul lui se afla un bărbat mai în vârstă, înarmat cu pistoale şi paloş, plin de răni ca şi tovarăşul său. După port şi înfăţişare, acesta nu părea a fi sârb, însă. Însoţit de Cantemir şi de Şeremetiev, Petru s-a repezit spre cort. Sârbul a vrut să se ridice de la pământ, dar a gemut înăbuşit şi a închis ochii. Ţarul s-a aplecat asupra lui şi l-a rugat:

— Vorbeşte... dacă poţi.

Oşteanul a deschis ochii şi a zis:

— Sârbii s-au răsculat şi macedonenii... Dar... Apoi a mai îngânat ceva nedesluşit şi capul i-a căzut pe piept.

Fata care-l bandaja a ţipat scurt şi, ridicând ochii spre ţar, şi-a făcut semnul crucii. Ţarul s-a uitat la celălalt rănit. Acesta şi-a învelit tovarăşul mort cu gheba. Pe urmă a vorbit:

— Răscoala sârbilor şi a macedonenilor a fost înăbuşită. Eu vin din partea muntenilor, de la Toma Cantacuzino.

— S-au răsculat şi muntenii?

— Nu, luminăţia ta, Constantin Brâncoveanu te-a purtat cu vorbe deşarte. E prea bogat ca să-şi pună avutul în primejdie!...

Ţarul a intrat în cort şi s-a aşezat. Cantemir şi feldmareşalul Şeremetiev au rămas în picioare.

— Nici ajutoarele polonezilor nu vin, a zis într-un târziu ţarul. Apoi a întrebat: Pe câte zile mai avem provizii?

— Pe cinci-şase, a răspuns feldmareşalul.

— Da!... a zis Petru îngrijorat.

— Bugeacul e bogat în grâne şi vite, a zis Cantemir. Şi-i aproape.

— Scrieţi hanului din Bugeac tot acum, a poruncit ţarul. Să ne ajute cu proviant şi să ni se alăture cu toate ceambulurile sale. Altfel va fi rău de el!...

Feldmareşalul a ieşit.

Când s-a întors, Petru şi Cantemir fumau în tăcere.

— Iată şi dascălul de tătărie! a surâs Şeremetiev.

În cort a intrat un băieţel de vreo doisprezece ani.

— Scrii fără greşeli? l-a întrebat Cantemir.

Tătăraşul chipeş l-a împuns cu privirea şi s-a aşezat la masă. Apoi şi-a scos călimara din buzunarul halatului, şi-a luat de după ureche pana şi s-a uitat la bărbaţi fără sfială. Bărbaţii au schimbat priviri. Cantemir a tuşit în pumn şi a zis:

— Ei, hai să vedem! Scrie ceva.

Băiatul şi-a muiat pana în călimară.

— Ştii tătăreşte? a întrebat.

— Ştiu.

— Ce să scriu?

— Ce vrei.

Băiatul s-a aplecat deasupra hârtiei şi a scris ceva cu litere mari şi frumoase. Cantemir a luat hârtia, a dus-o la ochi

şi s-a schimbat la faţă. „Blestemat fie omul, a scris tătăraşul, care, având într-o mână o bucată de pâine, o aruncă şi întinde mâna după alta mai mare“.

— Ei, cum? a întrebat ţarul.

— Bine, a cercat să zâmbească Cantemir. Apoi a zis: E prea cald în cort. Şi a ieşit.

Rămaşi la masă fără domnitor, boierii noştri se întreceau cu paharul şi mai ales cu vorba. Fiecare vroia să fie ascultat. Nimeni nu voia să asculte.

— Tractatul, pe care l-am încheiat cu voi, ne place! strigau unii.

— Ne place! suspinau alţii. Fiindcă bir n-om plăti ţarului nici un ban!

— Şi domnitorul nu va fi scos din scaun până la moarte, a zis contele Golovkn. Cum a fost până la turci. Scaunul va trece din tată în fiu...

— Şi dacă fiul domnitorului va fi un ţicnit? a întrebat Iordache Ruset. O fire tiranică?

— Ţara nu-l va răbda, a intrat în vorbă Şefirov. Îşi va alege domnitor din alt neam.

— Dreptul acesta ţara noastră îl are şi acum, a zis vornicul cu glas tare.

— Alege turcul, ţara plăteşte, a zis Golovkin. Toţi au tăcut, cineva a răsturnat un pahar. Cineva a tuşit.

Tăcerea a devenit şi mai apăsătoare.

— Cinstite feţe! s-a ridicat în picioare Neculce. Spătarul părea cam cu chef. Dar ochii îi luceau treji. Cinstite Ruset! Vreau să-ţi amintesc o zicală, pe care o ştii şi tu: „Schimbarea domnilor, bucuria nebunilor“. Trebuie să fii un nebun, ca să nu înţelegi binele pe care-l va aduce ţării întemeierea unei dinastii. Ori un om, care râvneşte singur la domnie. Nu cred că la masa asta se află vreun nebun ori vreun pescuitor de domnie. De asta zic: trăiască Dimitrie Vodă, domnitor pe viaţă în scaunul Moldovei!

Toţi au ridicat pocalele. S-a ridicat în picioare şi Iordache Ruset.

— Trăiască Dimitrie Vodă! a strigat el mai tare ca toţi. Apoi a adăugat mai mult pentru sine decât pentru urechile celorlalţi. Şi moştenitorul său de la Constantinopol!...

Veselia nu se potolea în tabără. Carele cu merinde şi vin soseau întruna din toate părţile. Ţăranii nu se zgârceau, aduceau tot ce aveau. Unul venise cu toată familia şi se legase de căpitanul Decusară.

— Du-mă la vreun polcovnic.

— Polcovnicii ţi-or spune ceea ce-ţi spun şi eu: pentru viţică mulţumim, şi pentru capră, restul...

Ţăranul era arţăgos, însă, şi o ţinea pe a lui.

— Fata va căta de răniţi, băieţii vor căra apă...

— Şi tu vei vârî spaima în turci?

— Da ce crezi?

— Cu arcul ista nenorocit?

Ţăranul s-a uitat la căpitan cu duşmănie. Şi-a pipăit tolba de la şold:

— Când ţi-oi vârî o săgeată... ştii tu unde? Apoi a poruncit scurt: Du-mă la polcovnic!

Ceva mai la o parte un boier îl zgâlţâia de umăr pe un flăcău voinic şi ursuz.

— Ai lepădat moşia pe vremea coasei, ticălosule!

Flăcăul, care-şi făcuse din coasă baionetă şi-şi pusese pe cap o pălărie soldăţească, i-a răspuns tărăgănat şi filozofic:

— Ca să-ţi cosesc moşia, boierule, trebuie să ţi-o apăr dintâi... Apoi şi-a îndreptat pasul spre un soldat rus.

— Ce vrea de la tine, boşorogul? l-a întrebat acesta.

— Ciort ego znaet! a căscat flăcăul.

— Luminate domn! Fără voia măriei tale pe aceştia nu-i pot scrie la steaguri...

Polcovnicul Tigheciu l-a condus pe Cantemir printre căruţe şi corturi. Lângă o haraba cu coviltir s-a oprit. Bărbatul zdravăn, care stătea sprijinit de oişte, s-a închinat.

— Scoate-i la lumină! i-a poruncit polcovnicul.

Vătaful, căci bărbatul cu harapnicul în mână era într-adevăr vătaf şi Cantemir l-a recunoscut îndată, a strigat:

— Daţi-vă jos!

Unul câte unul din haraba s-au rostogolit vreo zece bărboşi ferecaţi. Cantemir a încruntat sprânceana şi i-a întrebat cu prefăcută asprime:

— De la ce ocnă aţi fugit?

Osândiţii au căzut în genunchi.

— N-au fugit de la ocnă, măria ta, a vorbit pentru ei vătaful. Au fugit de la Dunăre, de la podul Brăilei. Iartă-i că ţi-au hulit numele când veneai în ţară. Nu-ţi ştiau gândurile. Aflându-se însă...

— Turcii au trecut Dunărea?

— Vin pe urmele noastre.

— Pune-i în leafă, polcovnice, a zis Cantemir şi, răsucindu-se spre cortul ţarului, a vrut să plece, dar un osândit a ridicat capul din ţărână.

— Măria ta!...

— Ce-i? a întrebat Cantemir nerăbdător.

— Cu îngăduinţa domniei tale, a vorbit osânditul, în aceste zile de răscruce vrem să slujim ţării fără leafă.

— Vă mulţumesc! a zis domnitorul şi obrazul obosit i s-a înseninat.

De căpitan s-au mai apropiat vreo câţiva arcaşi. Unii erau îmbrăcaţi în cămăşi de zale. Alţii aveau coifuri pe cap. Toţi erau cam de aceeaşi vârstă: cincizeci, şaizeci de ani. Căpitanul a fluierat a batjocură.

— Pe cuptor îi locul vostru, moşnegilor. Nu pe câmpul de luptă! Şi le-a întors spatele.

— Io-te, ţâncul! s-au răţoit arcaşii. Ş-o pus strai nemţesc şi crede că-i împăratul!

— Să-l vedem la război! a zis ţăranul, care venise în tabără cu toată familia. Apoi şi-a umflat pieptul.

— Da voi ce umblaţi cu turma? Rânduiţi-vă unul după altul!...

Arcaşii au holbat ochii la el.

— Ce te-a apucat să strigi la noi? l-a întrebat cel mai în vârstă.

— Strig, fiindcă vă sunt căpitan! Ori nu vă plac? Mă cheamă Todică.

Cei care au avut norocul să capete arme, învăţau meşteşugul luptei cu baioneta. Cei care nu, se ţineau scai de ofiţerii ruşi.

— Daţi-ne şi nouă flinte...

Un ţăran îi vâra unui soldat rus bani în palmă.

— Vinde-mi măcar şpaga, omule!

— Îţi dau totul de pe mine, râdea soldatul. Până şi cămaşa. Dar armele... Mă spânzură brigadierul!

Căpitanul Decusară împreună cu Ilie Arbore treceau prin faţa unui rând de flăcăi despuiaţi până la brâu.

— Eu am nevoie de lei, nu de găini plouate! zicea el, alegându-i pe cei mai voinici.

Rodica se ţinea din urma lui.

— O vorbă numai, căpitane!

— Muierile n-au ce căuta aici, jupâniţă.

— O vorbă numai şi plec!

Flăcăii aleşi de căpitan au trecut la stânga şi au început să se îmbrace.

— Iar noi? au murmurat ceilalţi.

— După voi o să vină căpitanul de pedestraşi, le-a aruncat Decusară. Cei aleşi erau unul ca unul. La stat şi la putere, Ilie Arbore i-a rânduit.

— Înarmează-i şi încalecă-i! i-a spus căpitanul.

— Nu mai avem cai...

— Găseşte!

Rodica a intrat în stejărişul de alături, s-a mai uitat o dată spre căpitan, apoi s-a aşezat pe iarbă şi a izbucnit în lacrimi.

Ilie Arbore a petrecut-o cu privirea şi s-a răsucit spre Decusară:

— Fie-ţi milă, căpitane! Nu vezi cât e de îndurerată?

— O doare? s-a răstit la el căpitanul. Bine că o doare. Şi pe mine m-a durut cândva. Lasă-mă şi cată-ţi de treabă!

Ilie Arbore a făcut stânga împrejur şi s-a dus să-şi echipeze noii oşteni. Văzându-l că nu se mai uită la el, căpitanul a pornit spre Rodica.

Umerii fetei se scuturau de plâns. Căpitanul a rupt o rămurea şi a tuşit.

— Nu ţi-am spus eu că n-ai să scapi de mine?

Fata a început să plângă şi mai tare.

— El, lasă... a zis căpitanul mai moale. Şi aplecându-se, a cuprins-o pe Rodica de mijloc şi a vrut s-o ridice.

— Un sărut şi-ţi trece!...

Dar Rodica a sărit într-o parte, strigând:

— Numai de săruturi nu-mi arde mie acum!

Căpitanul a vrut să se mânie, dar uitându-se în ochii fetei mai lung, şi-a dat seama că nu e cazul.

— Ce-ai păţit?

Rodica şi-a ascuns faţa în pumni.

— Of!...

— Te-a alungat tată-tu de acasă?

— Mi-e ruşine să-ţi spun! a gemut Rodica. Mi-e ruşine să mă uit în ochii oamenilor!...

— Ce s-a întâmplat?

— Ruşine!... Să mor...

Căpitanul s-a lăsat în genunchi. I-a cuprins obrajii în palmă.

— Te rog...

— Boierii... S-au hainit... Au fugit la turci...

— Care?...

— Şi tata...

Zăpuşeala nu trecuse cu venirea nopţii. În cortul vizirului era cald. Doi copii negri îi făceau lui Baltagi-paşa vânt cu evantaiele.

Iordache Ruset şi Antioh-Jora au îngenuncheat în faţa vizirului şi i-au sărutat poala caftanului.

— Vorbiţi! a zis Baltagi-paşa.

— Dându-ne seama de hainirea lui Dimitrie Vodă... a început vornicul.

— Scurt! l-a întrerupt vizirul. Căci noaptea de vară e scurtă. Şi ziua e lungă. Cea de mâine va fi mai lungă decât toate. Şi mai grea. Să ne rămână timp pentru odihnă. Câţi sunteţi?

— Aproape întreg divanul. Şi mercenarii, vreo trei sute, a zis Iordache Ruset.

— Aferim! a zis vizirul mulţumit. Şi ghiaurii?

— Ruşii? a întrebat Antioh-Jora.

— La vreo cincizeci de mii, a răspuns vornicul Iordache Ruset.

— Eu am numărat vreo sută de care cu răniţi, a adăugat hatmanul.

— Oastea e flămândă, a spus vornicul. Obosită de drum.

— Câte tunuri are ţarul?

— Cincizeci şi trei.

— Şi Cantemir ce oaste are?

— În tabără şase mii. Restul e împrăştiată prin sate după proviant.

Vizirul a tăcut o clipă, şi-a mângâiat barba căruntă. Ochii ageri îi sclipeau mulţumiţi.

— Şi pe cine-aţi vrea în locul lui Cantemir-bei? a întrebat apoi.

Iordache Ruset a plecat ochii în jos. Antioh-Jora i-a ridicat...

— Ţara se pleacă adânc în faţa preamăritului sultan şi roagă cu umilinţă...

— Numele?

— Vel-vornicul Iordache Ruset.

Ruset şi-a plecat capul şi mai adânc.

— Destoinic om! a zis vizirul.

Boierii n-au priceput ce era în glasul paşii: mai mult laudă sau ironie. Vizirul a bătut în palme şi în cort a intrat un ceauş. Baltagi-paşa i-a şoptit ceva la ureche. Ceauşul a ieşit.

— Dar ţarul ce fel de om este? i-a întrebat vizirul pe boieri.

— E mai lesne de ocărât duşmanii decât de lăudat, a zis Ruset. Spre marea noastră amărăciune, însă...

Boierul s-a uitat în ochii vizirului, nu fără teamă.

— Zi-i, l-a încurajat Baltagi-paşa.

— Trebuie să recunosc, a urmat vornicul, că este un bărbat vrednic.

— Şi tu eşti un bărbat cu inimă dreaptă, a zis vizirul. Şi vrednic de scaunul Moldovei...

În ochii lui Ruset a sclipit un licăr de nădejde.

— Deocamdată, însă, a urmat Baltagi-paşa, trebuie să te împaci.

În cort au intrat doi bărbaţi. Primul era Nicolae Mavrocordat. Al doilea Reis-efendi.

— Bună seara, a zis fostul domnitor.

Boierii s-au ridicat în picioare.

— Bună să-ţi fie inima! a îngânat Iordache Ruset cu glas înspăimântat. Şi pornind spre grec, i-a sărutat mâna. Iartă-mi păcatele!...

— După ce le vei ispăşi! a zis Mavrocordat.

— Cel care s-a căit, a zis Reis-efendi, şi-a ispăşit păcatul pe jumătate.

— N-am să te numesc câine, Cantemir-bei, deşi ar trebui s-o fac. N-am să te numesc ticălos, deşi ar trebui să te numesc. N-o să-ţi amintesc cine te-a ajutat să iei scaunul Moldovei şi cât rău ai făcut acelui prieten tu... Cantemir stătea în faţa prietenului de altădată, ca un copil vinovat.

— Oameni mari, cu visuri mari, vorbea mai departe Reis-efendi. Asta am spus-o cândva. Acuma spun: visurile mari cu oamenii treji. Trezeşte-te, Cantemir-bei, şi vezi. Vezi apusul zilei de mâine. E apusul tău. Ştim totul despre oastea ţarului. Totul despre oastea ta...

— Afară de un singur lucru, Reis-efendi. Cu ce fel de armă e înzestrată această oaste?...

— Cu furci, a surâs turcul. Şi coase...

— Cu focul mâniei! a zis Cantemir. Vrem să fim volnici.

— Acest bun nu se ia cu mâinile goale, a zis Reis-efendi.

— Şi cu mâinile goale, a zis Cantemir.

Luna răsărise pe cer subţire şi paşnică. Tabăra dormea somn adânc.

— E ultimul tău cuvânt? a întrebat Reis-efendi.

— Ultimul, a zis Cantemir.

Reis-efendi a pornit spre ieşire.

— Şi al tău? a tremurat glasul lui Cantemir. Reis-efendi s-a oprit. A întors capul peste umăr.

— Fiul tău mai este viu, a zis. Mai este... Şi nu se află la Istambul, ci aici... În tabăra noastră.

Cantemir şi-a proptit mâinile în spateaza scaunului şi a rămas liniştit şi rece.

— Vrei să-l vezi? l-a întrebat turcul.

— Nu, a zis Cantemir.

Reis-efendi l-a privit un răstimp în tăcere. Apoi a zis apăsat:

— Dacă până în zori nu vei fi cu toată oastea ta în tabăra noastră, le răsăritul soarelui capul fiului tău îţi va fi adus pe tava. Să vedem cu ce inimă vei începe lupta atunci!

Ochii lui Cantemir s-au înceţoşat.

— Noapte bună! i-a dorit turcul şi a ieşit. Tropotul calului său a răvăşit liniştea nopţii şi s-a stins în depărtare.

Cantemir a căzut pe sofa, moale, frânt.

— E ceasul al doilea de noapte! s-a auzit glasul unei străji, dormiţi în linişte, oşteni!

Alt glas i-a răspuns de mai aproape:

— E ceasul al doilea de noapte...

Ecoul făcea înconjurul taberei.

— ...Dormiţi în linişte, oşteni!

Linişte.

Cantemir a întins mâna şi a stins lumânarea. Ochii i-au rămas deschişi.

...Se crăpa de zi. La răsărit cerul înflorea trandafiriu. În tabăra moldovenească a cântat un cucoş. Din cea turcească i-a răspuns altul. Apoi s-a făcut din nou linişte şi Reis-efendi şi-a rupt ochii de la orizont şi s-a uitat spre vârful stejarului. Coama lui a tremurat, stejarul s-a cârligat pe-o parte şi a început să se răstoarne încet. Când tulpina i s-a desprins de trunchi, palma unui ienicer negru a şters de pe trunchi mustul.

Reis-efendi şi-a întors obrazul veşted şi supt de nesomn spre fiul lui Cantemir. Băiatul se făcuse ghem şi adormise. Capul descoperit i se odihnea pe genunchi. Lumina zorilor îi rumenea gâtul firav. Doi ieniceri negri piroteau în spatele lui. Doi ieniceri albi stăteau lângă Reis-efendi.

Buciumul a răsunat prelung şi limpede. Tabăra moldovenească s-a trezit şi s-a pus în mişcare.

— Răsare soarele! a spus Reis-efendi.

Ienicerii negri au tresărit şi s-au uitat la băiat. Feciorul a ridicat capul de pe genunchi.

— Văd, a spus. Şi s-a ridicat în picioare.

Reis-efendi a pornit spre el fără grabă. S-a mai uitat o dată spre tabăra moldovenească.

— Mi-ai fost ca un fiu, a spus Reis-efendi. Ţi-am fost ca un tată. Şi nu e vina mea că trebuie să mori. Vinovat e părintele tău, care...

Băiatul a întors capul spre Reis-efendi şi l-a împuns cu privirea. Turcul a tăcut. Apoi s-a uitat spre copacul răsturnat în iarbă, spre trunchiul lui, ce mai mustea încă, şi a zis liniştit...

— Sunt gata...

După asta a pornit spre trunchi şi s-a lăsat în genunchi.

Turcii l-au înconjurat.

— Roagă-te Dumnezeului tău, ghiaure! a spus Reis-efendi.

— Doamne!... a glăsuit băiatul şi a tăcut.

— Mai repede! a zis Reis-efendi.

Băiatul tăcea.

— Auzi?

— Mi-am uitat toate rugăciunile.

— Toate?

Nerăbdători, ienicerii şi-au tras iataganele.

— Una o ţin minte, a glăsuit din nou băiatul. Doamne, în ceasul din urmă al vieţii mele, pentru părintele meu mă rog: ajută-l întru izbândă!

Ienicerii au tresărit. S-au uitat la băiat cu furie. Unul l-a înhăţat de plete şi i-a întins gâtul pe trunchi. Altul a ridicat iataganul...

— La o parte! a poruncit Reis-efendi. Lăsaţi-l. Apoi către ostatic: Scoală.

O clipă băiatul a rămas nemişcat. Apoi s-a ridicat în picioare încet. A întors fruntea spre Reis-efendi. S-a uitat în ochii lui cu neîncredere. N-a descoperit viclenie. Turcul era tulburat.

— Ai o inimă neînfricată, băiete! Trăieşte! Vei fi un bărbat adevărat! Du-te!...

Feciorul s-a muiat deodată.

— Cum? a îngânat cu jumătate de glas.

— Du-te şi spune tatălui tău: „Tată, Reis-efendi n-a putut vărsa sânge nevinovat. Soarele a răsărit şi capul meu a rămas pe umeri. Dar soarele va apune. Şi la apus de soare va cădea capul tău!“ Du-te...

— De ce i-ai dat drumul? au întrebat ienicerii după ce băiatul s-a depărtat.

— Bunătatea este şi ea o armă... le-a răspuns Reis-efendi. Mult mai tăioasă decât cruzimea... dacă ştii s-o foloseşti...

Soarele se înălţa din aburi măreţ şi roşu. Aburii se topeau în lumina lui, umbrele scădeau. Când l-a văzut în vârful dealului, Cantemir i-a întors spatele şi s-a uitat spre Valea Stănileştilor. Valea, care despărţea taberele duşmane, era netedă, roasă de lăcustă, pustie. Pe toată întinderea ei nu se zărea nici un petic verde, nici o fântână, doar pâlcuri de spinării.

Tunurile şi-au întors gurile negre spre vale. Oştenii – feţele încordate.

Turcii se apropiau în tăcere. Dar pe măsură ce se apropiau, liniştea trosnea sub paşii lor ca gheaţa. Erau departe încă, rândurile lor nu se desluşeau bine, când văzduhul s-a cutremurat deodată, şi strigătul „Alah!“ a umplut toată valea. Tătarii au apărut de după rândurile ienicerilor şi în iureş sălbatic s-au năpustit spre aripa dreaptă a oştirii moldoveneşti. Spahiii au dat năvală spre aripa stângă a armatei ruseşti. Ienicerii s-au repezit în centru. Cele dintâi ghiulele au spintecat aerul dimineţii.

...Şi lupta a început.

Tătarii au intrat în pâlcurile de ţărani ca o haită de lupi. Aceştia s-au dat înapoi, s-au lipit de malul abrupt al costişei şi au întins furcile şi coasele. Focurile sâneţelor, care au răsunat de pe costişă, i-au încurajat, i-au smuls din loc şi i-au aruncat înainte. Chiotul lor s-a amestecat cu cel al tătarilor. Ciomegele s-au încrucişat cu săbiile. Coasele au vâjâit pe la picioarele cailor.

Călărimea turcească s-a încăierat cu dragonii. Pedestrimea rusească aştepta în dosul zidului de căruţe. Ienicerii se apropiau. Dar ţarul nu dădea ordin să se deschidă focul.

— E timpul! se frământa în jurul lui feldmareşalul... Să nu fie târziu!

Generalii erau de aceeaşi părere cu Şeremetiev, dar deocamdată nu îndrăzneau să-l sâcâie pe ţar.

— Să-i văd dintâi, zise Petru şi în câteva salturi a fost lângă căruţe. L-a dat la o parte pe un soldat bătrân şi s-a sprijinit de loitră. Soldatul a căscat uimit, apoi a aruncat o privire spre puhoiul de ieniceri şi a bâiguit:

— Ce faci, luminăţia ta?

— Mă uit la turci, a zis ţarul. Uită-te şi tu. Că doar n-ai luptat cu ei niciodată.

— Aha!... a făcut soldatul. Să ni se deprindă ochiul şi să nu ne înfricoşăm de înfăţişarea lor cumplită.

— Nu numai asta, a zis ţarul. Uită-te la flintele lor. Nu ţi se pare că sunt mai lungi ca ale noastre?

Petru i-a întins luneta. Soldatul a luat-o şi a dus-o la ochi.

— Mai ştii...

— Da la şold? Ce are turcul?

— La şoldul stâng, a zis soldatul, are şpagă încovoiată, iatagan adică. La şoldul drept are ploscă. Petru s-a uitat la şoldul soldatului.

— Noi n-avem, a zis acesta, că pe unde am luptat până acum, n-am dus nevoie de apă.

Ţarul şi-a luat luneta şi s-a întors la generali.

— Am făcut două descoperiri, le-a spus. Prima: muschetele turcilor sunt mai lungi ca ale noastre. Ceea ce înseamnă că trag mai departe. A doua este că aici e prea cald şi în curând ni se va face sete.

Primul rând de pedestraşi a descărcat muschetele şi s-a retras. Alt rând i-a ocupat locul. Ienicerii năvăleau spre căruţe în valuri. Deodată între ei şi pedestrimea rusească au apărut spahiii împinşi de draguni. Focurile de după căruţe s-au înteţit. Ienicerii au lăsat ţevile sâneţelor în jos.

— Hatmane!

Neculce, care dădea porunci câtorva căpitani scoşi din toiul luptei, nu a răspuns. Serdarul Mogâldea i-a făcut cu ochiul spre domnitor. Neculce şi-a răsucit calul şi s-a apropiat de Cantemir:

— La poruncă, măria ta!

— Ai asurzit de bubuitul tunurilor, hatmane?

— Nu, măria ta. Urechea nu mi s-a deprins cu noul cin deocamdată.

— Priveşte ce fac dragonii cu spahiii.

— Îi boţesc bine.

— Acum uită-te spre aripa dreaptă.

— Tătarii au prins curaj şi-i împing pe ai noştri din nou spre costişă.

— Ştii ce ai de făcut?

— Călărimea noastră trebuie să lovească în tătari, a chibzuit Neculce...

— Din ce parte?

— Din coastă, măria ta. Să-i lovească şi să-i mâie de-a lungul focului pedestrimii ruseşti. Precum au făcut dragonii cu călărimea turcească...

— Deprinde-ţi urechea cu hătmănia, Neculce! Văd că nu am dat greş, punându-te în locul lui Antioh-Jora.

— Mulţumesc, măria ta!

— Graba cu care-ai descălecat e semn prost! a zis Petru. Ochii îţi lucesc de bucurie însă!

— Te rog să te uiţi spre dreapta! a zis Cantemir.

Ţarul şi-a dus luneta la ochi.

Împinşi de cavaleria moldovenească, tătarii intraseră în focul pedestrimii ruseşti.

— Frumos! a râs Petru. Pe urmă s-a întors spre Şeremetiev:

— La mijloc tătarii se vor ciocni cu spahiii. Toate tunurile să bată spre mijloc.

Îngroziţi de salvele muschetelor şi exploziile ghiulelelor, spahiii şi tătarii şi-au întors caii spre ieniceri. Le-au destrămat rândurile şi i-au mânat spre tabăra turcească.

— Să nu scăpăm momentul! s-a grăbit cu părerea generalul Vitman. Trebuie scos din lagăr tot grosul armatei şi pus pe urma duşmanului!

— Pe urma cavaleriei noastre! l-a îmboldit cu zâmbetul generalul Alart.

— Se înserează, a zis Şeremetiev ca să-i împace.

Soarele apusese...

...şi răsărise.

Căpeteniile de oşti stăteau în faţa vizirului încruntate. Nesomnul îşi lăsase pecetea pe chipurile lor. În ochi le răsărise îngrijorare.

— Ce ai de făcut azi, Delvet-ghirai? l-a întrebat Baltagi-paşa pe hanul Crâmului.

— Am vorbit aseară, doar...

— Să aud ce ai reţinut din ce-am vorbit!

Hanul l-a fulgerat pe vizir cu privirea, apoi a zis furios:

— Lovesc în aripa stângă, în moldoveni! Îi rup de costişă! Pe urmă îi mân spre mijlocul văii... Dacă am să pot...

— Dacă n-ai să uiţi de tactica tătărească, i-a aruncat vizirul, de fuga prefăcută şi întorsul năpraznic, ai să poţi!

Delvet-ghirai şi-a înfipt pintenii în burta calului şi a tăcut. Vizirul s-a întors spre căpetenia spahiilor.

— Tu, Cerchez-paşa?

— Eu lovesc în aripa dreaptă, în moscali...

— Te sperii de perucile ghiaurilor, l-a întrerupt Osman-Paşa şi dai năvală peste ienicerii mei.

Cerchez-paşa s-a mâniat:

— Ienicerii tăi nu aveau ce căuta la căruţe! Trebuiau să aştepte în mijlocul văii!

— Ho! le-a închis gura vizirul.

Folosindu-se de moment, Antioh-Jora a păşit înainte.

— Şi noi ce facem azi?

— Ieri ce-aţi făcut? l-a întrebat Baltagi-paşa.

— Am stat în rezervă, a răspuns Nicolae Mavrocordat. Iar azi...

Fostul domnitor s-a uitat la boieri ţintă.

— Azi boierii mei te roagă să-i pui în fruntea tătarilor. Vor să se ciocnească primii cu trădătorul.

Antioh-Jora l-a furat pe Iordache Ruset cu coada ochiului.

— Veneticul! a scrâşnit vornicul. Vrea să ne pălmuim cu ai noştri?

— Aşa-i? i-a întrebat vizirul.

— Tocmai! au murmurat boierii, neavând încotro.

Nicolae Mavrocordat nu şi-a putut ascunde zâmbetul în barbă. Şi-a întors obrazul peste umăr şi le-a şoptit boierilor greci care stăteau în spatele lui:

— Lasă că scăpăm noi de ei!

Văzându-i pe boieri şi mercenari galopând în fruntea tătărimii, puşcarii noştri au încremenit pe o clipă.

— Nu se poate!... a şoptit un glas.

— Ruşine! a gemut altul. Vin cu steagul ţării, ticăloşii!

Mânia s-a dezlănţuit prin oaste ca focul prin iarba uscată.

— Să-i hăcuim în bucăţi!

— În ţeapă să-i tragem!

— Trădătorii!

Tunurile au bubuit fără comandă. Fără comandă au trosnit şi sâneţele. Dărăbanii au sărit de pe mal în mijlocul ţăranilor.

— Pe ei, fraţilor!

Ţăranii s-au smuls din loc şi s-au repezit înainte. Întreaga oaste pe urmele lor. Chiote. Înjurături. Blesteme. Străpunşi de furci şi năsădiţi de ciomege, boierii au întors spatele. Tătarii la fel. Fuga neaşteptată a duşmanului le-a dat curaj ţăranilor.

— Nu vă opriţi! strigau căpeteniile lor.

— Izbânda e în mâinile noastre!

Cantemir era alb ca varul.

— Prăpăd, hatmane! Trimite băieţii cei iuţi şi întoarce-i înapoi. Repede!

Neculce s-a repezit spre Mogâldea.

— Ai înţeles, serdare?

— Am înţeles! a făcut acesta abătut. Mă tem că-i târziu, însă...

După care şi-a fluturat pletele atinse de brumă şi a strigat:

— Căpitane Decusară! Căpitane Ciută! Căpitane Apostol! După mine!...

Mici şi iuţi, caii tătarilor s-au desprins de caii mercenarilor, s-au oprit, şi, răsucindu-se pe loc, au luat-o deodată înapoi. Mercenarii şi boierii au fost nevoiţi să-şi întoarcă şi ei caii. Strigătele ţăranilor s-au potolit. Dărăbanii au ieşit înainte şi au încercat să acopere retragerea ţăranilor cu focul din sâneţe. Zadarnic însă... Caii tătarilor veneau peste ei ca un vânt de furtună. Şi-i răsturnau, şi-i călcau în picioare. De nu sosea la timp serdarul Mogâldea cu călăraşii orheieni şi lăpuşneni, măcelul ar fi fost groaznic.

— Lasă-i pe tătari, Arbore! a strigat Dan Decusară la prietenul său. Apucă-i de grumaz pe boieri!

Văzându-se împresuraţi, boierii se apărau cu înverşunare. Câţiva au lunecat de pe cai. Antioh-Jora şi-a înfipt hangerul în piept. Ruset şi-a înfipt sabia în pământ.

— Loveşte, căpitane.

— Jos de pe cal! i-a poruncit Decusară.

Ruset s-a supus.

Căpitanul şi-a desfăcut arcanul şi i-a pus laţul în gât.

Înghesuiţi de tătari, ţăranii se aruncau spre costişă, dar malul costişei era ocupat de ieniceri de acum. Turcii îi răsturnau pe dărăbanii noştri tot mai jos şi-i mânau spre tabăra rusească. Pâlcurile de ţărani s-au repezit şi ele spre căruţe. Căruţele fuseseră legate între timp una de alta. Pe loitrele lor soldaţii ruşi aşezau ţepuşe groase şi ascuţite. Unii aşezau ţepuşele, alţii slobozeau muschetele în ienicerii care năvăleau spre căruţe.

Tabăra rusească fusese şi ea coşită de pe costişă. Dar turcii nu izbuteau s-o spargă. Zidurile de căruţe erau ca nişte ziduri de cetate. Turcii le înălţau acuma cu morţii lor. Moldovenii se retrăgeau, apărându-se din urmă şi croindu-şi drum printre ieniceri. Văzând că nu pot sparge parcanele, ienicerii îşi îndreptau tot focul asupra moldovenilor.

— Deschideţi poarta şi daţi-le drumul în tabără! a poruncit ţarul.

— Turcii vor intra pe urmele lor, se împotrivea Şeremetiev.

Ceilalţi generali îl susţineau.

— Numărul busurmanilor nu scade, ci sporeşte...

— Dacă intră în tabără, suntem pierduţi!...

Era foarte cald. Petru şi-a aruncat de pe umeri mantia. Apoi i-a cântărit pe toţi cu o privire grea şi a strigat:

— Ce vor crede despre noi aceşti bieţi creştini, care mor sub ochii noştri? Iar noi stăm şi ne tânguim aici ca la iarmaroc! Să-i ajutăm. Deschideţi parcanele!

Făcându-se poartă în coasta obozului, moldovenii au început să intre în tabără. Turcii pe urmele lor, buluc după buluc. Lupta s-a încins corp la corp. Crudă. Disperată.

Poarta se lărgea. Puhoiul ienicerilor se revărsa în tabără tumultuos. Tunurile muţiră. Şi muschetele. Se auzea doar zângănitul iataganelor şi al săbiilor. Gemete. Scrâşnete.

Ţarina plângea în cort.

Şeremetiev se apucase de inimă şi se lăsase greoi pe ţeava unui tun. Petru, împreună cu generalul Kropotov şi generalul Volkonschi, îndemnau soldaţii la atac. Ţarul îşi aruncase de pe el şi platoşa. Rămăsese numai în cămaşă. Şpaga lui ameninţătoare stătea în calea soldaţilor, care se retrăgeau. Îi întorcea înapoi.

Calul lui Decusară nechezase scurt, se ridicase în două picioare şi căzu la pământ mort. Căpitanul se pomenise într-un şanţ. Era şanţul săpat în jurul dreptunghiularului ce slujise ca masă mai dăunăzi. Acuma slujea drept tranşee soldaţilor ruşi şi dărăbanilor moldoveni. Aici lupta era şi mai nemiloasă.

Căpitanul a ridicat de jos o flintă turcească şi a sărit în picioare.

Cantemir îi îndemna pe puţinii oşteni care mai rămaseră în jurul lui.

— Mânaţi spre deschizătură toate carele, toate butoaiele, tunurile, tot ce se poate, dar astupaţi-o!

Îngrădită de căruţe, de butoaie, de druci, deschizătura se îngusta. În unele locuri se îngusta, în altele se lărgea. Şi ienicerii năvăleau întruna. Deodată un muget sălbatic le-a acoperit strigătele şi i-a oprit în loc. Asupra lor venea o cireadă de boi îngroziţi de spaimă şi durere. Cozile lor erau aprinse. Ţăranii îi mânau din urmă cu furcile.

Pânza de cort cu care a fost acoperită masa de pământ a luat foc. Dintâi la un capăt, apoi şi la altul. Când au văzut-o

aprinsă din toate părţile, turcii au aruncat făcliile şi s-au strâns în jurul lui Reis-efendi.

Pedestraşii ruşi şi moldoveni s-au retras în grabă spre mijlocul dreptunghiularului. Focul se încingea în jurul lor cu repeziciune. Ei s-au lipit unul de altul, şi au devenit turn.

Reis-efendi le-a strigat:

— Ospăţul vostru a luat sfârşit! Aruncaţi armele! Începe ospăţul biruitorilor!

Căpitanul Decusară s-a desprins de tovarăşii săi şi, trecând prin limbile de foc, s-a apropiat de marginea şanţului. Veşmintele lui erau spintecate şi arse. Faţa însângerată.

— Înainte de a vă aşeza la această masă, a zis el, va trebui s-o curăţiţi de leşuri!

— Vom curăţi-o, a zis Reis-efendi. Şi vom împodobi-o pe urmă cu capetele voastre. Vom ridica o piramidă de capete în mijlocul ei! Iar vârful piramidei îl vom încununa cu capul lui Cantemir. Să vadă de acolo mai bine lumina de la răsărit. Şi să se sature!

— Niciodată! a zis căpitanul. Înapoi, lifte păgâne! Şi sabia i-a ţâşnit în sus.

— Ba, ghiaure! a strigat Reis-efendi. Şi turcii au tăbărât asupra lui Decusară.

Zapciii se străduiau să-i întoarcă pe ieniceri înapoi. Dar aceştia nu-i ascultau. Îi măturau din cale cu pumnul, cu iataganul... Îi călcau în picioare. Fuga lor n-a putut-o opri nici Osman-paşa, măcar. Un vârtej de ieniceri l-a suflat de pe cal şi l-a aruncat în spinării.

Strigătele ameninţătoare l-au scos pe vizir din cort. Ienicerii l-au înconjurat.

— Sultanul ţi-a poruncit să închei pace, dacă ai să vezi că duşmanul se ţine tare. Încheie-o!

— Asupra păcii hotărăsc eu! a strigat vizirul. Asupra duşmanului – voi! Puneţi-l pe labe.

— Pe labe ne pune el, s-au burzuluit ienicerii. Iar noi o să te punem pe tine!...

Baltagi-paşa s-a muiat brusc.

— Încă două ceasuri, i-a rugat. Două ceasuri de luptă... şi tabăra ghiaurilor va fi a noastră.

— Luptă singur! i-au întors ienicerii spetele. Nu vrem să pierim cu toţii! Am fost paisprezece mii, am rămas şapte!...

Se făcuse linişte.

Şi soldaţii se trântiră în iarbă şi odihneau. Unii odihneau, alţii îşi spălau rănile ori îşi înmormântau tovarăşii. Generalii nu încăpuseră toţi în cortul ţarului. Mulţi rămaseră afară şi se înghesuiau la intrare.

Cuvântul „pace“ ieşise din cort, trecuse de la un soldat la altul şi se răspândise prin toată tabăra.

— Turcii ne cer Azovul! a urmat vicecancelarul Şafirov.

— Nu le vom da Azovul! a zis Petru.

— Cer să distrugem Taganrogul...

— Nu-l vom distruge!

— Şi ne mai cer...

Şafirov a tăcut. S-a uitat la generali, la senatori. A aruncat o privire spre ieşirea din cort. S-a întâlnit cu ochii polcovnicului Tigheciu.

— Ce ne mai cer? a întrebat ţarul, abia stăpânindu-şi mânia.

— Capul lui Cantemir, a şoptit vicecancelarul.

— Capul lui Cantemir?... a tunat Petru, abia reţinându-se. Spune-i marelui vizir că-i mort, că a fugit, ce vrei...

Apoi i-a cuprins pe toţi cu privirea şi a urmat mai domol:

— Le vom da Azovul. Fie. Vom distruge Taganrogul. Bine. Aş putea da turcilor toată ţara, chiar până la Kursk, pentru că-mi rămâne nădejdea de a o recuceri, dar nu pot nicidecum să-mi calc credinţa şi să predau pe un principe, care şi-a pierdut domnia pentru mine, căci este cu neputinţă să-ţi recâştigi onoarea, odată ce ai pierdut-o.

Răspunsul ţarului a trecut din gură în gură şi a ajuns până la soldaţi.

— Chiar aşa a spus?! se mirau unii.

— De atâta şi-i Mare! a zis soldatul bătrân, care i-a văzut pe turci înainte de luptă prin luneta ţarului.

Lăsându-şi suita pe mal, Carol al XII-lea s-a aruncat în apă cu tot cu cal, a trecut Prutul şi s-a năpustit asupra armatei ruseşti cu furie. A străbătut-o şi a ajuns în tabăra turcească.

La cortul vizirului a descălecat şi, cuprins de mânie, a intrat înăuntru.

— Aveai în mâna ta întreaga armată moscovită! i-a strigat lui Baltagi-paşa. Ai fi putut să-l duci pe ţar prizonier la Constantinopol!

Scos din sărite, Baltagi-paşa l-a privit cu dispreţ pe rege.

— Ei, atunci cine-ar mai cârmui imperiul în lipsa lui? Nu se poate ca toţi regii să rămână în afara hotarelor lor... Ca tine!

Tremurând de furie, Carol s-a aruncat pe sofă şi, zvârcolindu-se neputincios, a strigat:

— Ai scăpat o ocazie unică!...

— Cap de fier! i-a aruncat vizirul. Pe tine ruşii te-au boţit bine. Ne-am dat şi noi seama ce pot. Dacă vrei să-i baţi, bate-i singur! Nouă ne ajunge!...

Regele a întins piciorul spre caftanul turcului, l-a spintecat cu pintenul, apoi a sărit de pe sofă şi a ieşit.

Careta cu patru cai se mişca de-a lungul armatei ce se retrăgea spre Nistru. Petru tăcea. Şi Cantemir. În altă caretă mergea Casandra cu copiii. Fiul ei mai mare aţipise. Casandra îi mângâia pletele şi-i săruta obrazul întruna.

Iordache Ruset şi încă vreo câţiva boieri ferecaţi se târau în urma unei căruţe. Vornicul se uita în urmă. Se apropia careta ţarului. Când a venit în dreptul lor, Iordache Ruset a ridicat fruntea spre Cantemir.

— Lasă-ne în ţară, măria ta! s-a rugat el. Taie-ne, dar lasă-ne în ţară! Mai bine mort în ţara iubită, decât viu în străinătate...

— Iubită? a făcut domnitorul cu dispreţ. Apoi a zis: Nu, boieri dumneavoastră, eu n-am să vă tai. Am să vă duc cu mine. Adevărata dragoste de ţară în străinătate se învaţă!...

— I-om trimite să vâneze soboli, a zâmbit Petru.

Drumul a început să lunece la vale şi de după malul stâncos al Nistrului s-a arătat cetatea Sorocii. Caii s-au oprit.

Cantemir s-a dat jos din caretă şi un răstimp s-a uitat la cetate, la turnurile negre ce se înălţau acuma deasupra ei, apoi şi-a întors privirea spre celălalt mal al râului şi a rămas pe gânduri. Ultimul detaşament de pedestraşi a trecut pe lângă careta ţarului şi s-a scurs la vale. Drumul devenise pustiu aproape. Doar câteva căruţe cu răniţi se mai zăreau pe la cotituri ba ici, ba colo. Deodată în vârful lui a răsărit o ceată de călăreţi. Recunoscându-i după chiot, Petru a tresărit şi s-a dat jos din caretă. O clipă şi călăreţii au fost lângă el. Căpitanul Decusară a sărit de pe cal şi a luat poziţia de drepţi.

— Mărite ţar! a grăit oşteanul, lovindu-şi pintenii, îţi aduc la cunoştinţă că porunca domniei tale este îndeplinită! Şi dezvelind steagul moldovenesc, Dan Decusară a scos în lumină semnele domniei: spada şi buzduganul. Braţele ţarului au zvâcnit în sus ca două aripi. Ochii neastâmpăraţi i-au lucit.

— Şoim! a strigat el, rotindu-şi obrazul smad spre Cantemir. Să pătrunzi în laşul ocupat de duşmani, să răpeşti din palat semnele domniei!... Această faptă eroică trebuie plătită tot acum! Ce doreşte inima ta, căpitane? Zi-i!

Mărinimia năvalnică a ţarului l-a fâsticit pe Decusară.

— Ştiu eu... a bâiguit el sfios.

Petru s-a pipăit la piept – nici un ordin. S-a căutat prin buzunare – doar pipa.

— Vrei camzolul? a întrebat dezbrăcându-se. E cam vechi, ce-i drept.

— Mă tem că o să-mi fie mare, a zâmbit căpitanul.

— Poate botforzii?...

— Botforzii o să-mi fie cam mici.

— Şpaga?

Ochii căpitanului au scăpărat: „da“, mai n-a strigat el, dar Petru a clătinat din cap:

— Şpaga nu. Nu ţi-o pot da... Brigadierul mă bagă-n laţ pentru ea... Generalii şi ofiţerii, care s-au adunat între timp în jurul lor, au râs cu poftă.

— Atunci... le-a făcut Petru din ochi... Dă-mi voie să te sărut! Şi îmbrăţişându-l pe oştean, ţarul l-a sărutat pe obraz de trei ori. Te fac polcovnic!

— Mulţumesc, a spus căpitanul. Dar...

— Nu vrei să slujeşti în armata mea?

— Luminate şi mărite ţar! a făcut un pas înapoi Decusară. Ceea ce vreau eu şi tovarăşii mei, trebuie să cerem de la domnul nostru Dimitrie Cantemir!

— Vă ascult cu toată inima, a zis acesta.

Oştenii au păşit spre Cantemir şi s-au lăsat într-un genunchi. Decusară i-a întins lui Vodă semnele domniei. Cantemir a luat sabia şi buzduganul.

— Vorbeşte.

— Măria ta, a început căpitanul. Îngăduie-ne să rămânem cu toţii în ţară!

Petru s-a uitat la oşteni nedumerit. Şi Cantemir.

— Nu, măria ta! a urmat cu foc Decusară. Nu pentru că vrem să te părăsim, te rugăm să ne laşi în ţară. Ci pentru că vrem să rămânem în inima păgânilor ca un spin. Să-i zădărâm şi să-i împungem zi şi noapte. Să le dăm odihna vântului şi tihna apelor. Să ştie că Moldova n-a adormit după plecarea ta şi a măritului ţar!

Oştenii s-au ridicat în picioare. Dimitrie Vodă l-a privit pe fiecare în faţă. Deodată a dat cu ochii de Rodica. Fata era îmbrăcată bărbăteşte.

— Fiica lui Ruset?

— Şi ea, a zis căpitanul Decusară.

Cantemir şi-a scos de pe gât cruciuliţa de aur. I-a trecut lanţul pe după gât căpitanului.

— Să te păzească domnul! a zis. Pe tine şi pe voi toţi! Să vă păzească şi să vă ajute!...

* * *

Şi-au mai ridicat o dată frunţile spre minaretele albe, şi le-au coborât în ţărână apoi, încheindu-şi rugăciunea, ei în gând, muezinul cu glas tare.

— Blagoslovit fie Alah! Blagoslovit fie prorocul său Mahomed! Şi fiul lui Mahomed, preaînălţatul, preadreptul şi preamilostivul nostru sultan blagoslovit fie!

Preaînălţatul, preadreptul şi preamilostivul Ahmed al III-lea, sultanul sublimei Porţi, şi-a dezdoit grumazul vânjos şi... s-a uitat la ghiauri. Lung. Calm.

Ghiaurii, care au stat până acuma în picioare umili şi nemişcaţi, şi-au dus fiecare mâna dreaptă la inimă, la gură şi la frunte. După care şi-au lăsat din nou ochii în pământ.

— Să mi se spună, a cuvântat sultanul: sunt de faţă toţi ostaticii din ţările închinate sublimei mele Porţi?

Vizirul şi-a întors privirea spre Reis-efendi:

— Preaînălţatul, preadreptul şi preamilostivul nostru stăpân vrea să ştie, sunt de faţă toţi ostaticii din ţările închinate sublimei sale Porţi?

Reis-efendi a cuprins încă o dată cu privirea şiragul ostaticilor. Apoi a zis ferm:

— Da! Toţi ostaticii din toate ţările închinate sublimei noastre Porţi se află de faţă!

— Aferim! a bătut din palme sultanul şi vizirul a înfipt tuiul în pământ. În aceeaşi clipă doi ceauşi s-au desprins din rândul bostangiilor şi au pornit spre ostatici. În faţa căpitanului Decusară ceauşii s-au oprit. Căpitanul a făcut un pas înainte. Ceauşii i-au pus mâinile pe umăr.

Glasul lui divan-efendi, care a dat citire firmanului, a sunat solemn şi dur:

— Preaînălţatul, preadreptul şi preamilostivul nostru sultan Ahmed al Treilea, din mila lui Alah stăpân peste seminţiile din Răsărit şi Apus, aduce la cunoştinţa tuturor fiilor lui Mahomed că mâhnirea lui este mare. El, care apără pacea supuşilor cu sabia în mână, el, care îi îngrădeşte pe supuşii săi de toate fărădelegile, el, care sporeşte bunăstarea supuşilor săi întruna, află că nu toţi supuşii săi îi sunt credincioşi. Cei din Moldova s-au răzvrătit. L-au chemat în ajutor pe cel mai puternic ghiaur din lume – ţarul Rusiei. Semiluna s-a clătinat. Dar Alah a fost şi de data asta cu noi. Am scăpat de Petru. Nu şi de otrava pe care a semănat-o el în Balcani!...

Decusară şi-a scos de la gât cruciuliţa de aur şi i-a trecut-o vecinului său din stânga. Apoi a pornit spre eşafod. Dar ceauşii l-au oprit. Reis-efendi s-a uitat la vizir. Vizirul – la sultan.

— Ghiaurul se grăbeşte să moară, a zâmbit vizirul.

— Să moară! a bătut din palme sultanul.

— Şi drept învăţătură vouă, ghiauri-ostatici, şi neamurilor voastre, capul blestemat al zurbagiului Dan Decusară, care a săvârşit în Moldova atâtea fărădelegi şi a vărsat atâta sânge dreptcredincios, prin voia şi porunca sultanului va fi despărţit de trup! a încheiat Reis-efendi.

Iataganele ienicerilor, care încununau eşafodul rotund, au ţâşnit în sus şi deasupra turbanelor roşii s-a înălţat capul ras, umerii laţi şi pieptul despuiat al călăului.

Căpitanul l-a măsurat cu o privire grea şi a pornit spre eşafod. A trecut prin coridorul de ieniceri. A urcat treptele de marmoră. Călăul i-a pus laba pe umăr şi a început să-i răsfrângă gulerul cămăşii. Căpitanul l-a privit drept în ochi. Apoi şi-a aruncat deodată braţele în sus şi... cătuşele lui grele au căzut în capul călăului. Uriaşul s-a prăbuşit la picioarele căpitanului. Capul îi era zdrobit. Osmanlâii au înlemnit. Sultanul s-a uitat la vizir. Vizirul la muftiu. Muftiul la Reis-efendi. Reis-efendi la bostangii. Bostangiii s-au aruncat spre eşafod. O clipă şi căpitanul a fost ridicat în suliţe.

Văzduhul s-a cutremurat de urlete sălbatice.

Ostaticul, care după chip şi înfăţişare putea fi bulgar, grec ori macedonian, a strâns în pumn crucea de aur.

REFERINŢE ISTORICO-LITERARE

COROBAN: Ioviţă ştie să îmbine în mod măiestrit momentele epice cu scenele prozaice, măreţia cu hazul, dramatismul cu situaţia comică. Eroii nuvelei sunt în acelaşi timp personalităţi istorice cunoscute, oameni angajaţi într-o încordată luptă împotriva robiei turceşti.

Nuvela *Dimitrie Vodă Cantemir* e o operă artistică în care omenescul se răsfrânge până în cele mai mici detalii. Există o modalitate sprintenă de exprimare, de prezentare (mai ales!) a scenelor, care exclude prozaismul. Subiectul nuvelei este mijloc eficient de cunoaştere a unui moment istoric important din viaţa Moldovei.

Vasile COROBAN

CIMPOI: Adevăratul Ioviţă ni se relevă, după cum e şi firesc, „dincolo de ploaie“, adică dincolo de laconismul pe care l-a ambiţionat atât de programatic şi atât de în dauna naturaleţei stilistice. Să-l înţelegem însă şi pe prozator: prin fraza sa perfect arcuită, restrânsă la un relief cotidian, „de lucru“, refuzând lustrul retoric tradiţional, ba – din zel demonstrativ – şi articulaţiile necesare (suspendarea eliptică a predicatului, predilecţia pentru enumerări nominaliste sau, din contra, pentru verbul singular, mulţimea suspensiilor, înregistrarea mută, într-un lentou specific camerei de luat vederi, alternată cu o mişcare caleidoscopică mai ageră ş.a.) ne face parcă să ne împiedicăm de fiecare aspect insignifiant, al concretului, de asperităţile şi realiile lui monotone, încremenite. Paradoxul e că laconismul ţine de sintaxă, de superficie, de tehnică, nu de realitatea intimă a stilului: el conţine, în consecinţă, o elocvenţă şi un descriptivism al său.

Laconismul, deşi cinematografizat şi nerăbdător prin punctările dese de suspensii, are încetineala epică a naraţiunii clasice (în orice caz, între ele nu e o deosebire de esenţă!). Prozatorul merge însă, neabătut în albia intensivităţii, stăruind într-o zonă net delimitată, povestind o întâmplare sau o amintire (adesea suprapuse contrapunctic). Călătorind, aşa cum spunea, nu mai mult de două-trei zile. Verticalitatea sa epică este materializată cu o măiestrie ireproşabilă în nuvela *Un hectar de umbră pentru Sahara* – punct culminant al

creaţiei sale, care se impune şi ca una dintre cele mai bune realizări ale prozei moldoveneşti contemporane... Astfel, dincolo de liniile anodine ale concretului cotidian, surprinse ca într-o estampă, se aud ritmurile eternului, răsfrânte fie în scurgerea vinului din ulcior în pahar sau în cernerea ploilor, topirea zăpezilor şi năvala vânturilor din *Râsul şi plânsul vinului*, fie în vălurarea solemnă a Nistrului din *Un hectar de umbră pentru Sahara*: „În jur era linişte, o linişte a râului, mare, atotcuprinzătoare, linişte care înghite şi zgomot de mort, şi strigătul de lăstun, şi cuvântul din cântec".

Pe fundalul ritmurilor eterne ale Nistrului, al furiei stihialului dezlănţuit, se proiectează întâmplările nuvelei titulare ale ultimului volum al prozatorului. Lumea de aici, hărţuită de periodicele ravagii ale apei şi mitului, de vizitele vilegiaturiştilor – petrecăreţi şi, aşa cum vom vedea, amorali, de bubuiturile avioanelor cu reacţie, duce un trai aşezat, sănătos. Şosele, hidrocentrale au făcut să dispară sate, biserici, cimitire, deprinderi de norme vechi, bătrânul însă rămâne un copil al firii, comportamentul său fiind cu adevărat infantil: „Bunelul se bucură acuma de toate ca un copil. Se vede că viaţa omului are două copilării. Una la început şi alta la sfârşit. Acuma lui i se pare că tot ce a fost în viata lui a fost frumos"...

...Discutăm într-o atmosferă de fum, atât de obişnuită pentru dumnealui.

Deoarece mi se părea că Ioviţă a părăsit ipostaza sa naturală de prozator, înalt apreciată la ora *Râsului şi plânsului vinului*, şi a acceptat-o pe cea – ademenitoare – de cineast, am început prin a ne referi la interfluenţa artelor, la sincretismul formelor şi la raporturile atât de delicate literatură-cinematografie.

– Literatura şi cinematograful au acelaşi punct de pornire. Cine va putea defini cum se nasc aceste două arte?

O proză bună este neapărat cinematografică, iar un film bun este neapărat literar...

Limbajul cinematografic e încă tânăr. Dar el are de acum marii săi maeştri. Literatura şi cinematograful sânt două arte diferite, cea de-a doua având posibilităţi destul de largi de a promova literatura.

Ne-am apropiat de un paradox: reducându-i forţa sugestivă, cinematograful scoate literatura din anonimat, o face accesibila. Ajunşi în acest punct, schimbăm tema, referindu-ne la debutul scriitorului. Nuvela titulară a devenit, putem spune, antologică prin felul ritualic de a surprinde gesturile, stările sufleteşti ale eroilor, însăşi curgerea monotonă a timpului. Formula aceasta a fost, însă, curând abandonată de tânărul prozator.

– Mi s-a părut că formula lirică e statică, contemplativă, nu stimulează reflectarea dinamică a lumii, acuitatea caracterului. Dar prioritarea lirismului pastoral împiedică afirmarea epicului obiectiv, a polifonismului, a capacităţii de a vedea lucrurile din mai multe puncte de vedere.

...În *Dincolo de ploaie*...

Ce a vrut să facă Vlad Ioviţă în această nuvelă? În *Râsul şi plânsul vinului* timpul curgea monoton, ca un tors molcum, aici însă eroul e ca şi cum dincolo de timp, dincolo de ploaie...

– Am vrut, în primul rând, să descriu un tânăr din generaţia mea... Noi am venit cu toţii de la ţară, având o mare experienţă de viaţă – războiul, anii postbelici... Era greu să pui această generaţie într-un canon, într-un anumit tipar de gândire...

Vaniuţa Milionaru era un prototip al primilor gazetari ce lucrau la televiziune, al primilor scriitori, al primilor artişti...

Mihai CIMPOI. *Viaţa lui – o zbatere continuă, flacără aprinsă,* în „Basarabia", septembrie, 1992.

CIMPOI: Fiind convins că spaţiul peisagistic basarabean e „aproape fără spaţiu", că acest cadru n-ar favoriza cursul narativ întins, epopeic, că romanul moldovenesc nu este decât un „conglomerat de nuvele", mai reuşit sau mai puţin reuşit, unite printr-o atmosferă poetică şi nu printr-o structură romanescă, Vlad Ioviţă a cultivat un laconism programatic, uneori în dauna naturaleţei stilistice. Proza sa este prin excelenţă comportamentistă, cu eroi care apar conturaţi zgârcit ca într-un basorelief. Destinele şi faptele eroilor sunt predeterminate şi puse sub un fatum basarabeano-transnistrean. Este spaţiul în care respiră eternul, fac ravagii apa războiului şi mâlul şi în care, bineînţeles, se moare. O nuvelă remarcabilă, care se reţine şi prin formula epică mai liberă, este *Un hectar de umbră pentru Sahara*, cântecul de lebădă al prozatorului transnistrean. Nuvela are drept protagonist un dezrădăcinat, Simion, care, întors acasă din rătăcirile sale, moare pe meleagurile natale, invadate de turiştii străini. Tema fundamentală a prozatorului Ioviţă, ca şi a literaturii basarabene în genere, este înstrăinarea, iar eroul principal este înstrăinatul, dezrădăcinatul care, deşi se întoarce la vatră, moare din cauza invaziei străinilor.

Mihai CIMPOI. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia,* Chişinău, Editura Litera, 2003, p. 199.

CIOCAN: Într-o perioadă în care domina sămănătorismul proletar, scriitorul transnistrean utiliza în prozele sale tehnica faulknneriană a punctelor de vedere. În multe din textele lui Vlad Ioviţă adevărul e „risipit“ între vocile distincte şi deosebite ale personajelor şi se „încheagă“ pe măsură ce aceste voci se fac auzite. Naratorul omniscient îşi face rar apariţia în proza lui V. Ioviţă, fiind considerat un dictator care transformă personajele în marionete. Un procedeu des întâlnit în nuvelele şi povestirile lui V. Ioviţă este flash-backul (întreruperea bruscă a acţiunii, prin întoarcerea la o situaţie din trecut), ce arată personajele sub o altă lumină decât cea sub care apar ele iniţial. Deseori flash-backul este, aşa cum spune naratorul din nuvela *Magdalena*, consecinţa faptului că „*unele amintiri sunt mai materiale, mai palpabile decât unele realităţi pe care le trăim imediat*“. Mulţi dintre protagoniştii prozelor lui V. Ioviţă sunt „captivii“ unor frustrări, obsesii şi slăbiciuni ale căror rădăcini se află în trecut. „Depozitat“ în subconştient, trecutul irumpe la un moment dat, bulversând existenţa plictisitoare a funcţionarului din nuvela *Sirena*.

Iulian CIOCAN

BURLACU: Proza lui V. Ioviţă, deşi mai puţin variată ca specie, mai restrânsă ca volum şi arie de cuprindere a vieţii, este reprezentativă sub diverse aspecte. Receptiv la variate experimente şi inovaţii, mode ale vremii, scriitorul asimilează o artă de transfigurare modernă, utilizând fluxul de conştiinţă şi monologul interior (Joyce), memoria involuntară (Proust), dialogul hemingwayan, mecanismul sugestiei simbolice etc. Cu toate acestea, în contextul tendinţelor generale specifice prozei anilor 60-80, Ioviţă este, mai întâi, cel care încearcă să autohtonizeze neorealismul italian, practicând o nuvelistică în care nu cuvântul are primatul, ci vizualul. Elementul neorealist este un aspect revelator în debutul lui Ioviţă la nivel de expresie, viziune, compoziţie, temă, conflict şi erou.

În literatura noastră, în pofida direcţiilor prevestitoare înnoirii, prioritate are lirismul pastoral ce împiedică afirmarea plenară a eposului obiectiv, a polifonismului artistic. Pe acest fundal artistic debutează editorial scenaristul şi regizorul Vlad Ioviţă. Volumul de nuvele *Râsul şi plânsul vinului* (1965) apare, desigur, după sporadice experienţe poetice, prin care trec mai toţi prozatorii timpului.

Cu vizibile reminiscenţe impresioniste sau neorealiste, debutul învăluie în transparenţe amăgitoare figuri de eroi neobişnuiţi, circumstanţe şi conflicte mai puţin caracteristice. Trecând cu vederea

peste eroii consacraţi ai prozei anilor 60, Ioviţă mizează pe singularitatea situaţiei, pe bizareriile unor eroi – am putea spune traşi de păr – sau pe violenţa lor comportamentală, pentru a magnetiza atenţia, a-i face memorabili. Astfel, fără să epateze asemenea poeziei de estradă, mult prea mult la modă, naratorul încearcă prin extravaganţele comportamentale o modalitate de a evidenţia si de a da expesivitate noutăţii personajului.

Hipnotizată de poetizarea unor scene, de decupajul măiestrit al episoadelor, de sincretismul formelor de artă, critica, obiectându-i integritatea mesajului, divagaţiile naturaliste, fiziologismul strident, a supraestimat în general valoarea prozelor, fără să observe că în nuvelistică venise un neorealist care, conform principiilor scolii italiene, înainte de toate punea accentul pe concretul faptului de viaţă: un bătrân îşi pierde în război pe cei şapte feciori; într-un lagăr al morţii în atmosfera de teroare si exterminare încolţeşte o dragoste nefastă; un fântânar mobilizat dezertează de pe frontul stalingrădean si, întors acasă, trăieşte ascuns într-o fântână etc. Războiul, destinele unei generaţii mutilate, trecutul mai îndepărtat al neamului determină de acum înainte în linii mari cadrul temporal si social al nuvelisticii sale.

În plan caracterologic, „noutăţile“ din majoritatea nuvelelor de debut sunt deja „învechite“. Formula lirică nu stimulează dezvăluirea acuităţii caracterului; ce-i drept, ciudăţeniile unor figuri, aproape imuabile la noile condiţii ale existenţei concret-istorice, devin nişte arhetipuri inalienabile ale prozei rurale.

Experienţa directă, caracterul autobiografic ce oferă un grad înalt de autenticitate, viziunea concretului şi a contemporaneităţii, aducerea în prim-plan a lumii satelor şi caracterelor populare, descrierea simplă fără demonstraţii teziste, reflectarea în conştiinţe prin modificări şi nuanţe, construcţia în cerc (subiecte care încep şi sfârşesc în acelaşi chip, sau cu finaluri fără finaluri) – trăsături stilistice ale neorealismului sunt specifice mai multor nuvele ale lui Ioviţă, căpătând o individualitate artistică în care simbolul, parabola fuzionează cu alte modalităţi expresive, în care se mizează pe tehnica sugestiei, tipică poeziei moderne.

Alexandru BURLACU. *Critica în labirint,* Editura ARC, 1999, p. 102–105.

OLĂRESCU: În creaţia lui Vlad Ioviţă Apa şi Piatra, fiind elemente primordiale ale componenţei materiale, au semnificaţii multiple, adesea absolut nebănuite. Dacă motivului pietrei si al apei Ioviţă îi

dedică două filme (*Piatră, piatră, Fântâna*), apoi în proza lui e foarte frecvent, îndeosebi motivul apei, cu un vast spectru de semnificaţii: catalizatorul unei acţiuni, tensionarea unei stări psihologice, preludiu la un act liric sau la o întâmplare dramatică, substanţă lirică pentru crearea poeticului. Iată numirea a doar câtorva nuvele, în care semantica motivului apei e foarte variată: *Magdalena*, *Un hectar de umbră pentru Sahara*, *Dincolo de ploaie*, *Ce înalţi sunt plopii*. În nuvela *Fântânarul* apa, pe lingă alte semnificaţii, este şi miraculoasă.

Dumitru OLĂRESCU. *Vlad Ioviţă – retrospecţii,* în „Basarabia", nr. 11–12, 1994, p. 81.

CUPRINS

Tabel cronologic 7

Râsul şi plânsul vinului 11
Păienjeniş 20
Pază cu primejdie 26
Dincolo de ploaie 32
Dans în trei 57
Se caută un paznic 121
Magdalena 167
Un hectar de umbră pentru Sahara 216
Dimitrie Vodă Cantemir 290

Referinţe istorico-literare 358

În atenţia librarilor şi vânzătorilor cu amănuntul:

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul Uniunii Scriitorilor din România nr. 2511.1-171.1/ROL, deschis la B.C.R., Filiala sector 1, Bucureşti